

9381

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Eski Türk Dili Anabilim Dalı

Şeyhülislâm Esat Efendi

ATRABÜ'L-ÂSÂR fî TEZKİRETİ UREFÂ'L-EDVÂR

(Giriş - Metin - Tercüme - Terimler - Dil Notları)

Doktora Tezi

Tezi Yöneten: Prof. Dr. Kemal Eraslan

Zeynep Sema Yüceışık

No: 41

T. C.

Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İSTANBUL - 1990

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sahife No</u>
ÖNSÖZ	I-III
GİRİŞ	III-XXII
TRANSKRİPSİYONLU METİN	1-125
NÜSHA FARKLARI	126-136
TERCÜME	137-271
MÛSİKÎ İLE İLGİLİ TERİMLER	272-291
DİL ÖZELLİKLERİ	292-301
BİBLİYOGRAFYA	302-304

Ö N S Ö Z

Şeyhülislâm Esat Efendinin "Atrabü'l-Âsâr fi Tezki-reti Urefâi'l-Edvâr" isimli eseri, XVII. yüzyıl sonu ve XVIII. yüzyıl başında yaşayan belli başlı bestekârların kısa hayat hikâyelerini, önemli eserlerini ihtivâ etmesi ve ilk Türk Mûsikîşinâsları tezkiresi olması bakımından önemlidir.

Sözkonusu eseri, mûsiki araştırma ve çalışmalarının yoğunlaştığı günümüzde; bu yolda çalışanlara ışık tutmak amacıyla seçtik.

Müellif adı geçen eseri, zamanın Sadrazâmı Nevşehir-li Dâmât İbrâhim Paşa'ya (1718-1730) ithâf etmiştir. Veled Bahâf Efendi (Veled Çelebi) Atrabü'l-âsâr'ın bir yazmasını esas tutup, bir hayli kısaltarak, bazı ilâvelerle Mekteb mecmuasında yayınlanmıştır (bk. sene III, no. 1-7, 10, İstanbul, 1311:1893/4). Ancak, ifâdenin sâdeleştirilmesi ve güfteler hakkında da unutulmuş olanlar çıkarılarak, yerlerine bilinenlerin konulması gibi tasarruflar eseri çok değiştirdiğinden Atrabü'l-âsâr'ı tab' edilmiş saymak mümkün değildir. Öte yandan Saadettin Arel de bugünkü Türkçe ile ve târihi bilgi vermeyen edebî ifâdeleri almayarak Mûsikî Mecmuası'nda neşretmiştir. Ayrıca, II.Abdülhamid'in hâfız-ı

kütüb'ü Fındıklılı İsmet Efendi, Atrab'a 1314 (1896)'e kadar bir zeyl yazmış, fakat bu eser, yazan hayatında eviyle beraber yanmıştır (bk. Son Asır Türk Şairleri, s.11).

Atrabü'l-Âsâr'ın çeşitli nüshaları vardır. Bunlar, İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi, T.Y., nr.1739, 5229, 6204, 6205; Şevket Rado'nun hüsûsi kütüphanesi. Her ne kadar Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphânesi, Türkçe Yazmalar Kataloğunda, Hazine Kitaplığı Bölümünde, 1297, 1298, 1301 numaralara kayıtlı nüshalardan bahsediliyorsa da yaptığımız araştırmalarda bunlara rastlanmamıştır. Biz bu çalışmada, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y., 6204 no'lu nüshayı esas (A); İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.Y., 1739 no'lu nüshayı ise yardımcı (B) olarak ele aldık.

Çalışmamız beş ana bölüm halindedir. Giriş kısmında, mûsiki ile ilgili başlıca eserler ile Şeyhülislâm Es'at Efendi'nin hayatı ve eserlerine, Atrabü'l-Âsâr'a yer verdik. İkinci bölümü, iki nüshadan faydalanılarak kurulan metne ayırdık. Üçüncü bölümü teşkil eden tercüme bölümünde ise metne elden geldiğince sâdık kalmaya ve cümle düzenlerini bozmamaya çalıştık; ancak küçük çapta bazı çıkartmaları, cümle düzen ve mantığını korumak amacıyla büyük zaruretlere karşısında yaptık. Dördüncü bölümde, metinde geçen mûsiki ile ilgili terimleri açıklamalarıyla birlikte ve alfabetik sıraya göre ele aldık. Son bölüm olan dil notlarında ise metnimizin bilhassa sentaks yapısını örnekleriyle açıklamaya çalıştık.

Başta böyle bir çalışma yapmama vesile olan, bu yolda yardımlarını esirgemeyen; derin bilgisiyle bana ışık tutan Sayın Hocam Prof. Dr. Kemâl Eraslan'a, her zaman bilgi ve fikirlerinden faydalandığım Sayın Hocam Prof. Dr. Muharrem Ergin'e, Farsça güftelerin açıklanmasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Naci Tokmak'a, bana destek olan arkadaşım Sayın Sabahat Emir'e, İ.T.Ü. Türk Mûsikisi Devlet Konservatuvarı Öğretim Görevlilerinden Sayın Tülin Yakarçelik'e, Sayın Bekir Sıtkı Sezgin'e, Sayın Yavuz Üzüstün'e teşekkürü bir borç bilirim.

G İ R İ Ő

Bir milleti ayakta tutan; ortak bir ruh kıvılcımıyla nesilleri birbirine bağlayan; ortak bir hayat uslûbu sağlayan etkenlerin başında kültür ve sanat gelir.

Şimdiye kadar kültürün kesin bir tarifi yapılamamıştır, ancak; bir takım tesbitlerle yaklaşmak mümkündür. "Kültür" kelimesi Latince "Colere-ekmek" mastarından türeyen "culture-ekin"den geçmiş Batı dillerine ve XVIII.yüzyıla kadar Latincedeki anlamına sâdık kalınarak sadece "tahıl ve hayvan yetiştiriciliğı bakımı" ve buradan anolojiyle "insan bireyinin zekâsının, yetenek ve davranışlarının geliştirilip iyileştirilmesi, zevkinin inceltilmesi ve bu etkinlik sonucunda kazandığı özellik" anlamında kullanılmıştır. İngiliz düşünürü M.Arnold; "Kültür, kafanın ve ruhun, bilgi yoluyla kazandığı bir iç özelliktir." ya da Amerikalı filozof J.Dewey; "Kültür, her şeyi taşıdığı değer ve amaçlarına bakarak idrâk etmek ve kıymetlendirmektir." şeklinde tariff ederken kültürün bu anlamını vurgulamaktadır. İnsan, sahip olduğu kültürü, dili kullanarak gelecek nesillere aktarır. Öte yandan Hegel kültürü; "Bir milletin dininin, siyasal örgütlerinin, aynı zamanda bilimin, sanatının ve teknik becerilerinin taşıdığı ortak damga" olarak tanımlar. Bu açıdan bakıldığında kültür, bir millete özgü olanı belirtir duruma

gelir. Buna göre millî kültür, bir milleti karakterize eden maddî-manevî duygu ve düşünce alanında ayırıcı özellikler bütünüdür.

Kültürün bir ögesi sayabileceğimiz sanatın da kesin bir tarifini yapmak mümkün değildir. Sanat kelimesi Arapça'da amel yani iş ve yapma mânasına sun' kökünden alınmıştır. Sözlükte icâdetü'l-fiil, yani bir iş vücûda getirmek ve icâdü'l-sûret yani maddeye zihinde tasavvur edilen şekil ve sûreti vermek manalarına olduğu zikredilmektedir. Sun' kelimesinde bir de güzellik ve hayran olunacak bir kudret eseri manası olduğundan bu kelime daha ziyâde hilkat ve tabiatın yaptığı şeylerde kullanılarak Sun-ı tabiat, yani tabiatın denilmiş ve tabiatıta kendi kendine vücûd bulmayıp insanın okul ve zekâsını kullanarak yaptığı işlere "sanat" denilmiştir. Tabiatıta görülen reel şeylerin güzellikleri dolayısıyla insan ruhunda husûle getirdikleri bedîf duygu ve heyecanı çizgi, boya, hacim veyases gibi ifade vasıtaları ile başkalarına da hissettirmek bir sanat işidir. Bu sınıfa giren sanatlara "Güzel Sanatlar" veya sadece "Sanat" denilmiştir.

Güzel sanatların has kolu olan mûsiki'nin temelini teşkil eden ses, tabiatıta bulunan her cismin herhangi bir etki ile hareket ederek titreşim enerjisi doğurması, bu titreşim enerjilerinin hava içinde dalgalanarak dış kulak yolundan orta kulak aracılığı ile iç kulağa ulaştıktan sonra, beyinde bulunan işitme merkezinde değerlendirilmesidir. Kulağa hoş gelen her ses "mûzikal" olarak nitelendirilir.

İnsan üzerinde en etkili bir unsur olan ses, türlü yol ve şekillerle bu etkiyi sağlamakla kullanılmıştır. İnsanoğlu bu yönden, hep güzeli ve iyiyi aramış; çoğu defa da bulmuştur. Bunca insan topluluklarında, birbirinden uzakta ve birbiri ile ilişkisi olmayan yerlerde bu kadar çeşitli mûsiki türünün ve âletinin bulunması anlamsız değildir. Her insanın mûsikişinâs olması düşünülemez ama her insan, az ya da çok dinleme sanatını bilen ve değerlendiren bir varlıktır. Öte yandan mûsiki, iyiyi, güzeli, mutluluğu arama eğiliminde olan tabiatımızın en aslî ve vazgeçilmez ihtiyacıdır. Ünlü Çin bilgini Konfüçyüs: "Mûsiki faziletin bir ürünüdür. Müzik yapıldığı zaman insânî münasebetler saf olur, gözler parlar, kulaklar keskinleşir; kanın hareketi sakinleşir, âdetler değişir ve dünyâda herşey sükûnet bulur" derken mûsikinin önemi ve etkisini veciz bir şekilde ifâde eder. Ünlü divân şâiri Nâbî'nin:

Mûsikî hikmete dâir fendir
Bilene bilmeye rûşendir
Nice esrârı var idrâk edecek
Yer gelir sîneleri çâk edecek

Seyyid Vehbî'nin:

Mûsikî fennî de hikmettendir
İlm-i esbâb-ı tabiattandır

mısraları da bunu doğrulamaktadır.

Bir toplumu ayakta tutan temel taşlarından biri de hiç şüphesiz ki onun mûsikîsidir. Türk Güzel Sanatlarının en önemli kolu sayılan Türk Mûsikisi de yüzyıllar boyunca değerli sanatkârların elinde işlenerek gelişmiş ve zirveye tırmanmıştır. Ancak, bugüne kadar ne yazık ki, mûsiki tarihi yazmak isteyenlerin elinden lâıykıyla tutulmamıştır. Yangınlar, yağmalar, tarihî eser kaçakçılarının gayreti ile çok önemli belgeler yok olup gitmiş; eski harflerle yazılan eserler yeni harflere aktarılamamıştır. Bu konuda şimdiye kadar ihmai edilmiş çalışmaların çoğaltılması ve hızlandırılması en büyük temennimizdir. Elimizdeki "Atrabü'l-Asâr fi Tezkireti Urefai'l-Edvâr" adlı kitabın bu çalışmalar arasında sayılması ve araştırma yapanlara ışık tutması sebebiyle önemli bir yer tutacağı kanaatindeyiz.

MÛSİKÎ İLE İLGİLİ BAŞLICA ESERLER

a) Edvârlar ve nazariyât kitapları: Edvâr, Arapça "devir" kelimesinin çoğulu olup "devirler" demektir. Türkçe, Arapça, Farsça mûsiki nazariyat kitaplarına bu ad verilmiştir. Sebebi; makamlar, perdeler ve bilhassa usûllerin dâire şeklinde şemalar halinde gösterilmesidir. Edvâr kitaplarının bazıları şunlardır:

Abd al-Bâkî Dede, Nasır ad-dîn Seyyid Abd al-Bâkîb. Ebû Bekir, Tedkîk ve Tahkîk, Süleymâniye Kütüphanesi, Nâfiz Paşa bl, nr. 1242/1, 1242/2.

Beyân-ı Edvâr ve Makâmâtı, Topkapı Sarayı, III.Ahmed Kitaplığı, nr.3459.

Dede Efendi, Tahrîriyât el-Mûsikî, Süleymâniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi bl, nr.3898.

Hâfız Ahmed İzzet, Mûsikî Mecmû'ası, Topkapı Sarayı, Emânet Hazinesi Kitaplığı, nr.2069.

Hâşim Bey, Abd al-Kâdirzâde Hüseyin Hâşim "Yenişehirli", İlm-i Edvâra Dâir Risâle, Süleymâniye Kütüphanesi, Hüseyin Kâzım bl, nr. 407.

Hızır Ağa, Mûsikî Risâlesi: Tefhim el-Makâmât, M.Hafid Efendi bl., nr.291; Topkapı Sarayı, Hazine Kitaplığı, nr.1793.

Kitâb-ı Edvâr, Topkapı Sarayı, Revân Köşkü Kitaplığı, nr.1728.

Muhiyyiddin Sâdık, Mûsikî Nazariyâtı, Süleymâniye Kütüphanesi, Ş.M.Targan Koleksiyonu, nr.993.

Mûsikî Makâmâtı Hakkında Risâle, Süleymâniye Kütüphanesi, Serez bl, nr.3872/2.

Raûf Yektâ, Türk Mûsikîsi Nazariyâtı, Süleymâniye Kütüphanesi, Ş.M. Targan Koleksiyonu, nr.994, 1001, 32.

T.Cemil Bey, Rehber-i Mûsikî, Süleymâniye Kütüphanesi, Ş.M. Targan Koleksiyonu, nr.1000.

Üngör, Osman Zeki b. Hüseyin Hilmi (1880-1934) Veli Kanık, Nazariyât-ı Mûsikî, Süleymâniye Kütüphanesi, İhsan Mahvi bl, nr.204.

b) Güfte Mecmû'aları: Güfte, Türk Mûsikisi'nde sözlü bir eserin bestelenmiş manzum sözleri, bestelenmiş şiirin aldığı addır. Farsça olan bu kelimenin aslı, söz anlamına gelen "güft"dür. Güfte Mecmû'aları, güftelerin toplandığı eserler olup, nota yazımının söz konusu olmadığı devirlerde, sözün tesbitinde ve târihi ipuçları elde etmede önemli rol oynamaktadır. Belli başlı Güfte Mecmû'aları şunlardır:

Ahmed Avni, Hânende, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M.Torgan Koleksiyonu, nr.824.

Ali Gâlib, Gidâ-yı Rûh, İstanbul 1316 H.

Beste Mecmû'ası, Topkapı Sarayı, Revân Köşkü Kitaplığı, nr.1722.

Beste ve Semâ'î Mecmû'ası, Topkapı Sarayı, Revân Köşkü Kitaplığı, nr. 1723, 1725.

Hasan Tahsin, Gülzâr-ı Mûsikî, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M.Torgan Koleksiyonu, nr.999.

Haşim Bey, Güfte Mecmû'ası, İstanbul 1870.

Îlâhî Mecmû'ası, Topkapı Sarayı, Bağdat Köşkü Kitaplığı, nr.402.

Îlâhî, Na't ve Gazel Mecmû'ası, Topkapı Sarayı, Hazine Kitaplığı, nr.1794.

Kanto Mecmû'ası, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M.Targan Koleksiyonu, nr.692.

Kazmanizâde Şamlı İskender, Nuhbe-i Elhân, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M.Targan Koleksiyonu, nr.992.

Kemençeci Aleko, Nevzat-Mûsiki-Mükemmel Şarkı ve Kanto Mecmû'ası, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M.Targan Koleksiyonu, nr.692.

Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin Efendi, Mecmu'a, Süleymâniye Kütüphânesi, Es'ad Efendi bl, nr.3397.

Şarkı Defteri, Topkapı Sarayı, Sultân Mehmed Reşâd ve Tiryal Hanım Kitaplığı, nr.534, 544.

Kahmi Bey Merhûmun Şarkıları, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M.Targan Koleksiyonu, nr.694.

Tanbûrî Mehmed Çelebî, Beste Mecmû'ası, Topkapı Sarayı, Revân Köşkü Kitaplığı, nr.1724.

c) Biyografik Eserleri: Türk Mûsikîsi sahasında biyografî niteliğindeki eserler çok az olup, belli başlıları şunlardır:

Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Bestekârları, Bayezit Kütüphânesi, nr. K.226607.

Ediboğlu, Bâkî Sühâ, Ünlü Türk Bestekârları, Bayezit Kütüphânesi, nr. 97228.

İnal, İbnü'l-emîn Mahmûd Kemâl, Hoş Sedâ (Son Asır Mûsikî-sinâsları), Bayezit Kütüphânesi, nr. K.81048.

Raûf Yektâ, Esâtiz-i Elhân, Süleymâniye Kütüphânesi, Ş.M. Targan Kolleksiyonu, nr.995, 1005, 1006, 1007.

ŞEYHÜLİSLAM ES'AT EFENDİ'NİN

HAYATI

XVIII.nci asrın çok değerli ve meşhûr şahsiyetlerinden olan Es'at Efendi, 1685 yılında İstanbul'da doğmuştur. Alanya (Alâiyye)'lı Kadı İbrâhim Efendi'nin torunu, Şeyhülislâm Ebû İshak İsmâil Efendi'nin oğlu ve Şeyhülislâm İshak Efendi'nin de kardeşidir. Küçük kardeşleri ise şunlardır: 1728'den sonra ölen Müderris Mes'ut Efendi (oğlu: Müderris ve Kadı Mes'ut-zâde Celâleddin Efendi öl.: 1783), Kazasker Şeyh Mehmet Said Efendi (öl.: 1778, oğlu: Müderris İsmâil Atâullâh Efendi, öl.: 1778), Rumeli Kazaskeri Lütfullâh Efendi (öl.: 1754), Selânik Kadısı ile evlenen ve ismi bilinmeyen bir kız kardeş.

Asıl adı Mehmet olan Es'at Efendi, önce babasından öğrenim görmüş; daha sonra, Mutavvelci Mehmet Efendi'nin derslerine devam ederek Arapça, Farsça ve çeşitli ilimleri mükemmel şekilde öğrenmiştir. Çeşitli yerlerde müderrislikler yaptıktan sonra, Edirne pâyesi ile Selânik kadılığına tayin edilmiş; Kardeşi İshak Efendi'nin Şeyhülislâmlığı sırasında ise İstanbul pâyesi ile Mekke kadısı olmuştur.

14 Mart 1737'de Anadolu kazaskerliği pâyesi ile Ordu-yı Hü-mâyûn kadısı olarak Alman seferine katılmış; zaferin kaza-nılmasında bizzat hizmeti geçmiştir. 1739 Belgrad Muahedesi'-ni imzalayan murahhaslardan biridir. Aynı yıl Rumeli kazas-kerliğine yükselerek iki defa bilfiil Rumeli kazaskeri ol-muş (13 Mart 1744) ve nihâyet, 1748 târihinde Sultân I.Mah-mut döneminde şeyhülislâmlığa yükselmiştir. Bu tayine Çele-bi-zâde Asım Efendi şu târih şiirini yazmıştır.

"Dedi Asım kemine şevk u şâdi birle târihin

Boyunca câmedir Es'ad Efendi giydi fetvâyı"

(H.1161)

Bildiğinden şaşmayan, dürüst ve faziletli bir yaradı-lışta olan Es'at Efendi, olur olmaz emirlere, yersiz istekle-re boyun eğmediği için bu makamda uzun süre kalamamış; bir yıl yirmi iki gün süren şeyhülislâmlığından sonra, 12 Ağus-tos 1749 tarihinde azledilerek saraya yakın olması, hattâ İstanbul'da bulunması bile sakıncalı görülerek Sinop'a, ora-dan Gelibolu'ya sürgüne gönderilmiştir. Es'at Efendi, 4 Mart 1752'de affedilerek İstanbul'a dönmüş ve Boğaziçi'n-de İncir köyünde satın aldığı yalıda bir müddet yaşadıktan sonra 9 Ağustos 1753 Perşembe günü vefât ederek İstanbul'da Sultân Selim'de babası ve ağabeysinin yanına defnedilmiştir.

Şeyhülislâm Mirza-zâde Mehmet Efendi'nin kızıyla ev-lenen Es'at Efendi'nin bu evlilikten, bir oğlu ve bir kızı olmuştur. Oğlu Şeyhülislâm Mehmet Şerif Efendi'nin "Fusûlü'l-

Arâfî Şanü'l-Mülûk ve'l-Vüzerâ" isimli bir risâlesi ve bir Divân'ı vardır.

Kızı meşhûr şâir Fitnat Hanım'dır. XVIII.yüzyılda bir kadın şâirin edebiyat alanında isim yapması çok güç olduğu halde, Fitnat Hanım bu güçlüğü ortadan kaldıracabilmiş ve şâirelik şöhretinin zirvesine Mustafa (1757-1773), Abdülhâmid I (1773-1789) devirlerinde ulaşmıştır. Tertipli, fakat basılmamış bir Divân'ı vardır. Fitnat Hanım, babası için yazmış olduğu şiirlerin birinde şu beyti söylemiştir.

Bakmam ol ebrûvâne hatt-ı fitne-zâdsız
Şehbeyt-i hüsnüne meyledemem müstezadsız

Faziletli, kültürlü bir insan olan ağabeyi Şeyhülislâm İshak Efendi ise, iftâ makâmına yapılan başvurmalarda harç almayan, hediye kabul etmeyen, birçok işlemlerde kalım ücretlerini bizzat kendisi ödeyecek kadar cömert ve iyiliksever bir insandır. Türkçe, Arapça ve Farsça yazılmış şiirlerini toplayan Divân'ı vardır.⁽¹⁾

67.Şeyhülislâm olan Mehmet Es'at Efendi, dinî ilimlerde, edebiyatta, lisanda ve mûsikide ihtisâs sâhibi olan değerli bir şahıstır. Lisânındaki sağlamlık ile bilhassa gazellerinde göze çarpan güzellik ona divân edebiyatında

(1) Doğan, Muhammet Nur, Şeyhülislâm İshak Efendi-Hayatı, Eserleri ve Divân'ının Edisyon Kritiği, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 1987.

oldukça mühim bir mevkiî temin etmiştir. Aynı zamanda, Arapça ve Farsça'ya da vakıftır. Ama, asıl şöhretini, eski müsimimizin büyük bir üstâdı ve devrinin en mühim bestekârı olarak elde etmiş ve beste, nakış, semâ'i, kâr ve şarkı tarzında birçok eser meydana getirmiştir.

ESERLERİ

Lehçetü'l-Lûgat: 851 Büyük sahifeden ibâret bulunan bu kıymetli eser İstanbul'da basılmıştır (1210:1795/6). Türkçe'den Arapça ve Farsça'ya bir lûgattir. Eserinde, Türk dilinde kullanılan Öz Türkçe, Türkçeleşmiş ve halk arasında yayılmış Arap ve Fars asıllı kelimeleri toplamıştır.⁽²⁾

Divân: Türk Edebiyatı târihi bakımından kıymet arz eden bu eserde şâirin yalnız Türkçe değil Arapça ve Farsça şiirleri de yer alır.⁽³⁾ Nûshalarına İstanbul Kütüphânelerinde (İstanbul Üniversitesi, Kütüphânesi, T.Y., nr.5454, 3445, 1707, 9822; Millet Kütüphânesi, Ali Emîri Yazmalar, nr.251.) ve husûsi ellerde rastlarız. Sâdeddin Nûzhet Ergun (Türk Sairleri, III, 1329 v.d.) Es'at Efendi'nin otuz beş parça şiiri-

(2) Bu eserin yazması için bk., Süleymâniye Kütüphânesi Hüsrev Paşa bl, nr.739, 741. Bu eserin bir de kısaltılmışı vardır: Muhtasar Lehçetü'l-Lûgat, İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi, T.Y., nr.312.

(3) Dr.Muhammet Nur Doğan'ın çalışması olan "Şeyhülislâm Es'at Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Divânının Tenkitli Metni" Şâmil Yayınları arasında basılacaktır.

ni neşretmiş ve divânının muhtelif nüshaları arasındaki farkları göstermiştir.

Gülzâr-ı İbrâhim: Çiçekçilik üzerine, Nevşehirli İbrahim Paşa'ya ithâf edilmiş bir eserdir.

Bülbül-nâme: Sultân III.Ahmed adına genç yaşında nazmetmiştir. (4)

İtbak el-Etbâk: Zamahşarî'nin Etvâk el-zeheb'ini tanzir eden Abd el-Mu'min İsfahânî'nin Etbâk el-zeheb'ine nazîre olarak yazılmış, yüz parçadan meydana gelen, Arapça bir eserdir. Hamidiye Kütüphânesi, Mecmu'a, nr.1461.

Hûlâsa el-Tebyîn fî Tefsîr Sûre Yâsîn: Üniversite Kütüphânesi, T.Y., nr.700, 1753.

Âyet el-Kürsî Tefsîri: İstanbul'da basılmış, tarihsizdir. Üniversite Kütüphânesi, T.Y., nr.7296.

Tefsîr el-Ayet el-Musaddara bi-Rabbînâ: Peygamberlerin duâlarına dâir âyetlerin Arapça tefsiridir. Murat Molla Kütüphânesi, Lala İsmail Efendi Kitapları, nr.8.

(4) Sâlim Efendi Tezkiretü's-süarasinde aşağıdaki beyit ile Bülbül-nâme'yi methetmiştir.

Hezâr tab'a dâim nola verse neşe-i sermed

Gülistân-ı suhandır pâk bülbül-nâme-i Es'at

Risâle el-Nasriye: Kur'an'da nusret ve zafere dâir âyetlerin Türkçe tefsiri olup, I.Mahmut adına te'lif edilmiştir. Hamidiye Kütüphânesi, Mecmu'a, nr.1461.

Fetvâlar'ından yirmi kadar örneği Hâfız Mehmet Efendi toplamıştır: Netice'l-Fetâvî, İstanbul, 1269:1857.

Kasîde-i Dimyatiye Tahmisi: Fatih Millet Kütüphânesi, Selimiye, Pertev Paşa, Mecmû'a, nr.648, v. 13b-18a.

Hemziyye ve Lâmiyye: İsminde de iki kasidesi vardır.

Es'at Efendi'nin bestelerinin çoğu unutulmuş, birkaçı notaya alınabilmıştır. Meselâ, Sâmf'nin güftesi üzerine bestelediği büyük Kâr-ı Nâtık unutulan eserleri arasındadır. Bir çok sahada eser vermiş usta bir bestekârdır. Zamanımıza kalan eserlerinden bazıları şunlardır:

Hüseynî, Nakış Yürük Semâ'î:

Ey şeh-i kişver-i nâz u nahvet
Ey meh-i envâr-ı evc u behçet
Âşık-ı zârına lutfeyle medet
Eyle şâyeste-i bezm-i vuslat

Arazbâr, Nakış Yürük Semâ'î:

Tâ nâm-i cemâl-i yâr bürdim
Reng-i ruh-ı lâle-zâr bürdim
Men dil-figâr, üftâde-i nâçâr
Bürdim gamet be-halvet-i hâs

Dügâh, Çenber Beste:

İzârın gül gül olmuş bûseden, dil, dâğ-dârındır
Hased ol bâğ-bân-ı aşka kim, gülçîn-i bâğındır
Nümâyân olmadıkça subh-ı vuslat sönmesin yansın
Fitîl-i dâğ-ı firkat sînede ey dil çerâğındır

Dügâh, Yürük Semâ'i:

Sayd eder bin dili bir dâm ile zülf-i siyehin
Düşürür bin dili bir dâme şikene-i külehin
Sad hased merdûmin çeşmîme kim mahremdir
Kasr-i dîdemde hayâlin gibi bin pâdişehin

Dügâh, Yürük Semâ'î:

Der-yemenî pîş-i menî
Pîş-i menî der-yemenî
Der-çemenî verd-i menî
Verd-i menî der-çemenî

Dügâh, Devr-i revân Beste:

Nigâh lûtf ederek sana hayran olduğumu bilsen
Yapardın hâtırım kûyinde mihmân olduğum bilsen
Olurduk ıyd-ı vaslında senin bir bûse ile şâd
Benim çok sevdiğim yolunda kurban olduğum bilsen

Rast, İlâhi (Sofyan, Nesîmî):

Çünkü bildin müminin kalbinde Beytu'llâh var
Arif odur anın virdinde zikru'llâh var
Her ne var âdemde var âdemden iste hattı sen
Olma iblis-i şâkî âdemde sirru'llâh var

ve Nühüft Saz Semâ'îsi.

Atrâbü'l-Âsâr fi Tezkireti Urefâi'l-Edvâr

Şeyhülislâm Esat Efendi'nin Nevşehirli Dâmât İbrâhim Paşa'ya ithâf ettiği Atrâbü'l-Asâr fi Tezkireti Urefâi'l-Edvâr, en önemli eserlerinden biri olup, bu esere bazen Tezkire-i Hânendegân veya Tezkire-i Mûsiki-sinâsân da denir. Adı geçen eser, XVII. asrın sonuyla XVIII. asrın başında yetişen; müellifin çağdaşı olan yüze yakın bestekârın kısa biyografisini ve önemli eserlerinden örnekleri ihtiva eder. Kaynak kitap olarak bilgi yönünden etraflı bir mahiyette ele alınmamakla birlikte, o zamana kadar adlarından bile söz edilmeyen mûsikîsinâslara ilk olarak yer vermesi sebebiyle kitabın ehemmiyeti çok büyüktür. Diyebiliriz ki Şeyhülislâm Es'at Efendi, şimdiye kadar büyük ihmallere uğramış bir sahada öncülük ettiği için büyük bir hizmet görmüştür.

Muhtevâ ve dış özellikler bakımından esas kabul edip A nüshası olarak ele aldığımız İstanbul Üniversitesi Küt., T.Y., 6204 nolu metinde biyografileri verilen bestekâr sayısı doksan yedidir. Karşılaştırdığımız nüshalar içinde yine dış özellikleri sebebiyle yardımcı B nüshası olarak seç-

tiğimiz İstanbul Üniversitesi Küt., T.Y., 1739 nolu metinde bestekâr sayısı doksan sekizdir.

Eser, son derece ağdalı bir Osmanlıca'yla yazılmış olup, XVII.asrın girift ve çetrefilli sanatlı nesrinden izler taşır. Uslûbu süslü ve karmaşıktır. Müellifin zaman zaman sanat yapmak gayesiyle faydayı ikinci plâna atma zaafına düşerek bilgi vermekten ziyâde süslü ifâdenin ayrıntılarına girme yolunu tercih ettiği görülmektedir. Biyografik bilgilerin hemen hemen aynı üslûp seyri içinde verilmesi, ayrıca dikkat çeken bir husustur. Diğer dikkat çeken husus da müellifin, hayal dünyâsını, ele aldığı bestekârların yaradılış özellikleri, lâkapları ve meslekleri çerçevesinde kurmaya çalışması ve bu yolda zorlayıcı benzetmelere başvurmasıdır. Eserde seçiler, birbiri ardınca sıralanmış Farsça tamlamalar ve mübalağalı ifâdeler oldukça fazladır. Bunun en çarpıcı örneğini eserin mukaddime kısmında görmek mümkündür. Müellif, burada makâmlar ve usullerle ilgili olarak son derece muğlâk bir hayal dünyâsı içinde öyle ifâdeler kullanmıştır ki, bunların anlaşılması ayrı açıklamalar gerektirmektedir. Şöyle ki:

Mukaddimedен alınan bir bölüm

Alb

Mâdâm ki Râst-ı Rehâviyân-ı râh-ı Büzürg-ı sedâd,
pâ-nihâde-i makâm-ı Evc-i reşâd ve terâne-pîrâ-yı Nevâ-yı
imtidad olup şâhid-i Gül-^cizâr-ı Müberka^c-rûy-ı devâmı
gerden-i ^cişve-i Gerdâniyye'den Bûselik-dâde-i hayât ve

Sünbüle-i ezhâr-ı etvârı Beste-nigâr-ı Şehnâz-ı şebat ola
ve gül-bang-ı şadâ-yı ^CUşşâk-ı Bayâtî-meزâk tanîn-endâz-ı
şimâh-ı pest ü bülend-i afağ olup Hîşâr-ı Müste^Câr-ı vücûdî
direfş-efrâzî-ı bekâ ile devâm bula....

Bu bölümün tercümesi yapılmış olmakla birlikte, konunun yo-
ruma açık olması sebebiyle mûsiki-şinâs İ.T.Ü.Türk Mûsiki-
si Devlet Konservatuvarı Öğretim Görevlisi Bekir Sıtkı Sez-
gin'in konu ile ilgili açıklaması aşağıya alınmıştır:

Büzürg makamını icra ederken, Rehâvinin Rast'ına
gitmekden kasıt şu olmalıdır:

Rehâvi makamı, Rast makamı ile Bayâtî makamının karı-
şık olarak seyrinden sonra, Rast makamının seyir karakteri
ile karar vermek suretiyle olur. Burada, Büzürg'den Rehâvi
içindeki Rast dizisine geçilmesi ifade edilmektedir. Şu hal-
de, Büzürg makamında yerinde Bûselik dizisini icra ederken,
Hüseyni perdesi üzerindeki Kürdi dörtlüsünün bünyesinde bu-
lunan acem perdesine ağırlık vererek, güçlünün yerini de de-
ğiştirip Nevâ perdesine almak ve pest tarafda da uşşak dört-
lüsü göstermek suretiyle Bayâtî dizisine kolaylıkla geçmiş
oluruz. Böylece, Rehâvi makamının önce seyredilen Bayâtî
dizisini kazandıktan sonra, Rast dizisine geçildiği zaman
"Rehâvi'nin Rastı" ifadesindeki kasdedilen Rast makamına ge-
çilmiş olur. Rast makamından Evc'e ulaşmak için de ortak
perdelere istifade edilmesi kaidesince, Rast'ın tiz ta-
raftaki dörtlüsünde bulunan Evc perdesine doğrudan atlamak
suretiyle Evc makamının tiz durağını elde eder ve oradan

Evc'in bütün seyir karakteri gösterilmeğe devam edilir.

Evc dizisindeki Evc perdesi Nevâ makamında da büyük ehemmiyet taşıyan bir perdedir. Bu perde elde mevcut olduğuna göre ve Evc makamının seyir karakteri gereği Dügâh'da Uşşaklı kalıslarda yapıldığı için hiçbir zorluk sözkonusu olmadan Evc'den Nevâ makamına çok yakın bir geçki temin edilmiş olur. Keza, Nevâ dizisinin tiz durağı olan Muhayyer perdesine gidildiği zaman da Gül-izâr makamına geçişin ilk basamağına adım atılmış olur. Gül-izâr makamının seyrinde icra edilen yerinde inici Hüseyini dizisi ve yerinde inici Karcıgar dizilerindeki Evc perdeleri ve değişen güçlüler ile Gerdâniye dizisindeki gerek Nevâ'da rast ve gerekse Hüseyini'deki Uşşâk dörtlülerindeki Evc perdesi ayrıca duraklarının da ortak olması sebebiyle Gül-izâr makamından Gerdâniye makamına geçilir.

Gerdâniyenin seyrinde Dügâh perdesinde bir Bûselik beşlisinin icraya eklenmesi ile mûsikîmizde Gerdâniye-Bûselik adında bir mürekkep makam mevcuttur. İşte bu makamın pest taraftaki Bûselik çeşnisini ele almak suretiyle Bûselik makamına kolay bir ulaşım sağlanmış olur.

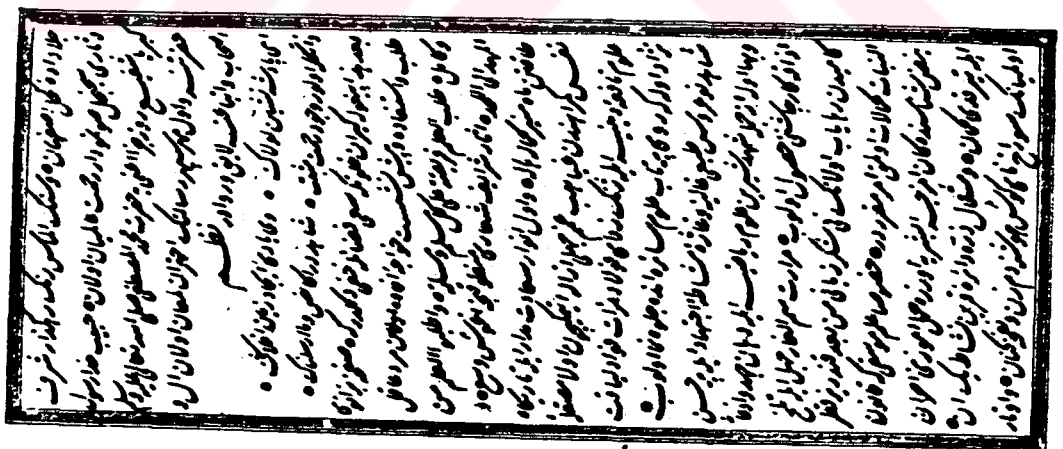
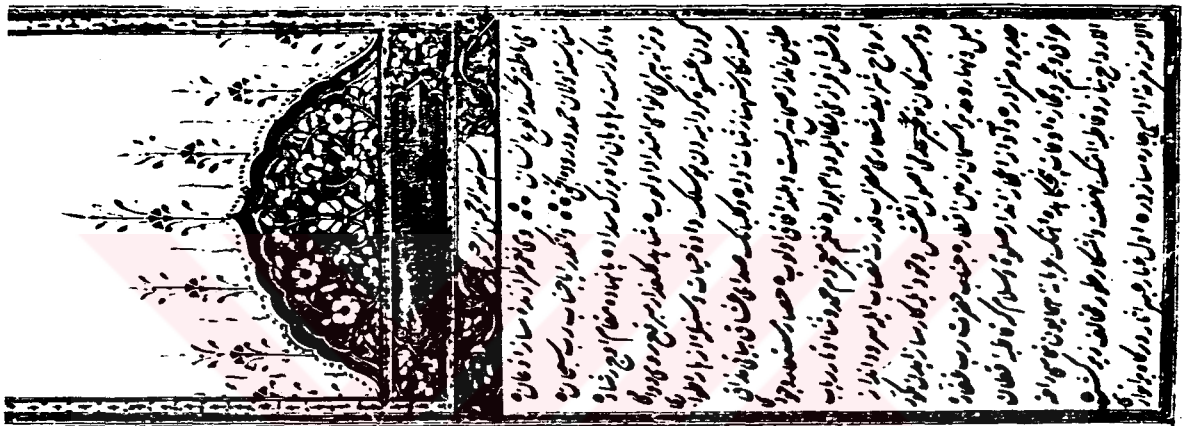
Gerdâniye makamının kararı olan Dügâh perdesinden oktavi ve aynı zamanda Şehnâz makamının da tiz durağı olan Muhayyer perdesine doğrudan gidildiği zaman Şehnâz makamına ilk adımı atmış oluruz.

Şehnaz'ın seyri yapılırken bu makâmın pest tarafındaki Hicâz'dan istifade sağlayarak yeden'i de nim-zir güle perdesi basmak suretiyle cârgâh perdesi tutulur ve sabâ dörtlüsüne bir geçki yapılırsa artık Beste-nigâr'ın yolu açılmış olur. Gerekli seyir gösterilip Irak perdesinde karara gidildiği takdirde Beste-nigâr makamına da ulaşılmış olur.

Beste-nigâr seyrindeki Dügâhta Sabâ dörtlüsü icrâ edilirken ortak perde olarak elimizde bulunan Segâh perdesinden istifade ile Sabâ'nın nim-hicâz perdesini devre dışı bırakıp yerine Çârgâh perdesini ikame eder ve güçlüyü de Nevâ perdesi olarak devreye sokarsak, bu takdirde Uşşak dörtlüsünü icraya getirmiş oluruz ki, bu hareket tarzı da bizi Bayâtî ve Uşşak'a götürür.

Uşşak'ı seyrederken bu dizi ile iç içe olan Beyâtî dizisinde zaman zaman Nevâ'da Hicâz beşlisine de geçki yapılır. İşte bu yolla Segâh Perdesine Hûzzâmlı iniş de yapmak mümkündür. Hûzzâm seslerini bilâhare Segâh dizisine tahvil edip bir de devreye nim-hicâz perdesini katacak olursak Müsteâr makamına geçmiş oluruz.

Müsteâr seyrinde güçlünün yerini değiştirip bu vazirayı Hüseyni perdesine devreder ve nim-hisar perdesini de yeden olarak basıp, Hüseyni üzerindeki zirgüleli-hicaz dizisine geçerseniz Hisar makamına geçmiş oluruz.

Atrabü'l-Asar fî Tezkireti Urefâ'l-Edvâr

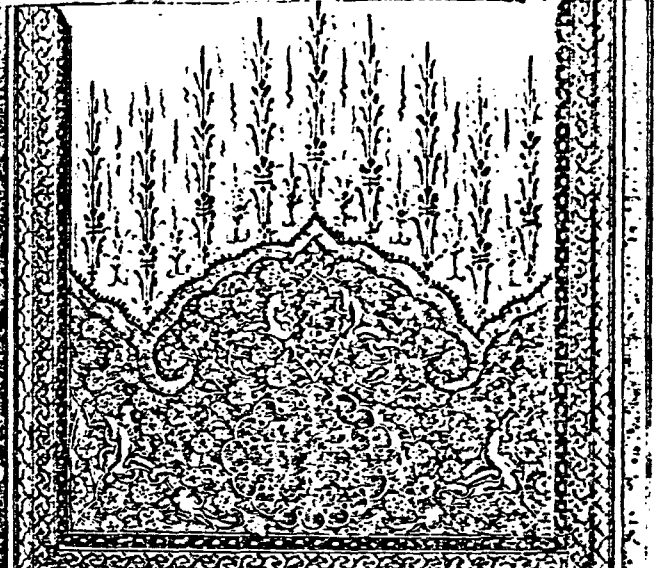
İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi, T.Y., nr. 6204,

v. 1b - 2a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سبحانه من انطلق محل لسن المسلاق ودره الى والى عن فطن السلاق فبحان
 من النى اللقى يزكن العروبة من هو مصلاق وجعل العراية لذيقان الجهالة المحض الذرياق
 نحمد على ما عوتم المفلقين فى قاموس الجرس عزهر صحاح الفصاحة وبلغهم من را موز العواهن
 الى نهاية سيف الاعجاز بمصباح البراعة ونشكره على ما د خلهم كثر اللغة الذى يماس
 البلاغة بحكم البيان وسدرهم فائقين فى ديوان الادب بلسان العرب وجزالة البيان وتصلى
 ونلم على محمد النبي العربى الذى خص به العروبة ومراح المعجزات ونص على خاتمه
 فى الرسالة بالذات الينيات وعلى آله واصحابه الذين هم مجمع بحار العلوم وضياء العلوم
 فى الفهوم ومغرب الهدى كالبحر ما تجرس المذود بمجلا ومفصلا وتنطس الملسن
 بالحفايا مكملا اما بعد بوعبد كينة كيلة البضاعة وقبلة الاستطاعة نظم
 * زبدة طائفة فى دلو وى فهم خرد * سهو كوينده خطا كار محمد اسعد *
 امدت يدو عهد بعيد در كه دانشگاه استفاده ده نهاده زانوى طلب اينكاه آرزوى كسب ادب
 قلوب كمرجه ازده آهن برد كوشش فى مرز ذرة فولاد فو اذ انقهاى خرد ابد ميوه شجره
 فى ثمره استعداد دن يك بار امكان انتشار نثاره آثار خير المعاد اصعب من خطر القساد اولوي
 انجنى بيش نگاه اخوان و خلائد همعبار نحاس خاس اولان هبت دانشورى فى زخارف
 تفضل بانه غويه و تزئين ابدوب بزنگاه سخن كويانده اكثار ثوره ايله سرخلفه اهو اب هوا آين
 اولشيدم لكن خريدار زر كمرجه باشد بى مفايد دراهم شناسد كسى مستدعاسخه اطام
 مك وعود و خنبر و دستر ببحان وقوده و در نزايه اسواق و بازار ما لامال اولفله حطب كنان
 و شب فروشان ديار و كار و بار لذن مدفوع و عمل و كردار لذن ممنوع اولد قبرى نامعلوم و غير
 سموع و چارسوى عالمه مشترى زربفت و حرير و خريدار شكر و شير و كبر اولد بى كى
 طالب كليما ره و كهنه حصير و راغب پياز و سير دختى فى نهايه و و فبر ابدوكى ناستير در بيت
 * نه در عالم همه خوب اختيارست * كه زشتى نيز چون خوى بكارست *
 نكاور اس المال دلال خيال كاسد و بو كونه نهى فروشى بيع فاسد ايله دختى نه
 اول حال بى مال ايله نهى كذارش آونه و عصور رواداشنه محبزه غيور اوليوب

ای چشم پرغنی اولان نام آشنا	اغزوک فتاده دشمن نام مجرم آشنا
بروانه چش این دکل دول خوش	اولک عجب بی شمع صفت ابرم آشنا
آهوی دشت آورم ای فندور	اولماز همیشه دیدو یار آدم آشنا
کافور صلت اولسه دکر اولم اول	دختم خدک غمزه روی مرهم آشنا

اولم صفا ای خاطر دلبسته	خلوت نشین محبت اولان نام آشنا
-------------------------	-------------------------------

نخا خیره و نور چشم اقباب سکا	مکر که سایه زکات اولد نقاب سکا
سیر شک دید و حسرت که سوزش غم	دور زنده کجوفون اول آب و آب سکا
نکده و کون کبی نقصانی اشکار دکن	نیز یوزله ایلب نظر دو ما بناب سکا
بکدن ایگمه تحصیل شده دلم	ایا غنی ایزد کجور رشوق ای شراب سکا

خیال منیع ابروسی وار ابرین	اوشون شعر طبع شکله اقباب سکا
----------------------------	------------------------------

نرمین حسن ایچون نولای نازنین سکا	مهر ایت عشق بر سر آینه سین سکا
تغیر ایدک او بر نکات جانی	ای چشم شیشه باز یار آفرین سکا

رفقار دکل خراکه سر دایسون	بالا ترین اولان بوروشدر آهین سکا
اولش شال باله دینه دجی وار	برباشته آن دیرونی خضر سیرین سکا
دعوی ابل غشقه کواه اولما	دیرسون اولک نه جوی دوسیرین سکا

تاب روز اندوه غم تاثیر دمنسیر سکا	نیز دشب موج بحر قیر دمنسیر سکا
قطر های نیز نری سر شکم دیدون	ناله کور غمده بر نیز بحر دمنسیر سکا
نوبوای زلف پای ناله زلفی بین	نیز دشبم باله باله نیز دمنسیر سکا
نیز ابرو یکله پیرانه آه اولم کور	صورت خمیازه بر ز کبر دمنسیر سکا
حسرت نوحه شایکی بهر تار غم	ککات سودا نوک غم تحریر دمنسیر سکا

اسعدا وصف ندر دایه افازم	نظم معجزه تر غلط تعبیر دمنسیر سکا
--------------------------	-----------------------------------

ایکات بیگانه شوق و ذوقی راحت دکر	اشنای محبت اولق بشقه حالت دکر
هر زمان تخابه نوش در محنت اید	کشته تیغ غم اولق حازه مشد دکر
دنب و سیم صفا و دشت اولق آسم	کوشه بی توشه غم جای شمه دکر
سینی پروانه شمشیر بد و درو اید	بزم شوقی تنگ ایدن مفرج دکر

نیغ جور بار کم غشقه ایدو غمی	اسعدا پروانه درد اولق مشد دکر
------------------------------	-------------------------------

بقی روی یار و محبت جهان سود دکر	نایت فرود کون و مکن سود دکر
نقش ابرامه کوش که سوززون اید	سرمه نان عشق عیان سود دکر

T R A N S K R İ P S İ Y O N L U

M E T İ N

Alb

Bismi'illâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

B1b

¹Ey nâtika-bahşende-i nev^c-i insân
Vey nağme-tırâzende-i sâz-ı iz^can

²Şâyeste olan hamd u durrûda ancak
Zâtıñdır eyâ Cenâb-ı Rab-ı Sübhân(1)

³Mâdâm ki Râst-ı Rehâviyân-ı râh-ı Bûzürg-i sedâd,
pâ-nihâde-i makâm-ı Evc-i reşâd ⁴ve terâne-pîrâ-yı Nevâ-
yı imtidâd olup, şâhid-i Gül-^cizâr-ı Mûberka^c-rûy-ı devâ-
mı ⁵gerden-i ^cışve-i Gerdâniyye'den Bûselik-dâde-i hayât
ve Sünbûle-i ezhâr-ı etvârı ⁶Beste-nigâr-ı Şeh-nâz-ı
sebât ola ve gül-bâng-ı sadâ-yı ^cUşşâk-ı Bayâtî-mezâk
⁷tanfîn-endâz-ı şimâh-ı pest ü bülend-i âfâk olup
Hişâr-ı Müste^câr-ı vücûdı ⁸direfş-efrâzî-i bekâ ile devâm
bula; nağam-ı mu^cciz-dem-i hamd u senâ, evtâr-ı rebâb-⁹i
ervâh-ı şerâyif-şi^cârı mızrâb-ı kudret-nişâb ile sürûd-
endâz ¹⁰ve dembeste-gân-ı zencîr-i ^cademi eşvât-ı nakş-ı

(1) Ahreb: Mef^cûlû mefâ^cflû mefâ^cilûn fa^c

Mef^cûlû mefâ^cilûn mefâ^cilûn fa^c

vücûd ile kâr-sâz iden mükevvir-¹¹i leyl ü nehâr ve müdeb-
bir-i âsmân u zemîn-i aķtâr Cenâb-ı Hâzret-i Rabb-ı Ğaffâr'a
¹²cedîr ü sezâdır. Ve âvâz-ı i^ccâz-endâz-ı şalât u selâm ki
kâtıbe-i kuttân-ı ¹³cIrâķ u ^cAcem ü Hicâz'a evkât-ı Penç-
gâh'da âheng-i ^cArabâne-i Hümâyûn-nümâsı Râhat ¹⁴u'l- ervâh-ı
niyâz ve kâtıbe-i âheng-i Nühüft ü âşikâr tavr-ı muhâlif-i
Zîr-keş-i ¹⁵âlâmına Zemzeme-i edâsı çâre-sâzdır. Ol ğubâr-ı
A2a ^cabîr-âsâr-ı dergâh-ı pür-envârı ¹cilâ-dâde-i kuhl-i Işfahân
B2a / ve seng-i elmâs-reng-i reh-güzâr-ı şeref ²disârı secencel-i
şuver-nümûdâre-i rahmet-i ^câlemiyân olan Habîb-i Hudâ,
Resûl-³ı Kibriyâ, şefî^c-i rûz-ı cezâ a^cnî bihi Hâzret-i
Muhammedü'l Muştafâ şalla'llâhu ta'âlâ 'aleyhi ve sellem
⁴hâzretine ve ol mihr-i sipihr-i risâletiñ aķterân-ı mekâ-
rim-i leme^cân olan âl u ⁵aşhâb u etbâ^cına lâyıķ ve revâdır.

Nazm

⁶Ey pâdişeh-i taht-nişîn-i levlâk
Vey bâdf-i icâd-i zemîn ü eflâk

⁷Zâtıñla olur vücûd-ı rahmet müsbet
Şâhiddir aña naş-ı "Vemâ erselnâķ"(2)

⁸Ba^cde hazâ peygûle-ġirân-ı halvet ki sa'y-ı fezâ'ile

(2) Ahreb: Mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cilün fa^c
Mef^cûlü mefâ^cilün mefâ^cîlü fa^c

hâfî degildir ki şafha-i zânû-yı ⁹ taleb ü istifâde ve piş-
nişest-i h^vâce-i ifâde olan merd-i ^câkil ¹⁰ü kâmil "Tale-
bü'l-^cilmi farfizatün ^calâ külli müslimîn ve müslimetin."
ve "Utlubu'l-^cilme mine'l-¹¹ mehdi ile'l-laḥd." âsâr-ı
şerâyif-şi^cârı mantûkınca âgûş-ı vüs^c ü ¹²tâkatin mâh-ı
münîr-i kemâle hâle ve ol envâr-ı sa^câdet-medâr ile târ-ı
yegâh-ı ¹³nefs-i gümrahından gayâhib-ı gümem-i cehlî
izâle itmekiçün evvelâ mışkâla-ı ¹⁴ulûm-ı nâfi^ca-ı
dîniyye ile jeng-zidây-ı fûlâd-ı mir'ât-ı fu'âd-ı liyâ-
kaṭnijâd ola ki rûy-ı pür-tâb-ı ^culûm-ı sâ'ire anda cilve
nümâ olup ¹⁶şâhid-i nev-^carûs-ı tab^cı ğâliye vü ğâze-ı
meşşâta-ı ictihâd ile pür-hüsn ¹⁷ü bahâ ola. Ez-cümle
şehd-i şîrîn-ı ^culûm-ı Riyâziyye ile dehân-ı cehd ü
iz^câna ¹⁸izâka-kâr-ı çâşnî-i ḥuşûl olup merâret-i semmü'l-
fâr-ı cehl ile telḥ ¹⁹kâmîden rehâ-yâb olanıñ ney-şekker-i
zebânı min ba^cdi kand-rîz-ı kutru²⁰n-nebât-ı kemâlât olmak
emr-i mukarrerdür. Ḥuşûşâ ^cilm-i mûsikî ki kânûn-ı ²¹nabz-ı
şinâsende-ğân-ı emzice-i beşeriyye üzre ḥaml-âmûzî-i ahzân
B2b ²²ile tîr-ı kaddı kemân ve mışkâl-zerre dâ'ire-i / karîn-ı
neşât-ı yek-ân ²³olmayanıñ sûrah-ı nây-ı gûş-ı hûşına dem-
A2b zen ü nefḥa-künân ve evtâr-ı ¹tanbûr-ı tab^c-ı pür-cûşuna
mızrâb-zed ü tanîn-resân oldukda aşl ²u fer^c-ı sakıl ü
Hafif âlâmı hâvî-i Devr-i revân-ı ebdân-ı insân iken
Darbu³-feth-i müdîr-i Fâhte-i şâdf-nişân ile Ber-efşân-ı
tab^c-ı Şûfiyân idüp ⁴Fireng-ğîn-ı ekdârı giriftâr-ı Zencîr-i
Türk-darb-ı şevk-şi^câr ve Devr-i kebîr-ı inzicârı ⁵Darbeyn-i
terâne ile der-Çenber-i ifnâ vü bî-karâr eylediginden etibbâ-

yı hakâyık-nümâ gıdâ-yı ⁶rûh deyü gûyâ oldılar. Fi'l-hakîka
^cilm-i mezbûr merâyâ-yı tabâyî^c-i nâsda şûret-i ⁷lehv ü
lu^cb ile pezfırâ vü çehre-nümâdır. Lakin Mevzû'ât-ı ^culûm'da
Taş-köpri-zâde ⁸ve Esâmî-i kütüb'de Kâtib Çelebi nigâste-
kâr-ı şahîfe-i beyân oldılar ki ber-mûcib-i ⁹ittifâk-ı
cemâhîr-i ^culamâ-i fezâ'il-maşîr vâzî^c-ı fenn-i mûsikî-i
tarab-te'sîr telâmîz-i ¹⁰Süleymân Nebî, ^calâ resûlinâ ve
^caleyhi's-salât min Rabbi'l-kadîr, hazretlerinden ¹¹Fîsâ-
gûres'dir. Ve bâdî-i icâdı budur ki bi't-tevâlf-i leyâlf-i
selâse de h^vâbîde ¹²iken bir şahs-ı mü'essîrû'l-kelim: "Yâ
Fîsâgûres, var, sâhil-i bahr-ı fülânîde bir 'ilm-i gârib
¹³tahsîl eyle!" diyü tenbîh-i nebîh itdükde râyf-i merkûm
dahı sâhil-i mezbûra râhf ¹⁴ve etrâfın kemâhf manzûr-ı
nigâhı eyledikde me'haz-ı 'ilm ü ^cirfân ve mebd-e'-i fazla
şâyân ¹⁵nesneye rişte-i nazzâre-i tecessüsi pîçîde olmayup
ancak bir cânibde sınıf-¹⁶ı âhen-gerândan bir gürûh-ı pür-
şûkûh tîşe-zen-i âhen ve ol darabândan bir sadâ-yı ¹⁷müret-
teb huşûl-efgen olup ol tanîn-i hazîn sımâh-ı gûş-ı hûşında
mekîn ¹⁸ve âvâze-i vecd-âyîni dâ'ire-i fâhire-i hayâlinde
pür-temkîn oldukda ol sadâ-yı ¹⁹nîk-edâ-yı tarab-pîrâyı
me'haz-ı ^cilm ittihâz ve i^cânet-i ^cilm-i hikmet ve vefret-i
B3a ²⁰fikret ve feyz-i / bî-^cillet ile ber-nehc-i tavr-ı ber-
ceste edâyâ âgâz ve beyne'l-esvât ²¹kasd-ı münâsibâne kâr-
sâz olup bir âlet taşnîf ve icâdına cehd-i bî-had ²²ve
aña ibrişimden evtâr rabt u şedd idüp tevhd-i Hudâ ve
tergîb-i bekâ ²³ve tenfir-i dünyâyı müştemil bir şî'r-i
belîğ inşâd ve peyrevî-i nağamât-ı âlet ile istimâ'

A3a ¹halâyıkâ âheng-i irşâd idüp ol şadâ-yı rikâat-peymâ
hilâl-i sîmîn-²âsâ gûş-hırâş-ı müstemi^cîn oldukça ekser
halk dünyâdan i^crâz ³ve rızâ-cû-yı Cenâb-ı feyyâz oldu-
lar. Hakîm-i mezbûr, "Müddet-i yesîrde ^câric-i ⁴me^câric-i
^cilm-i bî-kuşûr ve dâric-i medâric-i fazl-i mevfûr olup
bâ-şafâ-yı ⁵cevher-i me'vâ-yı ervâha vâsıl olmağın hare-
kât-ı eflâkdan nağamât-ı şehiyye ⁶vü elhânât-ı behiyye
mesmû^cum olup ol nağam-ı mu^cciz-dem hayâl-i münîr ve
zâmir-i feyz-i ⁷semfirimde cây-gîr oldu" diyü tahkîk u
takrîr ve kavâ^cid-i ^cilm-i mûsikîyi vaz^c ⁸u tahrîr eyledi.
Ba^cdehu mûsikâfân-ı ^cilm-i hikmet her biri muhterî^catların
aⁿâ ⁹izâfe ile bir fenn-i celîlü's-şân eylediler. Ol zevât-ı
pür-berekâtîñ ¹⁰mağzâ ağrâzı lehv ü lu'b olmayup belki
ervâh-ı nûfûs-ı nâtıkâ-i bî-^{11c}âlem-i kudsiye te'nîs
itmekdir. Zîrâ "Hüsn-i te'lîf-i nefehât ve tenâsüb-i
¹²merâtib-i nağamât mûcib-i inbisât u hâlât olmağın
sâhib-i nûfûs-ı ^{13c}âliye mücâveret-i ^câlem-i ^culvîyi
tezekkür itmekle vâsıl-ı emâkin-i kudsiyân olur." ¹⁴diyü
tahrîr itmişler. İmdi bu fenn-i hikmet-efgende ^culemâ-yı
mütekaddimîñ mûsannefât-ı ¹⁵keşîre ve resâ'il ü makâlât-ı
veffire beyne'l-enâm mütedâvile vü şehîre olmağla ¹⁶fenn-i
merkûmuñ ^cilmî ve ^camelîsin ^câlim ü câmi' esâtîz-i
^cArab'îñ eşher-i fezâ'il-¹⁷me'âbı İmâm Farabî ve Şeyh
Muhammed-i Râzî ve Şeyh Ebü'l-Vefâ-i Cürcânî ve sâ'ir
^culemâ-yı ¹⁸dakâyık-şinâsân ve hakâyık-sencân ve esâtîz-i
^cAcem-i fazîlet-encâmîñ ¹⁹a^clâ vü a^clemi Hazret-i Menlâ

- B3b Câmî^c / ve H^vâce ^cAbdu'l-Kâdir-i Percendî ve H^vâce ^cAbdu'l-
^cAlî ²⁰ve sâ'ir fuhûl-i ma'ârif-şumûldur. Binâberîn bu dâ'i-i
kembidâ'a ve kalîlû's-şînâ^ca ²¹dahî zamân-ı ma'delet-^cun-
vân-ı Hâzerât-i ^cOsmâniyyân'dan işbu 'adâlet-nümâ vü
sa^câdet-²²intimâ ki müstazill-i sâye-i hümayûn-hümâ-yı dev-
let ve müstenîr-i eşî^ca-yı âfitâb-ı şevket, ²³pâdişâh-ı
heft-kışver ü şehen-şâh-ı ^cazamet-güster, zîbiş-füken
A3b deyhîm-i hâkânî ¹ve efzâyiş-ken-i übbebet-i Sultânî dürr-i
nâ-yâb-ı efser-i saltanat yektâ-gevher-i ²miğfer-i şavlet
halîfe-i rûy-i zemîn zıll-ı zâfîl-i Rabb-ı mu^cin

Nazm

³Hüsrev-i dâd-ger-i ma^cdelet-ârâ-yı cihân
Server-i Cem-sipeh ü devlet ü şavlet-^cUnvân

⁴Pâdişâh-ı ^cazamet-perveriş ü ^cadl-âyîn
Dâver-i merhamet-ârâ vü penâh-ı şâhân

⁵Şîr-i garrâ-yı mehâbet meh-i evc-i devlet
Mihr-i gerdûn-ı ^cadâlet şeh-i şâhib-^cirfân

⁶Dürr-i yektâ-yı girân-mâye-i bahr-ı re'fet
Gevher-i zîb-ver-i tâc-ı ^catâ vü ihsân

⁷Sâye-i ma^cdeleti ^câleme çetr-i râhat
Sâha-i mekremeti bûse-geh-i ^câlemiyân⁽³⁾

(3) Remel: Fâ^cilâtûn fe^cilâtûn fe^cilâtûn fe^cilûn

⁸Ola ve hüve Sultân İbnü's-Sultân es-Sultân el-Ğâzî Ahmed Han İbnü's-Sultân ⁹Muhammed Han halledel-llâhu mülkehu ve ebbedehu ve eyyedehu ve şeyyedehu mâ te^câkabe'l-^caşerân ve tekerre'l-¹⁰cedidân Hazretleriniñ zamân-ı devlet-ebed peyvendlerine muntehî olunca fenn-i merkûmıñ ¹¹cilmî vü ^camelîsin icrâya kâdir esâtîfzîñ ber-nehc-i hurûf-ı teheccî şöhret-yâb oldukları ¹²nisbet ü elkâb u esmâların müzekkir ü mu^cayyin ve etvâr u âsârların muhbîr ¹³ü mübeyyin güftâr-ı âşinâyî ve şîrîn-kâr ile tahrîr ve tafsîle şürû^c ve ol ¹⁴şahâyif-i pür-letâyifî südde-i sidre-esâs ve ^catabe-i gerdûn-mesâs ¹⁵maskat-ı rû'ûs-i mekârim mehbî-ı envâr-ı merâhim hıdv-i kerem-mu'tâd, Âşaf-ı ¹⁶himmet-nijâd, hâdim-i B4a dîn / ü devlet hâdim-i bünyân-ı şîrk ü fetret, h^vâst-kâr-ı ¹⁷âsâyîş-i benî-âdem, mürehhemdâr-ı vehn nümâyîş-i ^câlem, sâhibü'd-devletî'l-^caliyye ¹⁸râtibü'l-merâtibi'l-celiyye sıhr-i Sultânî'l-a^czam el-vezîrû'l-mükerrremi'l-mufahham

Nazm

¹⁹Bâreka'llâh zihî dâver-i re'fet-bahşâ
Levhaşa'llâh hudâvend-i sa'âdet-pîrâ

²⁰Habbezâ Âşaf-ı cem'-rûtbe mekârim-perver
Habbezâ mihr-i münîr-i ufk-ı ^cizz ü ^calâ

²¹Ma^cdelet-kâr-ı kerem-dâr-ı merâhim-güster
Âsumân-pâye kûmâ-sâye ^cinâyet-peymâ⁽⁴⁾

(4) Remel: Fa^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

²²a^cnfbihî şâhibe's-şadri'l-a^clâ Hazret-i İbrâhîm Pâşâ,
yessere'llâhû te^calâ mâ-yûridü vemâ ²³yeşâ', Hazretleri-
niñ piş-gâh-ı devlet-penâhlarını ^carz u ihdâ itmek için
A4a teşmîr-i ¹sâk-ı sâ^cid ta'bîr u şedd-i nıtâk-ı meyân takrîr
idüp tahrîr ü tastîre ²şûrû^c eyledim. Hüve'llâhu'l-muvaffık
limâ nurîdu

Nazm

³Şimden gerü ey şarîr-i kîlk-i mümtâz
Âvâze-i ta^cbîrim ile ol dem-sâz

⁴Râmîş-ger olup bezm-geh-i tahrîre
Kıl nağme-i maksûdı edâya âgâz ⁽⁵⁾

⁵H a r f ü' l - e l i f

İmâm-ı Sultânî İbrâhîm Efendi

⁶Dâru'n-naşr ve'l-meymene şehr-i Edirne maskat-ı
re'sleri olup fâtiha-i ⁷zuhûrlarından hâtîme-i ^cömrlerine
varınca bi'l-ihlâs mihrâb-nişân-ı fazâ'il ⁸ve muktedâ-yı
şufûf-ı huffâz-ı şeref-haşâ'il, câmi^c-i kemâlât-ı şettâ,
⁹ser-mahfil-i güzînân-ı ma^cârif-i lâ-yuhşâ olup hüsn-i
savt-ı rikket-¹⁰bahşâşı nağamât-ı hezâr-ı sûziş-kârdan

(5) Ahreb: Me^cûlû me^câ'ilûn me^câ'ilûn fa^c

Me^cûlû me^câ'ilû me^câ'ilûn fa^c

bülend ve lezzet-dâr olmağın ¹¹şehriyâr-ı mümecced Hazret-i
Sultân Mehmed Hân Hazretleri'nin on sekiz sene ¹²hizmet-i
pür-meymenet-i imâmetleri ile kâm-yâb ve tarîkat-ı ^culemâ-
yı kirâm üzre ¹³zîver-ârây-ı mesned-i Rûmili olmuşlardır.
Fenn-i mûsikînin ^cilmî ve ^camelîsinde ¹⁴fażl u ma^crifetleri
B4b müsellemin cumhûr ve pesendîde-i / ^curefâ-i fenn-i mezbûr
olup ¹⁵tetebbu^c-ı kütüb-i fen ve istimâ^c-ı esâtîz-ı hakâ-
yık-figen itmekle, ^câric-i süllem-i makâmât ¹⁶ve zîver-ver-i
minber-i ^cilm-i nağamât oldılar. Hattâ cümle-i âsâr-ı tarab-
şî^cârlarından ¹⁷makâm-ı Hüseyinî'de usûl-ı Devr-i revân'da:

¹⁸Bitmez yüregim yâreleri işler oñulmaz
Sabr eyleyelim çâre nedir bitmez iş olmaz⁽⁶⁾

¹⁹murabba^cı ve makâm-ı Evc'de usûl-ı Hafif'de:

²⁰Cennet şafâsı vuslat-ı cânân degil midir
Dûzah belâsı mihnet-i hicrân degil midir^(x)

²¹murabba'ı ol zât-ı behiyyü's-simâtın âsâr-ı enfâs-ı
enfeslerindendir. Nûkte-sencân-ı ²²fenn-i elhân kavâ'id-i
^cilm üzre tenâsüb-i nağamât ve imtizâc-ı şu^cab ve nakarâtın
²³pesendîde kılup üstâdiyyetlerine hükm itmişlerdir. Bunlar-
A4b dan mâ^cadâ bir mikdâr ¹eser-i letâfet-güsterleri dahı var-
dır. Lâkin kibâr-ı tarîkat-ı ^caliyyeden olduklarına ²binâ'en
nâmlarıyla iştihâr-ı âsârdan nev^can şerm-sâr olmalarıyla
işâ^cat ³buyurmamışlardır.

(6) Hezec: Mef^cûlû mefâ^cilû mefâ^cflû fe^cûlûn

(x) Muzâri^c: Mef^cûlû fâ^cilâtû mefâ^cflû fâ^cilûn

Ahmed Çelebi

⁴Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye civârında Ğalaṭa kazâsı ⁵ve kemâl-ı
iştihârı devr-i şâdf-tavr-ı Sultân Mehmed Hân'dır. Beyne'n-
nâs ⁶ravza-i fenn-i mûsikîde nâm-ı nâne ile nümâ-yâfte ve
fi'l-hakîka tab^c-ı sūrūr-⁷âlûdı mi^cde-nevâz-ı nağamât ve
kerefs-bûy-ı nefha-i hayâlî netn-zidây-ı dimâg-ı ⁸elhâ-
nât olup bûstân-ı ^casrında mevcûd olan üstâdân-ı inbât-
⁹kârân-ı sebzevât-ı elhândan ta^callüm-i negr-i tahm-ı
ezhâr-ı edvâr itmekle üstâd-ı dekâyık-¹⁰şic^câr olmuştur.
Şavt-ı halâvet-zâdı misâl-ı dârcîn ihrâk u ilzâz-¹¹efgen-i
bâl-ı müstemi^cîn olup dakâyık-ı fennî râzâne ihfâ ve şadr-ı
ta^callümde ¹²olan kâdr-ı nâ-şinâsâne va^cde-i kûmûn ile
B5a / ifâ iderdi. Nakdîne-i âsârı ¹³nağam-ı gedâyân-ı ^cAcem
ü Hind'i bay idüp âvâze-i üstâdiyyeti peyveste-i ¹⁴gûş-ı
sūrûş olmuş idi. Zîver-i mecmû^ca-i fen-perveriş olan ^caded-i
murabba^câtı yetmişdir. Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Evferde:

¹⁶Bütân ol kâkûl-ı ^canber-şemîme müptelâdır hep
Ğazâlân-ı harem pâ-beste-i dâm-ı cefâdır hep⁽⁷⁾

¹⁷murabba^cı ve yine makâm-ı mezbûrda, usûl-ı Muhammes'de:

(7) Hezec: Mefâ^cflün mefâ^cflün mefâ^cflün mefâ^cflün

¹⁸Bahâr geldi bu faşl-ı ferah-fezâ düşmez
Kenâre ^cazm idelim böyle bir hevâ düşmez ⁽⁸⁾

¹⁹murabba^cı cümle-i âşârındandır. Cemf^cân ser-zede-i
hadîka-i tab^cı olan sebzevât-ı ²⁰murabba^câtı pesendide
ve ekser ebkâr-ı mağamâtı nâ-şenide olmağla üstâdiyyeti
müsellem-ı ²¹cemâhîr-i mûsikî-şemîrdır. Târîh-i vefâtı,
Bûstân-ı ^cadn ola yâ Rab câyı ²²Nâne'nin ⁽⁹⁾
mısrâ^cıdır.

Ahmed Ağa es-Selânîkî

²³Mevlid ü mavtını diyâr-ı Selânîk ve dem-i şöhreti
A5a zamân-ı mekârim-nişân-ı Sultân ¹Mehmed Hân'dır. Bed'en
kâlfice-sâyf-i tarab-hâne-i mûsikî idelden fûta-beste-²ı
meyân-ı kemâl olunca kâr-hâne-i fenn-i merkûmda târ u pûd-ı
tedkîk ile nesc-i ³kîçe-i tahkîk itmek için mevcûd olan
üstâdân-ı fenn-i elhândan tekmîl-i ⁴ta^callûm itmekle
nişân-ı sandaliye-i üstâdiyyet olmuştur. Fi'l-vâkı^c vâdf-i
⁵mûsikîde seyf-i şârim-i tab^c-ı nûkte-pîrâsı gûşâyış-kâr-ı
râh-ı nârefte ⁶olup sadâ-yı halâvet-bahşâsı ser-bülend ve
lehce-i zîbende-edâsı pâkîze ⁷ve dil-pesend idi. Makâm-ı
Bayâtî'de usûl-ı Evfer'de:

(8) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fa'lün

(9) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

⁸Ey gönçe-i nev-demide-i gül-şen-i râz
Vey bârika-i mâ-hasal-ı bâğ-ı niyâz⁽¹⁰⁾

⁹murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Sakîl'de:

¹⁰Düşdükçe yolun bâd-ı şabâ kûy-ı nigâra
Lutf eyle irişdür haberin bu dil-i zâra⁽¹¹⁾

¹¹murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdf-şî^cârından olup bunlardan
mâ^cadâ yigirmi yedi ¹²kadar muşanna^c ve a^clâ zâde-i tab^c-ı
büleñ ü vâlâsı vardır ki bi-esrihim müstahsen-i ¹³esâtîz-i
fenn-i tarab-efendîr.

B5b

Ahmed Ağa el-Mehter /

¹⁴Mevlidi Dârü'n-naşr ve'l-meymene şehr-i Edirne ve
vaqt-i şöhreti devr-i şâdf-resân-ı ¹⁵Hâzret-i Sultân Mehmed
Hân'dır. Velvele-i nakâre-i üstâdiyyeti tanîn-endâz-ı
¹⁶tubûl-ı eflâk ve şadâ-yı sûrnâ-yı ma^crifeti lebrîz-sâz-ı
mülk-i müllâk ¹⁷olup şîf-i nefir-i nağamâtı elhân-ı halâ-
vet-resân-ı ^câlemden tenfir-efgen-i ¹⁸gûş-ı sâmi^c ve fenn-i
merkûmun ^cilmî ve ^camelîsin câmi^c olmağın nefha-ı mizmâr-ı
¹⁹ma^clûmâtı zîver-i gûş-ı zümre-i fen-şinâsân ve darb-ı
kûş-ı tarab-me'nûs-ı ²⁰üstâdiyyeti mâlfide-sâz-ı ^câmme-i
cihândır. Makâm-ı ^cUşşâk'da usûl-ı Darb-ı feth'de:

(10) Ahreb: Mef'ûlû mefâ'ilûn mefâ'îlû fe'ûl

(11) Hezec: Mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe^cûlûn

²¹Kızarır bâdeden ol nergis-i mestâne biraz
Mey-i nâb içse gözi mâ'il olur kana biraz⁽¹²⁾

²²murabba^cı ve makâm-ı Şabâ'da usûl-ı Devr-i kebîr'de:

²³Zerre deñlü ^câşıkâ himmet olursa yârdan
Bir degil yüzbiñ olursa, gam yimez ağıyardan⁽¹³⁾

A5b ¹murabba^cı âsâr-ı mutâbıkü'l-edvârından olup kırkıdan müte-
câviz murabba^cât ve ²on kadar hâvî-i nağamât-ı nev-muşanna^c
ve a^clâ pîş-rev, dahı nağme-rîz-i sâz-ı tab^c-ı sürûd-endâzı
³olmağla bu vâdilerde müsellem-i ^curefâ-i fendir.

A^cmâ İbrâhîm Çelebi

⁴Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostan-
tiniyye'de Koca Mustafâ Pâşâ ve ^casrı ^cahd-ı ⁵Sultân Meh-
med Hân'dır. Gerçi sâz-ı bâşıra-i nûr-ı âhengi perde-bendî-i
a^cmâ ile târif ⁶vü teng olmışdur, lakin dîde-i dakâyık-dîd-i
fu'âdı çeşm-i ^câşık-ı zâr gibi bîdâr ⁷ve misâl-ı ^cayn-ı
mîhr-i eşi^ca-şî^câr-ı pür-envâr olup ^casâ-yı sa^cy u ihtimâ-
mı der-dest-i ⁸vüs^c ü iktidâr ve dîvâr-ı reh-güzâr-ı fenn-i
edvâra kef-nihâde-i reftâr olarak ⁹vâsıl-ı tarab-gâh-ı
mûsikî-medâr olmışdur. Bundan mâ^cadâ pesendîde-i huzzâk-ı
B6a fen ¹⁰olacak kadar lezzet-bahş tarab-efgen / bir ney-zen

(12) Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(13) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fa'lün

idi. Makâm-ı Hüseynî'de ¹¹usûl-ı Zencîr'de:

¹²İrişdi mevsim-i gül seyr-i gülsitân ide gör
Geçirme fırsatı gel ^cayş-ı câvidân ide gör⁽¹⁴⁾

¹³murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Evferde:

¹⁴O şâhuñ bezmine diñ gelmesün ağıâra yer yoktur
Göñül bâğ-ı İrem'dür gülşeninde hâra yer yoktur⁽¹⁵⁾

¹⁵murabba^cı âşâr-ı tab^c-ı nükte-dârındandır. İkiyüzden
mütecâviz murabba^cât ve bir mikdâr ¹⁶nakşları dahı vardır
ki kâffe-i fen-perverân ittifâklarıyla üstâdiyyetine hükm
¹⁷olunup ekser eser-i şâdî-resânı meşhûr-ı cihândur./

B7a

Ebû Bekir Ağa

¹⁸Mevlidi Kostantîniyye civârında Hazret-i Eyyûb'dur.
Vaktı işbu ^cahd-i şehen-şâh-ı ¹⁹cihân Sultân Ahmed Hân'dur.
Serhengân-ı ma^cârif-gerân-ı Enderûn-ı hümayûndan ²⁰hâne-i
kilâr ağa yanından olup nitâk-ı zerrîn-tâk-ı sa^cy-ı mezâkın
meyân-²¹beste-i cehd ü iz^cân ve hâle-gâh-ı ihtimâmda çevgân-i

B7b

kûşışın ²²rübûde-kâr-ı / gûy-ı ^cilm-i elhân itmegin ser-
ma^cârif-perverî-i zîver-yâb-²³ı cîfe-i istihsân olmışdur.

A6a

Kand-fürûşân-ı ^cilm-i sürûd olan esâtîz-i ¹^casr-ı dakâyık-

(14) Müetes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(15) Hezec: Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

nümûddan kilâr-i şekker-zâr-ı tab^c-ı lezzet-dârın mürebbâ-yı halâvet-²peymâ-yı şehd-i edvâr-ı ma^clûmât ile şer-sâr idüp mibla^c-ı murassa^c-ı fıkâ^c ³ile çâşnı-bahş-ı mezâk-ı edâ olmağın şehd-hörân-ı istimâ^c olan ⁴fen-per-verân üstâdiyyetine hükm itmışlerdür. Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Zencîr'de:

⁵Senîñ çün h^vâb-ı râhat çeşm-i giryânımla düşmendür
Bisât-ı istirâhat cism-i sûzânımla düşmendür⁽¹⁶⁾

⁶murabba^cı ve makâm-ı Evc'de usûl-ı Remelde:

⁷Aşık gam-ı dil-rübâsız olmaz
Pîrân-ı hevâ ^casâsız olmaz⁽¹⁷⁾

⁸murabba^cı, âşâr-ı Hüdhüd-i peyâm-âver-i fen olan çâvuş-ı dîbâ-pûş-ı tab^c-ı mûsikî ⁹hurûşından olup bunlarda mâ^cadâ bir mikdâr mutâbık-ı kavâ^cid-i edvâr eser-i halâvet-güsteri ¹⁰dahı vardır. /

B6a

Âhenî Çelebî

¹¹Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Koston-
tiniyyetü'l-mahmiye ve zamân-ı iştihârı ¹²devr-i Sultân
Mehmed Hân olup sâbıkân Kefe vâlisi Ahmed Pâşâ'ya divân
¹³efendisi olmışdur. Tîşe-i hiddet-pîşe-i sa^cy u endîşe

(16) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(17) Hezec: Mef'ûlû mefâ'ilün fe'ûlün

ile dakk-ı âhenî¹⁴ fenn-i sürûd u dîdmân-ı tab^c-ı nükte-
dânından nefha-i cehd ü iz^cân ile şerâre¹⁵ feşân-ı cilm-i
ma^chûd olup ber-mûcib-i fenn-i edvâr ekser kavâ^cidi ta^clîm
¹⁶ve tahdîd-i darb-ı âhen-i serdden şedîd iken sa^cy-ı ferîd
ile mazhar-ı ve'n-nâlü'l¹⁷-hadîd olmağın kâr-hâne-güzîn-i
üstâdiyyet olmuştur. Avâz-ı tarab¹⁸ endâzı hüsn ü halâvetde
min-vasatî'l-hâl ve lehce-i pür-behcesi üstâdiyyetine ¹⁹dâil
idi. Târîh-i vefâtı:

Mûm itdi Âhenî'yi dest-i haddâd-ı ecel⁽¹⁸⁾

²⁰mısrâ^cıdır. Makâm-ı Hüseynîde usûl-ı Sakilde:

²¹Eskim dökilür hasret ile çeşm-i terîmden
Bir lahza nihân olsa cemâlin nazarımdan⁽¹⁹⁾

²²murabba^cı ve makâm-ı Nuhüftde usûl-ı Remelde:

²³Her geh ki gül hasret ola bûlbüle mahşûs
Gülşende olur nâle-i bûlbül güle mahşûs⁽²⁰⁾

A6b ¹murabba^cı kerde-i tîşe-i tab^cı ma^cârif-perverdesi olup

B6b otuz kadar makbûl-²ı esâtîz-i fen eser-i letâfet- /
efgeni dahı vardır. /

(18) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(19) Hezec: Mef'ûlû mefâ'flû mefâ'flû fe'ûlün

(20) Hezec: Mef'ûlû mefâ'flû mefâ'flû fe'ûlün

B7a

Ahmed Çelebi

³Mahlaşı Verdi ve mevlid ü mavnını belde-i Âmid
Vakt-i şöreti zamân-ı sa^câdet-⁴nişân-ı Hazret-i Sultân
Ahmed Hân olup ol diyâr zer-gerânî sınıfının⁵ kethudâsı-
dır. Sebke-i zerrîn-tab^cın mehek-zede-i ta^callüm-i fenn-i
mezbûr ve külfçe-i ⁶sîmîn-hayâlin pûte-nihâde-i sa^cy-ı
mevfîr idüp lakin tîz-âb-ı gabâvet ⁷fûdda-i zekâ-sûy-ı
levh-i idrâki olmağın mîşkâla-i cilâ-yı ta^callüm ber-vech-i
tâm ⁸jeng-zidây-ı bâl-ı fûtûr-encâmı olmamağla kedd-i ^canâ
ve cidd-i lâ-yuhşa ile mevcûd ⁹olan hakâyık-şinâsân-ı ^cilm-i
elhândan ancak nigîn-i ^camel-i fenn-i merkûmı zîb-¹⁰i
benân-i iz^cân kılup kâr-hâne-i zîb-i gînâ olmışdur, diyü
ba^czı sîkâtdan ¹¹menkûldur. On kadar mengûş-ı âsâr-ı tarab-
si^cârı âvîhte-i gûş-ı istimâ^c ¹²olmışdur ki ez-cümle makâm-ı
^cAşîran'da usûl-ı Zencîr'de:

¹³Alup yine eline câm-ı zer-nigârını gül
Safâ ile geçirir mevsim-i bahârını gül⁽²¹⁾

¹⁴murabba^cı ve makâm-ı Baba Tâhir'de usûl-ı Çenber'de:

¹⁵Nesîm-i bü'l-heves gîsû-yı cânânımdan el çeksün
Çeker bir gün nedâmet, âh u efgânımdan el çeksün⁽²²⁾

(21) Müetes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(22) Hezec: Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

¹⁶murabba^cı kerde-i tab^c-ı üstâd-kârı olduğundan mâ^cadâ
lezîz ve tarab-efgen hurde-gîr ¹⁷kemân-zen idi. /

B7b

İsmâ'îl Ağa

¹⁸Mevlidi Dârü'n-naşr ve'l-meymene-i şehir-i Edirne
kurbında Hâs-köy karyesi olup ¹⁹kemâl-i iştihârı işbu devr-i
neşât-tavr-ı şehir-yâr-ı cihân Hazret-i Sultân Ahmed Hân-ı
²⁰Âlî-şandır. Henüz mâh-tâb-ı zât-ı ma^cârif-me'âbı
müsteffî-ı tâb-ı mihr-i sebâb ²¹ikendür. Merhûm Sultân
Mustafâ Hân (zamânında) nefes-i halâvet-rüste binâ'en züm-
re-i ²²Teber-dârân-ı hâssa'ya çırâğ ba^cdehu Enderûn-ı hüma-
yûnda hâne-i kilâre idhâl ile ²³mürebbâ-yı sadâ-yı lezzet-
peymâsı şehd-i şîrîn-âsâ şekker-efzâ olmağın hâne-i hâssa

A7a

¹tahsîs ve anda hizmet-i te'zîne me'zûn olmuştur. Fenn-i
mûsikîyi mevcûd ²olan esâtîz-i dakâyık-engizden ahz ile
Âric-i menâr-ı ilm-i edvâr olup ³ba^cdehu Âhd-ı ma^cdelet-
nişân şehen-şâh-ı felek Ünvanında bir ze^câmet ile inâyet
⁴ve bîrûna ihrâc ile sezâ-vâr-ı merhamet kılınup biñ yüz
otuz altı senesinde ⁵câmi^c-i ma^cârif beden-i nîki figende-i

B8a

ezân-h^vân-ı revâh-ı bekâ olan ecel-i mü'eccel / ⁶isti^ccâl-ı
şalâ-yı irtihâl itmegin şufûf-i cemâ^cat-ı âhiret ile ikâmete
niyyet ⁷ve ser-halka-nişîn-i mü'ezzinân-ı mahfil-i cennet
oldı. Fi'l-hakîka hüsn-i sadâ-yı lezzet-⁸bahşâsî tenhyf-
sâz-ı sâmi^cîn ve âvâz-ı nezâket-peymâsı tarab-endâz-ı
sâmi^ca-i müstemi^cîn ⁹olup her âğâzede kavâ'id-i fenni râ^cî

ve dakâyıkını icrâya sâ^cf olduğundan ¹⁰gayrı lezîz ü letâfet-eşen kemânî ve ney-zen olup şîrîn ve a^cla hatt-ı ¹¹ta^c-lîk dâhî ketb ve imlâ iderdi. Cümle-i âsârından makâm-ı Hüz-zâm'da usûl-ı ¹²Muhammes'de:

¹³Herkese mihr-i vefâ ^cuşşâka nâz itmek neden
Gayre ihsân ehl-i dilden ihtirâz itmek neden⁽²³⁾

¹⁴murabba^cı ve makâm-ı Kürdî'de ve usûl-ı Semâ^cf'de:

¹⁵Bu tâb ile ruhsâre-i cânâna bakılmaz
Gözler kamaşur mihr-i dirahşâna bakılmaz⁽²⁴⁾

¹⁶murabba^cı zâde-i tab^c-ı letâfet-perverinden olup bunlardan mâ^cadâ bir mikdâr ¹⁷eser-i nezâket-perveri dâhî vardır./

B6b

Otabaşı-zâde Efendi

¹⁸İsmi Mehmed, mahlası Rızâ, mevlid ü mavtını kurb-ı Dârü's-saltanatî's-seniyye Kostantiniyyetü'l-¹⁹mağmiye'de Hazret-i Ebî Eyyûb-ı Ensârî ve dem-i iştihârî zamân-ı sa^câdet-resân-ı ²⁰Sultân Mehmed Hân'dan işbu ^cahd-ı ^cadâlet-^cünvân-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân ²¹olup zümre-i erbâb-ı vazâyifden olmağın Kadirğa limânında olan Mehmed ²²Pâşâ

(23) Hezec: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

(24) Hezec: Mef^cûlü mefâ^cilü mefâ^cilü fe^cûlün

A7b câmi^c-i şerifinde vâ^cizdir. Hasbe'l-imbân ^culûm u fazâ'il-
de şâhib-i ^{23c}irfân olduğundan devr-i Hazret-i Sultân Mus-
tafa Han'da ^cilm-i nahvda Kâfiye-i¹ İbn Hâcib'i lisân-ı
Türkiye tercüme ve nazm idüp rikâb-ı hümâyûn-ı şevket-
makrûna ^{2ref}eyledikde gümrükden kendüye kâdr-ı kifâye
vazife ^cinâyet ve ihsân kılınmıştır. ³Şeyh-i mezbûr evâ'il-i
hâlinde cihet-i ^cilm-i sürûda dahı sarf-ı nukûd-ı sa^cy u
iz^cân ⁴idüp mevcûd olan esâtîz-i mev^cize-gûyân-ı fenn-i
elhândan ta^callûm-i ^cilm-i ⁵terâne-beyân ve zabt-ı kavâ'id-i
nağam-nişân itmekle kürsî-nişân-ı üstâdiyyet ⁵ve şeyh-i
tekye-i ehliyyet olmuştur. Âvâz-ı pâkizesi hazîn ve lehce-i
zîbendesî ⁷fasâhat-âyîn olup fenn-i merkûmûn ^cilmî ve ^came-
lîsin ^cârif ve dâni idi. ⁸Makâm-ı Nevruz-ı ^cAcem'de usûl-ı
Devr-i Revân'da:

⁹ Dil-i ye's-ülfet-i ^câşık felekde kâm-cû olmaz
Derûn-ı sâde-levh-i dilde nakş ârzû olmaz⁽²⁵⁾

¹⁰murabba^cı ve makâm-ı Segâh'da usûl-ı Çenber'de:

¹¹Mest olur bir kez gören bu hüsnile cânânımı
Şâh-ı hûbânsın Hudâ hıfz eylesün sultânımı⁽²⁶⁾

¹²murabba^cı cümle-i âşâr-ı şâdf-medârından olup bunlardan
mâ^cadâ yigirmi mikdâr ¹³murabba^cı ve şarkı ve ilâhîsi dahı

(25) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(26) Remel: Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

B7a vardır ki her biri muvâfık-ı kavâ'id-i edvâr ve müstahsen-i
14c urefâ-i cilm-i nağam-şî'âr olduğundan / gayrı latîf ve
tarab-eîgen tanbûrî ve ney-zen 15 olup şî'r ve inşâda mâhîr
idi.

B8a

H a r f ü'l - b â

16 Buhûrî-zâde

İsmi Mustafâ ve mahlası cİtrî. Mevlid ü mavtını
Dârü'l-hilâfeti'l-17 c'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de
Yaylak nâm mahaldir. Micmer-i derûn-ı ma'ârif-nümûdâ dâd-
18 efrûz-ı c'anber-sürûd ve nefha-i nağam-ı müşşîn-demi c'itr-
sây-ı dimâğ-ı fenn-i ma'âd olup 19 nûkhet-i c'abîr-âsârı
büyüde-kâr-ı meşâm-ı dünyâ ve râyiha-i c'ûd-ı kemâli tebhîr-
eîgen-i 20 bezm-gâh-ı verâ' olmağın zamân-ı şâdî-resân-ı
Hazret-i Sultân Mehmed Hân'da 21c ilm-i edvârda kemâl-i
üstadiyyet ile istihâr ve tasnîf-i nakş u kârda 22 eşâtîz-i
c'Acem-vâr dakâyık-şî'âr olduğundan huzûr-ı hümayûn-ı şevket-
makrûnda 23 kerrâtla fasl-ı hezâr idüp pesendîde-i şehîr-yârf
A8a olmağın esîr-i hubbân kethudâlığı 1 ile rıkkıyyete sezâ-vâr
B8b ve şâyân-ı / merâhim-i bisyâr kılınmıştır. Gerçi sadâ-yı
garîbû'l-2 edâsı misâl-i çeng-i pür-jeng-evtâr bî-âheng ve
bî-perde vü karar idi. 3 Lakin rütbe-i üstâdiyyetde çün dâd-ı
c'anber ü c'ud evc-i a'clâya su'ûd ve misâl-ı 4 büy-ı gül-i pür-
taravet dimâğ-ı c'âlemi leb-rîz-i nûkhet itmîşdi. Şemme-i
c'itr-ı ma'ârif-5 tabc'ı olan murabba'ât ve nakş ve kâr(ı)

°aded-i hezârdan bisyâr ve fenn-i merkûmı ⁶ber-mûcib-i kavâ°id-i edvâr kemâyenbağı °ilmi ma°lûm-ı şigâr u kibâr olduğundan ⁷ma°adâ nazm-ı şî°r ve mu°ammâ ve hûb u ra°nâ hatt-ı ta°lîk dahı tahrîr ve imlâ iderdi. ⁸Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Darb-ı fethde:

⁹ Sirişk-i çeşm-i hûnfnim ol âteş-mevc-i deryâdur
Ki her kim katre-i eşkimde biñ dûzeh hüveydâdur⁽²⁷⁾

¹⁰murabba°ı ve makâm-ı Muhayyer'de usûl-ı Fâhte'de:

¹¹Dil-ber dile dil dil-ber-i fettâna münâsib
Gül bulbûle bulbûl gül-i handâna münâsib⁽²⁸⁾

¹²murabba°ı cümle muşanna°ât-ı muşanne°-fâtındandur ki kâffe-i fen-perverân ber-mûcib-i ¹³kavâ°id-i °ilm-i elhân ustâdiyye-tini vücûhla istihsân itmişlerdir. Mezbûrûñ ¹⁴biñ yüz yigirmi dört târîhi hudûdında âteş-i cihân-sûz-i ecel °anber-i hayâtın ¹⁵micmer-i °âlemede sühte vü sûzân ve küllâb-ı °ömrin nisâr-ı çehre-i merg-i bi°amân ¹⁶itmekle cûyân-ı nûkhet-yâbî-i gülistân-ı cinân olmuşdur. Târîh-i vefâtı

Buhûrî-zâde'yi büyâ-i bezm-i °Adn ide Allâh (x)

mısrâ°ıdır.

(27) Hezec: Mefâ°ılün mefâ°ılün mefâ°ılün mefâ°ılün

(28) Hezec: Mef°ûlû mefâ°ılû mefâ°ılû fe°ûlûn

(x) Hezec: Mefâ°ılün mefâ°ılün mefâ°ılün mefâ°ılün

¹⁷Baba Nevâyi

¹⁸İsmi, mevlidi belde-i Halebü's-şehbâ,
mavtınâ Qârû'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-
¹⁹mahmiye ve zamân-ı istihârı evâ'il-i devr-i haşmet-tavr-ı
Sultân Mehmed Hân'dır ²⁰Tahşîl-i ^cilm-i mezbûrda sa^cy-ı bisyâ-
rından güyâ-zâde-i mâder-i fen-i edvâr olup ²¹izâle-i ebkâr-ı
nağam-ı hezâr itmekle vâlid-i etfâl-âsâr ve nev-bâligân-ı
^cilm-i elhâna ²²peder-i büzürg-vâr-ı dakâyık-şî^câr olmuştur.

B9a Fi'l-hakfka ta^callüm-gâh-ı / fenn-i mezbûrda ²³tebyîz-i
lihâ' ve zümre-i esâtîz-i hakâyık-engîze baba-yı nükte-
A8b nümâ olmağla üstâdiyyeti ¹meşhûr-ı ^câmme-i verâdır. Makâm-ı
Nişâbûr'da usûl-ı Nîm-devr'de:

²Ne açıldık fezâ-yı gülşene gül-pîrehenlerle
Ne salındık murâd üzre boyı serv-i semenlerle (29)

³murabba^cı ve makâm-ı Şehnâz'da usûl-ı Evfer'de:

⁴Didim hüsnüñ berâtında nedir zülf-i siyâh egri
Didi bu Rûm'dur bunda olur tuğrâ-yı şâh egri (30)

⁵murabba^cı zâde-i tab^c-ı nükte-dânı olup bunlardan gayrı
murabba^cât ve nakş ⁶ve şarkı mertebe-i sülûsine râkî ve
cemî^c-i âsârı fen-i mûsikînin pesendîde-i huzzâkı ⁷olma-

(29) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(30) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

ğın Üstâdiyyeti meyân-ı fen-perverânda kemâl-i kabûl ile telakkî kılınmıştır.

⁸Pārsā Efendi

İsmi Mehmed, mevlid ü mavtını belde-i Gelibolidir.
⁹Zümre-i mevâlf-i kirâmdan olup vakt-ı şöhreti ^cahd-i şâdf-
resân-ı Sultân ¹⁰Mehmed Hân'dır. Nemed-i kedd-i tarab-pey-
vendin perveriş-i cidd-i ebed ve pâlehang-i vüs^c-¹¹i cehdin
meyân-ı sa^cy-ı becidde şedd idüp hânkâh-ı mûsikî-penahda
meşâyih-ı ¹²ma^cârif-sevâmiğden çille-keş-i ahz u ta^callüm
ile güzâriş-i erba^cîn-i ma^clûmât ¹³itmegin Üstâd-ı râsih
olmuştur. Hüsn-i âvâzı meyâne ve lehce-i mümtâzı ¹⁴bî-
bahâne ve ^culûm-ı sâ'ire ve esrâr-ı nâdirede dahi yegâne
olup fâzıl-ı ¹⁵bî-misâl ve şâ^cir-i pâkîze-makâl idi.
Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Devr-i revân'da:

¹⁶Degildür gül ruhunda hâl-i fülûl
Ezelden kaldı anda çeşm-i bûlbûl (31)

¹⁷murabba^cı cümle-i muşannefâtından olup bunlardan mâ^cadâ
kavâ^cid-i fen üzre ¹⁸ihsâ alınacak on kadar âsâr-ı tarab-
şî^cârı dahi vardır. /

(31) Hezec: Mefâ'flün mefâ'flün fe'ûlün

Pârsâ-¹⁹zâde °Abdu'l-bâkî Efendi

Sâbıku'z-zıkr Pârsâ Efendi'nin necl-i necfî ve
²⁰zümre-i mevâlf-i kirâmdan olup ismi °Abdu'l-bâkî ve
B9b mavtını Oârû's-saltanatî'l-²¹/ °aliyye Kostantiniyyetü'l-
mahmiye ve °asrı işbu zamân-ı ma°delet-nişân-ı Hazret-i
Sultân Ahmed Han'dır.

²²Vâlid-i mâcidlerinden ve sâ'ir esâtîz-i hakâyık-
engîzden tekmîl ve tahşîl-i ²³fen itmekle zâviye-nişân-ı
A9a °ilm-i sürûd, üstâd-ı dakâyık-nümûd olmuşlardır. ¹Hüsn-i
sadâ ile ma°rûf ve envâ°-i ma°ârif ile me'lûf olup esrâr-ı
°ilm-i edvâr ve sâ'ir ma°ârif-i bisyâr pîrâye-bahş-ı zât-ı
fazâ'il-şî°ârları olmak ile nûktetü'l-veled ²sırr-ı ebîhi
zâtlarıyla âşikâr olmuşdur. Fenn-i mezbûrda ehliyetlerin
esrâr-ı mektûme-vâr ihfâ ve °adem-i izhâr üzere oldukların-
dan beyne'l-enâm istihâr bulmamışlardır. ³Makâm-ı °Arazbâr'-
da ⁴usûl-ı Hafîf'de:

⁵ابر نیان سایه با بر طارم کرد و دست
لاله چتر لعل بر سره از زمره کوه دست (32)

⁶nakşı zâde-i tab°-ı tarab-senci olup ber-mûcib-i kavâ°id-i
°ilm-i elhân bir mikdâr eser-i ⁷letâfet-°ayânları dahı var-
dır.

(32) Remel: Fâ°ilâtün fâ°ilâtün fâ°ilâtün fâ°ilün

Pîrî Çelebi

⁸İsmi (.....) mevlid ü mavtını civâr-ı Dârü'l-hilâfede Top-hâne ve ^caşrı devr-i ⁹şâdî-ver-i Sultân Mehmed Hân'dır. Vakt-i civânîden kadem-nihâde-i mertebe-i ¹⁰kühûlet olunca mekteb-i fenn-i elhânda h^vâcegân-ı tarab-beyândan ta^callüm ü ahz ile ¹¹vâdî-i mûsikîniñ üstâd-i dakâyık-gîri ve tarîk-i ^cilm ü ^câmeliñ pîrî olmuştur. ¹²Âvâz-ı halâvet-endâzı mümtâz ve lehce-i bülend u hûbî tarab-sâz idi.

¹³Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Berefşân'da:

¹⁴Ne dil-i haste-i mecrûhuma merhem bulunur
Ne ğam u ğuşşalarıñ def^cine hem-dem bulunur⁽³³⁾

¹⁵murabba^cı cümle-i eser-i pür-te'sîrinden olup bundan mâ^c-adâ bir mikdâr makbûl-¹⁶i ehl-i edvâr âsâr-ı şâdî-disârı dahı vardır.

H a r f ü ' l - t â

¹⁷Tosun-zâde

B10a

İsmi ^cAbdu'llâh ve mevlid ü mavtını / ¹⁸Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve nihâyet-i ^caşrı işbu zamân-ı ^cadâlet-¹⁸nişân-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân olup mü'ezzînân-ı şehir-yâr-ı cihândandır. ²⁰Şöhret-i hüsn-i şîrîni zîb-i gûş-ı gâv-ı zemîn ve resîde-i sem^c-i sevr-i

(33) Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

çarh-ı ²¹berin olup dihkâniyân-ı geşt-gâh-ı ^cilm-i sürûddan
ta^callüm-i bezr-gerî-i nağam-ı ²²tarab-nümûd itmekle resfide-
kâr-ı zürû^c-ı ma^clûmât-ı şettâ ve dakâyık-ı fenni ²³kemâ-
hüve'l-lâyık dâna olmuştur. Fi'l-hakîka lehce-i bülend ü
A9b hûbı şive-i h^vâhân-ı ¹elhânın mergûbı ve âvâz-ı hancere-
gîr-i mümtâzı sine-i semâ^cın dâğ-ı tarab-²endâzı olup vâdf-i
h^vânendegîde müselleme-i ^câlem ve ^cilm u ^camelde üstâd-ı
³dakâyık-ı şeyem idi. Makâm-ı Hüseyinî'de usûl-ı Zencîr'de:

⁴Bu gülşen içre ki bir gönçe-i nihân açılır
Hezâr perdeden âgâze-i figân açılır⁽³⁴⁾

⁵murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Darb-ı feth'de:

⁶Seni tebrîde benden olsa âgyâr ittifâk üzre
Ne bâkim var hulûş elbette gâlibdir nifâk üzre⁽³⁵⁾

⁷murabba^cı reme-i cerîde-kâr-ı sebze-zâr-ı tab^cı olan âsâr-ı
çar-pây-ı murabba^câtındandır. ⁸Bunlardan mâ^cadâ iki yüzden
mütecâviz muşanna^c murabba^c ve şarkısı dahı olup ⁹kâffe-i
âsârın esâtîz-i hakâyık-ı şümûl telâkkî-i bi'l-kabûl eyle-
mişlerdir. Mezbûrûn ¹⁰biñ yüz yigirmi altı târifî hüdûdında
dest-i kaşşâb-ı ecîl-i tîz-kâr ¹¹gülû-yı tevsen-i hayâtın
bûse-gâh-i sikkîn-i intihâr itmekle vâsıl-ı bismil-gâh-¹²₁
dârü'l-karâr oldu. Târifî-i vefâtı

(34) Müctes: Mefâ^cilün fe^cilâtün mefâ^cilün fe^cilün

(35) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Çerâ-gâh-ı bekâda otlasun cânın Tosun-zâde⁽³⁶⁾

¹³mısrâ^cıdır.

Tesbîhî-zâde Emîr Çelebi

¹⁴İsmi Mehmed mevlid ü mavtını civâr-ı Kostantiniy-
yede Top-hâne ve vakt-ı şöhreti işbu ¹⁵devr-i sa^câdet-ı tavr-ı
Hâzret-i Sultân Ahmed Hân'dır. Rîşte-i sa^cy u ihtimâma
B10b ¹⁶naẓm-ı habâb-ı / kavâ^cid-i edvâr-ı tarab-ı gâyat idüp
silk-i dehân-ı beyâna ¹⁷dürer-keşân-ı ^cilm-i elhân olan
Üstâdân-ı pür-^cirfândan tahşîl ü ta^callüm ¹⁸itmekle sübha-
be-dest-i ma^clûmât ve dâhil-i halka-ı esâtiz-i fenn-i nağa-
mât ¹⁹olmuştur. Âvâzı rakık ve tîz ve lehce-i dil-pesendi
nezâket-âmîz olup ²⁰maḥfel-i Üstâdiyyete nişân ve mezâyâ-
yı mûsikîye vâsılînden olmağın ²¹kavâ^cid-i fenn-i elhân
mânend-i kalâ'id-i dürr ü mercân yegân yegân âvîhte, câmi^c-i
²²c^cirfân-ı derûn-ı nağam-ı me'lânî idi. Makâm-ı Kürdî'de
uşûl-ı Muhammes'de:

²³Kaddîñ görüp âdem nice dâmânına düşmez

Ey serv-i sehî sâye-sıfat yanına düşmez⁽³⁷⁾

A10a ¹murabba^cı ve makâm-ı Hüseyinî'de uşûl-ı Sakîl'de:

(36) Hezec: Mefâ^cilun Mefâ^cîlün Mefâ^cilün Mefâ^cilun

(37) Hezec: Mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlü fe^cûlün

²Gülistân-ı ğamın bülbülleri âteş-nevâdır hep
Anıñ-çün gülleri pejmürde-i tâb-ı cefâdır hep⁽³⁸⁾

³murabba^cı intizâm-yâfte-i silk-i tab^cı olan mervârîd-
âsâr-ı şevk-şî^cârından ⁴olup bunlardan mâ^cadâ elli kadar
makbûl-ı fuhûl-ı fenn-i surûd eser-i letâfet-nümûdî ⁵dahı
habbe-i subhâ-vâr keşîd ü şümâr kılınmışdır.

H a r f ü'l-c i m

⁶Çuvâl-duz-zâde

İsmi İsmâ^cîl, mevlid ü mavtını belde-i Diyâr-ı⁷Bekr
ve vakt-i iştihârı ^cahd-i şevk-disâr-ı Sultân Mehmed Hân'dır.
Hayyât-ı hiddet-⁸menât-ı cidd ü ihtiyâtın der-dest-i iktidâr
tarab-ihtilât idüp ⁹mevcûd olan üstâdân-ı kabâ-dûzîde-ğân-ı
endâm-ı şâhid-i elhândan ahz ¹⁰u ta^callüm ve tekml-i zabt-ı
kavâ^cid-i fenn-i terennüm itmegin dûzîde-kâr-ı kâle-i mûsikîyi
¹¹pûd u târ ve ol câme-dâr-ı şevk-şî^cârı zîver-i dûş-ı iştihâr
kılmâğın ¹²kırâ'at ve üstâdiyyetde vasatü'l-hâl olan ricâl-i
fenn-i iştigâl beldesi ¹³ile mütesâviyyetü'l-akdâm ve müte-
Blla kâribetü'l-efhâm olmuş / idi. Makâm-ı Kürdî'de ¹⁴usûl-ı
Hafîf'de:

¹⁵Kaşdıñ egerçi cân u dilim birisinedir
İkisi de fedâ yoluna birisi nedir?⁽³⁹⁾

(38) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(39) Hezec: Mef^cûlû fâ^cilâtü mefâ^cîlû fe^cûlün

¹⁶murabba^cı cümle-i âsârından olup bundan mâ^cadâ bir mikdâr dahi ber-mûcib-i ¹⁷kâ^cide-i fenn eser-i şâdf-fügeni dahi vardır diyü kühen-kabâ-yı şevke pârçe-i ceyyid-ı ¹⁸istimâ^cı ile revkâr olanlardan menkûldur.

Çemen-zâde Mehmed Çelebi

¹⁹Mevlid ü mavtını Diyâr-ı Bekr ve dem-i iştiârı zamân-ı inbisât-resân-ı Sultân ²⁰Mehmed Hân olup ol diyâr a^cyânının nedîm-i mûkerremidir. Hadîka-i enîka-i ²¹sa^cy u ihtimâmın isâle-i âb-ı dülâb-ı çâh-ı cidd ü iz^cân ile irvâ-künân ²²olmağın nemâ-yâfte-i sebze-vât-ı kemâlât u bâhe-i sâhe-i tab^cın çemen-zâr-ı fenn-i ²³edvâr-ı şâdf-i gâyat idüp esâtîz-i ma^cârif-engîz-i ^casrından ta^callüm-¹i neşr-i tuhm-ı ezhâr-ı ma^clûmât-ı tarab-şî^câr itmekle bâğ-bân-ı kâr-dân-ı ^cilm-²i elhân olmuştur. Şadâ-yı nfk-edâsı ^cAcemâne ve lehce-i bülend ü zîbâsı nâzikâne ³cilm ü ^camelde yegâne idi. Makâm-ı ^cUzzâl'da usûl-ı Muhammes'de:

⁴Ey gönül gayrıya meyl eyleme cânân bir olur
Biriniñ ^caşkı derûnunda yeter, cân bir olur⁽⁴⁰⁾

⁵murabba^cı resîde-i ravza-ı tab^cı olan sebze-i âsâr-ı pâkîzeden bir nebze olup ⁶bundan mâ^cadâ şâyeste-i nihâde-gî-i destâr-ı istihsân bir mikdâr gül-deste-i ⁷eser-i şâdf-veri dahi vardır ki nûkhet-âlûd-ı istimâ^c olan fen-perverân ⁸muktezâ-yı kavâ^cid-i ^cilm-i elhân üzre âferîn-gûyan olmuşlardır.

(40) Remel: Fe'ilâtün (fâ'ilâtün) fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

⁹Cevher Ağa

B11b Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi merhûmũñ ⁹abd-ı ¹⁰memlûki
ve hâdim-i ma^cârif-sülûki olup kemâl-i şöhrati ⁹ahd-ı ^cavâ-
tıf-¹¹nişân-ı Sultân Mehmed Hândır. / Ol zamân-ı tarab-re-
sânda mevcûd gevher-¹²şinâsân-ı kavâ^cid-i fenn-i elhân olan
üstâdân-ı terâne-beyândan ta^callüm-i ¹³ilm-i nağam itmegin
gencine-i derûn-ı ma^cârif-meşhûn-ı ^cunkûd-ı yevâkîf-i
¹⁴sürûd ile zîver-âlûd idüp ^carâz-ı vâdf-i edvâr-ı mütehay-
yiz cevher-i idrâki ¹⁵olmağın hayyiz-i üstâdiyyetde kâ'im
olmuştur. Hüsn-i şavt-ı bî-mânendi ¹⁶ber-rütbe idi ki der-
nezâket-i eser-i nağamât-ı sımt-ı sîmîn-i âvâz-ı hançere-
endâzından ¹⁷lem^ca-nümâ-yı şudûr oldukça gülû-yı şâhid-i
neşâtı tahalliyâb-ı kalâ'id-i incû-yı ¹⁸zevk ve dehen-i
bezm-i inbisâtı lebrîz-i lû'lû-yı şevk idüp târif-güzîn-i
¹⁹ekdâr olan tab^c-ı sevdâ-şî^cârı şu^cle-i şeb-çerâğ-ı âğâ-
zesi câ-yı gevherin ²⁰binâ-yı şâdiye-nişîn ve rûz-i elmâs-
gûn-ı ferih-nümûne, karîn iderdi. ²¹Makâm-ı Nikrîz'de usûl-ı
Muhammes'de:

²²Gönlüm heves-i zülf-i siyeh-kâre düşürdüm
Mürğ-i dilimi şahın-ı çemen-zâre düşürdüm⁽⁴¹⁾

²³murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Şakîl'de:

(41) Hezec: Mef^cûlû mefâ^cîlû mefâ^cîlû fe^cûlûn

Alla

¹Ruhuñ bir lâle-i terdir ne lâle lâle-i hamrâ
Hatıñ bir tâze °anberdir ne °anber °anber-i sârâ⁽⁴²⁾

²murabba°ı hazîne-i zîb-i tab°ı olan cevâhir-i âsârındandır
ki cümle-i gevher-fürûşân-ı °ilm-i ³elhân üstâdiyyetine bezl-i
nakd-i istihsân eylemişler. Bunlardan mâ°âda on beş ⁴kadar
gülû-yı şâhid-pesende bâdf-i zîb ü zîver-i mervârid-i âsâr-ı
şâdf-güsteri ⁵dahı vardır.

Çār-şeb Mustafâ Ağa

⁶Mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i istihârı işbu ⁷zamân-ı ma°de-
let-nişân-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân olup Enderûn-ı ⁸hümâ-
yûn'da hâne-i hâssada ser-mü'ezzînân olup biñ yüz yigirmi
B12a altı târîhinde ⁹ber-ze°âmet-i °inâyet ile bîrûna ihrâc / ve
ser-i bahtı zîver-i tâc-ı ibtihâc kılınmışdır. ¹⁰Esâtîz-i
°aşrından ârzû-yı ta°allüm-i °ilm-i edvâr ile şeb-tâ-be-
seher bîdâr ve ser-i ¹¹sa°y-perver-i iktidârın zîb-âver-i
bâln-i cidd-i bisyâr idüp tahşîl-i ma°lûmat ¹²ve tekml-i
fenn-i nağam-ı gâyyât itmekle firâş-ı üstâdiyyetde der-h^vâb
ve vâki°a-¹³bînf-i esrâr-ı ehliyyetde kâmil ve dakâyık-me'âb
olmuşdur. Âvâz-ı tarab-endâzı ¹⁴pâkîze vü hûb ve lehce-i
sevk-sâzı bülend ü mergûb olup vâdf-i Türk-mânî ¹⁵üzere
sâzendeligi dahı var idi. Makâm-ı Bayâtî'de usûl-ı Semâ°î'de:

(42) Hezec: Mefâ°flûn mefâ°flûn mefâ°flûn mefâ°flûn

¹⁶Bizden eybâd-ı şabâ vir haber âzâdelere
Mübtelâ oldu gönül bunda 'Arab-zâdelere⁽⁴³⁾

¹⁷murabba^cı cümle-i âşârındandır. Bundan mâ^cadâ hoş-âyende
ve tarab-efzâ bir mikdâr ¹⁸eser-i letâfet-nümâsı dâhı var-
dır ki ber-mûcib-i kavâ^cid-i fen, pesendîde-i ^curefâ-i
hakâyık-¹⁹esendir.

H a r f ü'l - h â

Hâfız Post

²⁰İsmi Mehmed, mevlid ü mavtını Darü's-saltanatı'l-
^caliyye Kostantaniyyetü'l-mahmiye olup kemâl-i ²¹istihârı
devr-i şâdf-tavr-ı Sultân Mehmed Hân ^caleyhi'r-rahmeti ve'l-
gufrândır. ²²Henüz cild-i mecmû'a-i rûyî müy-i tîreden sâde
belki cebr-i nârf vü deriden ²³âzâde iken debbağ-ı h^vahışi,
Allb rîş-dâr-ı efkâr-ı hüvâm-dâr olan cülûd-ı ¹şî^cr-i sabâvet
vü müş^cir-i hayâlâtın sût-re-i hevesle dibâgat ve müşte-i
küdüret-²küşte-i ^cazîmet cilâ-dâde-i hâlet-i tarab-ı gayet
olmağın, mevcûd olan esâtîz-i ³cilm-i sürûddân ahz u ta^callü-
me muvâzabat idüp tahşîl-i ^cirfân ve tekml-ı ⁴fenn-i elhân
itmekle post-nişîn-i zâviye-i üstâdiyyet olmuştur. ⁵Gerçi
B12b âvâz-ı perde-i ⁶nâ-sâzı / cülûd-ı sâmi^cîne bâdf-i ikşî^crâr
idi. Lakin rütbe-i üstâdiyyetin ⁷ve kemâl-i fazl u dikkâtin

(43) Remel: Fâ^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

takrîr, dâhil-i ^cuhde-i yerâ^ca-ı tahrîr ve güncâyiş-pezfîr-i
⁸havşala-i ta^cbîr degildir. Ekser âsâr-ı letâfîet-şî^cârî tarab-
bahş-ı huzûr-ı ⁹şevket-medâr-ı cenâb-ı hazret-i şehriyâr
olmağın bi'd-defa^cât mazhar-ı ^catâyâ-yı ¹⁰bisyâr olmuştur.
Bundan mâ^cadâ nâzım-ı şî^cir-i rakîk ve nâmık-ı hatt-ı Ta^clîk
¹¹idi. Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Darb-ı fethde:

¹²Temennâmız ne nûş-ı meyde ne sâğarda kalmışdır
Netice ârzû bir bî-bedel dil-berde kalmışdır⁽⁴⁴⁾

¹³murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Evfer'de:

¹⁴Ham olmaz degme tîr-endâz-ı âheng imtihânından
Ol ebrûlar ki Rüstem dâğ-ı sahtîdir kemânından⁽⁴⁵⁾

¹⁵murabba^c-ı âsâr-ı nezâket-medârından olup bunlardan gayrı
murabba^cât ve şarkı ¹⁶ve nakş-ı dil-firîb(i) ^caded-i hezâre
karîb olup kâffe-i fen-perverân cemf^ci ¹⁷âsâr-ı tarab-nişâ-
nına ber-mûcib-i kavâ^cid-i ^cilm-i elhân benân-pesendî-i
zîver-i dehân-ı ¹⁸istihsân eylemişlerdir. Mezbûruñ pây-tâ-
ser vucûdı mûy-âlûd ve hâlî ¹⁹yeri ma^cdûd olmağın telakkub-
yafte-i lakab-post olmuş idi. Bîñ ²⁰yüz bir târifî hudûdında
pençe-i hizebr-i ecel-i celd ber-hayât-ı mü'eccelin sad-çâk
²¹itmekle târif-nişân-ı şîr-hâne-i zîr-i hâk olmuştur.

(44) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

(45) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Târih-i vefâtı

Postı ²²çâk eyledi şîr-i eccl (46)

mısrâ^cıdır.

Habîb Dede-zâde ^cAbdu'llâh Ağa

²³Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostan-
Al2a tanıyyetü'l-mahmiye ve zamân-ı şöhreti ^{1c}aşr-ı endüh-kesr-i
Sultân Mehmed Hân'dır. Hubb-ı şâhid-i ^cilm-i edvâr cây-gîr-i
levh-i ²fu'âd-ı ma^cârif-şi^cârı olup nefis-dâde-i ifâde olan
meşâyih-i ^cilm-i ³şürûddan istifâde ve tahsîl ü tekml ile
derece-i kemâle pâ-nihâde olmuştur. ⁴Âvâz-ı teheyyc-sâzı
Bl3a ra^cnâ / vü hûb ve lehce-i rakîkû'l-mühcesi mergûb u mahbûb
⁵idi. Makâm-ı ^cAcem'de usûl-ı Sakilde:

⁶Dâğlarla nev-be-nev bu cism-i zârı seyr idûñ
Deşt-i miñnetde açılmış lâle-zârı seyr idûñ⁽⁴⁷⁾

⁷murabba^cı ve makâm-ı Şabâ'da usûl-ı Semâ^ci'de:

⁸Dem-be-dem dîdelerim eşk-i firâvân büridi
Bir iki merdûmi ğark eyledi ^cummân büridi⁽⁴⁸⁾

⁹murabba^cı tahbîb-sâz-ı tab^c-ı nâdire-şi^cârı olan âsârından

(46) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(47) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(48) Remel: Fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

olup ¹⁰şâyân-ı pesend-i erbâb-ı fenn-i tarab-peyvend on kadar eser-i letâfet-güsteri dahil ¹¹vardır.

Hâfız Kumral Mehmed Efendi

¹²İsmi (Mehmed), mevlid ü mavtını kazâ-ı Üsküdâr'da kutb-ı dâ'ire-i vücûd Hazret-i ¹³°Azîz Mahmûd Efendi Hazretlerinin âstâne-i °aliyyeleri. Ve anda zâkir başı olup ¹⁴vakt-i şöhreti devr-i inbisât-tavr-ı Sultân Murâd-ı Râbi°de. Şahîfe-i derûn ¹⁵taleb-i °ilm-i sürûd zer-endûd ve emvâc-ı lûcce-i cehdin hevâ-yı tesvîd ü ta°lîmi ¹⁶çün levn-i gerdûn-kebûd idüp riyâzet-i fenn-i riyâziyyât reng-¹⁷i rûyın zerd-fâm itmekle "Mâ-şadak lev nühâ tesuru'n nâzirîn" olup ¹⁸kudemâ'-ı esâtîz-i °ilm-i elhândan ol vechle tekmil-i ma°lûmât kılmagın dâhil-i ¹⁹halka-i üstâdiyyet olmuşdur. Savt-ı velvele-sâzı mümtâz ve lehce-i bülendi ²⁰pâkîze vü rikât-endâz olup vâdf-i mûsikîde ferîd ve tedkîk-i tenâsüb-²¹i nağamda ekser esâtîzden °ilmi mezîd idi. Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı ²²Evsat'da:

²³Şerh eylemege derd ü gam-ı °aşkıñı her-bâr
Ey-şûh-ı cefâ-kâr

A12b

¹Derdâ ki bulunmadı cihânda baña bir yâr
Bir mûnis-i gam-h°âr⁽⁴⁹⁾

²murabba°ı ve makâm-ı Nikrîz'de usûl-ı Evfer'de:

(49) Hezec: Mef°ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe°ûlûn
mef°ûlû fe°ûlûn

³Reng-i gül-i hoş-bû ruh-ı cânânda bulundu
Her dürlü letâfet ki olur anda bulundu / (50)

B13b ⁴murabba^cı ezhâr-ı âsâr-ı reng-â-reng-i letâfet şî^cârından
olup bunlardan ⁵mâ^cadâ otuz kadar kavâ^cid-i elhân üzre
^camme-i esâtîz-i hakâyık-âmîzin ⁶pesendîdesi eser-i rengîn
ü güzîdesi vardır.

Hâcî Kâsım ⁷Tanbûrî

Mevlidi diyâr-ı mağrib ve mavtın ârû's-saltanati'l-
^{8c}aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i şöhreti zamân-ı
ma^cdelet-^cünvân-ı Sultân ⁹Mehmed Hân'dır. Hûrşîd-i maşrık-ı
hevesi terk-i sa^cy-ı yek-ân ile bir zamân ¹⁰ufûl u gûrûb
eylemedin eşâ^{cc}a-pîrây-ı âfâk-ı cidd ü cehd olup esfâr-¹¹₁
evân taleb-nişân-ı ^cilm-i elhân itmekle rûz-ı fîrûz-ı üstâ-
diyyetiniñ reng-¹²âveri ve şâm-ı siyeh-tâb-ı kemâl-i sürûdîñ
hilâl-i edvâr-ı timsâl-i ziyâ-güsteri ¹³olmuşdur. Âvâzı ^cara-
bâne ve lehce vü edâsı bü'l-^cacebâne olup tarab-efzâ ¹⁴ve
şevk-eşen üstâd-ı bî-bahâne-i tanbûr-zen ve kemâ-yenbagî
vâkıf-ı ¹⁵mezâyâ-yı fen idi. Makâm-ı ^cArazbâr'da usûl-ı
Çenber'de:

¹⁶Fırkatîñ yandırdı bağrım cigerim kan oldu gel
Gel ki dîdârîñ bu şayru cânâ dermân oldu gel (51)

(50) Hezec: Mef^cûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe^cûlün

(51) Remel: Fâ'ilâtün fâ^cilâtün fâ'ilâtün fâ^cilün

¹⁷murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-disâr-ı nezâket-güsterinden olup bundan mâ^cadâ yigirmi ¹⁸kadar mutâbık-ı kavâ^cid-i edvâr zâde-i tab^c-ı tarab-medârı dahı vardır.

¹⁹Hâfız Kömür

İsmi Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâ-feti's-²⁰seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'dir. Zümre-i dervişândan olup ^casrı devr-i ²¹inbisât-tavr-ı Sultân Meh-med Hân'dır. Nâr-ı tennûr-ı şu^cûrın minfaha-i sa^cy-i bî-kusûr ²²germ-â-germ ü pür-nûr ve tâbiş-i dûdmân-ı cehd ü iz^cânın sallî ve kor-ı ihtimâm-ı ²³müstemkır-tâb-ı cidd ü vüfûr idüp minkâl-i fahm-ı heves-i mâl-â-mâl-ı yalın-ı

A13a ta^callüm ¹hevâ-yı ^cilm-i edvâr ile isti^câl ve müddet-i

B14a medîd esâtîz-i / fenn-i mezbûrdan ²ahz ve tahşfle iştigâl itmegin üstâd-ı şâhib-i külliyyât olmuştur. ³Sadâ-yı ^cacibü'l-edâsı ka^cr-ı gülû-yı mahnağa-kârından şâ^cid ve lehce-i mud-hikânesi ⁴tavr-ı suhriyye-dârına mahşûs ve müsâ^cid olup ek-ser zûrafâ-i mecâlis mûmâzaka ⁵vü mûmârât ile mü'ânis olurlardı. Makâm-ı ^cIrâk'da usûl-ı Nîm-devr'de:

⁶Dil-i âşüfte kim ol ^canberîn-gîsûya bağlanmış

Şanurlar sebze-i hõd-rüstedir şebbûya bağlanmış (52)

⁷murabba^cı ve makâm-ı Şabâ'da usûl-ı Devr-i revân'da:

⁸Dil-i şeydâ firâk-ı yâr ile rencidedir şimdi
Gülinden ayrı düşmüş bülbül-i şûrîdedir şimdi (53)

⁹murabba^cı cümle-i âsârından olup bunlardan mâ^cadâ otuz ka-
dar muvâfık-ı kavâ^cid-i ¹⁰sürûd eser-i letâfet-nümûdâ dahı
vardır ki ekseri meşhûr-ı enâmıdır.

¹¹Hasan Ağa Ser-h^vanende-gân

Mahlası Hulûs ve mevlid ü mavtını ¹²civâr-ı Darû'l-
hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Galata ka-
zasında Fındıklı ¹³nâm mahal ve kemâl-ı istihârı işbu
zamân-ı ^cadâlet-^cünvân-ı Hazret-i Sultân ¹⁴Ahmed Hân'dır.
Evvelen peder-i büzürgvârından ta^callüm-i ^cilm-i edvâra
der-kâr ve mezâyâ-¹⁵yı fenn-i mezbûrdan haber-dâr olup
evâ'il-i sultanat-ı ^câlî-hazret-i şehriyâr-ı ¹⁶gerdûn-
haşmetde Enderûn-ı hümâyûn hânelerinden kılare idhâl ile
¹⁷ney-şeker-i zebân-ı şehd-i sürûd-efşânı dimâğ-ı ^cirfânına
izâka-bahş-ı çâşnî-i ¹⁸kand-ı elhân olmağla mevcûd olan
esâtîz-i ^cilm-i mûsikîden ahz-ı ma^clûmât ¹⁹ile hâ'iz-i
kaşabü's-sabak-ı kemâlât olup biñ yüz yigirmi yedi senesin-
de ²⁰bîrûne ihrâc ve kadr-ı kifâye-i vezâ'if ile sezâ-vâr-ı
^cavâtıf kılındı. ²¹Fil-hakîka sadâ-yı halâvet-peymâ-yı letâ-
fet-nümâsı sır-i âheng ve lehce-i / bülend ²²u zîbâsı şûh u
şeng olup meşâm-ı itkânına isâr-ı nûkhet-i müşg-i ²³sürûd,

(53) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

vâkıf-ı ^cirfânına gubâr-ı tarab-şî^câr-ı esrâr-ı edvâr şu^cûd
Al3b idüp ¹atşe-rîz-i âsâr oldukça taraf taraf fenn-şînâsân mukâ-
bele-i Bâreka'llâh ²ile zebân-güzârân olurlardı. Makâm-ı
^cAcem'de uşûl-ı Zencîr'de:

³Alup yine elîne mutribâ çagâneleriñ
Yürekde uyansa hey heyleriñ terâneleriñ (54)

⁴murabba^cı ve makâm-ı ^cIrâk'da uşûl-ı Nîm-devr'de:

⁵Kaçan Ferhâd'a Şîrîn cûy-ı şîr emr itdi taş üzre
Hevâya tîşesin şevkindan atdı didi baş üzre (55)

⁶murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-medârından olup bunlardan
mâ^cadâ murabba^cât ve nakş ⁷ve şarkısı iki yüzden mütecâviz
ve hasbe'l-kader tanbûr-zeni ve ihtirâ^c-i ⁸kelâm-ı mevzûn
ile akrânın fâ'iz olmuştur. Merkûmun hatfe enfihi vefâtı
târîhi:

⁹Hasan'ı eyleye hânende-i ^cadnân Allâh (x)
mısrâ^cıdır.

Hasan Efendî-zâde

¹⁰İsmi Ahmed mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-
^caliyye Kostantaniyyetü'l-mahmiye civârında Üsküdar'a
¹¹karîb Kâdi-köyi nâm mahaldir. Kibâr-ı mevâlif-i kirâmdan

(54) Müctes: Mefâ'ilün fe^cilâtün mefâ'ilün fe^cilün

(55) Hezec: Mefâ'flün mefâ'flün mefâ'flün mefâ'flün

(x) Remel: Fe^cilâtün fe^cilâtun fe^cilâtun fa^clün

olan vâlid-i mâcidleriyle ¹²müddet-i medfid ol mahalde sâkin olup sâbıkan ser-h^vânendegân Mustafâ ¹³Ağa merhûm^un dahi mavtını mahâl-i mezbûr olmağın mahdûm-ı mersûm merhûm-¹⁴ı merkûmdan ibtidâ tahsîl-i fenn-i mûsikîye müdâvemet, ba^cde mevcûd olan ¹⁵esâtîz-ı dakâyık-engîzden ma^clûmâta muvâzabet idüp âsitâne-i ^cilm-i ¹⁶elhâna müstemirren mülâzemeti ve mansıb-ı ^cadem-i talebden infisâlde tûl-ı müddeti olup ¹⁷lede's-savt-ı bi'l-elhân tezekküre hâne-i fen-perverânda kemâli nümâyân olmağla ¹⁸vâsıl-ı râdde-i üstâdiyyet ve nâ'il-i rûtbe-i ehliyyet olmuştur. Sadâ-yı halâvet-peymâ-yı lezzet-bahşâsı mübhic kılup ve lehce-i bülend-i hoş-
Bl5a edâsı latîf / ve mergûb ²⁰olup fî'l-hakîka âvâz-ı hancere-endâz ile kâr-sâz-ı âgâze oldukça ²¹fu'âd-ı müstemi^cîniñ eşvâk-ı kühenin tâze eylerdi. Makâm-ı Hüseyinî'de ²²usûl-ı Remel'de:

²³Yüz sürmege cân pâyine çokdan nigerândır
Dîdârına hasret çekerim bunca zamândır⁽⁵⁶⁾

Al4a ¹murabba^cı ve makâm-ı ^cAcem'de usûl-ı Hafîf'de:

²Nezzâre kıl gönül o büt-i mâh-ı tal^cate
Bak bak seni bu hâle koyan bî-mürüvvete⁽⁵⁷⁾

³murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-şî^cârından olup bunlardan mâ^cadâ yigirmiden ⁴mütecâviz mutâbık-ı kavâ^cid-i edvâr sevk-

(56), Hezec: Mef^cûlû mefâ^cîlû mefâ^cîlû fe^cûlûn

(57) Muzâri^c: Mef^cûlû fâ^cilâtû mefâ^cîlû fâ^cilûn

şîcâr zâde-i tab^c-ı nezâket âsârı ⁵dahı vardır.

Hâfız Rif^cat

İsmi Süleymân mevlid ⁶ü mavtını civâr-ı Dârü's-salta-
natı'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Üsküdar ve dem-i
⁷şöhreti zamân-ı ^cadâlet-nişân şehinşâh-ı felek-^cünvân-ı
Hâzret-i Sultân ⁸Ahmed Hân'dır. Ârzû-yı ta^clîm-i ^cilm-i
edvâr ile her-bâr sa^cy-ı bisyâr idüp esâtîz-i ⁹nağam-engiz-
den ta^callüme ihtimâm ve istihrâc-ı âsâr-ı selefe ikdâm
itmekle vâdî-i mezbûrda ¹⁰tahşîl-i bizâ^ca itmişdir. Sadâ-
yı latîfi hazîn ve lehce-i zarîfi nemekîn olup ¹¹mezâyâ-yı
fenn-i sürûd-ı terâne-uşûle vusûle sâ^cf idi. Makâm-ı ^cAcem'de
usûl-ı ¹²Haffif'de:

¹³Bir şûha ^câşıkım baña biñ mekr u âl ider
Bir serve mâ'ilim ki gamı kaddı dâl ider (58)

¹⁴murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-şîcârından olup bundan
mâ^cadâ yigirmi kadar murabba^c ¹⁵ve şarkı ve semâ^cfısı dahı
vardır ki ekseri hoş-âyende ve zîbâ olduğundan ¹⁶gayrı
tabî^cat-ı şî^criyyesi olup taleb-i ^cilme dahı cidd ü sa^cy
üzre idi.

(58) Muzâri^c: Mef^cûlü fâ^cilâtü mefâ^cflü fâ^cilün

¹⁷H a r f ü'l - h â

Halîl Efendî

¹⁸Mahlası Zekî'dir. Devrân Bacı-zâde ve Çengî Halîl
B15b ve Naşûh Paşâ-zâde / Halîlî ¹⁹dahî dirler. Mevlid ü mavtını
Qârû's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve
zamân-ı ²⁰şöhreti C'ahd-ı pür-sevk-i Sultân Mehmed Hân olup
zümre-i kuzât-ı Mısrıyye'dendir. ²¹Tezâyüd-i cûşîş-i Nfl-i
sa^cy-ı bî-gâyâtı irvâ-sâz-ı besâtîn-i nağam-ı inbât olup
²²bürke-i taleb-i ta^callümi cûy-bâr-ı edvârıyla ser-şâr ve
mikyâs-ı ma^cârif-mesâs-ı ²³tab^c-ı sürûd-âsâsı nev-nübüvv-i
A14b tefâvüt-i rîziş-i seyl-i fenni izhâr itmekle ¹mânende-i
bihâr-ı niyâr üstâd-ı C'amîkû'l-efkâr ve dânen-de-i esrâr-ı
tarab-şî^câr-²ı C'ilm-i edvâr olmuşdur. Âvâz-ı letâfet-mekîni
tîz ü hazîn ve lehce-i nezâket-³âyîni pâkîze-edâ vü bihîn
idi. Makâm-ı C'Irâk'da usûl-ı Sakîl'de:

⁴Ser-â-ser yandım ey dil âteş-i âh-ı ciger-sûza
Yine nârencî bir câme biçindim faşl-ı nev-rûza (59)

⁵murabba^cı ve makâm-ı Bayâtî'de usûl-ı Çenber'de:

⁶Ne dem şemşîr-i gamzeyle âfettân gösterir kendin
Bütân tasvîr-i Yûsuf gibi hayrân gösterir kendin (60)

⁷murabba^cı cümle-i âsâr-ı ferîh-medârından olup bunlardan

(59) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

(60) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

mâ^cadâ otuz kadar murabba^c-ı ⁸muşanna^cı olup nazm-ı şî^cr
ve târif^h ve mu^cammâda yegâne ve ^culûm-ı sâ'ire ve ma^cârif-i
⁹fâhîrede bî-bahâne olmağın kâffe-i âşârı esâtîz-i ^cilm-i
edvârîñ pesendîde-i ¹⁰tab^c-ı dekâyık-şî^cârıdır.

Hübyâr-zâde

¹¹İsmi Mevlid ü mavtını Qarû'l-hilâ-
feti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve vakt-i istihârî
¹²devr-i sa^câdet-ı tavr-ı Sultân Mehmed Hân'dır. Ol dem tarab-ı
tev'emde mevcûd ¹³olan esâtîz-i ma^cârif-âlûddan ahz u ta^cal-
lûm-i ^cilm-i sürûd idüp kaşr-ı bî-kuşûr-ı ¹⁴tab^c u şu^cûrın
ferğ-i bisât-ı ma^clûmât ile tezyîn ü tertîb ve nakş-ı gûn-
â-¹⁵gûn-ı ma^cârif-nümûn ile tersîf^c vü tezhîb idüp gûşe-
nişîn-i üstâdiyyet ¹⁶ve dîş-nihâde-i visâde-i ehliyyet /
Bl6a olmuşdur. Nefes-i lezzet-resi hazîn ¹⁷ve lehce-i zarîfânesi
nemekîn olup her âgâzede kavâ^cid-i fennî râ^cf ve dekâyık-ı
¹⁸icrâya sâ^cf idi. Makâm-ı Şabâ'da usûl-ı Semâ^cf'de:

¹⁹Kıl şabâ gönlüm perîşân olduğın cânâna ^carz
Şûret-i hâlin bu vîrân mülkûñ it sultâna ^carz⁽⁶¹⁾

²⁰murabba^cı cümle-i âşârından olup bundan mâ^cadâ yedi mik-
dâr pâkîze ve hoş-²¹âyende zâde-i tab^c-ı nûkte-dânı dahı
vardır.

(61) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Haṭīb-zāde ^cOsmān Efendī

Al5a ²²Mevlid ü mavṭını civār-ı Dârü's-salṭanatî'l-^caliyye Kostantiniyettü'l-mahmiye'de Ğalata Kazâsı ²³ve zamân-ı şöhreti ^cahd-ı pür-inbisât-ı Sultân Mehmed Hân'dır. Mevcûd olan esâtîz-i ¹mûsikî-şinâsândan pâ-nihâde-i silm-i ta^callüm olarak zîver-i zirve-i minber²-i fenn-i elhân ve huṭbe-h^vân-ı sūrûd u beyân-ı ṭarab-nişân olmağla câmi^c-i ³esrâr-ı edvârîñ haṭīb-i nûkte-dânı olmuştur. Sadâ-yı letâfet-nümâsı ⁴halâvet-de bî-hemtâ ve lehce-i hoş-edâsı nezâketde müstesnâ idi.

⁵Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Devr-i kebîr'de:

⁶Bulbulüñ zârın şehâ vakt-i bahâr olsun da gör

^cAşıkıñ zâr-ı dil-efgârın hezâr olsun da gör⁽⁶²⁾

⁷murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-medârından olup bundan ma^cadâ hoş-âyende ⁸vü zîbâ bir mikdâr eser-i nezâket-nümâ vü dikkat-peymâsı dahı vardır.

⁹Hazîne-dâr Ahmed Ağa

Mevlid ü mavṭını Dârü'l-hilâfeti'l-^{10c}aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve zamân-ı iştihârı devr-i şâdî-resân-ı Sultân ¹¹Mehmed Hân olup Kâsım Ağa-zâde hazîne-dârı nâmiyle şehîrdir. Gencîne-i ¹²derûn-ı ṭarab-nümûdı kîse-i pür-naqd-ı sūrûd ile mâl-â-mâl ve şandûk-ı ¹³hayâl-ı ma^cârif-âlûdı

(62) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bl6b kâlâ-yı zer-târ u pûd-ı nağamla leb-rîz-i emvâl olup
¹⁴h^vâcegiyân-ı / emti^ca-fürûşân-ı ^cilm-i elhândan harîdârî-i
tuhaf-ı ma^clûmât ¹⁵ile tahşîl-i kemâl itmekle zâbî-î hademe-i
Enderûniyyân-ı makâmât olmuştur. ¹⁶Şadâ-yı lezzet-bahşâsı hâ-
let-efzâ ve lehce-i nezâket-nümâsı hoş-edâ olup ¹⁷rûtbe-i eh-
liyyeti mutavassıtu'l-elhân olan esâtîz ile hem-cây idi.
Makâm-ı Şabâ'da, ¹⁸uşûl-ı Semâ^cf'de:

¹⁹بحمہ و خللہ و وفا کس بیار مانرند

(63) ترا درین حکم انکار کار مانرند

²⁰murabba^cı ve makâm-ı ^cAcem'de uşûl-ı Semâ^cf'de:

²¹Ağyar ile ey gonça sen iç bâde-i gül-gün
Ben nûş ideyim hûn

²²Çün böyle imiş neyleyelim ^câdet-i gerdûn
Devrân süre her dîn (64)

Al5b ²³müstezâdı hazîne-i zîb-i tab^cı olan tehâyif-âsâr-ı pür-
leţâyifden olup ¹bunlardan mâ^cadâ bir mikdâr âsâr-ı zîben-
de-etvârı dahı vardır.

²H a r f ü'1 - d â l

Dervîş ^cÖmer

³Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kosta-

(63) Müctes: Meşâ'ilün Fe'ilâtün Meşâ'ilün Fe'ilün

(64) Hezec: Mef'ûlü mefâ'flü mefâ'flü fe'ûlün mef'ûlü fe'ûlün

tiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i şöhreti ⁴ahd-ı pür-cadl u
dâd-ı Sultân Murâd Hân olup zümre-i dervîşân-ı ⁵tarîkat-ı
⁶aliyye-i Mevleviyye'dendir. Kûçegân-ı semâ-hâne-i dâniş
ü ⁶cirfândan olup âyîn-i taleb-i tahsîl üzre güzâriş-kâr-ı
erba^cfn-i sa^cy u himmet ⁷ve ârzû-yı ta^callüm-i ⁸ilm-i sürûd
ile ihtiyâr-ı riyâzet ü seyâhat idüp ⁸nefes-dâdegân-ı fenn-i
elhândan tekmîl-i kemâl-i ma^crifet itmekle sikke-⁹dâr-ı üs-
tâdiyyet ve meyân-ı iz^câna tennûre beste-i ⁹ilm-i tarab-ı
ğâyet ¹⁰olmuştur. Sadâ-yı nfk-edâsı halâvetde mutavassıt ve
lehce-i bülend ¹¹ü zîbâsı nezâketde müteceddid olup ¹²asrının
müşârun bi'l-benânı ve mevcûd ¹²olan esâtîz-i nükte-engîzîñ
hem-^cinânı idi. Makâm-ı ¹³Uşşâk'da uşûl-ı ¹³Darb-ı feth'de:

¹⁴Şubh salup mâh-ı ruhuñdan nikâb

Çık ki temâşâya çıka âfitâb

B17a

¹⁵Rişte-i cânım(ı) tîr it pür-girih

Salma ser-i zülf-i semen-sâya tâb⁽⁶⁵⁾

¹⁶murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdî-disârından olup bundan gay-
rı mutâbık-ı kavâ^cid-i ¹⁷ilm-i sürûd bir mikdâr eger-i
nezâket-nümûdı dahı vardır ki pesendîde-i erbâb-ı ¹⁸fenn-i
neşât-âlûddur.

(65) Remel: Fa^cilâtün fa^cilâtün fa^cilün

Dervîş Âlî Şîr ü Ganî

¹⁹Mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatî'l-^caliyye Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârî zamân-ı ^{20c}adâlet-
^cünvân-ı Sultân Mehmed Hân olup zümre-i dervîşân-ı tarîkat-ı
^{21c}aliyye-i Gülşeniyye'dendir. Tekye-gâh-ı tecerrüd-penâh-ı
taleb ü tahşilde cidd-i bî-^câdil ve cehd-i ²²celîl ile meşâ-
yih-i fenn-i rûsûhdan ^cilm-i edvârî tekmiî idüp ser-ma^cârif-
²³perveri zîb-âver-i tâc-ı üstâdiyyet ve dîuş-ı hûşî hırka-
Al6a pûş-ı ehliyyet ¹olmuştur. Şadâ-yı halâvet-nümâ vü letâfet-
intimâsı latîf ü hoş-âyende ²ve lehce-i bülend-i ^cazbu'l-
edâsı üstâdiyyetin nümâyende olup fi'l-hakîka ³fenn-i merkû-
mûñ dakâyık u hakâyıkın kemâ-yenbağî dâna, üstâd-ı nûkte-pîrâ
ve kâmil-i ⁴bî-hem-tâ idi. Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Evfer'de:

⁵Hayl-i ^cuşşâka belâ-yı nâ-gehândır gamzesi
Çeşm-i ser-mesti ^cayân ammâ nihândır gamzesi (66)

⁶murabba^cı ve makâm-ı Segâh'da usûl-ı Hafîf'de:

⁷Dil-i nizâre tarahhüm ider habîbim yok
Hezâr zahm nümâyân velî tabîbim yok (67)

⁸murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdf-şî^cârından olup bunlardan
ma^cadâ yüze ⁹karîb murabba^cât ve altı yüzden mütecâviz

(66) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(67) Müctes: Mevâ'ilün fe'ilâtün mevâ'ilün fa'lün

şavt ve tesbîh ve ilâhiyâtı dahı vardır ki ¹⁰her biri ber-
mûcib-i kavâ'id-i fenn-i elhân muşanna^c vü bî-nokşân olup
kâtibe-i mûsikî-¹¹dânân ez-dil ü cân cem^cen istihsân idüp
şehd-şîrîn nağamâtı ile dehân-ı âğâzeye halâvet-resân ol-
muşdur.

Dervîş ¹²Ali Ser-neyzen

B17b

Mevlidi diyâr-ı / Şâm-ı cennet-meşâm ve mavtını
civâr-ı ¹³Qârû's-saltanatü'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-
mahmiye'de Galata Mevlevî-hânesi ve dem-i iştihârı ¹⁴zamân-ı
saâdet-nişân-ı Sultân Mehmed Hân'dır. Nây-heves-i sadâ-yı
vüs^c ¹⁵ü iktidârın zîb-ârâ-yı dest-i sa^cy-ı bâzû ile dem-â-
dem dem-zen-i taleb-i fenn-i ¹⁶sürûd ve nağam-figen-i ta^cal-
lüm-i ^cilm-i edvâr-ı tarab-nümûd olup mevcûd olan esâtîz-i
¹⁷revâ'id-âmîzden tahşîl-i ^cilm-i ma^chûd ve tekml-i kavâ'id-i
terâne-âlûd itmekle mutrib-hâne-i ¹⁸fenn-i elhâna perdekeş-i
şâh-manşûr-ı üstâdiyyet ve kâr-sâz-ı pîş-revî-i vâdf-i
¹⁹ehliyyet olmuşdur. Sadâ-yı nfk-edâsı hûb ve lehce-i bülendi
dahı mergûb ²⁰idi. Makâm-ı Bayâtî'de usûl-ı Çenber'de:

²¹Subh-dem cânâ nesîm-i zülf-i şebbûyuñ senin
Andırır ^cuşşâka her dem ol gül-i rûyuñ senin⁽⁶⁸⁾

²²murabba^cı ve makâm-ı ^cIrâk'da usûl-ı Haffî'de:

(68) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

²³Gördüm ^caks-i rûy-ı yârı gevherin âyîfinede
Bir güzeldir hıfz olunmuş gûyîyâ gencîfinede⁽⁶⁹⁾

A16b ¹murabba^cı cümle-i âşârından olup bunlardan mâ^cadâ pâkîze vü
ra^cna bir mikdâr ²eşer-i şâdf-bahşâsı dahı vardır.

Dervîş Mehmed

³Mevlidi belde-i Bağdâd-ı behîşt-âbâd ve zamân-ı
iştihârı devr-i ferih-ı tavr-ı ⁴Sultân Mehmed Hân olup zümre-i
dervîşân-ı tarîkat-ı ^caliyye-i Mevleviyye'dendir. ⁵Tahammül-
be-dûş-ı ahvâl-i sâ'ire-i zamân ve keşkül-be-dest-i vüs^c-i
cihd ⁶ü iz^cân olup tecerrüd-i pîşe-gân-i ^calâka-i sâ'ire
dâ'iresine dâhil ⁷ve esâtîz-i ^cilm-i elhândan tahşîl-i fenne
mâ'il olup cidd-i bisyâr u sa^c-yı bî-şümâr ⁸ile kâmil-i fenn-i
edvâr ve hân-kâh-ı üstâdiyyete şeyh-i mezâyâ-şî^câr olmuştur.

B18a ⁹Avâzı halâvetde mutavassıtü'l-hâl ve lehce-i bülendi hoş- /
makâl idi. ¹⁰Makâm-ı Evc'de usûl-ı Zencîr'de:

¹¹Ter olmadın leb-i h^vâhiş kenâr-ı câmindan
Çekildi dil felegiñ bezm-i nâ-tamâmından⁽⁷⁰⁾

¹²murabba^cı ve makâm-ı Hicâz'da usûl-ı Zencîr'de:

(69) Remel: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

(70) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fa'lün

¹³Arızın vaşf eyler iken gülşen içre gül güle

Şöyle kesret oldı kim söylerdi bülbul bülbul (71)

¹⁴murabba^cı cümle-i âsâr-ı şafâ-medârından olup bunlardan
mâ^cadâ muvâfık-ı fenn-i elhân ¹⁵makbûl-i esâtîz-i dakâyık-
şinâsân on beş kadar eser-i latîfi dahı vardır ki ¹⁶cümle
muşanna^c vü hoş-âyendedir.

Dervîş ^cAbdî

¹⁷Mevlid ü mavtını Dârü's-saltanati'l-^caliyye Koston-
tiniyyetü'l-mahmiye vakt-i istihârı ^cahd-ı şevk-¹⁸resân-ı
Sultân Mehmed Hân olup zümre-i dervişân-ı tarikat-ı Mevle-
viyye'dendir. ¹⁹Halvet-geh-i sa^cy u itkânda tahşîl-i fenn-i
elhâna kaşr-ı fikr ü iz^cân ve berây-ı ta^callüm esâtîz-i
²⁰pür-^cirfânın ^cabdı olmağa ez-dil ü cân devân u pûyân ol-
mağla tekmi^cl ^culûm-²¹i terâne-i gââyât ve tahşîl-i muşanna^cât
u ma^clûmât idüp şeyh-i tarab-revâ-yı tekye-i ²²ustâdiyyet ve
mev^cîze-h^vân-ı kürsî-i ehliyyet olmuştur. Nefes-i halâvet-
²³resi pür-letâfet ve lehce-i latîfi nümâyende-i nezâket idi.
Makâm-ı Hicâz'da usûl-ı Evfer'de:

Al7a

¹Bir yanar mı bulunur çün cigerimden gayrı

Bir acır mı bulunur yârelerimden gayrı (72)

(71) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(72) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fa'lün

²murabba^cı cümle-i âşâr-ı şâdf-dişârından olup bundan mâ^cadâ tehyfc-sâz-ı sâmi^c ³ve tervfc-efgen-i istimâ^c-ı mesâmi^c bir mîkdâr rikkat-şî^câr eser-i ber-cestesi ve zâde-i ⁴tab^c-ı hu-cestesi dahı vardır ki ber-nehc-i fenn-i sürûd müstahsen-i esâtîz-i ma^cârif-⁵âlûddur.

Dervîş ^cAlî-i Kudûm-zen

⁶Mevlidi diyâr-ı Filibe ve mavtını Dârü'n-naşr ve'l-
B18b meymene-i şehir-i Edirne ve kemâl-i iştihârı zamân-ı / sa^ca-
det-nişân-ı Sultân Muştafâ Hân olup zümre-i dervîşân-ı
⁸tarîkat-ı ^caliyye-i Mevleviyye'dendir. Nakkâre-i vüs^c ü
tâkatın turre-zedf-i cidd ü cehdiyle ⁹velvele endâz ve def-i
sa^cy-ı bî-hadın zîver-i kef-i taleb-sâz idüp usûl-ı fûrû^c-ı
¹⁰fenn-i sürûdî tahşîle âgâz ve mevcûd olan esâtîz-i ^cilm-i
elhândan ahz-ı ma^clûmâta ¹¹kâr-sâz olup tekml-i fenn-i mer-
kûm ile mutrib-hâne-i üstâdiyyeti tarab-yâfte-i ¹²kudûm-ı
terâne rûsûm eylemişdir. Âvâz-ı pâkîzesi pür-halâvet ve
lehcesi bülend(ü) ¹³pür-leţâfet idi. Makâm-ı Muhayyer-Bûse-
lik'de usûl-ı Devr-i revân'da:

¹⁴Nâz idüp ben ^câşık-ı zâra sever dirseñ beni

Sen de inşâf eyle ey gül-çehre kim sevmez seni⁽⁷³⁾

¹⁵murabba^cı ve makâm-ı Baba Tâhir'de usûl-ı Zencîr'de:

(73) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

¹⁶Gel ey şabâ eger-i gül-bahârdan ne haber
Açar mı gönçe dili gül-^cizârdan ne haber⁽⁷⁴⁾

¹⁷murabba^ci cümle-i âsâr-ı şevk-şi^cârından olup bunlardan
mâ^cadâ ber-ceste vü zîbâ ¹⁸ve pesendîde-i esâtîz-i dakâyık-
pîrâ otuz kadar zâde-i tab^c-ı ma^cârif-peymâsı ¹⁹dahı vardır
ki cemî^can muvâfık-ı kavâ^cid-i fenn-i sürûd-ı tarab-bahşâdır.

²⁰Dervîş Çelebî

Mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatı'l-^caliyye ²¹Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye civârında Hazret-i Ebf Eyyûb-ı Ensârî
olup dem-i şöhreti ²²zamân-ı neşât-resân-ı Sultân Mehmed
Hândır. Henüz tıfl-ı bâzî-harîd-i çâr-sûy-ı ²³lu^cbde fûrûşân
Al7b iken terâne-h^vânf-i elhâna pûyân u devân olup şîr-i ¹dânîş ü
iz^cânı zebd-beste-i ^cirfân oldukda mevcûd olan esâtîz-i
²cilm-i edvârdan ta^callüm ile şehd-i şîrîn-i sürûddan tah-
şîl-i tena^cum eyleyüp Üstâd-ı ³dakâyık-zâd u kâmil-i hakâ-
yık-nejâd olmuştur. Sadâsı latîf, edâsı zarîf ⁴ve lehce-i
pâkîzesi nezâketde elif idi. Makâm-ı Muhayyer'de usûl-ı
Çenber'de:

⁵Gerden-i / cânda kemend-i zülf-i cânâne midir
Eyleyen hâlim perîşân ol perîşâne midir⁽⁷⁵⁾

⁶murabba^ci ve makâm-ı ^cAcem'de ve usûl-ı Evfer'de:

(74) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(75) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

⁷Bahâr-ı hüsnüññ bil kadrın ey meh câvidân şanma
O gevher degme bir kânda bulunmaz, râyegân şanma⁽⁷⁶⁾

⁸murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-disârından olup bunlardan
mâ^cadâ on beş ⁹ kadar muşanna^c vü zîbâ zâde-i şab^c-ı vâlâsı
dahı vardır ki ehl-i ^cirfân-ı fenn-i elhân ¹⁰pesendide vü
istihsân eylemişlerdir.

Dervîş Sadâyî

¹¹Mevlid ü mavtını Darü'l-hilâfet-i 'l-^caliyye Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye ve dem-i istihârı devr-i ¹²Sultân Murâd
Hân olup zümre-i dervîşân-i tarîkat-ı ^caliyye-i Mevleviyye'-
dendir. Ez-cân ¹³u dil dehen-güşây-ı cidd-i bî-had ile
nefes-i iktidârın tönün-endâz-ı tâs-ı gerdûn-ı ¹⁴ihtimâm
idüp mevcûd olan aşhâb-ı enfâs-ı mûsikî-şinâsdan ¹⁵taleb
ü tahşile ikdâm ve dem-sâz-ı âvâz-ı esâtîz-i fenn-i terâne-
perdâz olmağa sa^cy-ı ¹⁶mâlâ-kelâm itmekle şîr-i üstâdiyyeti
leb-rîz-efgen-i âfâk-ı ehliyyet olmuşdur. ¹⁷Şadâ-yı rikâat-
bahşâsı tîz ü bülend ve lehce-i nezâket-nümâsı dil-pesend
idi. ¹⁸Makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Evfer'de:

¹⁹Yoluñda cân virem gibi derûnumda ^calâmet var
Şehîd-i tîğ-ı ^cağk olmağa gönîlümde şehâdet var⁽⁷⁷⁾

(76) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(77) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

²⁰murabba^cı ve makâm-ı Hicâz'da usûl-ı Düyek'de:

²¹Meyân-ı lücce-i firkatde kaldı keşf-i dil

Bu rûz i gâr ise çekmez kenâre neyleyelim⁽⁷⁸⁾

²²murabba^cı cümle-i âsârından olup mutâbık-ı fenn-i edvâr
bunlardan gayrı bir mîkdâr ²³eser-i şâdf-şîâr-ı tarab-me-
dârı dahil vardır ki âvâz-ı nezâket ü metâneti ile gûş-ı
fenn-perverân leb-rîz ü mâlân idi.

Dervîş Mustafâ

A18a ¹Aşçı başı, mevlidi şehr-i Edirne, mavtını belde-i
B19b mezbûre / Mevlevî-hânesi ²ve zamân-ı istihârı devr-i ferih-
tavr-ı Sultân Mehmed Hân olup dervîşân-ı ³tarikat-ı Mevle-
viyye'dendir. Matbah-ı cehd ü ihtimâmın evânî-i sa^cy u iz^cân
ile ⁴mâlân ve dûdmân-ı taleb ü itkânın pür-germ-i âteş-i
ahz-ı ^cirfân idüp ⁵esâtîz-i fenn-i sürûd-ı tarab-nişândan
ta^callüm-i tabh-h^vân-ı firâvân-ı elhân ⁶ve tahşîl-i şeker-
kârî-i mezâyâ-yı ^cilm-i terâne-beyân itmekle ser-süfre-nişân-ı
⁷üstâdiyyet ve şâşn-gîr-i ni^cam-ı na^cam-ı ehliyyet olmuşdur.
Sadâ-yı halâvet-bahşâ-yı ⁸lezzet-peymâsı râhatü'l-hulkûm-ı
istimâ^c ve lehce-i pâkîze-edâsı şehd-rîz-i ⁹râ'ika-i semâ^c
idi. Makâm-ı Hicâz'da usûl-ı Zencîr'de:

(78) Müctes: Mefâ^cilün fe^cilâtün mefâ^cilün fe^cilün

¹⁰Şarâb-ı germ-i ^cışkı nûş idüp mestânedir gönlüm
Gam ile ülfeti var zevk ile bî-gânedir gönlüm⁽⁷⁹⁾

¹¹murabba^cı gıdâ-yı rûh-ı sâmi^c olan cümle-i âsâr-ı şeker-
bârından olup bunda; tabakçe i pesende
sezâ bir mikdâr nef; i halâvet-¹³nümâsı
dahı vardır ki nefâyiş-i hûrân-ı fenn-i elhânın makbûludur.

¹⁴Dervîş Kâsım

Mevlidi belde-i Tarâblus ve mavtını Dârü¹⁵l-hilâfe-
ti¹-^caliyye Kostantiniyyetü¹-l-mahmiye ve dem-i ıstihârı
evâ'il-i saltanat-ı Sultân ¹⁶Mehmed Hân olup zümre-i dervî-
şân-ı Mevleviyye'dendir. Hiddet-i tab^c ve şiddet-¹⁷i cehd-i
bî-had ile ekser müddet taleb-i ^cilm-i sürûd-ı tarab-ı gâyat
itmegin vakt-i ¹⁸rebî-i hadâsetde mevcûd olan esâtîz-i fenn-i
elhândan tekml-i ma^clûmât ¹⁹ve tahşîl-i vâdî-i nağamât itme-
gin üstâd-ı ma^cârif-perver ve vâkıf-ı mezâyâ-²⁰yı ^cilm-i
edvâr-ı şâdî-güster olmuştur. Avâz-ı pâkîze-edâsı halâvetde
meyâne ²¹ve lehce-i zîbâsı ^cArabâne idi. Makâm-ı ^cUzzâl'da
uşûl-ı Hafîf'de:

²²Pîrâhen-i rengini o sîmîn-beden üzre

Berg-i gül-i / terdir ki düşer yâsemen üzre⁽⁸⁰⁾

B20a

(79) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

(80) Hezec: Mer^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlü fe^cûlün

²³murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-şî^cârından olup bundan
A18b ma^cadâ sekiz kadar ¹muvâfık-ı fenn-i elhân eser-i tarab-
beyânı dahil vardır ki ^camme-i aşhâb-ı ^cirfânın ²makbûl u
müstahsenidir.

H a r f ü' l - z â l

³Zihni Efendi

İsmi Ahmed mevlidi Dârü's-saltanatı'l-^caliyye ⁴Kos-
tantiniyyetü'l-mahmiye, mavtını Galata Kazasında Kâsım Pâşâ
ve zamân-ı istihârı ⁵devr-i ferih-tavr-ı Sultân Mehmed Hân
olup zümre-i h^vâce-gân-ı dîvân-ı ⁶âlf-şândandır. Hâme-i
müsgîn-i câme-i sa^cy ve cehdin zîver-i dest-i iktidâr
⁷idüp şahîfe-i latîfe-i ihtimâm-ı bî-haddın nigâste-kârf-i
tahşîl-i ^cilm-i edvâr ile ⁸rakam-zede-i kavâ^cid-i terâne-
şî^câr itmegin esâtîz-i ^casrınıñ kîse-dâr-ı istifâde-i
⁹vâdf-i sürûdî iken h^vâce-i hulefâ-i kalem-i elhân ve
üstâd-ı mezâyâ-dân-ı ^calem-i ¹⁰nağam-nişân olmuştur. Sadâ-
yı latîfi hazîn ve lehce-i zarîfi nezâketde mekîn ¹¹olup
nedîm-i pâkîze-güftâr ve müşâhib-i hâzerât-ı kibâr olduğın-
dan mâ^cadâ ¹²şâ^cir-i fâhîr ve ekser ma^cârif-i sâ'irede dahil
mâhir idi. Makâm-ı Bayâtî'de ¹³usûl-ı Çenber'de:

¹⁴Râyic olmaz her zamân nakd-ı temennâ böyledir

Ağlama ey h^vâce kim ümmîd-i dünyâ böyledir⁽⁸¹⁾

¹⁵murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-medârından olup bundan mâ^ca-
da bir mikdâr ¹⁶eser-i tarab-şî^cârı dahil vardır ki esâtîz-i
fenn-i mezbûrûñ pesendîdesi ¹⁷olmuştur.

H a r f ü'l - r â

Receb

¹⁸Mevlid ü mavtını dârü'l-hilâfetü'l-^caliyye Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârı zamân-ı ¹⁹ma^cdelet-
^cUnvân-ı Sultân Mehmed Hân olup pederi zümre-i seng-fürûşân-
dan ²⁰olmagın Taşçı-zâde Receb dirler. Ruhâm-ı cidd ü ihti-
mâmın tîşe-i heves-i ²¹pîşe-i sa^cy-ı tām ile nfk-endām idüp
B20b fersîde-i / kasr-ı bî-kusûr-ı ^cilm-i edvâr ²²ve şâdû'r-
revân-ı fenn-i elhânı miskab-ı taleb-i bisyâr ile âb-ı
tarab- edârın icrâ-i ²³cûşîş-kâr kılmag için esâtîz-i ^cilm-i
A19a tarab-engîzden tahsîl-i vâdf-i sûrûd-ı ¹^cilm-i ma^chûd derûn-ı
ma^cârif-nümûdında ke'e'n-nakş fi'l-hacer merkûm ve meşhûr
²olmagla bânf-i revâk-ı seng-i ferih-itâk-ı üstâdiyyet ve
kâ^cid-i makâ^cid-i kemâl-i ³ehliyyet olmuştur. Hüsn-i âvâz-ı
rikkat-endâzı nerm-sâz-ı seng-dilân-i ⁴terâne-i nâ-şinâsân
ve lehce-i bülend ü mümtâzı pâkîze ve nezâket-nişân olup
⁵fi'l-hakîka vâdf-i fenn-i mezbûra nâm-ken-i seng-i kemâl
ve üstâd-ı mezâyâ-efgen-i ⁶bî-mîsâl idi. Makâm-ı Muhayyer'-
de usûl-ı Evfer'de:

⁷Figân kim haste-i hicrânın ol şûh-ı cihân bilmez
^cAceb müşkil belâdır k'ola yârin bir amân bilmez (82)

⁸murabba^cı ve makâm-ı ^cIrâk'da usûl-ı Sakîl'de:

(82) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

⁹Lutf-ı hevâ nesîm-i seher bâd-ı nev-bahâr
Ber-bâd idüp gönülde komaz zerrece gubâr⁽⁸³⁾

¹⁰murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdf-medârından olup bunlardan
mâ^cadâ murabba^cât ¹¹ve nakş ve şarkı yüzden ziyâde ve her
biri ber-nehc-i kavâ^cid-i ^cilm-i elhân-ı letâfet ¹²ü metâ-
net ile rütbe-i vâlâda olup kâffe-i esâtîz-i hakâyık-âmîz
âsâr-ı ¹³şevk-resânına kemâl-ı istihsân u pesend itmekle
ekseri meşhûr-ı cihân ve makbûl-ı ¹⁴cümle-i ^câlimiyândır.

Receb Çelebî

¹⁵Mevlid ü mavtınâ Dârü's-saltanatî's-seniyye Kos-
tantîniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i istihârâ devr-i inbisât-
¹⁶tavr-ı Sultân Mehmed Hân olup evâ'il-i hâlinde zümre-i
hazef-fürûşândan olmağla ¹⁷Âb-rîzî Receb dirler. Tıynet-ı
kıdr-ı h^vâhişi küll-i sa^cy-ı firâvân ile tahmîr olunmağın
¹⁸taleb-i tahşîl-i vâdf-i elhândan dil-sîr olmayup mevcûd
olan ^curefâ-ı fenn-i edvârdan ¹⁹ta^callüm-i ^cilm-i tarab-
B21a pezfîre sâk-ı iktidârın / teşmîr ve tekml-i musanna^cât u
ma^clûmâta ^cala ²⁰mâ-hüve'l-cidd ber-cidd-i vefîr ü cehd-i
keşîr itmekle üstâd-ı dakâyık-maşîr-i fenn-i sürûd ve
kâmil-i ²¹hakâyık-gîr-i ^cilm-i terâne-nümûd olmuştur.
Sadâ-yı halâvet-bahşâsı bî-nazîr ve lence-i ²²bülend-i
vâlâsı nfk-edâ vü hoş-ta^cbîr olmağın bi'd defa^cât huzûr-ı
hümâyûn-ı ²³şevket-âyâtda fasl-ı musanna^cât u müşkilât

(83) Hezec: Mer^cûlû fâ'ilâtü mefâ ilü ff'ilün

A19b idüp makbûl-ı cenâb-ı hazret-i şehinşâh-ı ¹ma^cdelet-simât olmuştur. Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Evfer'de:

²Bûs eylemedir dehânın niyyetimiz
Gencîne-i gaybdan gelür kısmetimiz ⁽⁸⁴⁾

³murabba^cı ve makâm-ı ^cUşşâk'da usûl-ı Nîm-devr'de:

⁴Dil-i gam-ülfetiñ bir kerre mesrûr olduğın görsek
Gam-ı hicriñ gönülden dūr u mehcûr olduğın görsek ⁽⁸⁵⁾

⁵murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-şi^cârından olup bunlardan mâ^cadâ murabba^cât ve nakş ⁶ve şarkı biñden mütecâviz ve her biri ber-muktezâ-yı kavâ^cid-i ^cilm-i sürûd nezâket ⁷ve metânet ile fâ'iz olup ^câmme-i fen-şinâsân kâffe-i âsâr-ı şâdf-i ^cayânın ⁸ez-dil ü cân istihsân eylemişlerdir. Mezbûruñ biñ yüz üç târihi hudûdında ⁹bahrendiyâr-ı Mısrıyye'ye râhî iken seng-i fûlâd-şikest-i dest-i ecel kûze-i vücûdın ¹⁰şad-pâre vü ifnâ ve âb-ı hayâtın rîzîde-i deryâ-yı bekâ kıldı. /

B21a

¹⁴Reşîd ¹⁵Çelebî

İsmi Mehmed mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ¹⁶ve kemâl-i şöreti işbu zamân-ı mekârim-^cünvân-ı Cenâb-ı Hudâvend-i cihân Hazret-i ¹⁷Sultân Ahmed Hân olup zümre-i teber-dârân-ı Saray-ı ^catîk'den iken

(84) Ahreb: Meḡ'ulü meḡâ'ilün meḡâ'ilü ḡa'al

(85) Hezec: Meḡâ'flün meḡâ'flün meḡâ'flün meḡâ'flün

Enderûn-ı ¹⁸hümâyûn idhâl, ba^cde-bürhetin mine'z-zamân
bîrûna ihrâc ve ba^cde taraf-ı pür-şeref-i ¹⁹şadr-^câlf-
mikdâr-ı şîhr-ı şehir-yâr-ı gerdûn-medâr vezîr-i ^ca^czam
B21b İbrahim Pâşâ Hazretleri'nden ¹kendüye kâğız emâneti hı-
meti ^cinâyet ü i^ctâ kılınmıştır. Huzzâk-ı fenn-i mezbûr-
dan ²sa^cy-ı nâ-maḥşûr u cihd-i bî-kuşûr ile taleb-i ^cilm-i
terennüm itmegin tekmiî-i ta^callüm itmiş idi. ³Âvâz-ı latîf-
fi bülend ve lehce-i zarîfi dil-pesend olup farḡ-ı zekâdan
mânend-i zekân mâh-tâb-ı ⁴sevdâ-yı tahşîl-i kemâlât-ı şettâ
ile pür-zîyâ kılınmıştır. Makâm-ı Rastda usûl-ı ⁵Fer^c'de:

Şol katre-i eşkim ki akar kan arasında
Lü'lü gibidir sübḥa-i mercân ⁶arasında (86)

murabba^cı ve makâm-ı Baba Tâhir(d)e usûl-ı Semâ^cide:

Şun sâgarı ⁷sâkî baña mestâne desûnler
Uşlanmadı gitdi gör o divâne desûnler (87)

⁸murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-disârından olup bunlardan
mâ^cadâ bir mikdâr zâue-i ⁹ṭab^c-ı pür-^cirfânı daḥı vardır
ki esâtîz-i fenn-i elḥânıñ maḳbûlî olduğından ḡayri
¹⁰selîs ü pâkîze şî^cri daḥı vardır. /

(86) Hezec: Mef^cûlü mefâ'flü mefâ'flü fe^cûlün

(87) Hezec: Mef^cûlü mefâ'flü mefâ^cflü fe^cûlün

¹¹H a r f ü's - s i n

Sütçü-zâde

¹²İsmi ^cİsâ, mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye
Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve vakt-i şöhreti ¹³zamân-ı devlet-
^cünvân-ı Sultân Ahmed Hân-ı evvel'dir. Mâye-i sa^cy-ı pey-der-
peyin âğuşte-i ¹⁴şîr-i cidd ü ihtimâm ve kâse-i tahşîlini
elbân-ı zebed-i beste-i fenn-i elhân ile mâlân idüp ¹⁵mevcûd
olan esâtîz-i ma^cârif-âmîzden ta^callüm-i halb-ı sedf-i sürûd
ve temârüs-i ¹⁶fenn-i nağam-nümûd itmekle kâr-hâne-i elhânîñ
üstâd-ı dakâyık-zâdı ve fenn-i terâneniñ ¹⁷kâmil-i hakâyık-
nijâdı olmuşdur. Şadâ-yı nfk-edâsı lezîz ü hûb ve lehce-i
nezâket-¹⁸nümâsı bülend ü mergûb olup fi'l-hakfika mezâyâ-yı
^cilm-i merkûmı bi-künhihi ^câlim ü fâ'ik ¹⁹ve kemâ-hüve'l-
lâyık ^camelîsinde dahı hâzık idi. Makâm-ı Mâhur'da usûl-ı
Devr-i revân'da:

B22a

²⁰Dil-i sûzânı ol şûh-ı kemân-dârim nişân eyler /
Semenderdür hadengi âteş içre âşiyân eyler⁽⁸⁸⁾

²¹murabba^cı ve makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Evfer'de:

²²Nahl-ı emel sebz olmadın geldik bu dehriñ bâğına
Bu rûzigârın degmedik biz bir yeşil yaprağına⁽⁸⁹⁾

(88) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(89) Recez: Müstef^cilün müstef^cilün müstef^cilün müstef^cilün

²³murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-şî^cârından olup bunlardan
A20a mâ^cadâ elli kadar zâde-i ¹tab^c-ı ma^c-ârif-senci vardır ki
ber-muktezâ-yı kavâ^cid-i fenn-i elhân, pesendide-i ²erbâb-ı
^cirfândır.

Seyyid Nûh

³Mevlid ü mavtını belde-i Âmid ve kemâl-i ıstihâr
zamân-ı devlet-^cüvân-ı Sultân ⁴Mehmed Hân'dan işbu devr-i
sa^câdet-gavr-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân-ı ^câlf-şâna ⁵degin
olup zümre-i erbâb-ı tîmârdandır. Sefîne-i heves ve defîne-i
sa^cy u iktidârın ⁶reside-i sâhil-i ^cummân-ı elhân ve rehâ-
yâb-ı tûfân-ı ^cadem-i iz^cân(u) ^cirfân itmek içün ⁷rü'seâ-i
fenn-i sürûd-ı tarab-nişândan tahşîl-i ^cilm-i edvâra bâd-
bân-güşâ-yı ahz ⁸u itkân olmağın keşti-i derûn-ı ma^cârif-
nümûnün envâ^c-ı ma^clûmât ile mâlân ⁹idüp müsâ^cade-i rûzigâr-ı
tab^c-ı heves-kâr ile gavta-i h^vârî-i cehd ü talebden ¹⁰necât
bulmağla lenger-endâz-ı lîmân-ı üstâdiyyet ve resen-beste-i
kenâr-ı ehliyyet olmuşdur. ¹¹Gerçi şadâ-yı ^cacîbü'l-edâsı
halâvetde meyâne ve lehce-i dil-pesendi ^cAcemâne idi,
¹²Lakin ehliyyet ü üstâdiyyetde ff'l-hakîka müsellem ü
mümtâz ve kemâl-i a^clemiyetde hakâyık-¹³endâz olup gavvaş-ı
bihâr-ı tayyâr-ı edvâr ve ol Kulzüm-i zehhârdan mervârid-
¹⁴âver-i âsâr olmuş idi. Makâm-ı Baba Tâhir'de usûl-ı Rehâ-
vî'de:

^{15c}Aşkın yolında menzîl-i makşûda yitmişem
Kûh-ı belâ vü derdi baña mesken itmişem⁽⁹⁰⁾

¹⁶murabba^cı ve makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Nîmfâhte'de:

¹⁷Muşhaf demek hatâdır ser-şafha-i cemâle

B22b

Bu bir kitâb-ı / sûzdur fehmi iden ehl-i hâle⁽⁹¹⁾

¹⁸murabba^cı cümle-i âsâr-ı tarab-disârından olup bunlardan
mâ^cadâ otuz kadar ¹⁹murabba^cât ve nakş ve şarkısı dahil var-
dır ki ber-mûcib-i kavâ'id-i 'ilm-i sürûd ²⁰her biri esâtîz-i
nikât-âmîziñ pesendide-i tab^c-ı ma'ârif-âlûdîdir. Mezbûr
²¹biñ yüz yigirmi altı senesinde yine Diyâr-ı Bekr'de darb-ı
dest-i bî-usûl-ı ²²ecel dâ'ire-i fâhire-i vücûdın işkeste ve
evtâr-ı rebâb-ı 'ömriñ güsiste ²³kıldı.

Biñ yılda olsa 'ömri kişiniñ ne kârı var
Nûh'un da bir müsâ'ide-i rûzigârı var⁽⁹²⁾

A20b

¹H a r f ü ' ş - ş i n

Şehlâ Mustafâ Çelebî

²Mevlid ü mavtını diyâr-ı Âmid ve kemâl-ı istihârı
işbu zamân-ı sa'âdet-nişân-ı ³Hazret-i Sultân Ahmed Hân
olup zümre-i eşnâf-ı mücellidîndendir. Dîde-i ⁴eşk-i heves-

(90) Hezec: Mef^cûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

(91) Muzâri^c: Mef^cûlü fâ'ilâtün mef^cûlü fâ'ilâtün

(92) Hezec: Mef^cûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün

çekîde-i cidd ü cehdin düçâr ve bi-^caynibi ahz-ı ma^clûmât-ı muşanna^câta ⁵der-kâr olup mevcûd olan esâtîz-i ^cilm-i elhân-dan yek-ber-yek tahşîl-i ⁶kavâ^cid-i edvâr-ı şevk-nişân itmek-le bînâ-ı nühüfte-i esrâr-ı sürûd ve dâñâ-yı ⁷kavâ^cid-i vâdf-i terâne-nümûd olmuştur. Şadâ-yı âheng-nümâsı letâfetde meyâne ⁸ve lehce-i ^cAlcemânesi bülend ve nâzikâne olup diyârının esâtîz-i ma^cârif-âmîzi ⁹ile rûtbe-i üstâdiyyetde hem-^cinân idi. Makâm-ı İsfahân'da usûl-ı Darbeyn'de:

¹⁰Feryâd iderem zülf-i siyâh-kârîñ elinden
Alsam seni ol düşmen-i gaddârîñ elinden⁽⁹³⁾

¹¹murabba^cı ve makâm-ı Segâh'da usûl-ı Semâ^cf'de:

¹²Âdem bu bezm-i devr-i dil-ârâya bir gelür
Bil kâdr-ı ^cömrini kişi dünyâya bir gelür⁽⁹⁴⁾

¹³murabba^cı cümle-i âşâr-ı şafâ-medârından olup bunlardan mâ^cadâ on kadar ¹⁴pâkîze vü ra^cnâ zâde-i tab^c-ı vâlâsı dahı
B23a vardır ki / ber-minvâl-ı fenn-i mezbûr, ¹⁵pesendîde-i cumhûr-
dur.

Şeyh Yūsuf Mevlevî-i Çengî

¹⁶Mevlidi nâ-ma^clûm ve mavtını civâr-ı Dârü'l-hilâfet
Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Beşiktaş ¹⁷Mevlevî-hânesi

(93) Hezec: Mef^cûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe^cûlün

(94) Hezec: Mef^cûlü fâ^cilâtü mefâ'îlü fâ^cilün

olup anda şeyhdir. Dem-i ıstihârı zamân-ı ^cadâlet-¹⁸ünvân-ı
Sultân Mehmed Hân'dır. Semâ^c-hâne-i tab^c-ı nfk-iz^cânın der-
vişân-ı ¹⁹cehd ü cid her ân mukâbele-i fenn-i elhân ile
mâlân ve muṭrib-hâne-i dehen-i ma^cârif-²⁰nişânın râmiş-
gerân-ı taleb-i itkân-ı âheng-i tahşil-i sürûd-ı terâne-
beyân ²¹ile dem-zen ve nağme-künân idüp mevcûd olan meşâyih-i
nakş-dâde-²²gân-ı ^cilm-i edvârdan tekmîl-i Mesnevî-h^vânî-i
mâ^clûmat itmekle tekye-i fenn-i mezbûruñ ²³kârî-i kürsî-i
üstadiyyeti ve şeyh-i mihrâb-güzîn-i ehliyyeti olmuştur.

A21a Âvâz-ı rikḳat-¹baḡşâsı hâlet-nümâ ve lehce-i nezâket-inti-
mâsı hoş-edâ olup fi'l-hakfâ ²meşâyih-i tarîkat-ı Mevleviy-
ye'niñ zühd ü riyâzâtda dahı eṣlah u etkâsı idi. ³Makâm-ı
Râst'da uşûl-ı Devr-i revân'da:

⁴Bir sînede kim nâr-ı muḡabbet eseri yok
Zulmetdedir ol nûr-ı Hudâ'dan haberi yok⁽⁹⁵⁾

⁵murabba^cı ve makâm-ı Hüseyinî'de uşûl-ı Semâ^cî'de:

⁶در دل شکم افت چرخست نظام

(96) طفل که پدر میکند طرف طلاع

⁷murabba^cı cümle-i âsâr-ı muṭâbıḳu'l-edvârdan olup bunlardan
mâ^cadâ muşanna^c u sûz-⁸efzâ bir mikdâr zâde-i tab^c-ı ma^cârif-
nümâsı olup hem hurde-gîr ü pür-âheng ⁹çeng-zen idi.

(95) Hezec: Me^cûlû me^câ'îlû me^câ'îlû fe^cûlûn

(96) Hezec: Me^cûlû me^câ'îlû me^câ'îlû fe^cûlûn

Şeyh-zāde Ahmed Efendi

B23b ¹⁰Mevlid ü mavtını şehir-i Diyâr-ı Bekr ve dem-i şöhre-
ti zamân-ı mekârim-nişân-ı Sultân ¹¹Mehmed Hân olup zümre-i
meşâyih-ı Nakşbendiyye'dendir. Şafha-i sa^cy u himmetin
¹²zîver-i zânû-yı cidd ü ihtimâm ve eczâ-yı / cehd ü taviy-
yetin der-dest-i taleb-i tâm idüp ¹³meşâyih-ı cilm-i sürûd-
dan istifâze-i istifâde ve mev^cize-güyân-ı fenn-ı ma^chûddan
¹⁴taleb-i ifâde itmekle şeyh-i kürsî-i üstâdiyyet ve menkabe-
güy-ı ser-mahfil-i ehliyyet ¹⁵olmuştur. Şadâ-yı halâvet-nümâsı
laţîf ve lehce-i pâkîze-edâsı nezâket-ı ¹⁶elif olup sâ'ir
ma^cârifden dahı kâmil idi. Makâm-ı Evc'de ¹⁷usûl-ı Devr-i
Revân'da:

¹⁸Nice demdir ki seyr-i mâh-rûy-ı yârdan dîruz
Düşüp târîk-i hicre pertev-i envârdan dîruz⁽⁹⁷⁾

¹⁹murabba^cı ve makâm-ı Nîşâbü'r'da usûl-ı Devr-i kebîr'de:

²⁰Aceb çok cevrimini çekdim ben ol hâl-i siyeh-kârîñ
Dirîğâ kim barışmadı benimle yıldızı yârîñ⁽⁹⁸⁾

²¹murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-sî^cârından olup bunlar-
dan mâ^cadâ bir mikdâr ber-mûcib-i ²²kavâ^cid-i edvâr eser-i
nezâket-disâr-ı hoş-reftârı dahı vardır.

(97) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

(98) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

Şive ²³Ahmed Çelebi

A21b Mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatî's-seniyye Kostantî-
niyyetü'l-¹maḥmiye ve mevsim-i iştihârı devr-i vâlâ-tavr-ı
Sultân Mehmed Hân olup ²merhûm Şeyh Himmet-zâde Efendi tek-
yesinde zâkir başıdır. Şâhid-i nâzende-³etvâr-ı sa^cy u ikti-
dârın ^cişve-bâzî-i taleb-i fenn-i edvâra der-kâr kılup mev-
cûd ⁴olan esâtîz-i ^cilm-i sürûd-ı tarab-âsârdan tahşîl-i
vâdf-i elhân-ı şâdf-âyât ⁵ve tekml-i müşkilât-ı ma^clûmât
itmekle şavt-h^vân-ı tekye-gâh-ı üstâdiyyet ve dâhil-i ⁶ser-
halka-i ehliyyet olmuştur. Âvâz-ı mümtâzı halâvet-âmîz ve
lehce-i nâdire-sâzı ⁷letâfet-engîz olup vâkıf-ı mezâyâ-yı
^cilm-i sürûd ve dânenide-i şive-i reftâr-ı ⁸nağamât-ı şâdf-
vürûd idi. Makâm-ı ^cIrâk'da usûl-ı Zencîr'de:

B24a ⁹O meh-vesîñ yine yâd-ı ruḥıyle âh itdim /
Ol âh ile felek âyinesin siyâh itdim⁽⁹⁹⁾

¹⁰murabba^cı ve makâm-ı Hüseyinî'de usûl-ı Efver'de:

¹¹Gezersiñ şû-be-sû ^câlemde bir mesrûr gördüñ mü
Harâb-âbâd-ı dehr-i köhneyi ma^cmâr gördüñ mü⁽¹⁰⁰⁾

¹²murabba^cı cümle-i âsâr-ı halâvet-medârından olup bunlardan
ma^cadâ murabba^cât ve şavt ¹³ve ilâhî yüzden zâ'id olup ber-
muktezâ-yı kavâ'id-i mûsîkiyye bi-esrihâ pesendide-i
¹⁴cemâhîr-i esâtîz-i ma^cârif-pezfîrdir.

(99) Müctes: Mefâ'îlün fe^cilâtün mefâ'îlün fa^clün

(100)Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ^cîlün

Şerif Çelebi

¹⁵Mevlidi diyâr-ı Rûm ve mavtını medîne-i Mısır-ı Kâhî-
re ve zamân-ı şöhreti ¹⁶cahd-ı şevk-¹⁶resân Sultân Mehmed Hân'-
dır. Seyl-i Nîl-i sa^cy-ı celîlin şükr-i Bârf neyistân-ı
¹⁷fenn-i elhâna rîzân ve cûybâr-ı cehd u itkân ile ser-şâr
olan halîc-i heves-i ¹⁸nağam-nişânın isâle ile bürke-i
taleb-i iz^cânın mâlân idüp mevcûd olan ¹⁹üstâdân-ı terâne-
şinâsândan tahşîl-i ^cilm-i edvâr ve tekmlî ma^clûmât-ı
²⁰şâdf-şî^câr itmekle maştabe-nişân-ı üstâdiyyet ve mesned-i
güzîn-i kaşrû'l-^cayn-ı ²¹ehliyyet olmuşdur. Şadâ-yı lezzet-
pîrâsı pür-halâvet ve lehce-i bülend-edâsı ²²menba^c-ı nezâ-
ket olup ^cilm ü ^camel-i mûsikîde fâ'ik u hâzık ve ihâta-i
külliyyâtta ²³bahr-ı râ'ik idi. Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı
Sakîl'de:

A22a

¹Ben ol bed-^cahde rağmen bir vefâ-dâr eyledim peydâ
Dil aldırımdısa ey dil böyle dil-dâr eyledim peydâ⁽¹⁰¹⁾

²murabba^cı ve makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Çenber'de:

³Belâ-ı aşka düşdün ^caşk-ı mihnet-kârı gördün mü
Beni âzâr iderdiñ sevdiğim âzârı gördün mü⁽¹⁰²⁾

⁴murabba^cı cümle-i âsâr-ı şafâ-medârından olup bunlardan
mâ^cadâ elli kadar mutâbık-ı ⁵kavâ^cid-i ^cilm-i edvâr zâde-i
B24b tab^c-ı ma^cârif-disârı dahı vardır ki / esâtîz-i mezâyâ-

(101) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(102) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

⁶âmîz-i fenn-i elhân her biri istihsân idüp mezbûrûn üstâdiyetine hükm itmîşlerdir.

⁷H a r f ü'ş - ş â d

Sarı Bâkî

⁸Mevlid ü mavtını civâr-ı Dârü's-saltanatı'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Galata ve kemâl-i istihârî zamân-ı ^cavâtîf-resân-ı Sultân Mehmed Hân'dır. Çehre-i heves-¹⁰i behre-i cidd ü cehdin taleb-i kîmyâ-yı fenn-i edvâr-ı zerd-gûn u zer-kâr ve kûrşa-ı ¹¹sa^cy-ı bî-haddin kemâl-i ^camel her-bâr zer-i hâlişü'l-^cayâr idüp mevcûd olan ¹²esâtîz-i mezâyâ-şî^cârdan tahşîl-i musanna^cât-ı ma^clûmâtı ^calâ-vechî'l-ihâta ¹³tekmîl itmekle üstâd-ı nûkte-peymâ-yı ^cilm-i elhân ve kâmil-i vâdî-i terâne-nişân ¹⁴olmuşdur. Âvâz-ı letâfet-pîrâsı latîf ve lehce-i zîbende-edâsı nezâket-¹⁵redif olup fi'l-hakîka fenn-i mezbûrûn ^cilm ü ^camelinde râsih ü bîbahâne idi. ¹⁶Makâm-ı Şabâ'da usûl-ı Semâ^cf'de:

¹⁷Dilim o nâdire-gûy âşînâ-yı dil-berdir

Sözüm latîfe-i hâtır-güşâ-yı dil-berdir⁽¹⁰³⁾

¹⁸murabba^cı cümle-i âşâr-ı şevk-şî^cârından olup bundan mâ^cadâ mutâbık-ı kavâ^cid-i ^cilm-i ¹⁹sürûd bir mîqdâr eser-i nezâket-nümûdî dahı vardır ki pesendîde-i nûkte-şînâsân-ı ²⁰fenn-i tarab-âlûddur.

(103) Müctes: Mefâ^cîlün fa^cilâtün mefâ^cîlün fa^clün

H a r f ü't - t ā

Turmuş Ağa

- A22b ²¹Mevlid ü mavtını kurb-ı Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Galata ve zamân-ı ²²istihârı devr-i inbisât-tavr-ı Sultân Mehmed Hân olup zümre-i müte-kâ^cid-bedendir. ²³Şebân-rûz belki her ân fîrûz, şem^ca-i heves-i lem^ca-ı sa^cy-ı kemâl-encâmın ¹istâde-i bezm-gâh-ı cidd ü ihtimâm ve makâm-ı cehd ü talebde sâbitü'l-ikdâm-ı vüs^c-ı ²tâm olup mevcûd olan ^curefâ-ı fenn-i elhândan ahz u tahşile sâ^cf ve icrâ-yı ³mezâyâ-yı ^cilm-i mezbûrı râ^ci olmağın nişîn-i şandeliyye-i üstâdiyyet ve mukîm-i ⁴peygûle-i B25a hâne-i ehliyyet olmuştur. Şadâ-yı / nâzik-nevâsı hûb ve lehce-i bülend-i nîk-⁵edâsı mergûb olup kemâ-yenbağî vâkıf-ı esrâr-ı edvâr ve kâşif-i nühüfte-i ⁶âsâr-ı fenn-i terâne-şi^câr idi. Makâm-ı ^cAcem-^cAşîrân'da, usûl-ı Çenber'de:

^{7c}Andelîbem gülşenim tab^c-ı münîrimdir benim
Tûtiyem âyîne-i mir'ât zamîrimdir benim⁽¹⁰⁴⁾

⁸murabba^cı cümle-i âsâr-ı letâfet-medârından olup bundan mâ^cadâ murabba^cât ve nakş ⁹ve şarkısı yüzden ziyâde ve her biri ber-minvâl-i kavâ^cid-i ^cilm-i elhân pesendide-i ¹⁰fenn-i şinâsân ve makbûl-ı cümle-i ehl-i ^cirfân olmağla üstâdiyyeti meşhûr-ı cihân ¹¹ve müsellemler-i fen-perverândır.

(104) Remel: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ'ilün

Tomtom İmâmı

¹²İsmi 'Abdu'llâh, mevlidi diyâr-ı Anadolı ve mavtını civâr-ı Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kōstantīniyyetü'l-mahmiye'-de ¹³Top-hâne mahallâtında Tom-tom mahallesi ve zamân-ı işti-hârı devr-i şavlet-tavr-ı ¹⁴Sultân Muştafâ Han olup mahalle-i mezbûrede hem imâm ve hem mu'allim-i mektebdir. ¹⁵Etfâl-ı terâne-i iştigâl-i cidd ü cehd ü ihtimâmın sebak-h^vân-ı fenn-i elhân itmege ¹⁶sa'y-ı firâvân u muvâzebet-i her ân idüp 'aş-rında mevcûd olan h^vâce-gân-ı ¹⁷mekteb-i 'irfân ve esâtîz-i 'ilm-i edvâr-beyândan tahşîl-i kavâ'id-i sürûd ve tekml-¹⁸ı zavâbıt-ı vâdf-i nağam-nümûd itmegin h^vâce-i bustân-i üstâ-dıyyet ve mu'allim-i pür-'irfân-ı ¹⁹ehliyyet olmuşdur. Şadâyı halâvet-peymâ-yı lezzet-bahşâsı sır-âheng ve lehce-i ²⁰bülend-i zîbende-edâsı şûh u şeng olup fenn-i mezbûrûn 'ilmî vü 'âmelîsinde ²¹kemâ-hüve'l-lâyık fâ'ik u hâzık idi. Makâm-ı Hüseyinî'de usûl-ı Çenber'de:

²²Alma ey gül 'andelîbîn eşk-i çeşm-i pür-nemin
Nakş iden âb üzre nakş itmiş güzellik'âlemin⁽¹⁰⁵⁾

²³murabba'ı ve makâm-ı Sabâ'da, usûl-ı Evfer'de:

A23a ¹Kaldı vişâlı çün hat-ı 'anber-feşâna dek /
B25b Geçsün bahâr şabr idelim biz hâzâna dek⁽¹⁰⁶⁾

(105) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(106) Muzâri': Mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

²murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdî-medârından olup bunlardan mâ^cadâ otuz kadar murabba^câtı ³dahı vardır ki ber-nehc-i kavâ^cid-i ^cilm-i mezbûr her biri metânet ü nezâketde bî-kuşûr ⁴olmağın cumhûr-ı esâtîz-i terâne-su^cûr tahsîn itmekle üstâdiyyeti meşhûrdur.

⁵Tâlib Efendi

İsmi Ahmed mevlid ü mavtını belde-i Burûsa ⁶ve kemâl-i şöhreti devr-i şâdî-tavr-ı Sultân Mehmed Hân olup Arz-ı Rûm'-dan ⁷munfasıl mevâlî zümresindendir. Kürd-zâde dahı dirler. Ta^callüm-i ^cilm-i nağam derûn-ı ⁸ma^cârif-nümûdında cây-gîr ve tab^c-ı nâdire-i semfiri ol vâdîden pür-te'sîr olmağın ⁹cidd-i vefîr ve sa^cy-ı kesîr ile ol dem-i tarab-ı tev'emde mevcûd olan esâtîz-i dakâyık-¹⁰gîr-i terâne-masîrdan tahşîl-i ^cilm-i edvâr ve tekmîl-i ma^clûmât-ı şâdî-şî^câr ¹¹itmekle menşûr-ı be-dest-i mansıb-ı üstâdiyyet ve hâkim-i ^câlem-i kazâ-i ehliyyet ¹²olmuşdur. Âvâz-ı pâkîzesi hazîn ve lehce-i zîbende-edâsı belâgat-âyîn ¹³idi. Makâm-ı Kürdî'de usûl-ı Hafîf'de:

¹⁴Nîl-gûn fûtada seyr eyle o sîmîn bedeni
Deste-i sünbûl ile seyr ide gör yâsemi⁽¹⁰⁷⁾

¹⁵murabba^cı ve makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Semâ^cî'de:

(107 Remel: Fa^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe^cilün

¹⁶Bûy-ı gül-i nâzı dirmeyenler bilmez
Gül-zâr-ı niyâre irmiyenler bilmez⁽¹⁰⁸⁾

¹⁷murabba^cı cümle-i âsâr-ı nezâket-disâırından olup bunlardan
mâ^cadâ musanna^c ¹⁸vü ra^cnâ bir mikdâr zâde-i tab^c-ı ma^cârif-
peymâsı dahı olduğından gayrı şâ^cir-i ¹⁹bf-nazîr-i fasâhat-
ârâ ve ^cilm ü faẓlâ dahı pâkîze vü müstegnâ idi.

²⁰Tavukçı-zâde

İsmi ^cAbdu'llâh, mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatı's-
²¹seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve zamân-ı şöhreti ^casr-ı
ekdâr-kesr-i Sultân Mehmed Hân olup ²²zümre-i (.....)

B26a Decâc-ı hevâ-mizâc-ı cehd-i / imtizâc-ı iktidârın ²³hûse-
çîn-i harman-ı cidd-i bisyâr ve beyza-zây-ı tahşîl-i ^cilm-i
A23b edvâr idüp mevcûd ¹olan aşhâb-ı enfâs-ı elhân-şinâsden tek-
mîl-i ta^callüm-i ma^clûmât-ı tarab-şî^câr ²itmekle dîk-i pür-
cünbân-ı sayha-künân-vâr zirve-i cidâr-ı üstâdiyyetde şî-
³efgen-i kemâl-âsâr ve dâr-ı terâne-i dîvâr-ı ehliyyetde
ber-karâr olmuşdur. Nefes-i felek-⁴resi tîz ve lehce-i
bülendi nezâket-âmîz olup kavâ^cid-i ^cilm-i sürûd maẓbût,
levh-i ⁵tab^cı ma^cârif-âlûd idi. Makâm-ı Baba Tâhir'de
uşûl-ı Çenber'de:

⁶İtmedi nezzâre hûsn-i dil-bere dîdem henüz
Rîşte-i mihnetle dikdi sûzen-i mâtem henüz⁽¹⁰⁹⁾

(108) Ahreb: Mef^cûlû mefâ^cilûn mefâ^cilûn fa^c

(109) Remel: Fâ^cilâtûn fâ^cilâtûn fâ^cilâtûn fâ^cilûn

⁷murabba^cı cümle-i âsâr-ı şafâ-medârından olup bunlardan mâ^cadâ pâkîze ve ra^cnâ ⁸bir mikdâr eger-i müstesnâsı dahi vardır ki fi'l-hakîka mutâbık-ı kâ^cide-i elhân ve müheyyic⁹-ı müstemi^cîn-i fen-şinâsân-dır.

H a r f ü'l - ^ca y n

^{10c}Andelîb

Mevlidi belde-i Rûscık, mavtını Dârü'l-hilâfet-i'l-
¹¹aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve zamân-ı istihârı ^cahd-ı
a^cdel-i Sultân Ahmed Hân-ı evvel ¹²olup zümre-i erbâb-ı vezâ-
yifdendir. Hezâr-ı nâle-i taleb-kâr-ı sa^cy u iktidârın ¹³şâh-
sâr-ı gül-zâr-ı cehd-i bisyâr üzre nağme-şi^câr ve seb-tâ-be-
nehâr dem-zenf-i ¹⁴taşşıl-i ^cilm-i edvâr ile terâne-kâr idüp
ol dem-i şâdf-tev'emde mevcûd ¹⁵olan üstâdân-ı fenn-i elhân-
şinâsândan ^calâ-vechi'-itkân tekmîl-i ^cilm-i sürûd-¹⁶ı ferih-
resân itmekle bûlbûl-i gûyâ-yı gül-sitân-ı üstâdiyyet ve
mürğ-ı nağam-zây-ı bostân-ı ¹⁷ehliyyet olmuştur. Âvâz-ı
halâvet-endâzı melâhat u letâfet ile meşhûr, ¹⁸lehce-i
bülend ü mümtâzı hoş-edâlık ile mezkûrdur. Makâm-ı Nevâ'da
usûl-ı Evfer'de:

¹⁹Hüsn kim gâliye vü gâzeden imdâd ister
İstemez dil anı bir hüsn-i Hudâ-dâd ister⁽¹¹⁰⁾

(110) Remel: Fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fa'lün.

²⁰murabba^cı ve makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Semâ^cf'de:

B26b

²¹Cân kalmadı bes-ki nâle kıldım / sensiz
Hicrân elemini şimdi bildim sensiz (111)

²²murabba^cı cümle-i âşâr-ı rıkkat-disârından olup bunlardan
mâ^cadâ yigirmi kadar muvâfık-ı ²³kavâ^cid-i fenn-i elhân,
nağme-i ^candelîb-i tab^c-ı mu^cciz-beyânı dahı vardır ki

A24a Üstâdân-ı ¹pür-^cirfân bi-esrihim pesend ü istihsân itmegin
kemâl-ı ehliyyeti meşhûr-ı cihândır.

^{2c}Osmân Efendi

Mevlid ü mavtını civâr-ı Dârü's-saltanatı'l-^{3c}aliyye
Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Galata ve zamân-ı istihârı devr-i
mekârim-tavr-ı Sultân ⁴Mehmed Hân olup Tersâne-i ^câmile rûz-
nâmecisi Maḥmûd Efendi'niñ necl-i necibidir. ⁵Ve Muşâhib
Muştafâ Pâşâ'nıñ Divân Efendisi'dir. Hademe-i sa^cy-ı cehd ü
iz^cânın hizmet-i ⁶ṭaleb-i tahşîl-i şâhid-i ^cirfân-ı fenn-i
elhâna ez-dil ü cân pûyân u devân idüp ⁷ol dem-i şâdî-tev'em-
de müşârunbi'l-benân olan Üstâdân-ı fenn-i elhândan ahz ⁸u
tahşîle muvâzabet ve kâṭıbe-i muşanna^cât-ı mü'ellefâtı
tekmile kemâl-i müdâvemet itmekle ⁹gûşe-nişîn-i sarây-ı
üstâdiyyet ve şadr-güzîn-i cây-ı ehliyyet olmuşdur. Şadâ-yı
¹⁰letâfet-şi^cârı dil-pesend ve lehce-i pâkîze-güftârı bülend
olup fi'l-hakîka mir'ât¹¹-ı tab^c-ı zekâ-simâtında dîdâr-ı

(111) Ahreb: Mef'ûlû mefâ'ilûn mefâ'îlûn fa'

kavâ'id-i fenn-i edvâr cilve-nümâ ve esrâr-ı nühüfte-i
âsâr-ı tarab-¹²disâr âşikâr u hüveydâ idi. Makâm-ı Nevâ'da
usûl-ı Hafîf'de:

13 دل بصدور میرود اما مار دل یکیت
راه آله بسیار باشد باز کو منزل یکیت (112)

¹⁴nakşı ve makâm-ı Hüseyinî'de usûl-ı Türk-darb'da:

15 ای مرغ مکر عشق زیر وانه بیاموز
کاه سوخته راجاه شد آواز نیامد (113)

¹⁶nakşı cümle-i âsâr-ı muşannefâtından olup bunlardan mâ'adâ
elli kadar murabba'ât ve nakşı ¹⁷ve şarkısı dağı vardır ki
bi-esri-him ber-nehc-i kavâ'id-i cilm-i sürûd hoş-âyende
vü bî-bahâne ¹⁸ve muşanna' u nâz-gâne olup esâtîz-i fenn-i
B27a merkûmuñ cümlesi müstahsen / ü makbûl ¹⁹olmağın üstâdiyyet
ü ehliyyeti ittifâk-ârâ ile meşhûr u ma'lûmdur.

^{20c}Arif Efendi

İsmi 'Abdu'l-bâkî, mevlidi civâr-ı Kostantiniyyetü'l-
²¹maḥmiye'de Kâsım Pâşâ ve mavtını Dârü's-saltanati's-seniyye'de Lâleli-çeşme ve avân-ı iştihârı ²²zamân-ı şâdî-nişân-ı
Sultân Mehmed Hân'dan işbu devr-i sa'âdet-tavr-ı şehin-şâh-ı
²³ma'adelet-ünvân Hazret-i Sultân Ahmed Hân'a degin olup

(112) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(113) Hezec: Me'fâ'ilü me'fâ'ilü me'fâ'ilü fâ'ilün

A24b tarîkat-ı ^culemâ-i kirâm ¹üzre mesned-ârâ-yı Şadr-ı Rûm-ili olmuşdur. ^cUlûm u ma^cârif-i külliye vü cüz'iyede ²rütbe-i faẓl u kemâlleri müsteftî-i tavsîf ü takrîr ve râkım-ı haṭṭ-ı ta^clîk oldukları ³muhtâc-ı ta^cbîr u tahrîr olmayup beyne'l-enâm mecmâ^cü'l-ma^cârif oldukları mütevâtir ve şehrîrdir. ⁴cilm-i edvâr-ı şâdf-şî^cârîñ dahı evâ'il-i hâllerinde mevcûd olan esâtîz-i terâne-⁵âmîzden ^camelliyyen tahsîl ve tetebbu^c-ı kütüb-i fenn-i merkûm ile ^calâ-vechî'l-kemâl ^calemîsin dahı ⁶zabt u tekmîl idüp ol vâdf-i şâdf-güsterde dahı üstâd-ı dakâyık-perver ⁷ve kâmil-i hakâyık-âver olmuşdur. Âlim ve fâzıl ve haṭṭât ve fakîh ve nahvî-i ⁸fârisî-dân ve mezâyâ-yı sūrûda vâkıf şa^cir-i fâhir ve münşî ve müverrih, ya^cni ⁹cümle-i bî-beyt-i mu^cammâ gibi hâvî, ^cârif-i kıṭ^ca-i bedî^casınıñ mâ-sadâkı oldukları ¹⁰ke's-şems fi-vasatı'n-nehâr âşikârdır. Sadâ-yı halâvet-nümâ-yı haṅçere-pîrâları hazîn ¹¹ve lehce-i mu^cciz-ârâ-yı nezâket-bahşâları pâkîze vü nemekîn olup meclis-i sohbet-i pür-letâ'ifleri ¹²mutâla^ca-i mecmû^ca-i ma^cârifden müffîd olmağın her vâdfide ferîd ü vahîd idiler. ¹³Makâm-ı Rûy-ı ^cIrâk'da usûl-ı Zen-cîr'de:

¹⁴Güşâd olur gül-i bahtım tebessüm itdikçe

Açıldı gonça-i ṭab^cım terennüm itdikçe⁽¹¹⁴⁾

B27b ¹⁵murabba^cı cümle-i âşâr-ı letâfet-şî^cârlarından olup / bundan mâ^cadâ bir mikdâr ¹⁶zâde-i ṭab^c-ı ma^cârif-dişârları dahı

(114) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fâ'lün

vardır ki kâtıbe-i esâtîz-i fenn-i şâdî-¹⁷ nişân-ı elhân
pesend ü istihsân eylemişlerdir. Fenn-i merkûmı tahşîlleri
ve vâkı^ca ¹⁸ olan âsârları evâ'il-i hâllerinde olup kendileri
sudûr-ı tarîkat-ı ^caliyyeden ¹⁹ olduklarına binâ'en ihfâ bu-
yurmalarından nâmlarıyla âsârı şöhret-şî^câr olmamıştır.
²⁰ Bîñ yüz yigirmi beş târîhi hudûdında nüsha-i celîle-i
zât-ı cemfilelerinden kalem-tırâş-ı ²¹ nessâc-ı ecel mebhâs-ı
hayât-ı mü'ecceli hak ve eczâ-yı müstesnâ-yı ^cömrlerin cild-i
müzehheb-i ²² vücûdlarından fek itmekle mevzû^cü'l-^cilm-i
tenagğum-ı fenâ olan mes'ele-i rûh-ı pür-fütûhları ²³ mektûb-ı
şahîfe-i bekâ ve rahîle-i zîb-i medrese-i firdevs-i a^clâ oldu.
Târîh-i vefâtları:

A25a ¹Gidüp ^cArif Efendi kaldı ismi dehrde bâkî⁽¹¹⁵⁾
mısrâ^cıdır.

^{2c}Osmân Ağa

Mevlid ü mavtını şehr-i Magnisâ ve vakt-i şöhreti
³zamân-ı haşmet-resân-ı Sultân Muştafâ Hân olup zümre-i
erbâb-ı ze^câmetdendir. ⁴Henüz hûrşîd-i lem^ca-nisâr-ı dîdârı
mütevârî-i şehâb-ı iltihâ olmadın süvâr-ı ⁵eşheb-i cehd ü
taleb ve cilve-ger-i meydân-ı tahşîl-i sürûd-ı pür-çarab
olup ^casrında ⁶mevcûd olan esâtîz-i pür-^cirfândan sebak-
h^vân-ı ^cilm-i elhân ve tekmîl-efen-i ⁷kavâ^cid-i vâdî-i

(115) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

terâne-nişân olmağla râ'iz-i mehâr-ı üstâdiyyet ve fâris-i lu^cbde ⁸şî^câr-ehliyyet olmuştur. Âvâz-ı halâvet-endâzı mûm-tâz ve lehce-i nezâket-sâzı ⁹mu^ccize-perdâz idi. Makâm-ı Segâh'da usûl-ı Muhammes'de:

¹⁰Terk-i ser eyledi dil kuçmag için sîm teniñ
Başdan geçmese kuçmazdı seni pîreheniñ⁽¹¹⁶⁾

¹¹murabba^cı cümle-i âşâr-ı ferih-nümûdından olup bundan mâ^cadâ muvâfık-ı kavâ^cid-i fenn-i sürûd ¹²bir mikdâr zâde-i tab^c-ı nağam-âlûdî dahı vardır ki pesendîde-i erbâb-ı ^cilm-i ma^chûd ¹³olmağın üstâdiyyeti meşhûr u meşhûddur. /

B28a

^cOsmân Çelebi

¹⁴Mahlası Vehbî, mevlid ü mavtını civâr-ı Kostantî-niyyetü'l-mahmiye'de Gâlağa ve zamân-ı şöhreti ^cahd-ı ¹⁵pür-inbisât-ı Sultân Mehmed Hân olup dîdmân-ı Bostâniyânîñ "Damcı" ta^cbîr ¹⁶olunan zümresinden iken nân-pâre-i mu^ctâde ile mütekâ^cid olmuştur. ¹⁷Şâgird-i heves-i terâne-resin âlât-ı cidd ü cehd ü ihtimâm-ı her-bâr ile tahsîl-i resm-¹⁸sencî-i sürûda der-kâr idüp dâr-ı nağam-dîvâr-ı ^cilm-i edvârîñ ebniye vü sukûfına ¹⁹vukûfı olan esâtîz-i hakâyık-âmîzden ta^callüm-hâne-i bünyânî-i fenn-i elhâna dâmen-²⁰be-meyân-ı sa^cy-ı bî-pâyân olmağla üstâd-ı kâr-dân-ı mezâyâ-^cayân ve kâmil-i nükte-dân-ı ²¹nağam-beyân olmuştur. Sadâ-

(116) Remel: Fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

yı sūz-nâki pūr-halâvet ve lehce-i pâki menba^c-ı nezâket
22olup kemâyenbağî vâdî-i merķûmîñ ^cilmî vü ^camelîsin
icrâya kâdir üstâd-ı mâhir 23idi. Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı
Semâ^cf'de:

A25b

1 مطرب عشق عجب سازنوايي دارد

نقشه هر نغمه که ز در راه بجاي دارد (117)

2murabba^cı cümle-i âşâr-ı letâfet-medârından olup bundan
mâ^cadâ elli kadar murabba^cât 3ve tesbîhâtı vardır ki şîr-i
metânet ü nezâketi peyveste-i bâm-ı âsmân olup ekseri 4meş-
hûr-ı cihândır.

^cAlî Pâşâ

5Zamân-ı şöhreti evâ'il-i devr-i sa^câdet-tavr-ı Sul-
tân Mehmed Hân olup şaf-güzîn-i 6hâzerât-ı vüzerâ-i ^cizâm-
dandır. ^cAsr-ı mezbûrda medîne-i Basra vâlisî olmuştur.

7Tûğ-ı taleb-fürûğ-ı cidd u sa^cyın nişânde-i kâr-piş-i
atağ-ı ma^cârif-tînâb 8ve râyât-güşây-ı h^vâst-gârf-i fenn-i
şâdî-me'âb olmağın ol dem şafâ-yı tev'emde 9mevcûd olan
esâtîz-i ma^cârif-nişâbdan ta^callüm-i ^cilm-i sürûd-ı nağam-
âdâb itmekle 10şadr-ı güzîn-i serây-ı üstâdiyyet ve haşmet-
B28b dâde-i cây-ı vâlâ-yı ehliyyet olmuştur. 11Şadâ-yı halâvet/-
nümâsı hûb u ra^cnâ ve lehce-i nezâket-pîrâsı pâkîze vü hoş-
edâ 12olup vâdî-i mezbûrda mâhir ü fâhir idi diyü şikâtdan

menkûldur. Makâm-ı ^{13c}Arazbâr'da, usûl-ı Nîm-devr'de:

۱۴ رفتم و بر رجم راغ تو برد
(۱۱۸) وادی بوادی منزل بمنزل

¹⁵nakşı cümle-i âsâr-ı tarab-disârından olup bundan mâ^cadâ on kadar nakşı ¹⁶ve murabbâ^cı dağı vardır ki fi'l-hakîka muvâfık-ı kâ^cide-i fenn-i edvâr ve pesendîde-i ¹⁷mezâyâ-şinâsân-ı ^cilm-i nağam-şî^câr olmağın zîver-i mesned-i kemâl olmuşdur.

^{18c}Avvâd Mehmed Ağa

Mevlidi diyâr-ı îrân ve mavtını Dârü'l-¹⁹hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârı devr-i re'fet-tavr-ı Sultân Mehmed ²⁰Hân'dır. Mızrâb-ı cehd ü ikti--dârın evtâr-zen-i rebâb-ı edvâr itmek için ²¹mevcûd olan nûkte-şinâsân-ı fenn-i elhândan ahz u tahşîl ve muşanna^cat u ma^clûmâtı ^{22c}alâ mâ-hüve'l-asl ta^callüm ü tekmlîl itmekle dânen-de-i mezâyâ-yı ^cilm-i sürûd ve h^vânende-i ²³şâdî-bahşâ-yı terâne-nümûd olmuşdur. Şadâ-yı lezzet-peymâsı bülend ve A26a lehce-i hoş-¹edâsı dil-pesend olup perde-güşâ-yı dergâh-ı dâr-ı terâne-eşvâr-ı edvâr idi. ²Makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Haffîf'de:

(118) Recez: Müstef^cilâtün müstef'ilâtün

³Kanda varsa ^câşık-ı bî-çâre cânânın arar
Derd ile bîmâr olan elbette dermânın arar⁽¹¹⁹⁾

⁴murabba^cı ve makâm-ı Bayâtî'de uşûl-ı Devr-i kebîr'de:

⁵Lâleler bezm-i çemende câm-ı ^cişret gösterir
Devletinde husrev-i gül ^cayşa ruhsat gösterir⁽¹²⁰⁾

⁶murabba^cı cümle-i âsâr-ı zîbende-etvârından (ır). Bunlar-
dan mâ^cadâ bir mikdâr zâde-i tab^c-ı ⁷ma^cârif-nümâsı dahı
olup pesendîde-i esâtîz-i terâne-âsâr olduğundan gayrı
⁸tarab-efzâ vü şevk-efga üstâd-ı ^cavvâd-zen idi.

H a r f ü ' l - k â f

⁹Koca ^cOsmân Çelebi

Mevlîd ü mavtını kurb-ı Dârü's-saltanatı's-seniyye /

B29a ¹⁰Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Kâsım Pâşâ ve kemâl-i iştihârı
zamân-ı ^cavâtîf-resân-ı Sultân Murâd ¹¹Hân olup gürûh-ı
enbûh-ı müteferrikadandır. Henüz eyyâm-ı germ-tâb-ı şebâbda
revende-i lu^cbe-¹²de-gâh-ı bâzî-me'âb iken heves-yâfte-i
ta^callüm-i terâne vü rebâb olmağın sa^cy u ihtimâm ¹³u cehd-i
tamâm ile mevcûd olan erbâb-ı ^cirfân-ı nağam-beyândan tah-
şîl-i ^cilm-i edvâr ¹⁴ve tekmîl-i netâyic-i esrâr-ı tarab-
şî^câr itmekle pîr-ı tarîkat-ı üstâdiyyet ve reh-nümâ-yı

(119) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(120) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

¹⁵vâdî-i ehliyyet olup ekser esâtîz-i Rûm'uñ üstâdî ve fenn-i merkûmîñ kâmil-i ¹⁶hakâyık-zâdî olmuşdur. Fi'l-hakîka kendiden H^vâce-i ^cAcem sebak-âmûz-ı ^cilm-i elhân-ı ¹⁷tarab-numûd ve Fârâbî-i ^cArab ta^callûm-i nikât-ı fenn-i sürûd itmege şâyân idüğü erbâb-ı ¹⁸mûsîkîye ma^clûm u meşhûrdur. Âvâz-ı letâfet-perdâz(u) halâvet-endâzı ¹⁹hoş-âyende ve lehce-i dil-pesend ü mümtâzı belâgat-nümâyende olup kavâ^cid-i fenn-i ²⁰merkûm, levha-i derûn-ı ma^cârif-mevsûmında yegân yegân mevcûd u mersûm ²¹idi. Makâm-ı Segâh'da usûl-ı Hafîf'de:

²²Âşiyân-ı mürğ-i dil zülf-i perîşânındadır
Kanda varsam ey perf gönüm seniñ yanıñdadır⁽¹²¹⁾

²³murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Sakîl'de:

A26b

¹Kûyuñ gibi ehl-i dile bâğ-ı İrem olmaz
Bâğ-ı İrem ol cennet-i feyze harem olmaz⁽¹²²⁾

²murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdî-medârından olup bunlardan mâ^cadâ murabba^cât ve kâr ³ve nakşî ve şarkısı iki yüzden mütecâviz ve her biri metânet ü nezâketde fâ'ik ⁴u fâ'izdir. Husûsâ makâm-ı Bûselik'de usûl-ı Türk-darb'da Niyâz-nâme nâmında ⁵bir kâr-ı musanna^c tasnîf itmişdir ki eger bir bendi kurta-i gûş-ı Gulâm Şâdî olsaydı ⁶ol bâbda anıñ ^cabd-ı memlûki olmağı ez-dil ü cân kabûl iderdi.

(121) Remel: Fâ^cilâtûn fâ^cilâtûn fâ'ilâtûn fâ'ilûn

(122) Hezec: Mef^cûlû mefâ^cîlû mefâ'îlû fe^cûlûn

⁷Kadrî-i A^cmâ

B29b

Mevlid ü mavtını Dar/ü'l-hilâfetî'l-^caliyye ⁸Kostantî-niyyetü'l-mahmiye ve ^cahd-ı iştihârı devr-i mekârim-tavr-ı Sultân Murâd Hân ⁹olup gerçi ^caynek-i başfretin cilâ-i zidâ-yı ^camâ-nâ-bînâ ve dûr-bîn-i rû'yetin ¹⁰zalâm-âver-i târif-nümâ itmiş idi, lakin vücûd-ı heves-âlûd u taleb-nümûdî ¹¹taḥṣîl-i fenn-i sūrûda ser-tâ-be-pâ çeşm ü gûş ve deryâ-yı cidd u cehdi hevâ-yı ¹²ta^callûm ile terâne-hurûş olup mevcûd olan esâtîz-i dakâyık-âmîziñ ¹³dûş-ı ifâdesine dest-nihâde-i istifâde olmağla esvâk-güzâr-ı kavâ^cid-i ¹⁴edvâr olarak vâsıl-ı makâm-ı üstâdiyyet ve güzîn-i peygûle-i ehliyyet ¹⁵olmuşdur. Âvâz-ı halâvet-endâzı sır-âheng ü dil-güşâ ve lehce-i nezâket-¹⁶perdâzı dil-pesend ü hoş-edâ olup fi'l-hakîka nü-hüfte-i esrâr-ı ^cilm-i edvâr ¹⁷pîş-i dîde-i tab^c-ı halâvet-disârında kemâ-hiye-âşîkâr idi. Makâm-ı ^cAcem'de ¹⁸usûl-ı Darb-ı feth'de:

¹⁹Ey şûh-ı cefâ-pîşe niçün câna kıyarsıñ
Kâfirdir o hâliñ ki sen imâna kıyarsıñ⁽¹²³⁾

²⁰murabba^cı ve makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Evfer'de:

²¹cAnber hatîñ ândım tama^c hâma düşürdüm
Mürğ-i dili kurtulmayacak dâma düşürdüm⁽¹²⁴⁾

(123) Hezec: Mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe^cûlûn

(124) Hezec: Mef'ûlû mefâ^cîlû mefâ'îlû fe^cûlûn

²²murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-şî^cârından olup bunlardan
mâ^cadâ mutâbık-ı kâ^cide-i ²³genn-i elhân iki yüzden ziyâde
A27a metânet ü nezâketde rütbe-i vâlâda zâde-i tab^c-ı ¹pür-^cirfânı
dahı vardır ki ^câmme-i esâtîz-i fen-şinâsân pesend ü istihsân
itmekle ²üstâdiyyetde müşârun bi'l-benân ve ehliyyet ile
meşhûr-ı cihân olmuştur.

³Kara Mehmed

Mevlidi belde-i Mârdîn ve mavtını Dârü'l-⁴hilâfeti 'l-
^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve vakt-i iştihârı zamân-ı
neşât-ı tavr-ı Sultân ⁵İbrâhîm Hân olup sevdâ-yı ta^callüm-i
vâdf-i nağam târk-i cây-ı heves-i netice-zâyından ⁶tâbiş-i
B30a şu^cle-i cidd ü cehd ile zalâm-fersâ ve şâm-ı / deycûr-ı tale-
binden lem^ca-i mâh-ı sa^cy-ı bî-had ⁷tîre-zidâ olup ol ^casr-ı
endûh-güserde mevcûd olan esâtîz-i ^cilm-i edvârdan ⁸tahsîl-i
sevâd-ı kârî-i sîmîn-külçe-i ma^clûmât ve tekmi'l-i müsevvide-
h^vânî-i fenn-i tarab-ı gâyât ⁹itmekle şâm-ı siyeh-tâb-ı
üstâdiyyetiñ mâh-ı gâles-i mâhîsi . olmuştur. Sadâsı
pâkîze vü ¹⁰hûb ve lehçesi bülend ü mergûb olup fi'l-hakfka
rumûz-âşinâ-yı vâdf-ı sürûd idi. ¹¹Makâm-ı ^cUşşâk'da uşûl-ı
Evfer'de:

¹²Mahşer-i rûhmış saçın devr-i kamerde ey perî

^cArş-ı mecîd imiş ruhuñ hâl u hattıñ melekleri (125)

(125) Recez: Müstef^cilün mefâ'ilün müstef^cilün mefâ'ilün

¹³murabba^cı ve makâm-ı Bayâtî'de usûl-ı Çenber'de:

¹⁴Rûşen olmaz şâm-ı bahtım şubh-ı vuşlat neylesün
Tâli^cim tâli^c değil, ol mâh-ı tal^cat neylesün (126)

¹⁵murabba^cı cümle-i âşâr-ı tarab-nişânından olup bunlardan
mâ^cadâ muvâfık-ı kâi^cde-i cilm-i ¹⁶elhân on kadar eser-i
nezâket-beyânı dahı vardır ki câmme-i erbâb-ı cîrfân pesend
¹⁷ü istihsân idüp üstâdiyyetine hükm eylemişlerdir.

Kapudan-zâde

¹⁸İsmi Ahmed, mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatı'l-
câliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve vakt-i şöhrati ¹⁹işbu
zamân-ı devlet-cüvân-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân olup züm-
re-i erbâb-ı ²⁰vazâyıfıdendür. Keşf-i cidd ü sa^cyına bād-
bân-ı beste-i nağam ve kumâş-ı terâne-i târ u puddân ²¹ser-
sütûn-ı iz^câna nişânde-kâr-ı râyât u câlem olup nâ-hudâ-
gân-ı kâr-dân-ı ²²bahr-ı cummân-ı elhândan ta^callüm-i zev-
rak-süvârî-i edvâr itmekle muvâfakat-ı hevâ-yı ²³huşûl-peymâ
ile sâhil-resen-i deryâ-yı üstâdiyyet ve lenger-endâz-i lî-
A27b mân-ı ehliyyet ¹olmuşdur. Sadâ-yı bülendi vâfir ve lehcesi
nezâketden nâfir olup bir şahs-ı ²garîbü'l-heykel idi.
Makâm-ı Segâh'da usûl-ı Muhammes'de:

(126) Remel: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

B30b

³Eyleye yâr sezâ-vâr-ı vişâl âgyârı /
Giryeden gayrı nolur ^câşık-ı zârîñ kârı (127)

⁴murabba^cı ve makâm-ı Rehâvî'de usûl-ı Remel'de:

⁵Seyr it ^cizâr-ı yârı hatt-ı müşk-bâr ile
Hoşdur çemende mevsim-i gül nev-bahâr ile (128)

⁶murabba^cı cümle-i âsâr-ı pür-letâfetinden olup bunlardan
mâ^cadâ hoş-âyende vü latîf ⁷yigirmi kadar eser-i şâdî-redîfi
dahı vardır ki fi'l-hakîka her biri ber-muktezâ-yı ⁸kavâ'id-i
^cilm-i mezbûr makbûl-ı ^curefâ-yı terâne-su^cûrdur.

Kazzâz Hasan Çelebî

⁹Mevlid ü mavtınâ Dârü'l-hilâfet-i'l-^caliyye Kostantî-
niyyetü'l-mahmiye ve evân-ı şöhreti zamân-ı ^cadâlet-¹⁰cün-
vân-ı Sultân Muştafâ Hân olup zümre-i erbâb-ı şanâyî^cdendir.
Tîz-gâh-ı ¹¹cehd-i sa^cy u iz^cânın ta^callüm-sencî-i niţâk-ı
nağam-siyâk için müheyyâ idüp mevcûd ¹²olan kâr-âgâhân-ı
kâr-gâh-ı ^cilm-i elhândan tahşîl-i nakş-bendî-i vâdî-i
terâne ¹³ve tekmîl-i tâftenî-i sımt-ı sürûd-ı tarab-nişâne
itmekle üstâd-ı kâr-dân-ı fenn-i âdvâr ¹⁴ve kâmil-i hakâyık-
^cayân u mezâyâ-şi^câr olmuştur. Nefes-i letâfet-resi hazîn
ve lehce-i hoş-edâsı bülend ü nemekîn idi. Makâm-ı Mâhûr'da
usûl-ı Fer^cde:

(127) Remel: Fâ^cilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fa^clün

(128) Muzâri^c: Mef^cûlû fâ^cilâtü mefâ'îlû fâ'ilün

¹⁵Bezm-i cemende şîveler eyler yürür misin
Cânâ cemâliñ âyîfede hîç görür misin⁽¹²⁹⁾

¹⁶murabba^cı cümle-i âsâr-ı nâzikinden olup bundan mâ^cadâ
murabba^cât ve şarkı ve ilâhîsi ¹⁷otuz kadar vardır ki kâ^cide-i
cilm-i mezbûr üzre her biri pesendîde-i cumhûr ¹⁸ve ekserî
meşhûrdur.

H a r f ü ' l - k â f

¹⁹Küçük imâm

İsmi Mehmed ve mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatî's-
²⁰seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârı za-
mân-ı sa^câdet-resân-ı Sultân ²¹Mehmed Hân olup Vâlîde câmi^c-i
şeref-i lâmi^cinde na^ct-h^vândır. Evkât-ı penç-gâhda ²²cidd ü
cehd-i terâne-penâh ile taleb-i cilm-i sürûda ber-vefk-i dil-
B31a h^vâh müdâvim / ve tekmîl-i cem^c-i ²³cemâ^cat-ı ma^clûmâta kâ'im
A28a olup ol evân-ı şâdî-resânda mevcûd olan ¹kırâ'at-şinâsân-ı
cilm-i elhândan ahz u ta^callüm itmekle mihrâb-nişîn-i kemâl-i
üstâdiyyet ²ve muktedâ-yı hakâyık-pîrâ-yı câmi^c-i ehliyyet
olup vâdî-i mûsikîniñ cilmî ³ve cemelîsinde ma^crifet-i tām-
mesi olduğundan ekser mü'ellefâtında olan nağamat-ı ⁴şehiyye
vü behiyye nâ-şinîde olmağın "İmâm-ı fen" cünvânına şâyân
olmuştur. ⁵Âvâz-ı tarab-endâz-ı halâvet-perdâzı letâfetde
yegâne ve lence-i dil-pesend ü mümtâzı ⁶hoş-edâ vü nâzikâne
olup dehen-cünbânî-i kırâ'at ile şeker-efşân-ı halâvet

⁷oldukça mezâk-ı sâmi^cîni çâşnî-bahşî-i şehd-i şîrîn-i nağam-
la pür-lezzet iderdi. ⁸Fi'l-hakîka zât-ı mezbûr gibi hem dâ-
nende-i habâyâ-yı fenn-i edvâr ve hem h^vânende-i bî-bâk ⁹u
halâvet-şî^câr merhale-i duhûr ve a^cşârdan güzâr itmiş degil-
dir. ¹⁰Makâm-ı Evc'de usûl-ı Evfer'de:

¹¹Cûy-ı eşkim serv-kaddîñ çün ko aksun sû-be-sû
Bûsitân-ı kûyîñ arayı tolansun kû-be-kû⁽¹³⁰⁾

¹²murabba^cı ve makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Nîm-devr'de:

¹³Niçün sûz-ı derûnın ^câşık-ı bî-dil nihân eyler
Anı bâd-ı nesîm-i şubh-ı vuslat hûd ^cayân eyler⁽¹³¹⁾

¹⁴murabba^cı tehyic-sâz-ı tıbâ^c-ı semâ^c olan âsâr-ı neşât-
ış^cârından olup ¹⁵bunlardan mâ^cadâ murabba^cât ve nakş ve
şarkısı beş yüzden bisyâr ve her biri mânende-i ¹⁶dürr-i
şâh-vâr kurta-ı binâ-gûş-ı ^curefâ-i edvâr olmağla kâffe-i
esâtîz-i fenn-i elhân ¹⁷kemâl-i istihsân idüp ekser eger-i
şâdî-disârın zîver-i mecmû^ca-i cân ve ârâyış-i dehân-ı
¹⁸elhân itmişlerdir.

Kemân-keş-zâde Ahmed Efendi

¹⁹Mevlid ü mavtını kurb-ı Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye
Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Top-hâne ve vakt-ı istihârı
B31b ²⁰devr-i inbisât-tavr-ı Sultân / Mehmed Hân olup erbâb-ı

(130) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(131) Hezec: Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

vazâ'ifdendir. Dest-i sa^cy-ı ²¹bî-haddine kepâde-dâde-i cidd
ü cehd ve ta^clîm-hâne-i terâne de çile-keşî-i taleb-i sürûda
bâzû-yı ²²ihtimâmın bend ü şedd idüp pehlevânân-ı kabza-dâde-
gân-ı ^cilm-i elhândan tahşîl-²³i remy-i sihâm-ı nağam-endâm
ve tekmi'l-i hedef-zedî-i kavâ^cid-i edvâr-ı şâdf-encâm itmekle
A28b ¹mevdân-ı ^cilm-i nağamâtta nişânde-kâr-ı seng-i üstâdiyyet ve
pîşrev-i şâhib-i men-zilân-ı ²ehliyyet olmuşdur. Nefes-i
halâvet-resi hûb ve lehce-i pür-behcesi mergûb olup ³şâst-ı
kemân-ı dehân-ı nükte-dânından perrân olan tîr-i kavâ^cid-i
elhân güzâ-rende-i ⁴nişân-ı tab^c-ı nağam-cûyân oldukda ez-
dil ü cân âferîn-gûyân olurlardı. ⁵Makâm-ı Nevâ'da usûl-ı
Devr-i revân'da:

⁶Kumâş-ı sürh-ı dâğım çâr-sû-yı sîne peydâdır
Neşât-ı ^caşkıla şehr-i vücûdum bir donanmadır⁽¹³²⁾

Şabâ makâmında, Sakîl usûlunda:

Yâra şorunca şive-i kadd-ı nihâlini
Didi, gel itme baña kıyâmet su'âlini⁽¹³³⁾

⁷murabba^cı cümle-i âzmâyiş-ı tab^c-i ^cirfân-nümâsında olup
bundan mâ^cadâ ber-mûcib-i kâ^cide-i ⁸fenn-i tarab-nümâ bir
mikdâr eser-i leşâfet-bahşâsı dahil vardır ki üstâdân-ı
^cilm-i elhân ⁹misâl-i zih-gîr-i mücevher-i zîver-i engüşt-i
istihsân itmişlerdir.

(132) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(133) Muzâri^c: Mef^cûlü fâ^cilâtü mefâ'îlü fâ^cilün

Küçük Mü'ezzin Çelebi

¹⁰İsmi Mehmed mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-
Caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i istihârı C'ahd-ı
¹¹C'avâtıf-peymây-ı Sultân Muştafâ Hân olup huzûr-ı hümayûn-ı
şehr-yâr-ı gerdûn-¹²medârda tekrâr-bz-tekrâr fasl-ı mûsikî-i
şâdf-âşâr idüp makbûl-ı ¹³şehin-şâh-ı C'âlf-tebâr olmağın
sâ'ir nüdemâ-vâr huzûr-ı hümayûna sezâ-vâr ve ¹⁴güftâra
muraħḡaş olup menâşıb-ı celîle-i h^vâcegân-ı divân-ı C'âlf-
şândan ¹⁵Anatolı muħâsebesi kendüye C'inâyet ü ihsân kılınmış
idi. Mukaddemâ mezbûruñ ¹⁶henüz âyine-i C'izârı cilâ-yâfte-i
zîbak-ı şebâb olup jeng-pezfırâ-yı reng-i ¹⁷iltihâ olmadın
menâr-ı C'ilm-i edvârda cidd ü cehd-i bisyâr ile ta^callüm-i
B32a vâdf-i terâne /¹⁸-h^vânîye der-kâr olup ol dem-i şafâ-yı
tev'emde mevcûd olan üstâdân-ı ¹⁹fenn-i elhândan ikâmet-i
niyyet-i tahşîl-i sürûda müdâvemet ve câmi^c-i ma^clûmât-ı
²⁰tarab-ı ğâyet olmağâ muvâzabet itmekle ser-halka-nişîn-i
üstâdiyyet ve mahfil-i ²¹güzîn-i ehliyyet olmuşdur. Şadâ-yı
halâvet-nümâ vü letâfet-baḡşası pür-te'sîr ²²ve lehce-i dil-
pesend-i mu^câraza-ı gûyâsı bî-nazîr olup, gerçi dakâyık-ı
C'ilmiyye-i ²³fenn-i sürûdda sâde idi. Lakin C'amelin icrâda
A29a ḡasbû'l-irâde cümleden ¹ziyâde hâlet-dâde olduğı mesmû^c ve
meşhûrdur. Makâm-ı Muḡayyer-bûselik'de ²uşûl-ı Devr-i
revân'da:

³Alup âgûşa hem-çün hâle ol mâh-ı nevi şimdi
Murâdım üzre döndürdüm bu çarh-ı kec-revi şimdi⁽¹³⁴⁾

⁴murabba^cı ve makâm-ı Nevâ'da usûl-ı Çenber'de:

⁵Dirseñ ey dil çeşm-i bahtım derd-i hicrân görmesün
Kanlı yaşıñ sil nigâh itdükçe cânân görmesün⁽¹³⁵⁾

⁶murabba^cı cümle-i âsâr-ı neşât-pîrâsından olup bunlardan
mâ^cadâ hoş-âyende vü zîbâ ⁷on beş kadar zâde-i tab^c-ı ferih-
nümâsı dahı vardır. Mezbûruñ biñ yüz yigirmi toköz ⁸senesin-
de Dârü'n-nasr ve'l-meymene şehr-i Edirne'de menâre-i vücûd-ı
hayât-ı inâresinde ⁹itfâ-kün-i kandîl-i rûh olan es-şalâ-
h^vân-ı ecel-i dest-i bürâdân dehen-güşâ-yı ¹⁰şadâ-yı irti-
hâl-ı muşallâ-yı cinân olmağın dâhil-i şufûf-ı cemâ^cat-ı
şhiret olmuşdur. ¹¹Târîh-i vefâtı:

Eyledi Küçük Mü'ezzin mahfel-i me'vâda cây⁽¹³⁶⁾

mısrâ^cıdır.

¹²Gülci-başı-zâde

İsmi Mehmed mevlid ü mavtını kurb-ı Dârü's-¹³saltana-
ti's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Kâsım Pâşâ ve
dem-i iştihârı devr-i ^cavâtıf-tavr-ı Sultân ¹⁴Mehmed Hân

(134) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(135) Remel: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

(136) Remel: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

B32b olup tersâne-i ^câmirede mukaddemâ mahzen kâtibi idi. ^cArrâş-ı
hâssü'l-hâşş-¹⁵ı fu'âd-ı ma^cârif-ihtisâsın âb-yârî-i sa^cy-ı
bî-kıyâs ile / ravza-i gül-bün-sitân-ı ¹⁶sürûd ve hadîka-i
enfika-i pür-ezhâr-ı nağam-nümûd itmege cidd ü cehd-i nâ-
ma^cdûd itmegin ¹⁷mevcûd olan esâtîz-i ^cilm-i edvârdan ta^cal-
lûm-ı fenn-i merkûm ve tekmîl-i tahşîl-i kavâ^cid-i ¹⁸tarab-ı
mevsûm idop gül-zâr-ı üstâdiyyetde inbîk-i terâne-h^vânî ile
takâtîr-figen-i ¹⁹gül-âb-ı ehliyyet olmuşdur. Şadâ-yı şevk-
efzâsı lezîz ve lehce-i hoş-edâsı ²⁰nezâket-âmîz olup nûkhet-i
gül-bûy-ı kemâlî lebrîz-sâz-ı meşâmm-ı fenn-i elhân-ı şevk-
²¹encâm olmuşdur. Makâm-ı ^cIrâk'da usûl-ı Fer^cde:

²²Gidermiş dilden ol sohbetiñile guşşalar gamlar
Kanı ey câm-ı Cem ol zevkler ol eski ^câlemler⁽¹³⁷⁾

A29b ²³murabba^cı nümâ-yâfte-i bâğçe-i tab^cı olan nihâl-i gül-i
al-ı âşâr-ı şafâ-me'âlinden olup bundan ¹mâ^cadâ hoş-âyende
ve nezâket-nümâ bir mikdâr eser-i şâdf-peymâsı dahı vardır.

²H a r f ü' l - m i m

Murâd Ağa

³Mevlidi diyâr-ı ^cAcem ve mavtını Dârü's-saltanatı'l-
^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i şöhreti zâmân-ı
⁴şavlet-^cünvân-ı Sultân Murâd Hân'dan devr-i sa^cadet-tavr-ı

(137) Hezec: Mefâ'îlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ'îlün

Sultân Mehmed Hân'a degindir. ⁵Biñ kırk sekiz târifinde Cenâb-ı Sultân Murâd Hân-ı Gâzî kal^ca-i Bağdâd-ı behişt-
⁶âbâdı eyâdî-i mel^canet-benân-ı sürh-ı serândan darb-ı tîğ-ı
bürrân ile feth ve teshîr eyledikde ⁷on iki ^caded şahş-ı
ma^crifet-şî^câr giriftâr olunup onu sâzende ikisi ⁸h^vânende
ki biri Mîr Mehmed ve biri mezbûr Murâd Ağa'dır. Mukeddemâ
esâtîz-i E^câcim-i tarab-⁹merâsimden tahşîl-i ^cilm-i sürûd
ve tekmîl-i zabt-ı kavâ^cid-i terâne-âlûd idüp ba^cdehû
¹⁰diyâr-ı Rûm-ı şâdî-mersûmın üstâdân-ı ^cilm-i elhânıla
müzâkere ve münâgame itmekle ¹¹nice nice esrâr-ı nühüfte-i
edvâra vâkıf ve rûy-ı müberka^c-i ^carâyis-i mezâyâyı kâşif
¹²olmağın dânendegî-i fenn-i merkûmda ber-murâd ve ekser
esâtîz-i dakâyık-âmîzden ¹³üstâd olmuştur. Şadâ-yı halâvet-
B33a bahşâsı bülend ü hûb / ve lehce-i ^cacemâne-i hoş-¹⁴edâsı
mergûb olup vâdî-i mûsikîniñ ^cilmî vü ^camelîsinde mâhir
idi. ¹⁵Makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Sakîl'de:

¹⁶Geçmiş meger ki fevt-i dem-i fırsat itmişiz
Biz ol perîyi görmemişiz, gaflet itmişiz⁽¹³⁸⁾

¹⁷murabba^cı ve yine makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Evfer'de:

¹⁸Ey reşk-i perî, hüsn-i Hudâ-dâd seniñdir
Vey gönça-dehen, bûlbûl-i nâ-şâd seniñdir⁽¹³⁹⁾

(138) Muzâri^c: Mef^cûlû fâ^cilâtü mefâ'flû fâ'ilûn

(139) Hezec: Mef^cûlû mefâ'flû mefâ'flû fe^cûlûn

¹⁹nakşı cümle-i âsâr-ı mutâbıkü'l-edvârından olup bunlardan mâ^cadâ murabba^cât ²⁰ve nakş ve şarkısı yüze karîb ve her biri kemâl-i letâfet ü nezâketde dil-firîb ²¹olmağla cümle âsârı meyân-ı ^cilm-i elhânda memdûh u makbûl ve üstâdiyyeti müsellem-i ²²fuhûl olduğundan mâ^cadâ hurde-gîr ü tarab-efgen-i üstâd-ı şestâr-zen idi.

²³Mehmed Beg ^cAntâbî

A30a

Mevlidi diyâr-ı ^cAntâb ve mavtını ¹Darü'l-hilâfeti'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârı zamân-ı ma^cdelet-^cünvân-²ı Sultân Mehmed Hân olup Alây-begileri zümresinden bir zât-ı ma^cârif-simâtdır. ³Cell-i celîl-i sa^cy-ı cezîl ve kuvvet-i tab^c-ı bî-^cadîl ile ta^callüm-i fenn-i sürûd-ı tarab-ı aşîle şarf-ı ⁴iktidâr-ı cemîl idüp ^casrında mevcûd olan esâtîz-i edvârdan ahz u tahşîl ⁵ve zavâbıt-kavâ^cidin kemâ-yenbağî itkân u tekmlîl itmekle üstâd-ı hakâyık-zâd-ı ⁶fenn-i elhân ve kâmil-i müşârû'n-bi'l-benân olmuşdur. Fi'l-hakîka mu^câsırı olan ⁷üstâdân-ı fen-şinâsânın, ^cilm ü ^camelde a^clâ vü a^clemi ve kemâl-i dikkat ü nezâketde ⁸mu^cciz-kâr ve hoş-nağamı idi. Âvâz-ı halâvet-pezîr ü rikâat-ı te'sîri güzîde ⁹ve lehce-i ^cacemâne-i hoş-ta^cbîri pesendîde olup vâdî-i mezbûrda muşanna^cât ¹⁰ve muşannefâtı zîb-gûş-ı H^vace-i meşhûr olsa debistân-ı fenn-i elhânda sebak-daş ¹¹ve Gulâm Şâdî dahî dergâh-ı mûsikî-penâhında ferrâş olmağa zebân-ı insâf ile ¹²taḥassür-ı gûyân-kâş olup âsâr-ı / şâdî-etvârına şâbâş iderlerdi. ¹³Makâm-ı Evc'de usûl-ı Türk-darb'-da nazîre-i "Kâr-ı gîsû" olan:

B33b

14 ہری وشی دل دیوانہ میکشد سویس

کہ نیست حد بشر سیردیده سویس (140)

15 kârı ve makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Nîm-sakfl'de:

16 خیز بجلو آب کہ سر و جسم طرازرا

اب و حصار یارہ کہ باغچہ نیاز را (141)

17 kârı cümle-i mü'ellifât-ı letâfet-i gâyatındandır. Bunlardan mâ^cadâ kâr ve nakş 18 ve murabba^c ve şarkı yüzden ziyâde her biri remz-âşinâ-yı fenne hâlet-dâde olup 19 ekser âsâr-ı esâtîz-i meşâhîre nazîreler idüp kâ^cide-i butlân-ı meziyyetü'l-fer^c 20^c ale'l-asl ibtâl itmekle üstâdiyyeti meşhûr-ı cihân olmuştur.

Muharrem Ağa

21 Mevlidi belde-i Kilis ve mavtını Oâru'l-hilâfeti'l-
caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Yeñi bâğçe semti 22 ve
vakt-i istihârı ^cahd-ı şâdî-resân-ı Sultân Mehmed Hân olup
zümre-i 22 Sipâhiyân'dandır. Nîze-i sa^cy u endîşesin zîver-
A30b dûş-ı hûş ve eşheb-i 1 zeyn-pûş-ı cidd ü cehd-i nağam-gûşın
ta^callüm-yâfte-i lu^cbede-kâr-ı meydân-ı elhân itmek için
2 mevcûd olan fârisân-ı huyûl-ı vâdî-i terâne-vuşûldan
tahşîl-i me'mûl ve tekmîl-i 3 ma^clûmât-ı mezâyâ-sumûl it-
mekle ibtidâ-i esâme-i kârın mânde-i beder-gâh-ı üstâdiyyet

(140) Müctes: Meşâ'ilün fe'ilâtün meşâ'ilün fa'lün

(141) Reccz: Müfte'ilün meşâ'ilün müfte'ilün meşâ'ilün

⁴idüp ^culûfe-h^vâr-ı ehliyyet olmuşdur. Âvâz-ı letâfet-pîrâsı
hazîn ü latîf ⁵ve lehce-i nfk-edâsı dil-pesend ü zarîf olup
mezâyâ-yı fenn-i mezbûra vâsıl ⁶ve ^cilm ü ^camelde üstâd-ı
kâmil idi. Makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Devr-i Revân'da:

⁷Hayâlîñ dîdeden, nakşîñ dil-i şûrîdeden çıkmaz
O bir mu^cciz-nümâ taşvîrdir âyîneden çıkmaz (142)

⁸murabba^cı ve makâm-ı ^cAcem'de usûl-ı Hafîf'de:

⁹Bir bî-kesim ki hâlime mahrem bulunmadı
Zahm-ı derûn-ı sîneye merhem bulunmadı (143)

334a ¹⁰murabba^cı tavîle-beste-i istâbl-ı tab^cı/olan huyûl-ı sâ-
bıkât-ı tarab-hey'etinden olup ¹¹bunlardan mâ^cadâ on beş
kadar ber-minvâl-ı kavâ^cid-ı ^cilm-i edvârı âsâr-ı ferih-
etvârı ¹²dahı vardır ki ^camme-i erbâb-ı fennîñ pesendîdesi
olmuşdur.

¹³Mu'ezzin Mustafâ Ağa

H^vânende-başı dahı dirler. Mevlid ¹⁴u mavtını civâr-ı
Dârü'l-hilâfeti 'l-^caliyye Kōstantîniyyetü'l-mahmiye'de Gala-
ta Kazâsında Kâsım Pâşâ ¹⁵ve dem-i istihârı devr-i ^cadâlet-
tavr-ı Sultân Mehmed Hân olup Enderûn-ı ¹⁶hümâyûn'da ser-
h^vânende-gândır. Dâmân-ı sa^cy u iz^cânın meyân-ı cehd ü it-
kâna ¹⁷beste idüp pâye-i süllem-i menâr-ı edvâra kadem-

(142) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(143) Muzâri^c: Mef^cûlü fâ^cilâtü mefâ^cîlü fâ^cilün

nihâde-i şürû^c olmağın mevcûd ¹⁸olan üstâdân-ı enfâs-dâde-
gân-ı ^cilm-i elhândan ta^callüm-i fenn-i sürûd-ı ferih-resân
¹⁹itmekle ser-mahfil-i güzîn-i halka-i üstâdiyyet ve fûrûzen-
de-i sirâc-ı ehliyyet ²⁰olmuştur. Fi'l-hakfka vâdf-i mezbûruñ
^cilm ü ^camelinde mâhir olup kavâ^cid-i ²¹terâne-i fevâ'id-i
şaf-nişîn-i câmi^c-i derûn-ı ma^cârif-nümûnı idi. Şadâ-yı
²²lezzet-âlûd-ı tarab-nümûdı büilend ü hoş-âyende ve lehce-i
nezâket-vürûdı dil-pesend ²³ü nûkte-nümâyende olup h^vânende-i
A31a pür-letâfet ü bî-bâk idi. ¹Makâm-ı Beyâtî'de usûl-ı Çenber'de:

²⁰Âlem oldu şâd senden ben esîr-i gam henüz

^cÂlem itdi terk-i gam bende gam-ı ^câlem henüz (144)

³murabba^cı ve makâm-ı ^cIrâk'da usûl-ı Devr-i revân'da:

⁴Dil esîr olmağa bir kâmet-i şimşâd ister

Hîç degildir yine dil mülkini ber-bâd ister (145)

⁵murabba^cı cümle-i âşâr-ı ber-ceste-i etvârından olup bun-
lardan mâ^cadâ ber-minvâl-i kavâ^cid-⁶i ^cilm-i elhân yigirmi
kadar zâde-i tab^c-ı pür-^cirfânı dahı vardır ki esâtîz-i
mezâyâ-sencân-ı ⁷fenn-i nağam, nâm-ı ma^cârif-^calemin
zîver-i mecmû^ca-i üstâdiyyet itmek için dest-i pesendlerin
⁸cilve-gâh-ı kalem-ı tahsîn-i rakam itmişlerdir.

(144) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(145) Remel: Fâ'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fa'lün

Memiş Ağa /

B34b

⁹Mevlid ü mavtım civâr-ı Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye
Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Galata Kazâsı'nda Fındıklı
¹⁰nâm mahâl ve kemâl-ı iştihârı devr-i ma^câlf-tavr-ı Sultân
Mustafâ Hân olup Mîrî ¹¹Kaftâncısı akrabâsından
olmağın Kaftânî Memiş Ağa ¹²dahı dirlir. Kâlâ-yı vâlâ-yı
cehd-i taleb-sâzın endâze-zed-i sa^cy-ı bisyâr idüp ¹³mık-
râz-ı cidd-i her-bâr ile bürîde ve sûzen-ı iktidar-efgen
ile endâm-ı tarab-encâm-ı ¹⁴şâhid-i sūrûda kabâ-yı zîbâ
dûhte kılmâğa heves-kâr olmağın mevcûd olan ¹⁵kâr-âgâhân-ı
kâr-gâh-ı mûsîkfî-penâhdan tahşîl-i câme-dûzfî-i ^cilm-i terâne-
şî^câr itmegin ¹⁶üstâd-ı kâr-ı dükkânçe-i ehliyyet olmuştur.
Âvâz-ı halâvet-enbâzı şîrîn ve lehce-i ¹⁷nezâket-endâzı
ma^cârif-âyîn olup kumaş-ı terâne-i pûd u târ-ı edvâr hizâ-
ne-i ¹⁸derûn-ı tarab-şî^cârından bâr-beste-i karâr idi.
Makâm-ı Segâh'da usûl-ı Zencîr'de:

¹⁹Çıkınca pîreheninden o sîne deryâda
Sadef harâm ola dürr-i semîne deryâda⁽¹⁴⁶⁾

²⁰murabba^cı ve makâm-ı ^cAşîrân'da usûl-ı Devr-i kebîr'de:

²¹Bûse-i la^cl-i lebin ol mest-i bed-hû virmedi
Haste-i hicrân-ı ^caşka bir içim şû virmedi⁽¹⁴⁷⁾

²¹murabba^cı cümle-i âsâr-ı hoş-reftârından olup bunlardan

(146) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fa'lün

(147) Remel: Fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

A31b mâ^cadâ murabba^cât ve nakş²²ve şarkı elli kadar muvâfık-ı
kavâ^cid-i fenn-i elhân zâde-i tab^c-ı pür-^cirfânı dağı
vardır ki ¹bi-ecma^cihim müstehsen-i mezâyâ-vâkıfân-ı
fenn-i nağam-nişândır.

Musallî Efendi

B35a ²Mevlid ü mavtını Dârü'n-naşr ve'l-meymene şehr-i
Edirne ve kemâl-i şöhreti zamân-ı ferih-nişân-³ı Sultân
Mehmed Hân'dan işbu devr-i ma^cdelet-tavr-ı pâdişâh-i
^calemiyân Hazret-i Sultân ⁴Ahmed Hân olup pederi müderri-
sındendir. Vâlidesi Enderûn-ı / hümâyûn ⁵kâbilesi olmağın
"Ebe-zâde" dağı dirler. Hâl-i tufûliyyetinden dem-i kühûlete
degin ⁶cidd ü cehd-i iktidâr ile fażz-ı ebkâr-ı kavâ^cid-i
edvâr itmege heves-kâr olup mevcûd ⁷olan zâyende-kârân-ı
habâlä-yı fenn-i terâne-şi^cârdan ta^callüm-i terbiyet-sâzî-i
nev-zâde-i ⁸nağamât itmegin üstâd-ı mezâyâ-nejâd ve kâmil-i
dakâyık-zâd olmuştur. Fi'l-hakîka ⁹âbîstanî-i etfâl-ı sürûd
ile şikem-i nağam-ı tev'em-i derûni bîrûn-nümâ olup nev-be-
nev ¹⁰iskât-ı cenfn-i âsâr-ı letâfet-pîrâ iderdi. Şadâ-yı
bülendi tîz ve letâfetde ¹¹meyâne ve lehce-i dil-pesendi
nezâket-âmîz ve ^cârifâne olup kemâl-i kâbiliyyet ¹²ü ehliy-
yetden gûyiyâ cenfn-i fenn-i sürûdîñ bürîde-kâr-ı nâfi ve
bisât-ı gehvâre-i ¹³terâneniñ dûhte-kâr-ı şikâfı idi.
Makâm-ı Beyâtî'de usûl-ı Frenk-çîn'de:

¹⁴Haş-ı ^cizârını gördi seniñ o hâlet ile
Benefşe ser-be-zemîn oldı yüz hacâlet ile⁽¹⁴⁸⁾

¹⁵murabba^cı ve makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Devr-i kebîr'de:

¹⁶Şimdi meyli gönlümün bir serv-i hoş-reftâradır
Ol hilâl-ebrû için gönlüm gözüm âvâredir⁽¹⁴⁹⁾

¹⁷murabba^cı zâde-i tab^c-ı mezâyâ-dâdesinden olup bunlardan
ma^cadâ otuz kadar ¹⁸murabba^cât ve semâ^cî ve şarkısı da
vardır ki her biri ber-nehc-i kavâ^cid-i edvâr-ı ¹⁹tarab-
medâr pesendide-i esâtîz-i hakâyık-şî^câr olmağla üstâdiyyeti
ma^clûm-ı şîğâr u ²⁰kibâr olup âsârı meşhûr-ı cihân olmuştur.

Mahmûd Çelebi

²¹Mevlid ü mavtım belde-i Âmid ve vakt-i şöhreti
devr-i şâdî-tavr-ı Sultân Mehmed ²²Hân olup zümre-i eşnâf-ı
mücellidîndendir. Şüfre-i cidd-i taâmın der-dest-i ²³ihtimâm
idüp çerm-i terâne-cirm-i taleb-i nağam-ı elhândan kâr-sâz-ı/
A 32a, 835b cild-i mecmû^ca-i sürûd-¹ı irtişâm olmağla mevcûd olan üstâ-
dân-ı müzeh-hibân-ı ser-levha-i elhândan ²ta^callûm-ı cedvel-
keşf-i edvâr-ı tarab-resân itmegin dükkân-ı nağam-erkân ve
^cirfân-³bünyânın üstâd-ı kâr-dân olmuştur. Fi'l-hakîka
icrâ-yı kavâ^cid-i ^cilm-i merķûma ⁴rişte-i nâ-güsiste-i

(148) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

(149) Remel: Fâ'ilâtün fâ^cilâtün fâ^cilâtün fâ^cilün

iz^cân u itkân ile şîrâze-bend-i cem^c olup nihâde-i mahfaza-ı
5derûn-ı pür-^cirfân eylemiş idi. Şadâ-yı bülendi leşâfetde
meyâne ve lehce-i ⁶dil-pesendi hoş-edâ vü ^cAcemâne olup
vâkıf-ı nikât-ı fenn-i nağam-ı gââyât idi. ⁷Mağâm-ı ^cUzzâl'da
usûl-ı Devr-i revân'da:

⁸Ruh-ı alîñ şanemâ reşk-i şarâb olmuşdur
Dil-i pür-sûzum ol âteşde kebâb olmuşdur⁽¹⁵⁰⁾

⁹murabba^cı ve makâm-ı Hicâz'da usûl-ı Muhammes'de:

10
(151) کوی دی که در دردی در میانم
باری که اسمان بشد در میانم

¹¹nağşı cümle-i âsâr-ı mutâbıku'l-edvârından olup bunlardan
mâ^cadâ otuz ¹²kadar zâde-i tab^c-ı nağam-pîrâsı dahil vardır
ki her birin üstâdân-ı ^cilm-i elhân ¹³ez-dil ü cân istimâ^c
idüp pesend ü istihsân eylemişlerdir.

¹⁴Mustafâ Ağa (Ser-h^vânende)

Mevlid ü mavtını civâr-ı Üsküdâr'da Kâdîköyi ¹⁵nâm
mahal ve kemâl-ı şöhreti zamân-ı meserret-nişân-ı Sultân
Mehmed Hân olup Enderûn-ı ¹⁶hümâyûn'da h^vânende başı olmuşdur.
Hâl-ı şabâvetde nühüfte vü âşikâr ârzû-mend-i ¹⁷nevâ-h^vânî-i

(150) Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fa'clün

(151) Mu2ôric: Meç'alü pâ'ilâtü meçâ'tlû fâ'ilün

B36a ^cilm-i edvâr ve mezâyâ-şinâsâ-yı fenn-i terâne-şî^câr olmağa sa^cy-ı bisyâr ve cidd ü ¹⁸cehd-i bî-şümâr idüp mevcûd olan kavâ^cid-hâvîyân-ı ^cilm-i elhândan ta^callüm ¹⁹u tahşîl ve ^calâ mâ-^camel fi'l-asl âsâr-ı külliyyât-ı selefi zabt u tekmlîl itmekle üstâd-ı ²⁰râst-kâr ve kâmil-ı dakâyık-şî^câr olmuşdur. Nefes-i letâfet-resi bülend ü latîf ²¹ve lehce-i zîbendesî nezâket-elif olup yegân yegân kavâ^cid-i ^cilm-i elhân ²²hâme-i kemâl-i / itkân ile nigâste-i cerîde-i derûn-ı pür-^cirfânı olmuş-idi. ²³Makâm-ı Baba-Tâhir'de usûl-i Nîm-devr'de:

A32b ¹Hayâli cilve-ger dilde o şûh-ı dil-sitân gâ'ib
Tıllısm-ı fitne âmâde velf genc-i nihân gâ'ib⁽¹⁵²⁾

²murabba^cı ve makâm-ı Segâh'da usûl-ı Hezec'de:

³Bana rahm iderdi eger bileydi o meh-likâ nigerânımı
Nazar eyler idi vefâ ile işideydi âh u figânımı⁽¹⁵³⁾

⁴murabba^cı cümle-i âsâr-ı tarab-nişânından olup bunlardan mâ^cadâ kâ^cide-i ^cilm-i elhâna mutâbık ⁵letâfet ü nezâketde fâ'ik-ı tahşîn ü pesende lâyıq yigirmi kadar murabba^câtı olup ⁶esâtîz-i fenn-i nağam-engîz ehliyyetin nâtık olmağa makâm-ı üstâdiyyete lâyıq olmuşdur.

(152) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(153) Kâmil: Mütefâ^cilün mütefâ^cilün mütefâ^cilün mütefâ^cilün

⁷Mûsikî Nâ'ibi Mustafâ Efendi

Mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatı'l-^caliyye ⁸Koştan-
tiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i şöhreti zamân-ı ^cavâtıf-
nişân-ı Sultân Mehmed Hân olup ⁹zümre-i erbâb-ı vezâ'ifden-
dir. Muhzırân-ı cidd ü cehd-i iz^cânın dâhil-i kazâ-i taleb-i
¹⁰elhân olmak için pîş-revân idüp mahkeme-i şâgirdân-ı fenn-i
terâne-beyândan ¹¹ta^callüm-ı vâdî-i ^cilm-i sürûd ve tekml-i
tescîl-kârî-i ma^clûmât-ı tarab-âlûd itmekle hâkim-i belde-i
¹²üstâdiyyet ve kâdî-i diyâr-ı ehliyyet olup fi'l-hakfâ
beyne'l-esâtîz üstâd-ı ¹³şâhib-i cerh ü ta^cdîl ve mahfel-
güzîn-i dârü'l-kazâ-i ma^cârif-i celîl olmuştur. ¹⁴Sadâ-yı
halâvet-efzâsı lezzet-peymâ ve lehce-i dil-pesend-i vâlâsı
hoş-edâ olup ¹⁵asrında olan esâtîz-i tarab-engîz evvelen
nev-zâde-i tab^c-ı sürûd-âmîzlerin ¹⁶âna kırâ'at ve ismâ^c
idüp pesendîdesi olursa işâ^cat ve eger olmazsa ¹⁷ihfâ
itdiklerinden "Nâ'ib-i mûsikî" diyü nâm-âver olmuştur.
Makâm-ı Hisâr'da ¹⁸usûl-ı Muhammes'de:

¹⁹Ey perf-peyker olaldan mest ü hayrânıñ seniñ
Dağıdupdur kendüyi zûlf-i perîşânıñ seniñ⁽¹⁵⁴⁾

²⁰murabba^cı cümle-i âsâr-ı şâdî-disârından olup bundan
B36b ma^cadâ bir mikdâr zâde-i / ²¹tab^c-ı pür-^cirfânı dahı var-
dır ki kâffe-i ^cilm-âverân-ı fenn-i elhân pesend ve istih-
sân ²²idüp ser-levha-i mazbata-i cân eylemişlerdir.

Mecdî Efendi

A33a ²³ismi Mehmed, mevlidi (vü) mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-
Caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i şöhreti ^{1c}ahd-i
ma^câlf-resân-ı Sultân Mehmed Hân olup tarîkat-ı ^culemâ-yı
kirâm üzre ²devr-i ma^cdelet-tavr-ı şehinşâh-ı cihân Hazret-i
Sultân Ahmed Hân'da zîb-³ârâ-yı sadr-ı Anadolu olmuşdur.
Evâ'il-i hâllerinde h^vâst-kâr-ı ta^callüm-i ^cilm-i ⁴edvâr
olup dîdâr-ı şâhid-i terâne-âsâr âyine-i heveslerinde nümû-
dâr olmağla ⁵ol zamân-ı şâdf-nişânda mevcûd olan esâtîz-i
nikât-sencân-ı fenn-i elhândan ⁶taleb-i tahşîl ve kavâ^cid-i
vâdf-i nağamâtı hıfz u tekmîl itmekle sadr-ı üstâdiyetde
⁷nişîn ve câh-ı tarab-penâh-ı ehliyyetde mekîn olmuşdur.
Âvâz-ı letâfet-perdâzları ⁸tîz ü hazîn ve lehce-i dil-pesend
ü mümtâzları belâgat-âyîn olup dakâyık-ı ⁹fenn-i nağamât
misâl-ı menâşıb-ı kudât rûz-nâmece-i derûn-ı ma^cârif-
simâtlarında ¹⁰merkûm ve tafşîl-ı külliyyât-ı terâne-i gâyât
icmâl-i bâl-ı fazâ'il-mâ'illlerinde muşarrer ü mersûm ¹¹idi.
Makâm-ı Beste-nigâr'da usûl-ı Sema^cî'de:

¹²Yâd-ı ruhiyle ağlasam eşkim gül-âb olur
La^cli hayâli ile şu içsem şarâb olur⁽¹⁵⁵⁾

¹³murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-şi^cârlarından olup bundan
ma^cadâ on kadar ¹⁴ber-nehc-i kâ^cide-i ^cilm-i sürûd zâde-i
tab^c-ı ma^câlf-vürûdları dahı vardır ki her biri ¹⁵pesendîde-i

(155) Muzâri^c: Mer^culü fâ^cilâtü mefâ^cilü fâ^cilün

aşhâb-ı fenn-i ma^chûddur. Fenn-i mezbûrda olan âsârları evâ'il-i hâllerinden ¹⁶olup müddet-i medîd terk-i vâdf-i terâne-nevîd itdiklerinden beyne'l-enâm eser-¹⁷i şâdf-encâm-ları in^cidâm bulmağla belki dânen-de-i ^cilm-i mezbûr oldukla-
B37a rı bile târf-i ¹⁸ifhâm olmamışdır. / Bîñ yüz târfi hudû-
dında mevce-i kazâ müddet-i manşab-¹⁹i ^cömr-i nâzenînlerin icmâl-i fenâdan ref^c ü hak ve ber-vech-i tafsîl-i rûz-name-
çe-i ²⁰bekâya sebt ile dâhil-i şakk itmegin vâsıl-ı dârü'l-
kazâ-yı âhiret olmuşdur. ²¹Târîh-i vefâtı

.

mısrâ^cıdır.

²²Mollâ Mehmed Efendi

Mevlid ü mavtını civâr-ı Dârü's-saltanatı'l-^{23c}aliyye
Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Üsküdâr ve dem-i şöhreti işbu
A33b zamân-ı ma^cdelet-^{1c}ünvân-ı şehriyâr-ı cihân Hazret-i Sultân
Ahmed Hân olup merhûm Şeyh ^{2c}Abdü'l-Hayy Efendi'nin hafîdi-
dir. H^vâst-kârî-i ta^callüm-i ^cilm-i edvâr ile müddet-i
vâfire ³bezl-i himmet-i gayr-ı nâfire idüp mevcûd olan
üstâdân-ı fenn-i elhândan ahz ⁴u tahsîl ve zabt-ı muşan-
na^cât-ı ma^clûmâtı tekml itmekle dakâyık-ı vâdf-ı mezbûra
B37b ⁵vâkıf olmuşdur. Sadâ-yı / lezzet-pîrâsı hazîn ve lehce-i
nezâket-nümâsı ma^cârif⁶-mekîn olup fenn-i mezbûr ^calâ
vechi'l-tedkîk dânen-de ve âsâr-ı muşanna^cât-ı ⁷selefi
^calâ mâ-^cumile fi'l-asl h^vânende idi. Makâm-ı ^cUşşâk'da
uşûl-ı Çenber'de:

⁸Hasret ile dîdesi pür-nem nice bî-çâre var
Şîşe-i dehr içre şimdi bir perî-ruhsâre var⁽¹⁵⁶⁾

⁹murabba^cı ve makâm-ı Mâhûr'da usûl-ı Çenber'de:

¹⁰Haddeden geçmiş nezâket yâl u bâl olmuş saña
Mey süzülmüş şîşeden ruhsâr-ı al olmuş saña⁽¹⁵⁷⁾

¹¹murabba^cı cümle-i âsâr-ı şafâ-medârından olup bunlardan
mâ^cadâ yigirmi mikdâr mutâbık-ı ¹²kâ^cide-i ^cilm-i edvâr
zâde-i tab^c-ı ma^cârif-şî^cârı dahı vardır. /

B37a

¹³Mahmûd Ağa

Mevlid ü mavtını kurb-ı Dârü's-saltanatı's-seniyye
¹⁴Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Üsküdâr ve dem-i şöhreti
zamân-ı mekârim-nişân-ı Sultân Mehmed ¹⁵Hân olup Maktûl
Kara Mustafâ Pâşâ'nın h^vânendesidir. Âyîne-i bâl-ı ma^cârif-
¹⁶me'âlinde çehre-i taleb-i sürûda bedîdâr olmağın sa^cy-ı
bî-sümâr ile mevcûd olan ¹⁷esâtîz-i ^cilm-i edvârdan ahz u
tahsîl ve zabt-ı kavâ^cid-i fenni bi-^cucerihi ve bücerihi
tekmîl ¹⁸itmekle ^cidâd-ı üstâdândan ^cad ve meyân-ı kemâline
niţâk-ı ehliyyet bend ü şedd olunmuşdur. ¹⁹Şadâ-yı bihîni
halâvet-bahşâ ve lehce-i nemekîni faşâhat-pîrâ olup vâdî-i
h^vânendegîde ²⁰müstegnâ idi. Makâm-ı Evc'de usûl-ı Çenber'de:

(156) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(157) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

21. ساقی جنور بارہ برا ضرور جام ل
(158) مطرب بلو کہ کار جهان شد بطام ل

A34a ²²murabba^cı cümle-i âsâr-ı şevk-şi^cârından olup bundan mâ^cadâ on kadar pâkîze ²³vü zîbâ zâde-i tab^c-ı dilârâsı dahı vardır ki pesendîde-i dakâyık-sencân-ı fenn-i terâne-¹edâdır. Mezbûr-ıñ biñ toksan toktuz târîhi hudûdında zîver-i keff-i vücûd ²olan deff-i hayâtı sille-h^vârî-i bî-usûl-ı dest-i ecel ile işkest olmağın ³pâ-nihâde-i dâ'ire-i bekâ olmuş idi. /

B37b

H a r f ü ' n - n ü n

⁴Nazîm Çelebi

İsmi Yahyâ ve mevlid ü mavtını Darü's-saltanatı 's-
⁵seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Kumkapu semti ve kemâl-ı iştiyhârı devr-i mekârim-tavr-ı ⁶Sultân Mehmed Han'dan işbu zamân-ı ma^cdelet-^cünvân-ı şehinşâh-ı devrân ⁷Hâzret-i Sultân Ahmed Han'a degin olup ^cahd-ı Sultân Mustafâ Han'da ⁸cânib-i şadr-ı ^câlf merhûm ^cAmmî-zâde Hüseyn Pâşâ'dan kendüye meyve-i ter bâzâr ⁹başılığı ^cinâyet ü ihsân kılınmışdır. Mezbûr-ıñ henüz nihâl-ı zât-ı heves-¹⁰me'âli riyâz-ı şebâbda nev-bâveres-i ma^cârif iken âb-yârî-i cehd-i her-bâr ile ¹¹pür-berg ü bâr-ı fenn-i edvâr olmağa sa^cy-ı bisyâr idüp mevcûd olan esâtîz-i ¹²hakâyık-şi^câr-ı sürûd-âsârdan tahşîl-i kavâ^cid-i

(158) Muzâric: Meş'ûlâ pâ'ilâtü meş'ûlâ pâ'ilün

nağamât-ı tarab-disâr ve tekml-i ¹³zavâbıt-ı kavâ^cid-i
cilm-i elhân-ı safâ-medâr itmekle meyve-çın-i hadika-i
üstâdiyyet ¹⁴ve mesned güzîn-i kaşr-ı bî-kuşûr-ı ehliyyet
olmuştur. Fi'l-hakîka vâdî-i mezbûrda ¹⁵neşr-i tohm-ı âsâr
idüp selefde ser-zede-i zuhûr olmıyan ezhâr-ı reng-â-reng-i
¹⁶nağamâtı terbiyyet-i feyz-i tab^c-ı pür-nikât ile inbât
idüp nihâde-i şîşe-i ¹⁷îkâ^c icâd eyledikçe fen-şinâsânı /
B38a kemâl-i istihsânlarından hayrân eylediginden ¹⁸gayrı şâ^cir-i
belâğat-nişân u mu^cciz-beyân olup dîvân şî^cri mütedâvil ¹⁹ü
meşhûr ve na^ct-ı şerîf-i Hazret-i Habîb-i Rabb-ı Gafûr'da
mahşûs-ı dîvân-ı ²⁰faşâhat-ı makşûrî dahı olup be-her sene
birer na^ct-ı şerîf inşâd ile ²¹dürer-feşân-ı bezm-gâh-ı
dühûr olurdu. Âvâz-ı hançere-endâzı tîz ve lehce-i ²²belâğat-
perdâzı mezâyâ-âmîz olup ma^cârif-i sâ'irede dahı kemâl-ı
ma^clûm u ²³meşhûr olmağın şad-bâr huzûr-ı Hümâyûn-ı Hazret-i
A34b Şehriyâr-ı câlî-tebâr'da ¹faşl-ı mûsikî-i şâdî-şî^câr idüp
câşâyâ-yı bisyâra sezâ-vâr olmuştur. ²Makâm-ı Hüseyinî'de
uşûl-ı Zencîr'de:

³Cihân harâb girişme-i siyâh çeşmiñden
Figân tegâfûl-i gamzeñden âh çeşmiñden (159)

⁴murabba^cı ve makâm-ı Muhayyer'de uşûl-ı Türk-đarb'da:

5 كل در بروی در كف [و] مشوه بطاست

لظا نه لظا بمجنه روز غلامت (160)

(159) Müctes: Mefâ^cilün fe^cilâtün mefâ^cilün fa^clün

(160) Hece c: Me^cfâ^cilü me^cfâ^cilü me^cfâ^cilü fe^clün

⁶nağış cümle-i âşâr-ı nezâket-eşvârından olup bunlardan ma^cadâ beşyüzden ⁷mütecâviz murabba^cât ve nağış ve şarkısı dağı vardır ki her biri ber-muktezâ-yı ⁸kavâ^cid-i ^cilm-i edvâr metin ü letâfet-şi^câr olmağın kâffe-i esâtiz-i mezâyâ-âmiz ⁹tahsin-i bisyâr eylemişlerdir. Fi'l-vâki^c gerek ^cilm-i elhânda, gerek şî^cr ü Fârisî-dânîde ¹⁰yegâne-i cihân ve müselleme-i erbâb-ı ^cirfân oldığı müstâgni-i ^cani'l-beyândır.

¹¹Nazîrî-zâde

İsmi Mehmed mahlası Emîn mevlidi diyâr-ı Selânik ve mavtını ¹²Dârü'l-hilâfet-i'l-^caliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-ı iştihârı zamân-ı Sultân Mehmed Hân olup ¹³zümre-i küttâbdan olmağın Kıbrıs defter-dârı olmuştur. Kalem-i taleb-i rakam-ı sa^cy ¹⁴himemin nüvisende-i hutû^t-ı nağam itmege cidd-i demâdem idüp ^casrında mevcûd olan ¹⁵h^vâce-gân-ı ^cilm-i elhândan B38b ta^callüm-i fenn ve muhâseban-ı defâtir-i / ^cirfândan tekmi^l-i zabt-ı ¹⁶ma^clûmât-ı tarab-efgen itmekle defter-hâne-i vâdi-i sürûdda üstâd-ı şâhib-i ¹⁷aklâm ve kîse-dârân-ı evrâk-ı nağamata h^vâce-i fen-tirâz-ı irtisâm olmuştur. ¹⁸Şada-yı bülendi firâvân ve lehce-i dil-pesendi belâgat-beyân olup fi'l-hakîka ¹⁹fenn-i mezbûrda rütbe-i dânişi ekser esâtiz-i diğkat-engizden a^clâ ve âşâr-ı selefi ²⁰kemâ-^camel fi'l-aşl ihâta-kâr u dâna olduğından mâ^cadâ u^clûm-ı mu^ctâde'l-kırâ'atde ²¹şâhib-i bidâ^ca tavîlû'l-bâ^ca ve şî^cr ü inşâda dağı mâlik-i yerâ^ca idi. Makâm-ı ²²Nişâbûr'da usûl-ı Devr-i kebîr'de:

23 انه يري رخا، آمد جای در دل کرد و رفت
عقل اهيراه انه سطر و شامل کرد و رفت (161)

A35a ¹nakşı ve mekâm-ı Segâh'da usûl-ı Devr-i revân'da:

2 چو سرو آكر بخراى رعى بطزارى
خور ز حضرت روى تو صرط و خاى (162)

³nakşı cümle-i âsâr-ı tab^c-ı nâdire-dişârından olup bunlardan mâ^cadâ on beş ⁴kadar mutâbık-ı fenn-i sürûd-ı şâdî-güster eger-i tarab-perveri dahı vardır ki üstâdân-ı ⁵ilm-i elhân kemâl-ı istihsân itmekle her birin nigâşte-i mecmû^ca-i cân eylemişlerdir. ⁶Biñ yüz yigirmi dört târîhi hudûdında âhir-i defter-i ^cömrine kâtib-i kühen-i muhâsib-i ⁷ecel resîde-keş-i tamâm olmağla kıyam-ı rûz-ı hesâba dek ârâm-gâh-ı bekâya rihtet ⁸ü şitâb itmiştir.

Nazım Efendi

⁹Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfet-i'l-^caliyye Kostanti-niyyetü'l-mahmiye ve vakt-i şöhreti zamân-ı sa^câdet-¹⁰nişân-ı Sultân Mehmed Hân olup Şeyhü'l-islâm Bahâyî Efendi'niñ fetvâ emîni ¹¹Şeyh-zâde Mehmed Efendi'niñ necl-i necîbidir ki müderrisîn-i kirâmdandır ve meşhûr ¹²Emîr-gün-zâde'niñ dâmâdı olmuştur. Mahdûm-ı merkûm ma^cârif-ı külliye vü cüz'iyede

(161) Remel : Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(162) Müctes: Me fâ'ilün fe'ilâtün me fâ'ilün fa'lün

¹³fâzıl-ı yegâne ve vâdî-i hatt u inşâ ve şîr ü mu^cammâda mâhir-i bî-bahâne olduğundan ¹⁴mâ^cadâ mevcûd olan sâzlarıñ /
B39a mecmû^cında üstâd ve ekser şanâyî'de dahı kâmil-i ¹⁵dakâyık-zâd idi. ^cilm-i edvâr-ı tarab-şî^cârı dahı mevcûd olan üstâdân-ı fen-¹⁶şinâsândan tahşîl ve kavâ^cid-i terâne-i fevâ'idin zabt u tekmlî idüp fenn-i mersûmda ¹⁷dahı üstâd-ı şâhib-i külliyât ve kâmil-i pür-nikât olmuşdur. Âvâz-ı halâvet-endâzı hazîn ¹⁸ü hûb ve lehce-i dil-pesend ü mümtâzı nemekîn ü mergûb olup fi'l-hakîka ^camme-i ¹⁹ma^cârifde kemâli hâric-i tavk-ı beşerriyet olmağın dâhil-i şahn-ı ders-hâne-i mavşıl-ı ²⁰ehliyyet olanlarıñ müderris-i silsile-bend-i a^clemiyyeti idi. Makâm-ı Muhayyer'de usûl-ı Devr-i kebîr'de:

²¹Gönül te'sîr-i tâb-ı neşve-i çeşmiñle mest olmuş

O keyfiyyetle âhîr vâşıl-ı bezm-i elest olmuş (163)

²¹murabba^cı cümle-i âşâr-ı tab^c-ı nükte-dânından olup bundan mâ^cadâ ber-minvâl-i kâ^cide-i ²³cilm-i sürûd on beş kadar esger-i letâfet-âlûdı dahı vardır ki kâffe-i esâtîz-i nağam-
A35b nümûd ¹üstâdiyyet ü ehliyyetine âşârı ile ikâmet-i berâhin ü şühûd eylemişlerdir.

²Nabî Efendi

İsmi Yûsuf mevlidi belde-i Rûha ve mavtını Nârü's-saltanatı'l-³aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i

(163) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

iştihârı zamân-ı ^cavâtıf-nişân-ı Sultân Mehmed Hân'dan ¹⁴işbu devr-i sa^câdet-tavr şehriyâr-ı felek-^cünvân Sultân Ahmed Hân olup zümre-i ⁵h^vâce-gân-ı dîvân-ı ^câlf-şândandır. Âvâz-ı tarab-şî^câr-ı terâne-âsâr gûş u hûşında ⁶kâr olmağın ta^callüm-i fenn-i edvâra heves-kâr olup mevcûd olan esâtîz-⁷i ma^cârif-disârdan ahz u tahşîl ve zabt-ı kavâ^cid-i fenn-i merkûmı ^calâ-vechi'l-itkân ⁸hıfz u tekmîl itmekle h^vâce-i defter-hâne-i fenn-i elhân ve üstâd-ı ma^cârif-beyân-⁹ı vâdî-i nağam-nişân olmuştur. Ma^cârif-i sâ'iresi meşhûr-ı cihân olmağla muhtâc-¹⁰ı tafşîl ü beyân degildir. Sadâ-yı nezâket-nümâsı şîrîn ve.

B39b lehce-i belâğat-edâsı / ¹¹nâzenîn olup vukûf-ı mezâyâ-yı fenn-i merkûmda kemâ-hüve'l-lâyık fâ'ik idi. Mukaddemâ ¹²makâm-ı Rehâvî'de usûl-ı Nîm-devr'de:

¹³Ruhında bâdeden yâriñ ki âb u tâb olur peydâ
Derûnumda benim bir ma^cden-i sîm-âb olur peydâ (164)

¹⁴murabba^cı cümle-i âsâr-ı muvâfıku'l-edvârından olup bundan mâ^cadâ bir mikdâr zâde-i ¹⁵tab^c-ı ma^cârif-pîrâsı dahı vardır ki her biri pesendîde-i esâtîz-ı dekâyık-bahşâdır. ¹⁶Mezbûrîñ biñ yüz yigirmi altı târîhi hudûdında âhir-i dîvânçe-i ^cömrine kalem-i siyeh-¹⁷rakam-ı kâtib-i ecel;

Nâbî yeter muhâsebesin gördüñ ^câlemin
Dîvân-ı rûz-ı mahşere var, gör hesâbıñı (165)

¹⁸beyt-i belâğat-pezfîrin sebt ü tahrîr itmekle dâhil-i erbâb-ı

(164) Hezec: Mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün mefâ^cîlün

(165) Muzâri^c: Mef^cûlü fâ'ilâtü mefâ^cîlü fâ^cilün

şaff-ı dîvân-ı âhiret olmuştur. ¹⁹Târîh-i vefâtı kendi güftesi olan

(166) نای بحضور آمد

mısrâ^cıdır.

²⁰Nâzım Çelebi

İsmi (Muştafâ'dır), mevlid ü mavtını Dârü's-saltanatı's-seniyye ²¹Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de Yeñi bâğçe semti ve dem-i şöhreti zamân-ı ferih-resân-ı Sultân ²²Mehmed Hân olup hulefâ-i Bektâşiyân'dan Ördek İsmâ^cil Efendi'niñ necl-i ma^cârif-²³perveridir. Batt-ı sa^cy-ı bî-haddın mahatt-ı bahriyyân-ı ma^cârif olan hıyâz-ı taleb-i ¹elhâna perrân idüp kemâl-i cidd ü iz^cân ile mevcûd olan üstâdân-ı ²fenn-şinâsândan ahz u ta^cal-lüm-i ^cilm-i nağam itmekle memhûr-ı esâme-i üstâdiyyetin zîb-i ³mahfaza-yı derûn kılmagın şâhib-i ^culûfe-i ehliyyet olmuştur. Âvâz-ı pâkîzesi ⁴latîf ü ra^cnâ ve lehce-i zîbendesî dil-pesend ü nîk-edâ olup kavâ^cid-⁵i fenn-i merkûm şahîfe-i fu'âd-ı ma^cârif-mevsûmında mersûm idi. ⁶Makâm-ı Hüseyinî'de usûl-ı Çenber'de:

⁷Fark olunmaz şu'le-i âhım gice meh-tâbdan

Neyleyim hûrşîd-i rahşânım göz açmaz h^vâbdan⁽¹⁶⁷⁾

⁸murabba^cı cümle-i zâde-i tab^c-ı ma^cârif-nişânından olup bundan

(166) Hezec: Meş'ûlû meş'â'ilûn

(167) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilûn

140a mâ^cadâ muvâfık-ı ⁹kavâ^cid-i fenn-i nağamat / bir mikdâr âşâr-ı
tarab-ğâyâtı dağı vardır ki metânet ¹⁰ü letâfetde pesendide-i
esâtîz-i terâne-âyâtdır.

Na^ct-h^vân ^cAbdî

¹¹Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye-Kostanti-
niyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i şöhreti zamân-ı ¹²merâhim-nişân-ı
Sultân Mehmed Hân olup zümre-i erbâb-ı vazâ'ifdendir. ¹³Nukûd-ı
cidd ü cehd-i bî-haddın cihet-i ta^callüm-i ^cilm-i sürûda şarf
ve kîse-i derûn-¹⁴ı taleb-nümûnının vazâ'if-i tahşîl-i külliyâta
zarf idüp ol ^casr-ı ferruh-¹⁵nişânda mevcûd olan üstâdân-ı
^cilm-i elhândan istifâde-i terâne-¹⁶beyân itmekle medîha-h^vân-ı
mahfel-i üstâdiyyet olmuştur. Âvâz-ı halâvet-perdâzı ¹⁷hazîn ve
lehce-i bülend ü mümtâzı bihîn olup fi'l-hakîka mezâyâ-yı ^cilm-i
¹⁸edvâr-ı nu^cût-ı manzûme-vâr mersûm-ı levh-i bâl-ı ma^cârif-
şi^cârı idi. ¹⁹Makâm-ı Nîşâbûr'da usûl-ı Çenber'de:

²⁰Bakışın deler cigerler bu ne gamzeli bakışdır
Revişin alur gönüller bu ne şiveli revişdir⁽¹⁶⁸⁾

²¹murabba^cı ve makâm-ı Muhayyer'de usûl-ı Semâ^cf'de:

²²Mest olup gül gül açılmışsın bu fettânlık nedir
^cÂlemi kırmakdasın âşûb-ı devrânlık nedir⁽¹⁶⁹⁾

²³murabba^cı cümle-i âşâr-ı ferih-şi^cârından olup bunlardan

(168) Remel: Fe'ilâtün fe^cilâtün fe^cilâtün fe'ilâtün

(169) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün

A36b mâ^cadâ pâkîze vü zîbâ ¹on beş kadar zâde-i tab^c-ı vâlâsı dahı vardır ki her biri ber-nehc-ı kâ^cide-i fenn-i ²mezbûr bî-kuşûr olmağın müstahsen-i cumhûr olup üstâdiyyeti meşhûr olmuştur.

³Nasûh Pâşâ-zâde ^cÖmer Beg

B40b Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye ⁴Kostantiniy-
yetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârı zamân-ı mekârim-nişân-ı Sul-
tân İbrâhîm Hân ⁵olup zümre-i küttâbdandır. Henüz mâh-ı eşi^{cc}a-
nişâr-ı zât-i sûtûde-simâtı evc-i ⁶şebâb-ı heves-me'âlde hilâl
iken istifâza-ı ma^cârif-i / külliye vü cüz'iiyye ile bedr-i
⁷tamâm olmağla ez-dil ü cân ikdâm u ihtimâm idüp ez-cümle
h^vâst-gârî-i ta^callüm-i ⁸ilm-i edvâr cây-gîr-i derûn-ı ^cirfân-
şî^cârı olmağın mevcûd olan üstâdân-ı ⁹fenn-i elhândan ahz u
tahşîl ve ^cilm-i merķûmıñ kavâ^cid ü fevâ'idin zabt u tekmîl
¹⁰itmekle üstâd-ı hakâyık-nijâd ve ma^cârif-i mu^ctâd olmuştur.
Fi'l-vâkı^c caşırında ¹¹olan ^curefâ-i fûnûn-ı şettânıñ müşârûn
bi'l-benânı ve ekser ^culûmda cümleñiñ belâğat-¹²beyânı idi.
Sadâ-yı halâvet-pîrâsı lezîz ü hûb ve lehce-i belâğat-edâsı
feşâhat-¹³maşhûb olup nikât-ı mezâyâ-yı kavâ^cid-i sürûd ber-
müttehimî mirât-ı ma^cârif-i meşhûr ¹⁴olan fu'âd-ı fezâ'il-
nümûdlarında cılve-ger ve mevcûd olduğından gayrı cemî^c
¹⁵ma^cârifde kemâli bâliğ-i rûtbe-i vâlâ, huşûşâ hoş nüvîsende
seyh-i meşhûr ¹⁶ile hem-pâ olmağın meyân-ı erbâb-ı ^cirfânda
engüşt-nümâ olmuş idi. ¹⁷Makâm-ı Kürdî'de uşûl-ı Evfer'de:

¹⁸Bîm-i reh bilmez şeb-ı târîkde tenhâ gelür
Senden ey meh-rû hayâliñ baña bî-pervâ gelür⁽¹⁷⁰⁾

¹⁹murabba^cı ve mekâm-ı ^cUşşâk'da usûl-ı Hafîf'de:

²⁰Za^cf-ı gamîlâ kalmadı tâb-ı nigâhımız
Nezzâre ise hüsnîne cânâ günâhımız⁽¹⁷¹⁾

²¹murabba^cı cümle-i muşanna^cât-ı âşârından olup bunlardan
mâ^cadâ yigirmi kadar zâde-i ²²tab^c-ı ma^cârif-nümâsı dahl
vardır ki fi'l-hakîka her biri ebkâr-ı nağamâtı hâvî ²³ve
leţâfet ü nezâketi muhtevî olmağın kâffe-i esâtîz-i nağam-
A37a âmfız ^camme-i eser-i tarab-¹güsterin kemâl-i istihsân itme-
leriyle üstâdiyyet ü ehliyyeti meşhûr-ı cihân olmuştur.

²Na^clçe Efendi

İsmi Mehmed ve mevlidi ü mavtını Dârü'l-hilâfeti'l-
^caliyye ³Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-i iştihârı

(170) Remel: Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

(171) Muzâri^c: Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'flü fâ'ilün

zamân-ı mekârim-nişân-ı Sultân Mehmed Hân olup ⁴merhûm
Muşâhib Muştâfâ Pâşâ'nın mektûbcısıdır. Henüz eyyâm-ı
şebâbda berehne-pây-ı hevâ-yı ⁵kesb-i 'îrfân-ı ma'âlî-
B41a me'âb iken pâ-pûş-ı sa'y u ihtimâmın, / na'l-zenf-i
cidd-i temâm ile, ⁶zîver-i akdâm-i ikdâm idüp taşşıl-ı
'ilm-i elhân için reh-neverd-i taleb-i tâm ⁷olmanın
ol dem-i ferih-tev'emde mevcûd olan 'ilm-âverân-ı
fenn-i sürûd-ı şevk-⁸irtisâmdan ta'allûm-ı kavâ'id
ve tekmi'l-i zabt-ı muşanna'ât-ı ma'lûmât itmekle şaff-ı
ni'âl-ı ⁹talabde istifâde-kâr-ı 'ilm-i edvâr iken
kadem-nihâde-i rûtbe-i ifâde ve ekser esâtîzden
¹⁰sa'y u gûşişde ziyâde olmağla üstâd-ı kârdân-ı
dükkânçe-i ehliyyet olmuşdur. ¹¹Nefes-i halâvet-
resi hoş-âyende vü latîf ve lehçe-i zîbendesî dil-
pesend-i nezâket-¹²redif olup kavâ'id-i fenn-i merkûm-ı
pây-ı te'essür mahfaza-i derûn-ı ma'ârif-perverende
¹³mazbût u muharrer idi. Makâm-ı 'Uşşâk'da usûl-ı
Rehâvî'de:

¹⁴Zebân-ı ʿaşkı añlar saña benzer ʿişve-ger var mı
Cihân-ârâsın el-hak saña şimdi şöyledir var mı⁽¹⁷²⁾

¹⁵murabbaʿı ve makâm-ı ʿAşîrân'da uşûl-ı Zencîr'de:

¹⁶Zülf-i dil-ber sünbül-i bâğ-ı cinânımdır benim
Hatt-ı laʿli nüsha-i taʿvîz-i cânımdır benim⁽¹⁷³⁾

¹⁷murabbaʿı cümle-i âşâr-ı şevk-medârından olup bunlar-
dan mâʿadâ üç yüz kadar ¹⁸murabbaʿât ve nakş ve şarkısı
dahı vardır ki her biri hoş-âyende vü metîn ve muvâfık-ı
¹⁹kâʿide-i fenn-i terâne-âyn olup pesendîde-i esâtîz-i
maʿârif-karîn olmağla ehliyyet ²⁰ü üstâdiyyeti itti-
fâk-ı ʿurefâ-i fen ile mübeyyendir.

(172) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(173) Remel: Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtun fâʿilün

H a r f ü'l - y â

²¹Yūsuf Çelebi

Mevlidi ü mavtını Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostanti-
niyyetü'l-²²maḥmiye ve kemâl-i iştihârı devr-i sa'âdet-ṭavr-ı
Sultân Muştafâ Hân'dan işbu ²³zamân-ı 'adâlet-'ünvân-ı pâdi-
şâh-ı cihân Hazret-i Ahmed Hân'a degin olup merḥûm Sultân
A37b ¹Selîm Câmî^c-i şeref-i lâmi^cinde na^ct-h^vândır. Aslı ^cabd
olmağla "Hâfız-²ı tîz-nâm" daḥı dirler. Merḳûmıñ henüz ṭavḳ-ı
memlûkiyyet-i gerdan-bend-i vücûdı iken ³ârzû-yı ta^callüm-i /
B41b fenn-i sūrûda cây-gîr-i derûn-ı ma^crifet-nümûdı olup hezâr-ı
cidd ⁴ü sa^cy-ı nâ-ma^cdûd ile mevcûd olan esâtîz-i fenn-i
terâne-âlûddan taḥşîl-i ^cilm-i ⁵edvâr-ı şâdf-vürûd ve tekmi'l-i
zabt-ı ma^clûmât-ı bih-bûd itmekle ḥâdim-i mezâyâ-⁶şinâsân-ı
fenn-i ma^chûd iken ihrâz-ı rütbe-i mahdûmiyyet idüp gûşe-i
üstâdiyyete ⁷ḳu^cûd eylemişdir. Fi'l-vâḳi^c ^canḳâ-yı dakâyıḳ-
pîrâ-yı selef gibi remz-âşnâ-yı ⁸ḳavâ^cid-i ^cilm-i elhân oldı-
ğından rikḳiyyet-i ṭalebden mu^ctiḳ olup şîṭ-i ehliyyeti ⁹evc-i
a^clâya şu^cûd itmiş idi. Âvâz-ı leṭâfet-endâzı ḥalâvet-baḥşâ ve
lehce-i ¹⁰pâkîze vü mümtâzı dil-pesend ü nfk-edâ olup mezâyâ
vü nikât-ı fenn-i sūrûda ¹¹kemâ-yenbağî vâḳıf idi. Makâm-ı
Nühüft'de uşûl-i Zencîr'de:

¹²Ne feyz-i şevk u ne ser-sebzî-i bahâra döner
Bu köhne çarh-ı felek bilmezem ne kâra döner⁽¹⁷⁴⁾

¹³murabba^cı ve makâm-ı Segâh'da usûl-ı Rehâvî'de:

¹⁴Bana kan ağladup derd-i firâk-ı la^cl-i handânın
Dağıtdı ^caklımı evvel nazarda çeşm-i fettânın⁽¹⁷⁵⁾

¹⁵murabba^cı cümle-i âşâr-ı tarab-şî^cârından olup bunlardan
ma^cadâ muşanna^c vü zîbâ elli kadar ¹⁶murabba^cât ve şarkı ve
semâ^cıyyâtı dahil vardır ki fi'l-hakîka ber-muktezâ-yı kavâ^cid-i
^cilm-i edvâr ¹⁷pesendîde-i ^curefâ-i fenn-i terâne-medârdır.
Mezbûr, meşhûr olan Mevlid-i şerîf'e nazîre, merhûm ^{18c}Ârif
Efendi'nin Mî^crâciyye'sin beste eylemişdir ki rütbe-i üstâdiy-
yeti dakâyık-şinâsân-ı ¹⁹fenn-i olan erbâb-ı ^cirfâna ol eser-i
cemîli istimâ^cdan âşîkâr u ^cayân olur.

²⁰Yahya Çelebi

Mevlid ü mavtını şehr-i Diyâr-ı Bekr ve kemâl-i iştihârı
zamân-ı ²¹ma^cdelet-^cünvân-ı Sultân Mehmed Hân olup ol diyâr
mücellidlerindendir. Eczâ-yı cidd ü sa^cy-ı ²²iz^cân-ı ma^cârif-
cûyânın şîrâze-bend-i ta^callüm-i fenn-i elhân ve ol kitâb-ı
B42a müstetâbı ²³mesâ'il-i tarab-ı tâ'il-i sürûd ile mel'ân / kılmag
A38a için mevcûd olan esâtîz-i ^cilm-i ¹elhândan ahz u ta^callüm-i
fenn ve zabt-ı kavâ^cid-i nağamât-ı şevk-efgen itmekle mukaddime-i

(174) Müctes: Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe^cilün

(175) Hezec: Mefâ'ilün mefâ^cilün mefâ'ilün mefâ'ilün

nüsha-i ²üstâdiyyet ve hâtîme-i mecmû^ca-i ehliyyet olmuşdur.
Fi'l-hakîka vâdî-i mezbûrda kâmil-i ³hakâyık-bîn ve icrâ-yı
^camelde hâzık u metîn idi. Şadâ-yı letâfet-nümâ-yı halâvet-
⁴pîrâsı hazîn ü hûb ve lehce-i dil-pesend-i nezâket-intimâsı
lezzet-maşhûb olup ⁵hakâyık-ı ^cilm-i edvâr levh-i bâl-i ma^cârif-
şi^cârında mazbût u mersûm ve âsâr-ı ⁶selef mecmû^ca-i tab^cı
letâ'if-dişârında muharrer ü merkûm idi. Makâm-ı ^cAcem-
^caşîrân'da usûl-ı Nîm-devr'de:

⁷Yaşım ki gözden ^caks-i ^carız-ı cânâna düşmüşdür
O şebnemdir seher berg-i gül-i handâna düşmüşdür (176)

⁸murabba^cı ve makâm-ı Kürdî'de usûl-ı Fer^c'de:

⁹Mürğ-ı dilimiñ kârını hep nâleler itdi
Baña o gül-i bâğ-ı melâhat neler itdi (177)

¹⁰murabba^cı cümle-i âsâr-ı tarab-medârından olup bunlardan
ma^câdâ muvâfık-ı kavâ^cid-i ^cilm-i ¹¹elhân onbeş kadar zâde-i
tab^c-ı nûkte-dânı dahı vardır ki müstahsen-i esâtîz-i fenn
¹²olmağla üstâdiyyeti nümâyân ve ehliyyeti âşîkâr u ^cayân
olmuşdur.

¹³Yahya Çelebi

Mevlid ü mavtını Dârü'l-hilâfet-i'l-^caliyye Kostantiniy-

(176) Hezec: Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

(177) Hezec: Mef^cûlü mefâ'îlü mefâ^cîlü fe'ûlün

yetü'l-mahmiye civârında ¹⁴Üsküdâr ve dem-i iştihârı devr-i
sa^câdet-ı tavr-ı Sultân Mehmed Hân olup ¹⁵Devâtî-Zâde eş-Şeyh
Mehmed Efendi'niñ ^casâ-dârınıñ ferzend-i dil-pesendi ve ol
dem-¹⁶i mekârim-tev'emde Dârü's-sa^câde Ağası olan merhûm Yû-
suf Ağa'nın hademesindendir. ¹⁷Kemâl-i hüsn-i şavtına binâ'en
fermân-ı ^câlf-şân-ı şehriyâr-ı gerdün-medâr ile ta^callüm-i
^cilm-i edvâr-ı ¹⁸şevk-âsâra me'mûr olmağın mevcûd olan esâ-
tîz-i hakâyık-engîz-i fenn-i terâne-i ¹⁹tarab-âmîzden sa^cy-ı
cezîl ile tahşîl ve zabt-ı muşanna^cât-ı muşannefât-ı selefi /
B42b tekmi^l ²⁰itmegin kadem-nihâde-i dâ'ire-i üstâdiyyet olmuştur.
Âvâz-ı letâfet-perdâzı şîrîn ²¹ve lehce-i dil-pesend ü mümtâzı
bihîn olup dânen-de-i rumûz-ı fenn-i sürûd ve h^vânende-i ²²bî-
mânend ü bih-bûd idi. Makâm-ı İsfahân'da usûl-ı Devr-i revân'da:

²³Ruhında bâdeden yârîñ ki âb u tâb olur peydâ
Derûnumda benim bir ma^cden-i sîm-âb olur peydâ (178)

A38b ¹murabba^cı cümle-i âsâr-ı tarab-şî^cârından olup bundan mâ^cadâ
ber-muktezâ-yı kavâ^cid-i ^cilm-i ²elhân bir miqdâr eser-i letâ-
fet-beyânı dahı vardır ki kâtibe-i mûsikî-şinâsân pesend ü
istihsân ³eylemişlerdir. Mezbûruñ biñ toksan sekiz târîhi
hudûdında şu^cle-i bedr-i hayâtın tîregî-i ⁴husûf-ı ecel tahtü'l-
arz telh ve gurre-i garrâ-yı ^cömrin selh itmekle matla^c-ı fenâ-
dan tahvîl-i ⁵burc-ı bekâ eylemiştir.

(178) Hezec: Mefâ'îlün mefâ^cîlün mefâ'îlün mefâ'îlün

H ā t i m e

Nazm

⁶Âferîn ey kalem-i mu^ccize-kâr-ı imlâ
Âferîn ey ^calem-i ceyş-i zafer-dâr-ı edâ

Hâl-ı edvâr-şinâsânı idüp şerh ü beyân
⁷Kâr-ı tahrîriñi encâm-res olduñ hakkâ (179)

İşbu nigâste-i şahîfe-i ta^cbir olan ricâl-i ⁸ma^cârif-me'âlden mâ^cadâ eslâf u ahlâfda otuz kadar h^vânende-i tarab-şî^câr ⁹dahı vardır ki lakin ba^czısının ahvâl u âsârına ^cadem-i ittılâ^cdan ve ba^czı dahı ¹⁰gerçi şâhib-ı eserdir, ancak ber-vech-i tâm ^cilm ü ^camel-i fenn-i elhân-ı tarab-encâmda fâ'ik-i mâ-lâ-kelâm ¹¹olmadığından terkîm ü tastîr olunmayup mikdâr-ı muharrer ile iktifâ ve hâme-i müşğîn-i ¹²câme-medâra şuyf-i ferâğ ile devât-i itmâma ilkâ olunmuştur. Binâberin dâ^cf-i ¹³kemterîn Mehmed Es^cad-ı takşîr-âyîn bu kâr-sâz-ı tebyîn ol-
dığım şahâ'if-i pür-nakş-ı ¹⁴tarab-karini "Atrabü'l-âsâr fî-
B43a tezkireti'l-^curefâ'il-edvâr" diyü nâm-zed eyledim. / ¹⁵Dânâ-dilân-ı ma^cârif-sencân olan mezâyâ-şinâsân-ı ^cirfândan der-h^vâstdır ki ¹⁶manzûr-ı lehâz-ı elhâzları olan kuşûr u küşûr-ı ¹⁷ezyâl-ı pür-nevâl ^cafv u cebr ile setr buyuralar.

18 کلام هم در جای خود تقصیر است

طبع هم لبریز خطا تعبیر است

19 که سه در غلط روح شده ته باشم

20 که عیب جسم کنرا نه باشم (180)

(179) Remel: Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

(180) Ahreb: Meḡ'ûlû meḡâ'îlû Meḡâ'îlûn Fa'

N Ü S H A
F A R K L A R I

- A1b Bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm: B'de yok.
- B1b 1 insân: B, ihsân // 3 sedâda: B3 sedâd // 8 evtâr:B8 ev-
tâb // 10 esvât: B'de yok // 11 u: A'da yok // 12 kâtibe: B'de
yok // 13 hümâyûn-nûmâsı: B13 h. nûmâs // 15 °abîr:B15°anber //
- A2a 2 °âlemyân: B2 °âlemân // 3 ta°âlâ: B'de yok // 4
B2a mekârim: A'da yok // 6 taht: A'da yok / ü: A'da yok // 9
olanıñ: B17 olan //
- A2b 13 itdükde: A'da idüp // 23 inşâd: B3 inşâd: //
- B2b
- B3a
- A3a 1 halâyıka: B4 halâyık // 3 celîlü's-şân e.: B11 ce-
lîl inşâ e. // 10 nâtıka: B12 nâtık // 15 ü: A'da yok //
- B3b 21 °adâlet-nûmâ: B3 °adl-ı °adâlet-nûmâ //
- A4a 6 dârü'n-naşr: B12 merhûm ki dârü'n-naşr // 8 kemâlât:
B4a A'da kelimât // 11 şehriyâr: B11 şehir-yâr / mümecced: B16
// 12 imâmetleri ile: B17 imâmetleriyle // 18 s. eyleyelim:
B4 s. eyleyeyim //
- A4b 2 nev°an: B10 güyâ // 3 Ahmed Çelebi: B11 A.Ç. eş-
B5a şehir bi-nâne // 8 bûstân: B'de yok // 12 ifâ: B1 ibkâ //
20 murabba°âtı: B6 murabba°ât // 21 câyı: A'da cânı // 22
Ahmed Ağa es-Selânîkî: A'da Ahmed Ağa//
- A5a 2 târ u pûd: B11 târ pûd / nesc: B11 tesbîh // 4
nişîn: B12 bilâ nişîn ... // 5 güyâyış-kâr-ı râh-ı
nâ-refte: B13 güzâyış-ı kâr-gâh-ı nâ-refte // 8 vey bârikâ-i
B5b mâ-haşal-ı b.: A'da Vay mâ-haşal-ı barılça-i b. // 15 nakâre:

B2 nakâde // 16 mülk-i müllâk: B3 mülk ü emlâk //

A5b 1 âsâr-ı m.: B10 cümle âsâr-ı m. // 2 ve: A'da yok //

B6a 5 târîf: B15 târ // 10 u: A ve B'de yok // 13 evfer: B3 //

A6a 3 ş. hârân: B4 ş. h^vârân // 9 mutâbık-ı kavâ^cid-i
B7b edvâr: A'da yok // 16 ferîd: B12 mezîd // 23 gülşende
güle mahşûs: B'de yok

A6b 2 Aḥmed Çelebi: B2 A. Ç.Diyârbekrî // 4 Hân: B'de yok
B7a // 6 pûle-nihâde: B5 pûle-dâde // 8 jeng: B7 zeng // 9 ancak:
B'de yok // 17 B'de sol yanda ابو بكر اغا انورده حايوندره طاياب خرد
18 mevlidi: B15 mevlid // 20 yanından: B18 yanında //

B7b 22 Enderûn-ı hümâyûn'da: B14 Enderûn-ı hümâyûn //

A7a 3^cünvânda: B17 ^cünvân // 5 figende: B19 figeninde //
8 sâmi^câ-i: A'da yok // 17 nezâket-perveri: B10 nezâket güs-
ter / -vardır: B11 vardır ki hâlet-dâde-i tab^c-ı tarab-âverd-
dir.

A7b 20 verâ': B15 وری // 22 ^cAcem: B17 A^ccâm // 23
şeh-yârîf: A'da şehr-yâr //

A8a 1 sezâ-vâr: B19 sezâ-ver // 2 jeng: B1 zeng / vü: A'-
B8b da yok // 5 ^caded-i hezârdan: B4 dü-hezârdan // 9 âteş: A'da
âfet // 12 muşannefâtındandır k.: B10 muşannefâtından olup
// 13 vücuhla: B11 vücûh ile // 14 biñ // A'da yok // 16
cinân: A'da cihân / Buḥûrizâde'yi mışrâ'ıdır: A'da yok
// 18 ismi: B'de yok // 22 bûzürg-vâr-ı d.: A'da bûzürg-vâr
ve d. //

A8b 6 sülûs: B6 selâs // 7 telakki: B8 قلاق // 8 Geli-
B9a bolidir: B9 Geliboli // 9 zümre ... Hân'dır: B9-10 vakt-i
şöhreti ^Cahd-ı şâdi-resân Sultân Mehmed Hân olup zümre-i
mevâlf-i kirâmdandır // 10 perveriş: B10 ber-dûş // 12
şevâmihten: A'da şevâmihte / ta^Callüm: A'da ta^Clîm // 15
makâm-ı Nevâ'da: B15 makâm-ı Şabâ'da // 16 degildür
çeşm-i bülbul: B15-16

Şabâ cemiyyetiñ bozdı dağıtdı diyü ezhârûñ

Yüzinden nice demdür zehr akar gülşende enhânıñ //

18 dahı vardır: B18 d.v. ki her biri mu^Ctenâdır. // 18-19
Pârsâ-zâde ^CAbdu'l-bâkî Efendi: A'da Pârsâ-zâde Efendi /
B9b Sabıku'z-zıkr ... Hân'dır: B19-3 İsmi ^CAbdü'l-bâkî mavtını
dârü's-saltanatı's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve
^Caşrı işbu zamân-ı ^Cadâlet-nişân pâdişâh-ı felek-^Cünvân
Hazret-i Sultân Hân olup sabıkü'z-zıkr Pârsâ Efendî'niñ
necî-i necfî ve zümre-i mevâlf-i kirâmdandır. // 21 Kos-
tantiniyyetü'l-mahmiye: A'da yok //

A9a 11 ü: A'da yok // 12 hûbı: B15 hûb // 15 pür: B'de
yok //

A9b 4 ki: B' de yok // 16 habâb: B19 habbât // 21 yegân
B10a yegân: B5 yegâne yegâne
B10b

A10a 8 ü: A'da yok // 9-10 mevcûd ... itmegin: B'de yok
B11a // 17 diyü: B3 ki / -fügeni: B3 -efgeni //

A10b 8 â. -gûyân: B17 â. bân // 22 gönülün: B10 gönül //
B11b

- A11a 8 mü'ezzinân: B18 mü'ezzin // 11 cidd: A'da yok //
- B12a 19 harfû'l-hâ: A'da yok // 22 ta^callüm: A'da yok //
- A11b 2 ta^callüme: B17 ta^callüm // 8 -şi^cârı: B3 şi^câr //
- B12b 14 âheng: A'da âhek // 16 nakş-ı d.: B9 nakşı d. // 20 celd: B'de yok.
- A12a 11 Hâfız ... Efendi: A'da Hâfız قرال // 12-13 mev-
- B13a lid ... ^caliyyeleri: B7-9 mevlidi Dârü's-saltanatı's-seniy-ye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve mavtını Üsküdâr'da kutb-ı dâ-ire-i vücûd Hazret Mehmet Efendi Hazretleriniñ âsitâne-ı ^caliyyeleri // 14 S.Murâd-ı Râbî^cde: A'da S.İbrâhim Hân'dır. // 15 tâleb: A'da طلم // 17 zerd-fâm: B12 zerd-kâm // 20 tenâsüb: B15 تناب // 23 derd ü gâm: B17 derd gam
- A12b 3 hoş-bû: B19 hoş-bûy // 5 hakâyık-âmîzin: B1 hakâyık-
- B13b engiziñ // 10 gurub: B6 garîb / c. olup: B7 c. idüp // 11 üstâdiyyetiniñ: A'da üstâdiyyetiñ // 21 nâr: B17 tâ // 22 tâbis: B17 تائس //
- A13a 1 hevâ: B'de yok // 4 tavr: B'de yok // 5 mûmârât
- B14a ile: B4 mûmâretile // 10 ekşeri enâmdır: B9 eseri meş-hûrı enâmdur. //
- A13b 3 olup: B4 olup // 17 kemâli: B18 kemâl // 20 h. -en-
- B14b dâz ile kâr-sâz-ı â.: B1 h. -endâz-kâr ile sâz a. //
- B15a
- A14a 4 şevk-şi^câr: B7 şevk-endâz // 4-5 nezâket ... var-dır: B7 nezâket-dişâridur. // 8 ta^clîm: B10 tahassul //
- 10 tahsil: B12 tahassul // 14 murabba^c: B16 murabba^cı //

- A14b 13 ahz u t.: A'da ahz t. // 14 tab^c u ş.: A'da tab^c
B16a ş. // 19 şabâ: B'de yok / gönüm: B3 gönül / mülkün: B3
mülkin //
- A15a 1 m. -şinâsândan: B7 m. -şinâsdan // 2 sürûd u b.:
A'da sürûd b. // 6 ^câşıkîñ ... gör: B12- 3 ^cÂşıkîñ zâr-ı
dil-figarî hezâr olsun da gör // 11 şehîrdir: B17 şöhreti-
yâbdur // 14 h^vâcegiyân: B17 hâcegân // 17 mutavassıtu'l-
elhan: A'da mutavassıt // 23 müstezâdı: A'da murabba^cı,
B'de murabba^cı müstezâdı //
- A15b 5 semâ^c-hâne: B12 semâ-hâne // 6 olup: B12 olmağın
B17a // 11 müteceddid: B17 ^س // 16 mutâbık ... sürûd: B2
mutâbık-ı sürûd // 23 dîş-ı hûşî: A'da dîş u hûşî //
- A16a 1 halâvet-nümâ: B9 letâfet-nümâ / letâfet-intimâsı:
B9 halâvet-intimâsı // 3 hakâyıkın: B11 hakâyıkîñ // 5
hayl-ı ^cuşşâka: B12 bûlbûl-ı ^cuşşâka // 9 ki: A'da yok //
11 istihsân idüp halâvet-resân olmuştur: A'da istihsân
itmişlerdir / Dervîş ^cAlî Ser-neyzen: B19 Dervîş Mehmed Ser-
B17b neyzen // 15 ve: B'de yok / bâzû: B3 her-bâr // 17 fevâ'id-
âmizden: B5 kavâ^cid-âmizden // 21 ol: B9 evvel / gûl-i
rûyuñ: B9 gûli rûyuñ //
- A16b 5 tahammül: A'da tecemmül // 8 kâmil-i fenn-i edvâr:
B18 kâmil-i nûkte-şâmil-i fenn-i edvâr
- A17a 12 lehcesi: B6 lehce-i zîbâsı / ü: A ve B'de yok //
B18b 13 pür-letâfet: B6 men^c-i letâfet // 21 ebî: B'de yok //
22 çârsû: B15 çârsû // 23 h^vânî: A'da hânî //

A17b 1 iz^cânı: B15 iz^cân // 3 şadâsı: A'da şadâ-yı 1. //

B19a 6 ve: A'da yok // 10 Dervîş Şadâyî: B6 Dervîş ^{صکرای} //

12 tarîkât-ı ^caliyye: A'da yok // 12-13 ez-cân u dil: B'de yok // 15 sa^cy: A'da yok // 15 şîf: B11 hit // 19 olmağa:

B14 olmağla // 23 ki idi: A'da yok //

A18a 1 mezbûre: B19 mezbûr // 3 evânî: A'da evân, B2 vâî
B19b / ile: B'de yok // 4 mâlân: B'de yok // 7 ehliyyet: A'da yok
// 16 ve: A'da yok // 17 gâyat: B15 gâyet // 17

A18b 17 Receb: B16 Receb Çelebi // 22-23 icrâ-i cûşîş-kâr:
B20a B2 icrâ ve cûşîş kâr / u: A'da yok //
B20b

A19a 7 k'ola: B8 ki ola // 13 makbûl ... ^câlimiyândır: B14
makbûl-ı hâş u ^cam belki cümle-i ^câlemiyândır. // 18 ^curefâ:
B21a B19 ^cirfân // 19-20 ^calâ mâ-hüve'l-cidd: B1 ^cala mâ-hüve'l-
cedîd // 20 ber: B'de yok //

A19b 10 Reşîd Çelebî: A'da yok // 13 S. Ahmed Hân-ı evvel-
B21b dir: B12 Ahmed Hân olup // 15 sedî: A'da sedî // 18 merğûb:
B17 ^{مرغوب} // 19 ^camelisinde: A'da ^camelinde //

A20a 4 S.Mehmed Hândan: B6 Sultân Hân'dır / 4 şadî-ı tavr:
B22a A'da yok // 5 ve: A'da yok / sa^cy: B'de yok // 15 vü derdi:
B22b B18 devri // 21 zarb: A'da tarab // 22 işkeste: B5 şikeste

A20b 15 pesendîde-i cumhurdur: B1 pesendîde-i cümle-i
B23a mûsikî-şinâsdur. // 15 nâ-ma^clûm: B2 yok // 23 kürsî-i:
A'da yok / şeyh: B'de yok //

A21a 4 e_şeri: B12 e_şer // 21 ber-m^cib: B9 muvâfık //

A21b 9 yine: B19 biline // 13 zâ'id: B4 ziyâde / olup
B24a B4 اولو //

A22a 9 ... Hân'dur: A'da Hân olup // 11 ^camel: B'de yok
B24b // ta^hşîl-i muşanna^cât-ı ma^clûmâtı: B15 ta^hşîl ve muşan-
na^cfât-ı ma^clûmât // 18 bundan: B12 bunlardan // 23 şebân-
rûz ... firûz: B'de yok //

A22b 11 Tomtom İmâmı: A'da طوطوم // 12 mevlidi
B25a ... mavtını: A'da mevlidi ve mavtını // 14 mezbûrede: B8
mezbûrda //

A23a 1 visâli: B19 visâli: B19 visâl // 20 ^cAbdu'llah:
B25b A'da yok // 21 ... Hân olup: B19 ... Hân'dır //

A23b 10 belde: A'da yok // 11-12.... evvel olup: B12
B26a evveldir / zümre-i erbâb-ı vezâîfdendir: B'de yok / u: A'da
yok // 16 nağam-zây: B15 nağam-zârı // 17 halâvet-endâzı:
B16 halâvet ve endâzı // 21 kalmadı: B19 kaldı //

A24a 1 1 bi-esrihim: A'da باسره // 4 rûz-nâmecisi: B6
B26b rûz-nâmcısı // 6 taleb: B'de yok // 9 şadr: A'da şad //

A24b 14 g. olur: B18 g. olur // 19 âsârı: A'da âsâr //

A25a 12 nağam: A'da yok //

A25b 3 ek_şeri: B13 ek_şer // 9 nişâbdan: B18 cenâbdan //

B28a 14 3 B3 // 15 nağşı: A'da nağş // 19
B28b برسم برسم

Mehmed: B8 Murâd // 21 muşanna^cât: B10 muşennefât / ve: A'da yok / ma^clûmâtı: B10 ma^clûmat //

A26a 6 bunlardan: A'da yok // 9 kurb: A'da yok // 10 Kâsım-
B29a pâşâ ve: A'da yok / kemâl-i iştihârı: B1 dem-i iştihârı //
11 gürûh-ı enbûh-ı müteferrikdendir: A'da zümre ... / şebâbda:
B2 şitâbda // 17 idügi: A'da idigi //

A26b 3 nakşı: A'da nakş // 15 endâzı: B7 endâz // 17 halâ-
B29b vet-diğârında: A'da haddü'n-nizârında //

A27a 5 ... Hân olup: B18 ... Hân'dur // 12 ^carş: B6 عرش
B30a // 18 Dârü's-saltanati'l-^caliyye: B12 Dârü'l-hilâfeti'l-
^caliyye //

A27b 9 evân-ı şöhreti: A'da zamân şöhreti / zamân-ı ^cadâlet-
B30b ^cünvân: B6-7 zamân-ı ^cünvân // 10 şanâyî^cdendir: B7 ضایعہ
// 14 nefes ... nemekîn idi: A'da yok // 16 ilâhisi: B14
ilâhi // 17 vardır: B14 dağı vardır // 19 Mehmed: A'da Ahmed
// 21 olup: A'da yok / 21 Vâlide Câmi^c ... : A'da ve Vâlide
Câmi^c ... / Vâlide ... lâmi^cinde: B18 merhûm Vâlide Sultân
Câmi^c ... lâ^cmi^cinde //

A28a 3 mü'ellefâtında: B14 mü'ellefâtda // 23 zedi: B'de
B31a zevi //
B31b

A28b 3 ... dânından: B6 ... dânında // 4 nağam: A'da yok
// 6 Şabâ ... su'âlîni: A'da yok // 5-6 makâm-ı Nevâ'da ...
donanmadır: B'de yok // 16 jeng-pezfîrâ: A'da jeng-pîrâ //

B32a 20 gâyet: B2 gâyat // 21 halâvet-nûmâ: B3 letâfet-nûmâ /

letâfet-bahşası: B4 halâvet-bahşâ //

A29a 3 alup: B7 olup // 5 yaşın: B9 yaşım // 8 inâresinde:
B32a B'de yok // 13 Kostantiniyyetü'l-: A'da yok // 14 mukaddemâ:
A'da yok / kâtibi idi: A'da kâtibidir // 15 gül-bûn-sitân:
B32b B1 gül-sitân // 17 tekmîl-i t.: A'da tekmîl ve t. // 18 mev-
sûm: B3 / takâtîr-figen: B3 takâtîr-efgen // 21 encâm
olmuştur: B5 encâm idi / makâm-ı ^cIrâk'da: B5-6 makâm-ı
Hicâz'da usûl-ı Sakîl'de

Gördüm kenâr-ı cûyda seher ^candelib-i zâr

Bir mu^ctedil havâda okur şîr-ı âbdâr //

23 âsâr: B'de yok / bundan: A'da yok //

A29b 1 eser-i şâdi-peymâsı: B8 eser-i şâdi-güsteri // 9
t. -merâsimden: B15 t. -encâmdan //

A30a 2 zümresinden ... simâtdır: B11 zümresindendir // 8
B33a pezir: B16 rîz / rikât: B16 dikât // 20 cihân: A'da yok //

A30b 1 lu^cbede-kâr: B11-12 şu^cbede-kâr // 2 terâne-vuşûlden:
B33b B12 terâne-huşûlden // 7 o: B17 bu // 9 mahrem: B19 hem-dem /
B34a sîneye: B19 sîneme // 10 tavîle ... olan: B19-1 zâde-i tab^c-ı
nüktedânından olup / huyûl olup: B'de yok // hümâyûnda:
B5 hümâyûn // 18 sürûd: B'de yok //

A31a 7 ^câlemin: B18 ^camelin / pesendlerin: B19 bestelerin
B34b // 11 kaftancısı: B3 k. olan // 12 t. -sâzın: B4 t.-zâyın //
18 şîr-ı ârından: B10 şîr-ı ârında //

- A31b 3 ^câlemiyân: B18 ^câlem-penâh // 4 pederi: A'da yok /
B35a müderîsdendir: A'da müderîsinindendir // 5 tufûlliyetinden:
A'da tıflından // 12 fenn: B'de yok // 19 olmağla: A'da ol-
mağa // 23 elhândan: A'da encâmdan //
- A32a 2 nağam: A'da nağme // 3 kâr-dân: A'da kâr-ı kâr-dân
B35b // 9 murabba^cı: B'de yok // 13 ser-h^vânende: A'da yok // 14
Kâdıkköyi: B13 Kâdıkköy / 18 ü: A'da yok / ^cilm-i elhândan:
B16 elhân //
- A32b 1 gâ'ib: B2 gâ'ib // 4 ^cilm: B5 fenn // 6 ve fâ'ik:
B36a A'da yok // 9 Ş.M.Hân vezâ'ifdendir: B9-10 Ş.M.Hân'dır.
// 11 hakim-i: A'da yok // 12 beyne'l-esâtiz: B13 beyne'l-
B36b üstâdân // 22 Mecdî Efendi: B2 Mehmed Efendi //
- A33a 3 h^vâst-kâr: A'da h^vâst-gâh // 6 taleb-i tahşîl: A'da
taleb ve tahşîl // 12 ruhiyle: B14 ruhınla // 12 la^cli: B1
B37a la^clün // 18-21 biñ ... mısra^cıdır: B'de yok //
- A33b 2 efendiniñ: B'de yok // 3 gayr-ı nâfire: B17 gayrı
B37b nâfire // 9 murabba^cı: B'de yok // 16 sürûda: A'da sürûd //
B37a 17 ^cilm: B'de yok // 22 cümle: B'de yok //
- A34a 10 nev-bâve-res: B14 nev-bâve-resî // 11 sa^cy: A'da
B37b yok // 13 hadika: A'da yok // 16 inbât: B19 inşâd //
- A34b 5 ü: A'da yok / cihânem: A'da cihân // 15-16 defâtir
B38b ... itmekle: B'de yok // 20 ihâta-kâr ve: B4 ihâta ile //

- A35a 9 vakt-i ş.: B15 dem-i ş. // 14 kâmil-i d.: B1 kâmil
B39a ve d. // 17 halâvet-endâzı: A'da tarab-endâz // 19 kemâli:
B5 kemâl //
- A35b 1 âsârı: A'da âsâr // 12 mukaddemâ: A'da yok // 16
B39b kalem-i siyeh: B7 kalem-i siyâh // 18 erbâb: A'da yok //
- A36a 13 cehd-i b.: A'da cehd ü b. // 17 mezâyâ-yı: B13 مزای
B40b // 22 gül-gül: A'da kâkül //
- A36b 3 Beg: A'da Big // 5 zümre-i küttâbdandır: B18 zümre-i
B40b h^vâce-gân-ı divân-ı ^calî-şândandır. // 15 nûvîsende: B9 nûvî-
sîde //
- A37a 1 t. -güsterin: B15 t. -engîzin // 4 merhûm: A'da yok
B41a / Muştafâ: B'de yok // 6 akdâm: B'de yok // 10 u: A'da yok //
21 mevlidi ve: B'de yok / seniyye B15 ^caliyye //
- A37b 3 sürûda: A'da sürûd // 21 S.M.Hân olup: B18 Hân'dır
B41a / ol ... mücellidlerindendir: B'de yok // 22 iz^cân-ı ma^cârif-
cûyânın: A'da iz^cânın ma^cârif-cûyân // 23 mel'ân: A'da mâlân,
B19 //
- A38a 7 gözden: A'da gözde // 17 ile: B'de yok //
B42a
- A38b 12 medârâ: A'da medâr // 16 kûşûrı: A'da kûşûr / naẓm:
B42b A'da yok
B43a

T E R C Ü M E.

Alb

Bismi'llāhi'r-Rahmani'r-Rahīm

Ey nâtika-bahşende-i nev-i insân

Vey nağme-tırâzende-i sâz-ı iz'ân

Şâyeste olan hamd u dūrûda ancak

Zâtındır eyâ Cenâb-ı Râb-ı Sübhân⁽¹⁾

Madem ki Büzürg'ün doğru ve ulu yolu Rehâvi'nin Rast'ıyla Evc'in yüce makâmına ulaşır ve Nevâ'nın terane süslemesiyle uzar gider. Böylelikle Müberka' yüzlü Gül-izâr (gül yanaklı) güzelin devâmı ile Gerdâniyy'nin işveli boy-nundan hayat veren Bûselik'e ulaşılır. Ve tavır çiçekleri-nin Sünbülesi de Şehnâz'da karar kılıp Beste-nigâr'a erişir. Bayâti tadı veren Uşşâk'ın gül-bangının sadâsı ufukları baş-tan başa cınlatıp, Müste'âr'a dayalı Hisâr'ın ebediliğin par-laklığı ile devam bulur. Hamd ve senânın mucize nefesli nağ-meleri, şeref şiârlı ruhların rebâbının tellerini kudret de-receli mızrâb ile nağme saçıcı; yokluk Zencîr'inin suskunla-rını varlık nakşının sesleri ile iş yapabilir kılan, gece ve gündüzü tekrarlayan ve her taraftaki gökleri ve yeri tedbir eden Cenâb-ı Hazret-i Rab-ı Gaffâr'a uygun ve sezâdır. Penç-gâh'da (beş vakitte) salât ve selâmın acze düşürücü âvâzı

(1) Ey insân cinsine nâtika (konuşma) bahşeden ve ey iz'ân sazını (yapısını) nağme ile süsleyen,
Ey Cenâb-ı Râb-ı Sübhân hamd ve duâya lâayık olan ancak senin zâtındır

Arabân-ı Humâyûn âhengiyle Irâk Acem ve Hicâz'da oturanların yakarış dolu ruhlarına rahatlık (Râhatü'l-ervâh) verir; (hülasa) gizli ve Nuhûft âhenklerinin tamamı (ise) elemlerine
A2a Zemzeme gibi çâre bulucudur. Nurlarla dolu / dergâhın abir eserli toprağı, Isfahân sürmesinin parlaklığı ve şeref dolu yolunun elmas renkli taşı, âlemlerin sûretler gösteren rahmet aynası olan Allah'ın sevgilisi, elçisi ve rusûlü, cezâ gününün şefaathçısı, yani Hazret-i Muhammedü'l-Mustafa sal-la'llâhu ta'âlâ 'aleyhi ve sellem hazretine; o risâlet Si-pihr'inin (göğünün) güneşinin parıldayan cömertlik yıldızları olan ailesine, ashâbına, etbâ'ına lâayık ve revâdır.

Nazım

Ey pâdişeh-i taht-nişân-ı levlâk

Vey bâdî-i icâd-i zemîn ü eflâk

Zâtınla olur vücûd-ı rahmet müsbet

Şâhiddir ana nas-ı "Vemâ erselnâk"⁽²⁾

Ve bu halvette bir köşe tutanlar (onlar) fazilet uğrunda çalışmaya kapalı değillerdir ki, talep ve istifâde dizisinde ifâde hocası olup ön safta oturan kâmil ve akıllı bir insan "İlim talep etmek bütün müslüman erkeklere ve kadınlara

(2) Ey levlâk tahtında oturan padişah ve ey yerlerin ve göklerin vücûd bulmasına sebep olan.

Rahmetin varlığı senin zatınla sabittir ve ona "Vemâ erselnâk" nassı şahittir.

farzdır" ve "Beşikten mezara kadar ilim tahsil ediniz" sözünü söylemiştir. Şeref şî'ârlı eserlerin sözüne göre, takat ve güç kucağını, olgunluğun parlak ayına hâle (kılmak) ve şaşkın nefesinin Yegâh ipliğinden (dizisinden) cehalet gamlarının karanlıklarını, sa'âdet medârlı nurlarla gidermek için önce faydalı din ilimleri mıskaası ile liyakat soylu kalp aynası çeliğinin pasını silmek lâzımdır ki diğer ilimlerin çok parlak yüzü ortaya çıksın. Ve yaradılışın (bu) güzel yeni gelini, ictihât tarakcısının boya ve allığı ile çok güzel ve çok değerli olsun. Böylece, riyâziye ilminin tatlı balı ile çalışma ve iz'ân ağzına tat vericisi olsun ki cehâletin sıçan otunun (zehirinin) tatsızlığından kurtulmuş olan dilinin tatlılığı, bundan sonra olgunluk nebâtının şeker saçıcısına dönüşsün. Bilhassa, psikolojik esaslara göre mûsiki ilmi hüznleri yüklenmeyi öğretmesi ile (insanın) boyunun okunu kemâna (döndürücü) ve bir anlık sevinç bile duyamayanın akıl kulağının neyinin deliğine nefes üfleyicidir. Öte yandan, coşkulu yaradılışın tanburunun tellerine / mızrab vurucu ve tınlatıcı olduğu zaman Sakil (ağır) ve Hafîf'in asıl ve Fer'i elemeleri, insan bedenlerinin Devr-i revân'ını hâvi iken mutluluk nişânlı Fahte (üveyik kuşu) usûlünün idârecisi Darbû'l-feth ile Sofyan yaradılışını Ber-efşân (meyva saçan) ederek kederlerin Firing-çîn'ini şevk şî'ârlı Türk-darb'ının Zencîr'ine yakalayıp ve rahatsızlık duymanın Devr-i kebîr'ini, terâne Darbeyn'i ile yok ederek kararsızlık Çenber'ine dahil eylediğinden hakikati gösteren tabipler (bu ilmi) ruh gıdası, diye tanımlar-

A2b

lar. Adı geçen ilim, halkın tabiatının aynasında oyun ve eğlence sürati ile görünüp kabul edilmektedir. Lâkin, Taşköprü-zâde'nin Mevzû'ât-ı 'ulum'un'da Kâtip Çelebi'nin Esâmî-i Kûtüp'te yazdıklarına bakılırsa, faziletler kaynağı olan âlimler topluluğunun ittifakına göre tarap tesirli mûsiki fenninin kurucusu Süleymân Peygamber Hazretlerinin, Kadîr olan Rab'dan onun üzerine selâm olsun, talebelerinden Fisâgüres'dir. Ve meydana çıkış sebebi şöyledir; Fisagures üç gece ardarda uykuda iken etkili sözlü bir şahıs: "Ey Fisâgüres, git, filan deniz sahilinde garip bir ilim tahsil et" diye seslenir. Bunun üzerine o da bahsi geçen sahile gidip etrafını seyrettiğinde ilim ve irfân kaynağına, faziletin meb'deine yakışır herhangi bir şeyle karşılaşmaz; ancak, bir tarafta bir gurup demircinin düzenli seslerle çekiç vurduğunu görür. Çekiç seslerinin ahenkli ve hüzünlü tınlaması kulağına yerleşir. Seslerin insanı vecde getiren akışları hayalinin şerefli dairesini adamakıllı kapladığından bu güzel sedâları ilmin kaynağı olarak kabul eder, hikmet ilminin yardımı ve kusursuz bir feyz ile (onu) en mükemmel bir tarzda ifâde etmeye başlar. Bu münasebetle çok çaba sarfedip üzerine sıkıca bağladığı ibrişim tellerinden âhenkli sesler çıkaran bir âlet yapar. Öte yandan insana dünyadan nefret etmeyi, Allah'ın birliğine ve bekâyâ yönelmeyi aşıl原因 bir şiir yazıp o âletin nağmeleriyle birlikte söyleyerek / halkı irşada başlar. O incelik dolu sada gümüşten bir hilâl gibi dinleyenlerin kulağına ulaştığı zaman halkın büyük bir kısmı dünyâdan yüz çevirerek çok fe-

yizli Hak'ın rızâsını aramaya koyulur. Bahsi geçen hakim; kısa zamanda kusursuz ilmin merdivenlerini çıkar ve zengin fazilet derecelerine ulaşır; ruhlar âleminin safalı cevherine vâsıl olarak göklerin hareketlerinden (bile) istek uyandırıcı güzel nağmeler işitip o mucize nefesli nağmeleri gönlünün feyizli zahirinde ve parlak hayalinde işleyerek araştırmaya koyulmak suretiyle mûsiki ilminin kaidelerini bulup yazar. Bundan sonra, hikmet ilminin kılı kırk yaranlarından her biri meydana getirdikleri yeni eserlerini ona izâfe ile yüce şanlı bir fen ortaya koydular. O çok bereketli zâtların yegâne maksatları, oyun ve eğlence olmayıp belki kudsiyet âlemine dâhil olmadığı halde konuşma kabiliyetine sahip (insanların) ruhları ile ünsiyet peydâ etmektir. Zira (onlar) "Nefhâların te'lifinin güzelliği ve nağmelerin mertebelerinin uygunluğu, halleri ve neşeyi gerektirdiği için (hallere ve neşeye sebep olduğundan) yüce nefislere sahip olanlar ulvi âlemin komşuluğunu zikretmekle kutsal mevkilere vâsıl olur" diye yazmışlardır. Şimdi bu hikmet yayan fende önce gelen âlimlerin pek çok eserleri; risâle ve makaleleriyle meşhur olan ve bu fennin teori ve pratiğini bilen Arap asıllı faziletli üstâtların içinde en meşhurları İmâm Farâbi, Şeyh Munammet-i Râzî ve Şeyh Ebü'l-Vefâ-i Cürcânî'dir. Ve bu ilmin inceliklerini bilen fazilet encâmı Acem üstâtlarının (ise) en büyükleri Hazret-i Molla Câmî, Hoca Abdulkâdir Percendî ve Hoca Abdul'ali ve diğerleridir.

Bundan dolayı, bu bilgisi az ve sanatı az duacı
(der ki), Osmanogulları'nın adâlet ünvânı zamanından
adil ve sa'âdetli; ululuk güneşinin şualarının nûru,
yedi iklimin padişâhı ve yücelik gösteren şâhlar şâhı,
A3b hakanlık / tâcının süsü; sultanlık yüceliğinin arttırıcı,
saltanat tâcının eşsiz incisi, kuvvet miğferinin
eşsiz cevheri, yeryüzünün halifesi ve yardımcı olan Rab'-
in gölgesi.

Nazım

Hüsrev-i dâd-ger-i ma'delet-ârâ-yı cihân
Server-i Cem-sipeh ü devlet ü savlet-'ünvân
Pâdşâh-ı azamet-perveriş ü adl-âyîn
Dâver-i merhamet-ârâ-vü penâh-ı şâyân
Şîr-i garrâ-yı mehâbet meh-i evc-i devlet
Mîhr-i gerdûn-ı adâlet şeh-i sâhib-irfân
Dürr-i yektâ-yı girân-mâye-i bahr-ı re'fet
Gevher-i zîb-âver-i tâc-ı atâ vü ihsân

Sâye-i ma'deleti âleme çetr-i râhat
Sâha-i mekremeti bûse-geh-i âlemiyân⁽³⁾

olsun ve o Sultân İbnü's-Sultânî's-Sultâne'l-Gâzî Ahmet Hân İbnü's-Sultân Muhammet Han, gece ve gündüz birbirini takip ettiği ve tekerrür ettiği müddetçe Allah onun mülkünü ebedileştirsin; sağlamlaştırsın, Hazretlerinin ebedi devlet zamânına ulaşınca bahsi geçen fennin teorisi ve pratiğini icraya muktedir üstatların hece harfine göre şöhret buldukları nisbet, lakap, isimlerini zikreden ve belirleyen, tavırlarını, eserlerini haber veren ve açıklayan âşinâ sözlerle ve tatlı bir işle yazmağa ve tafsilatlı bir şekilde bildirmeye başlandı. (0) Letâfet dolu sayfaları sidre (Arabistan kirazı) esaslı kapıda ve felek köklü eşikte kerem sahibi reislerin mevkiinde merhamet nurlarının mehitinde (inecek yer) devamlı kerem sahibi hidiv, himmet yaradılışlı Asâf, din ve devletin hizmet edicisi, şirk ve fetret binâlarının yıkıcısı, insanla-

(3) Cihânın adâletle süslü âdil pâdişâhı ki o devlet ve savlet ünvânlı Cem askerlidir.

Büyüklüğü besleyen ve adâlet meşrepli pâdişâh, o merhamet gösterici ve şâhların sığınağı,

O heybetin parlak aslanı ve devlet göğünün ayı, adâlet şemâsının güneşi ve irfân sahibi bir padişah

O yücelik denizinin eşsiz ten incisi, o bağış ve ihsan tacını süsleyen cevheri

Adâletinin gölgesi âlem için rahatlık çadırı ve cömertliğinin sahası âleme mensûp olanların öpüş yeri

rın âsâyışını isteyici, âlemin gevşeklik gösterenlerine yardımçı olan, yüce devletin sahibi ve güvenilir mertebelerin ulaşıcısı ulu sultânın akrabası yüce kerem sahibi vezir.

Nazım

Bâreka'llâh zihî dâver-i re'fet-bahşa

Levha'sa'llâh hudâvend-i sa'âdet-pîrâ

Habbezâ Asaf-ı cem'-rütbe mekârim-perver

Habbezâ mihr-i münîr-i ufk-ı izz ü 'alâ

Ma'delet-kâr-ı kerem-dâr-ı merâhim-güster

Asumân-paye Hümâ-sâye inâyet-peymâ⁽⁴⁾

Ben bununla yüce makâm sahibini kastediyorum, İbrahim Paşa, Yüce Allah onun isteğini ve dileğini kolaylaştırsın, Hazretlerinin devletli huzurlarına arz ve ihdâ etmek

(4) Allâh mübârek etsin yücelik bahşeden vezir ne güzeldir.

Sa'âdetle bezenmiş efendiye âferin

Bütün rütbeleri toplayan ve cömertlik sahibi,

Asâf (vezir) ne güzeldir. Yücelik ufkunun parlak güneşine âferin

O merhamet gösteren kerem sahibi, adâletli

âsumân pâyeli, Hümâ gölgeli ve inâyet göstericidir.

A4a için kolumu sıvayıp / ta'bir ve bel kuşağını sıkıca belime sararak yazmaya başladım. İstediklerimizi mümkün kılan Allah'tır.

Nazım

Şimden gerü ey sarîr-i kîlk-i mümtâz
Avâze-i ta'bîrim ile ol dem-sâz.

Râmîş-ger olup bezm-geh-i tahrîre
Kıl nağme-ı maksûdı edâya âgâz.⁽⁵⁾

Elif Harfi

Sultânî İmamı İbrâhim Efendi

Dâru'n-nasr ve'l-meymene Edirne şehri doğum yerleri olup, hayatları boyunca ihlasla faziletler mihrâbının ve şerefli hafızların önünde bulunan, çeşitli olgunlukları nefsinde toplayan, sayısız bilgilere (sahip) seçkinler mahfilinin başkanı olmuştur. İncelik bahşeden sesinin güzelliği, dokunaklı bûlbûlün nağmelerinden daha yüksek ve lezzetli olmakla, şerefli (ululanmış) Padişâh Sultân Mehmet Hân Hazret-

(5) Ey mümtâz kalem cızıltısı, şimdiden sonra ta'birimin
âvâzesi ile dem-sâz ol

Tahrir meclisine çalgıcı olup maksat nağmesini yerine
getirmeye başla.

leri'nin on sekiz sene çok şerefli imamlık hizmetleri ile mutlu ve büyük alimler zümresi üzerinde Rumeli mesnedinin süsleyicisi olmuşlardır. Mûsiki fenninin bilgi ve icrâsında fazilet ve marifetleri herkes tarafından kabul edilmiş ve adı geçen fennin ârifleri tarafından beğenilmiş olup, mûsiki fennine dair kitapları incelemek ve hakikat ortaya koyan üstâtları dinlemekle, makamlar merdivenini çıktılar ve nağmeler ilminin minberini süslediler. Hatta neşeli eserlerinden olan Hüseyni makamında ve Devr-i revân usulünde:

Bitmez yüreğim yâreleri işler onulmaz

Sabr eyleyelim çâre nedir bitmez iş olmaz⁽⁶⁾

murabba'a ve Evc makamında ve Haff usulünde:

Cennet safâsı vuslat-ı canan değil midir

Düzâh belâsı mihnet-i hicrân değil midir⁽⁷⁾

murabba'ı güzel alâmetlere sâhip zâtın, nefis eserlerinin en güzellerindendir. Ezgi fenninin nüktedânları, onun mûsiki ilminin kâideleri üzere olan nağme uygunluğunu ve bölüm-

(6) Yüreğimin bitmeyen yâreleri işler, onulmaz

Sabredelim, çâre nedir, bitmeyen iş olmaz.

(7) Cennet safâsı sevgilinin vuslatı değil midir

Cehennem belâsı, ayrılık mihneti değil midir

A4b ler ile nakaratlar arasındaki uyuşmasını beğenip (onu) üs-
tât olarak kabul etmişlerdir. Bunlardan başka, bir miktar /
letâfet yayan eserleri dahi vardır. Fakat, yüce tarikat ulu-
larından oldukları için kendi adlarıyla eserlerinin şöhret
bulmasından biraz mahçup olmalarıyla yayılmasını buyurma-
mışlardır.

Ahmet Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye
Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civarında Galata kazâ-
sı ve şöhretinin en yaygın çağı, Sultan Mehmet Hân'ın neşe-
li devridir. Halk arasında, mûsiki fenninin bahçesinde nane
nâmı ile tanınmıştır. Gerçekte, çok neşeli yaradılışı, nağ-
melerin maydanozu ve hayal solğununun kereviz kokusu (ise),
nağmelerinin dimağının kötü kokularını giderici olup asrı-
nın bostanında (zamanında) mevcut olan ezgi sebzelerini ye-
tiştiren üstatlardan edvâr çiçeklerinin tohumunu saçmayı
öğrenmekle (mûsikinin) inceliklerine yer veren üstât olmuştur.
Tatlı sesi tarçın gibi, dinliyenlerin gönlünü yakıcı
ve lezzet verici olup (mûsiki) fenninin inceliklerini sır
gibi saklar ve öğrenim başlangıcında olan derecesi bilinme-
yen kimselere belirsiz vade ile öğretirdi. Eserlerinin kıy-
meti Hint ve Acem dilencilerinin nağmelerini zenginleştirip
üstâtlığının ünü daima, meleklerin kulağındaydı. (Mûsikî) Fen-
ninin mecmu'asının süsü olan murabbalarının sayısı yetmiştir.
Hüseynî makamında, Evfer usûlünde:

Bütân ol kâkûl-i anber-şemîme mübtelâdır hep
Gazâlân-ı harem pâ-beste-i dâm-ı cefâdır hep⁽⁸⁾

murabba'ı ve yine adı geçen makâmda ve Muhammes usulünde:

Bahar geldi bu fasl-ı ferah-fezâ düşmez
Kenâre 'azm idelim böyle bir hevâ düşmez⁽⁹⁾

murabba'ı eserlerindendir. Hepsi yaradılışının bahçesinde
baş vermiş olan murabba'larının yeşilliği beğenilmiş ve
birçok bâkir nağmeleri duyulmamış olmasına rağmen, üstât-
lığı, mûsiki eseri veren herkes tarafından kabul edilmiştir.
Vefât tarihi;

Bûstân-ı adn ola yâ Rab câyı Nâne'nin⁽¹⁰⁾

mısrâ'ıdır.

Ahmet Ağa es-Selânîkî

Doğduğu ve yerleştiği yer Selânîk diyârı ve şöhret
vakti Sultân / Mehmet Hân'ın cömert nişanlı zamanıdır. Baş-

(8) Bütün güzeller o anber kokulu kahküle tutkundur ve
harem ceylanları hep cefâ tuzağına ayak koymuşlardır.

(9) Bahar geldi, bu ferahlık arttıran mevsim ele geçmez.
(Su) kenarına gidelim, böyle bir hava ele geçmez.

(10) Yârabbi, Nâne'nin yeri cennet bahçesi ola.

langıçta mûsiki tarab-hânesinin küçük halısına temas ettikten sonra, olgunluk beline futa bağlayıcı olunca adı geçen fennin iş yerinde tetkik çözü ve atkısı ile tahkik keçesini dokumak için mevcut olan ezgi fenninin üstâtlarından öğrenimini tamamlayarak üstâdiyet sandalyesine oturmıştır. Gerçekte, mûsiki vadisinde nükteli yaradılışının keskin kılcı, kimsenin gitmediği yolu açmıştır. Tatlılık bahşeden sesi yüksek ve süslü edâlı lehçesi temiz ve gönüle hoş gelirdi. Beyâtî makâmında, Evfer usûlünde:

Ey gonce-i nev-demîde-i gül-şen-i râz
Vey bârika-i mâ-hasal-ı bâğ-ı niyâz⁽¹¹⁾

murabba'ı ve Nevâ makâmında ve Sakîl usûlünde:

Düşdükçe yolun bâd-ı sabâ kûy-ı nigâra
Lutf eyle irişdür haberin bu dil-i zâra⁽¹²⁾

murabba'ı mutluluk şi'ârlı eserlerinden olup, bunlardan başka yirmi yedi kadar sanatlı ve çok yüksek (seviyeli) üstün ve yüce yaradılışının mahsulü vardır ki onların hepsi neşe veren bu fennin üstâtları tarafından beğenilmiştir.

(11) Ey sır gülşeninin yeni yetişmiş goncası, ey niyaz bahçesinin husule gelen parıltısı.

(12) Ey sabâ rüzgârı, yolun sevgilinin sokağına düştükçe (sevgilinin) haberini lutfeyle de, bu inleyen gönülle erıştır.

Ahmet Ağa el-Mehter

Doğduğu yer Dârü'n-nasr ve'l-meymene Edirne şehri ve şöhret vakti, Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk ulaştırıcı devridir. Üstatlık davulunun velvelesi, göklerin davullarının güzel ses vericisidir; marifet zurnasının sadâsı (ise), maliklerin mülkünü ağzına kadar doldurup nağmeler (çıkarıcı) nefirinin ünü âleme tatlılık ulaştırıcı ezgileri vasıtasıyla dinleyenlerin kulağındaki çirkin sesleri gidericidir. Adı geçen fennin ilmi ve amelîsini nefsinde toplamış olduğundan, malûmatının mizmârının nefhâsı, bu fenni bilenler zümresinin kulağını süslemiş, Üstatlığının sevinç alışı davulunun vuruşu cihanın tamamını kaplamıştır. Uşşâk makâmında ve Darb-ı feth usûlünde:

Kızarıp bâdeden ol nergis-i mestâne biraz
Mey-i nâb içse gözi ma'il olur kana biraz⁽¹³⁾

murabba'ı ve Sabâ makamında, Devr-i kebîr usûlünde:

Zerre denli âşıka himmet olursa yârdan
Bir değil yüz bin olursa gam yimez ag yârdan⁽¹⁴⁾/

(13) O mest olan nergis (göz), bâdeden biraz kızarıp ve (sevgili) saf şarap içse, gözü biraz kana (kan dökmeye) meyledici olur.

(14) Aşığa (eğer) yârdan zerre kadar himmet olsa, yabancından bir değil yüz bin (cefa gelse) yine gam yemez.

A5b murabba'ı onun edvâr ilmine uygun eserlerinden olup, kırk-
dan fazla murabbaları ve yeni tarzda sanatlı ve üstün nağ-
meleri ihtiva eden on kadar peşrevi vardır. Neşe saçan ya-
radılışının sazi, nağme yağdırıcı olmakla bu vadilerde mu-
siki fenninin ârifleri tarafından (Üstâtlığı) kabul edil-
miştir.

Amâ İbrâhim Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliy-
ye Kostantiniyye'de Koca Mustafa Paşa ve asrı Sultân Mehmet
Hân zamânıdır. Gerçi, ilâhi âhengin nûru olan görme organı
(gözü) amâlık perdesi ile karanlık ve kapalı idi. Fakat,
gönlün inceliklerini gören (iç) gözü, ağlayan âşıkın gözü
gibi uyanık ve ı ışık saçan güneş gibi parlaktı. Çalışma ve
ihtimam asâsını güç ve kudret elinde (tutup) mûsiki fenni-
nin yolunun duvarına dokuna dokuna yürüyerek mûsikinin ne-
şeli (dünyâsına) merkezine ulaşmıştır. Bundan başka, (mûsi-
ki) fenninin hâzıklarınca beğenilecek kadar neşe verici
lezzet bahşeden bir neyzen idi. Hüseyinî makâmında ve Zen-
cîr usûlünde:

İrişdi mevsim-i gül seyr-i gülsitân ide gör
Geçirme fırsatı gel 'ays-ı câvidân ide gör⁽¹⁵⁾

(15) Gül mevsimi erişti, gülbahçesini dolayta gör

Fırsatı geçirme gel, ebedi zevk ede gör.

murabba'ı ve Nevâ makâmında ve Evfer usûlünde:

O şâhun bezmine din gelmesün agyâra yer yoktur
Gönül bâğ-ı İrem'dür gülşeninde hâra yer yoktur⁽¹⁶⁾

murabba'ı onun nükteli tabi'atının eserlerindendir. İki yüz-
den fazla murabba'ları ve bir miktar nakışları dahi vardır
ki, mûsiki fennine mensup olanların tamâmının ittifâkıyla
üstâtlığına hükmolanup bir çok mutluluk veren eseri ciha-
nın meşhurdur.

Ebu Bekir Ağa

Doğduğu yer, Kostantiniyye (İstanbul) civarında Haz-
ret-i Eyyûb'dur. Vakti ise, cihânın padişahlar padişahı Sul-
tân Ahmet Hân devridir. Enderûn-ı hümayûnun ma'ârif sahibi
çavuşlarından ve kiler ağalarından olup, zevk verici çalış-
manın altın kuşağını çalışma ve iz'an beline bağlayıp ihti-
mam hâlesinde, çalışma çevgânını ezgi ilminin topuna vura-
rak beğenilen bilgi sahiplerinin başı olmuştur. Şarkı ilmi-
nin şeker satıcılarından olan asrın incelik gösteren üstad-
larından, / lezzetli (hoş) yaradılışının şeker yeri olan
kilerini, malûmat dairelerinin (peteklerinin) balının tat-
lılığı ile ağzına kadar doldurmuştur. Süslü ikâ'ın fazlalı-

A6a

(16) Yabancılar deyin ki, o şâhın bezmine gelmesin,
yer yoktur. Gönül, İrem bahçesidir, güllüğünde
dikene yer yoktur.

ğı ile edâ damağına tat verici olmakla, duymakla bal yemiş gibi olan fân sahipleri onun üstatlığına hükmetmişlerdir.

Hüseynî makâmında ve Zencûr usûlünde:

Senin çün hâb-ı râhat çeşm-i giryânımla düşmendür
Bisât-ı istirahat cism-i sûzânımla düşmendür⁽¹⁷⁾

murabba'ı ve Evc makâmında ve Remel usûlünde:

Aşık gam-ı dil-rübâsız olmaz
Pîrân-ı hevâ 'asâsız olmaz⁽¹⁸⁾

murabba'ı, mûsiki fenninin haber getirici Hüdhd'ü olan diba örtünmüş çavuş kuşunun mûsiki(-ye eğilimli) yaradılışının coşkunluğundan olup bunlardan başka, mûsiki ilminin kaidele-
rine uygun (olarak) tatlılık saçan bir miktâr eseri dahi vardır.

Ahenî Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret zamanı Sul-

(17) Senin için rahatlık veren uyku ağlayan gözümle düşman haldedir ve istirahat döşegi yanan cismimle düşmandır.

(18) Aşık (kimse), gönül kapan sevgilinin gamından (ayrı) olmaz ve geçici istekler peşinde olan ihtiyar ise asâsız olmaz.

tan Mehmet Hân devri olup, evvelce Kefe valisi olan Ahmet Paşa'ya Divân Efendisi olmuştur. Çalışma ve düşünmenin hiddeti ve keskinliği adet edinmiş baltası ile şarkı fenninin demirine vuruşu ve nükteli yaradılışının ocağından (çıkan) gayret ve iz'ân nefhâsı ile bilinen ilimde kıvılcım saçıcı olmuştur. Mûsiki fenninin gereği üzere birçok kâideleri öğrenmiş ve soğuk demire vurma tahdidinden şiddetli iken ferdi çalışması ile demir pabuca mazhar olduğu için, üstatlık iş yerinin seçkinlerinden olmuştur. Neşe veren sesi, güzellik ve tatlılıkta orta derecede ve şirinlik dolu lehçesi, üstatlığına delil idi. Vefat tarihi:

Mûm itdi Ahenî'yi dest-i haddâd-ı ecel⁽¹⁹⁾

mısra'ıdır. Hüseynî makâmında ve Sakîl usûlünde:

Eşkim dökülür hasret ile çeşm-i terimden
Bir lahza nihân olsa cemâlim nazarımdan⁽²⁰⁾

murabba'ı ve Nühûft makâmında ve Remel usûlünde:

Her geh ki gül hasret ola bûlbûle mahsûs
Gülşende olur nâle-i bûlbûl güle mahsûs /⁽²¹⁾

(19) Ecel demircisinin eli Ahenî'yi mum etti.

(20) Senin güzelliğin nazarımdan bir lahza nihan olsa hasret ile gözlerimden göz yaşım dökülür.

(21) Güle hasret olmak her zaman bûlbûle mahsustur. Gül bahçesinde de bûlbûlün nâlesi gül içindir.

A6b murabba'ı, ma'ârifî geliştiren yaradılışının baltasının mahsulü olup, (ayrıca) otuz kadar mûsiki üstâtlarının makbul bulduğu letâfet ortaya koyan eseri dahi vardır.

Ahmet Çelebi (Diyarbakırlı)

Mahlası Verdî, doğduğu ve yerleştiği yer, Amid belde-sidir. Şöhret vakti ise Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın saâdet nişanlı zamanı olup o diyâr kuyumcuları sınıfının ke+hûdasıdır. Altın tabiatının külçesini, adı geçen fennin öğrenim mehenkine vurma ve gümüş hayalinin külçesini, potaya koyma hususunda çok gayretlidir. Fakat, anlayışsızlık kezzabı idrak levhâsında zekâ gümüşünü yıkadığı için öğrenme cilâsının miskalası tam olarak gevşeklik kanadının pasını açamamıştır. Bununla beraber, güçlüğü gidermek için emek ve hesapsız ciddiyet göstererek mevcut olan mûsiki ilminin hakikatlerini bilenlerden, ancak adı geçen fennin amel yüzüğünü, iz'ân parmaklarına süs kılıp zenginlik süsünün iş yeri olmuştur, diye bazı güvenilir kimselerden nakledilmiştir. On kadar neşe şi'ârlı eserlerinden (oluşan) küpesi, duyma kulaklarına asılmıştır ki bilhassa bunlardan Aşirân makâmında ve Zencîr usulünde:

Alup yine eline câm-ı zer-nigârını gül

Safâ ile geçirir mevsim-ı bahârını gül⁽²²⁾

(22) Gül yine eline altın işlemeli kadehini alıp, bahar mevsimini safâ ile geçirir.

murabba'ı ve Baba Tâhir makâmında ve Çenber usûlünde:

Nesîm-i bü'l-heves gîsû-yı cânânımdan el çeksün

Çeker bir gün nedâmet, âh u efgânımdan el çeksün⁽²³⁾

murabba'ı, onun üstât yaradılışının mahsûlû olduğundan başka leziz ve neşeli, herşeyde kusur arayan bir kemân çalıcısı idi.

İsma'il Ağa

Doğum yeri Dârü'n-nasr ve'l-meymene Edirne şehri yakınında Hasköy köyü olup, şöhretinin olgunluk çağı ise cihân padişâhı yüce şanlı Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın neşe tavırlı devridir. Şu sıra, maârif sahibi şahsiyetinin mehtâbı, gençlik güneşinin hararetinden (parlaklığından) feyiz almaktadır. Merhûm Sultân Mustafa Hân zamanında, güzel sesi sebebiyle Solaklar zümresine cırak (olmuş), daha sonra (ise) Enderûn'da kilerhâneye dahil edilmiştir. (Akabinde) Çok lezzetli sesi (-nin) terbiye görmesi sebebiyle tatlı bal gibi şeker saçmasından dolayı Hâne-i hâssa'ya / mensûp (edilmiş) ve orada ezân okuma hizmetine mezun olmuştur. Mûsiki fennini, mevcût olan incelik sahibi üstâtlardan elde etmekle (öğrenmekle), edvâr ilminin minâresine çıkıp ondan sonra adâlet nişanlı, felek ünvânlı, şâhlar şâhının zamanında bir ze'âmet ile inâyete mazhar olmuş ve (Enderûn'dan) dı-

A7a

(23) Maymun iştahlı rûzgâr, sevgilimin saçından elini çeksin; bir gün o da pişman olur, ah ve figanımdan el çeksin.

şarıya gönderilerek merhamete (korumaya) lâayık bulunmuştur. Bin yüz otuz altı senesinde, bütün bilgileri kendinde toplayan (bilgi hazinesi olan) güzel bedeni, bekâ zamanının ezânını okuyucu olan müeccel ecel öbür dünyâya göçme salâsında acele ettiğı için, âhiret cemâ'atinin safları ile oturmaya niyet (-lenmiş) ve cennet mahfilinin müezzinleri halkasının başında oturmuştur. Gerçekte, İzzet bahşeden sadâsının güzelliğı, dinliyenleri heyecana getirici ve çok nâzik sesi, dinliyenlerin kulağına neşe verici olup her âgâzede mûsiki fenninin kaidelerine riayet ettiğinden ve inceliklerini icrâyâ gayret edici olduğundan başka, leziz ve letâfet veren kemânî ve neyzen olup tatlı ve üstün derecede ta'lik hattı dahi yazar ve imlâ ederdi. Eserlerinin tamamından, Hüzzâm makâmında ve Muhammes usûlünde:

Herkese mihr-i vefâ uşşâka nâz itmek neden
Gayre ihsân ehl-i dilden ihtirâz itmek neden⁽²⁴⁾

murabba'ı ve Kürdî makâmında ve Semâ'î usûlünde:

Bu tâb ile ruhsâre-i cânâna bakılmaz
Gözler kamaşur mihr-i dırahşâna bakılmaz⁽²⁵⁾

(24) Herkese vefa (gösterip) aşıklara naz etmek nedendir; başkasına ihsan (edip), gönül ehli kimselerden kaçınmak nedendir.

(25) Bu parlaklık ile sevgilinin yüzüne bakılmaz. Gözler kamaştığı (için) parlak güneşe bakılmaz.

murabba'ı, onun letâfet dolu yaradılışının mahsulü olup bunlardan başka bir miktâr nezâket dolu eseri dahi vardır.

Odabaşı-zâde Efendi

İsmi Mehmet, mahlası Rıza; doğduğu ve yerleştiği yer Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye yakınında Hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensâfî'dir. Şöhret vakti, Sultân Mehmed Hân'ın mutluluk ulaştıran zamanından Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adâlet ünvânlı devri olup, (bu devirde) vazife erbâbı zümresinden olmakla Kadirga limânında bulunan Mehmet Pâşâ Câmi'-i şerifinde vâ'izdir. İmkân nisbetinde ilimler ve faziletlerde irfan sahibi olduğundan, Hazret-i Sultân Mustafa Hân devrinde nahiv ilmine dâir İbn Hâcib'in Kâfiye'sini / Türk diline tercüme ve nazm edip, sevkete ulaşmış padişah huzuruna arz ettiğinde (sunduğunda), gümrükten kendisine (maaşı) kâfi gelecek miktarda bir vâzife inâyet ve ihsan kılınmıştır. Adı geçen şeyh, başlangıçta (gençliğinde) mûsiki ilmi yönüne dahi gayret ve iz'ân akçelerini sarfedip mevcut olan mûsiki fenninin mev'ize söyleyen üstâtlarından şarkı söyleme ilmi ve nağme kaidelerini zabtetmeyi (esaslarını) öğrenmekle, üstatlık kürsüsüne oturmuş ve ehliyet tekkesinin şeyhi olmuştur. Temiz sesi hazin ve süslü lehçesi fesahatle donanmış olup, adı geçen fennin teorisinde ve pratiğinde arif ve bilgili idi. Nevrûz-ı Acem makâmında ve Devr-i Revân usûlünde:

Dil-i ye's-ülfet-i âşık felekde kâm-cû olmaz
Derûn-ı sâde-levh-i dilde nakş arzû olmaz⁽²⁶⁾

murabba'ı ve Segân makâmında Çenber usûlünde:

Mest olur bir kez gören bu hüsn ile cânânımı
Şâh-ı hûbânsın Hudâ hıfz eylesün sultânımı⁽²⁷⁾

murabba'ı mutluluğa vasıta eserlerindendir. Bunlardan başka, yirmi kadar murabba' , şarkı ve ilâhisi dahi vardır ki her biri, edvâr kâidelerine uygun ve nağme ilminin ariflerince be-ğenilmiş olduğundan başka, latîf ve neşeli tanbûrî ve neyzen olup şiir ve inşâda mahir (maharet sahibi) idi.

Bâ Harfî

Buhûrî-zâde

İsmi Mustafa ve mahlası İtri. Doğduğu ve yerleştiği yer, Darû'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiyede Yaylak adlı yerdir. Bilgi gösteren içinin buhurdanı, anber kokan şarkılarının dumanını parlatacı ve misk kokulu nefe-

(26) Aşığın üzüntüyle ülfet etmiş gönlü, felekde murat arayıcı olmaz. Gönlün sâde (pürüzsüz) levhasında nakış (süs) istenmez.

(27) Bu güzellik ile sevgilimi bir defa gören mest olur. Sen güzellerin şâhısın; Hudâ, sultanımı korusun.

sinin (ortaya koyduğu) nağmelerinin nefhası, bilinen fenle uğraşanların dimâğına ıtır kokusu saçıdır. (Onun) Abir tesirli kokusu, dünyânın burnuna (güzel) koku verici ve olgunluk ödünün rayihası, verâ-bezmgâhını tûtsüleyici olduğu için Hazret-i Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk ulaştıran zamanında, edvâr ilminde üstâtlığının mükemmelliği ile şöhret bulmuştur. Kâr ve nakış bestelèmede Acem üstâtlar gibi inceliği kendisine şî'âr edinmiş olduğundan, sevkete ulaşmış padişah huzurunda defalarca bûlbûl fasılları yapıp padişah tarafından beğenilmekle kadın esirler kethüdalığı / ile köle ticâreti yapma hakkına müstehak ve pek çok merhametlere lâyık kılınmıştır. Gerçi, garip edâlı sedâsı telleri paslı çenk gibi âhengsiz, perdesiz ve kararsız idi. Lâkin, üstâtlık mertebesinde anber ve od ağacının dumanı gibi en yüksek göğe yükselmiş ve çok taze bir gül kokusu gibi âlemin dimağını hoş kokularla doldurmuştu. Onun bilgili yaradılışının ıtrının bir zerresi olan murabba'ları, nakış ve kârı binlercedir. Adı geçen fendeki (hüneri), edvâr ilminin kâidelerinin gerektirdiği şekilde ve bilgisi de küçük büyük herkesçe malûm olduğundan başka, şiir ve muammâ nazmeder ve güzel ve lâtif talfk hattı dahi yazardı. Hüseyinî makâmında ve Darb-ı feth usûlünde:

Sirişk-i çeşm-i hûnînim ol âteş-mevc-i deryâdır

Ki her kim katre-i eşkimde bin düzeh hüveydâdır⁽²⁸⁾

(28) Kanlı göz yaşlarım ateşli deniz dalgasıdır ki her bir göz yaşı damlasında bin cehennem meydandadır.

murabba'ı ve Muhayyer makâmında Fahte usûlünde:

Dil-ber dile dil dil-ber-i fettâna münâsîp
Gül bûlbûle bûlbûl gül-i handâna münâsîp⁽²⁹⁾

murabba'ı sanatlı eserlerindendir ki, fen sahiplerinin tamamı, (onun) elhân ilminin kaidelerine uygun olan üstâtlığını açıkça beğenmişlerdir. Adı geçenin, bin yüz yirmi dört tarihi hudûdunda cihanı yakan ecel ateşi, hayatının anberini âlem buhurdanlığında yakmış ve ömrünün çengelini, amansız ölümün çehresine atmakla, cennet bahçesinin güzel kokusunu bulanları arayanlardan kılmıştır. Vefât tarihi:

Buhûrî-zâde'yi bûyâ-i bezm-i Adn ide Allâh⁽³⁰⁾

mısrâ'ıdır.

Baba Nevâyî

İsmi; doğum yeri Halebü's-şehbâ, yerleştiği yer Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın haşmet tavırlı devrinin başlangıcıdır. Adı geçen ilmin tahsilinde çok fazla çalışmasından dolayı, mûsiki fenninin zamanından önce

(29) Dilber gönüle, gönül de o fettan dilbere münâsiptir.

Gül bûlbûle, bûlbûl de o gülen (açılan) güle münâsiptir.

(30) Buhûrî-zâde'yi Allâh Adn bezminin güzel kokularından ede.

olgunlaşan çocuğu olup, bûlbûl nağmelerinin ebkârını gidermekle (sırrına vâkıf olmakla), çocuk sahibi bir baba ve mûsiki ilminin yeni bûlûğa ermişlerine (ise) incelik aşıl原因 bir büyük baba gibi olmuştur. Gerçekte, adı geçen fennin ocağında sakalını ağarttığı ve hakikat peşinde koşan üstatlar zümresine nükte gösteren bir baba olduğu için üstâtlığı / kâinâtça meşhurdur. Nişâbûr makâmında, Nîm-devr usûlünde:

Ne açıldık fezâ-yı gülşene gül-pfirehenlerle
Ne salındık murâd üzre boyı serv semenlerle⁽³¹⁾

murabba'ı ve Şehnâz makâmında, Evfer usûlünde:

Didim hüsnün berâtında nedir zûlf-i siyâh eğri
Didi bu Rûm'dur bunda olur tuğrâ-yı şâh eğri⁽³²⁾

murabba'ı, onun nüktedan yaradılışının eseri olup bunlardan başka, murabba'lar ve nakış ve şarkı(sı) mertebe-i sülûsüne tesir etmiş ve eserlerinin tamamı, mûsiki fenninin ehillerince beğenilmiş olduğu için üstâtlığı, bu fenle uğraşanlar arasında tam bir hüsn-i kabûl görmüştür.

(31) Ne gül bahçesine, gül gömleklilerle açıldık; ne de murat üzre, boyu servi gibi olan yasemenlerle salındık.

(32) Dedim, güzelliğinin berâtında siyah saç niye eğridir; dedi, burası Rum'dur, burada şahın tuğrası eğri olur.

Pārsā Efendi

İsmi Mehmet; doğduğu ve yerleştiği yer Gelibolu bel-
desidir. Kadılar zümresinden olup, şöhret vakti, Sultân Meh-
met Hân'ın mutluluk ulaştıran devridir. Neşe veren çalışma
keçesini, sürekli ciddiyetle terbiye edip ve gayretli ve sü-
rekli bir çalışmayla mûsikinın sığındığı tekkede yüce bilgi-
lere sahip şeyhlerden feyz almak hususunda çile çekerek çok
kuvvetli bir üstât olmuştur. Sesinin güzelliği orta seviye-
de ve seçkin lehçesi kusursuzdur. Sâir ilimlerde ve nâdir
sırlarda dahi eşsiz olup, emsalsiz fazilet sahibi ve temiz
sözlü bir şâirdir. Nevâ makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Değildür gül ruhunda hâl-i fülful

Ezelden kaldı onda çeşm-i bûlbûl⁽³³⁾

murabba'ı, meydana getirdiği eserlerinden olup bunlardan baş-
ka, mûsiki fenninin kaidelerine uygun sayılacak on kadar ne-
şe tavrılı eseri dahi vardır.

Pārsā-zāde Abdalbâki Efendi

Daha önce adı geçen Pārsā Efendi'nin necip soyundan
ve yüce kadılar zümresinden olup, ismi Abdalbâki ve yerleş-
tiği yer Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mah-

(33) Gül yanağındaki karabiberi andıran, ben değildir.

Bûlbûlün gözü ezelden beri oradadır.

miye (İstanbul) dir. Yaşadığı devir, Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adalet nişânlı zamanıdır. Şeref sahibi babasından ve diğer hakikat peşinde koşan üstatlardan (mûsiki) fennini tahsil ve (bu husustaki bilgilerini) olgunlaştırmakla şarkı ilminin tekkesinin incelikler gösteren üstâdı olmuştur. / Sesinin güzelliği ile tanı li bilgilerle ülfet etmiş olup edvâr ilminin sırları ve diğer pek çok bilgi onun faziletli yaradışını donattığı için "Çocuğunun nüktesi babasının sırrındandır." sözü zâtıyla aşıkâr olmuştur. Adı geçen fende, yeteneklerini sır gibi gizlemiş ve ortaya koymamış olduğundan halk arasında tanınmamıştır. Arazbâr makâmında ve Haffîf usûlünde:

ابر نیسا ساریه بان بر طارم کردون ز دست
(34) لاله چتر لعل بر فرس از زمره کردون ز دست

nakşı, neşeli tabi'atının mahsûlü olup mûsiki ilminin kaidelerinin gereğine uygun bir miktar lâtif eseri dahî vardır.

Pîrî Çelebi

İsmi; doğduğu ve yerleştiği yer Dârü'l-hilâfede Tophâne ve yaşadığı çağ, Sultân Mehmet Hân'ın mutlu kılıcı

(34) Gök kubbeyi, nisan bulutu sarmıştır. Zümrüt renkli otlaklar üzerine lâle, la'l renkli çadır kurmuştur.

devridir. Gençlik vaktinden olgunluk mertebesine ulaşınca, mûsiki fenninin mektebinde neşe beyân eden hocalardan ilim tahsil etmekle mûsiki vadisinin inceliklere sahip üstâdı; ilim (teori) ve amel (pratik) yolunun pîri olmuştur. Tatlı sesi, seçkin ve güzel; yüce lehçesi, neşe verici idi. Nevâ makâmında ve Berefşân usûlünde:

Ne dil-i haste-i mecrûhuma merhem bulunur

Ne gam u gussaların def'ine hem-dem bulunur⁽³⁵⁾

murabba'ı çok tesirli eserlerinden olup bundan başka, bir miktar edvâr ehli kimselerce makbul neşe dolu eserleri da-
hi vardır.

Tâ Harfi

Tosun-zâde

İsmi Abdullâh. Doğduğu ve yerleştiği yer Dârü'l-hilâ-
feti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul); yaşadığı devir, Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adâlet nişanlı zamanı olup, cihân padişahının müezzinlerindendir. Tatlı (sesinin) güzelliğinin şöhreti, yer yüzü öküzünün kulağını süslemiş ve yüce felek boğasının kulağına ulaşmıştır. Şarkı ilmi-

(35) Ne yaralanmış hasta gönlüme merhem bulunur; ne de
gam ve kederlerin def'ine arkadaş bulunur.

A9b

nin (tarlasının) ekincilerden neşeli nağmelerin tohumunu saçmayı öğrenmek ile çeşitli malûmât ekinlerine ulaşmış ve mûsiki fenninin inceliklerini lââyıkıyla bilen olmuştur. Gerçekte, güzel ve yüksek lehçesi, ezgide (yeni) bir tarz / arayanların rağbet ettiği bir lehçedir. Hançeresinin çıkardığı seçkin âvâzı, dinleyenlerin sinesine neşe saçıyan ateş olup, şarkı okuma vadisinde âlemce kabul edilmiştir. Bu vasıflarıyla ilim ve amelde ince tabiatlı bir üstâttır. Hüseynî makâmında ve Zencîr usûlünde:

Bu gülşen içre ki bir gonca-i nihân açılır
Hezâr perdeden âgâze-i figân açılır⁽³⁶⁾

murabba'ı ve Nevâ makâmında, Darb-ı feth usûlünde:

Seni tebrîde benden olsa ağıâr ittifâk üzre
Ne bakim var hulûs elbette gâlibdir nifâk üzre⁽³⁷⁾

murabba'ı, (onun) tabiatının bahçesinin münzevi sürüsü olan dört ayaklı murabba eserlerindendir. Bunlardan başka, iki yüzden fazla süslü murabba' ve şarkısı dahi var olup eserlerinin tamamını, gerçek üstâtlar kabul edilebilir telâkki etmişlerdir. Bin yüz yirmi altı tarihi civarında, çok acele-

(36) Bu gülşen içinde gizli bir gonca açılır ve binlerce perdeden figan âgâzesi yükselir.

(37) Eğer yabancılar seni benden soğutmada ittifak etmiş olsalar ne korkum var; çünkü hulus elbette nifağa gâliptir.

ci ecel kasabının eli, hayat atının boğazını intihar bıçağı-
nın öpücüğü yeri etmekle adı geçen, dâru'l-karârın kurban yeri-
nin vâsılı oldu. Vefât tarihi:

Çerâ-gâh-ı bekâda otlasun cânın Tosun-zâde⁽³⁸⁾

mısra'ıdır.

Tesbîhî-zâde Emîr Çelebi

İsmi Mehmet, doğduğu ve yerleştiği yer Kostantiniyye
(İstanbul) civârında Tophâne (mevkii) ve şöhret zamânı, Haz-
ret-i Sultân Ahmet Hân'ın sa'âdet tavırlı devridir. Çalışma
ve gayret ipliğine, çok yüksek neşe veren edvâr ilminin kai-
delerinin tanelerini dizmiştir. Beyân ağzının ipliğine mûsi-
ki ilminin incilerini dizen irfan sahibi üstâtlardan tahsil
etmekle, malûmât tesbihini elde bulundurmuş ve nağmeler fenni-
nin üstâtlarının halkasına dâhil olmuştur. Sesi, tiz ve kes-
kin ve gönle hoş gelen lehçesi nâzik olup, üstâtlık mahfeli-
ne oturmuştur. Mûsiki meziyetlerine ulaşmışlardan olduğu
için, ezgi fenninin kaidelerini inci ve mercan gerdanlıklar
gibi birer birer dizmiş ve nağmelerle dolu iç irfanı (nef-
sinde) toplamıştı. Kürdî makâmında, Muhammes usûlünde:

(38) Bekâ çimeninde canın otlasın Tosun-zâde

Kaddın görüp âdem nice dâmânına düşmez
Ey serv-i sehî sâye-sıfat yanına düşmez⁽³⁹⁾ /

AlOa murabba'ı ve Hüseyinî makâmında, Sakîl usûlünde:

Gülistân-ı gamın bûlbülleri âteş-nevâdır hep
Anın-çün gülleri pejmürde-i tâb-ı cefâdır hep⁽⁴⁰⁾

murabba'ı, onun yaradılışının ipliğine dizilmiş olan şevk mizaçlı inciye benzer eserlerindendir. Bunlardan başka, şarkı fenninin zeki kimselerince makbul olan elli kadar lâtif eseri dahi tesbih taneleri gibi dizilmiş ve sayılmıştır.

Cim Harfî

Çuvâlduz-zâde

İsmi İsmâ'il, doğduğu ve yerleştiği yer Diyarbakır, şöhret zamanı Sultan Mehmet Hân'ın coşkunluk veren devridir. Ciddiyet ve ihtiyâtın usta terzisini iktidar elinde neşeye boğup, mevcut olan ezgi güzellerinin endâmına elbise diken üstâtlardan (mûsikiyi) öğrenmiş ve terennüm fenninin kaide-lerini zabt ederek mûsiki kumaşını dokumuştur. O kumaştan

(39) Boyunu görüp âdem niçin senin eteğine düşmez.

Ey düzgün servi, gölge gibi niçin yanına düşmez.

(40) (Senin) Gamının gül bahçesinin bûlbülleri hep ateş nevâlıdır; o sebepten gülleri hep cefâ hararetinin pejmurdesidir.

dokunan elbiseyi, şöhret omzunun süsü kılarak kira'at ve üs-tâtılıkta orta halli olan beldesinin mûsiki fenni ile uğraşan kimseleriyle mûsâvi olmuş idi. Kürdî makâmında ve Hafîf usûlünde:

Kasdın eğerçi cân u dilim birisinedir
İkisi de fedâ yoluna birisi nedir⁽⁴¹⁾

murabba'ı eserlerindendir. Bundan başka, bir miktar mûsiki fenninin kaidelerinin gereğine uygun, mutluluk veren eseri dahi vardır, diye şevkin yıpranmış elbisesine dinlemenin güzel parçası ile sanatkarâne ilâve yapanlardan duyulmuştur.

Çemen-zâde Mehmet Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer Diyârbakırdır. Şöhret çağı, Sultân Mehmet Hân'ın neşe ulaştıran zamanı olup, o diyâr ayânının saygı değer nedîmidir. Çalışma ve ihtimâmın güzel bahçesini, ciddiyet ve iz'ân kuyusunun dolabının suyunu akıtmakla suya kandırdığından, olgunluk sebzelerini yetiştirmiş ve yaradılış sahasının avlusunu çok fazla mutluluk veren edvâr fenninin çemenzârı kılıp, zamanının ma'ârif sahibi üstâtlarından neşe karakterli malûmât çiçeklerinin tohumunu büyütme-yi öğrenerek / mûsiki ilminin işbilir bahçevânı olmuştur.

(41) Her ne kadar kastın cân ve gönlümden birisine ise de birisi nedir ki? İkisi birden senin yoluna fedâdır.

Güzel edalı sesi Acem tarzında; güzel ve yüksek lehçesi nâzikçe olup (mûsiki ilminin) teori ve pratiğinde tek idi. Uz-zâl makamında, Muhammes usûlünde:

Ey gönül gayrıya meyl eyleme cânân bir olur
Birinin aşkı derûnunda yeter, cân bir olur⁽⁴²⁾

murabba'ı yaradılış bahçesinin yetişmiş, temiz sebzelerinden bir parça olup bundan başka, beğenme sariğine takılmaya lâayık bir miktar neşeli eserlerinden (meydana gelmiş) gül destesi dahi vardır ki, güzel kokuları duymaya alışık fen sahipleri, mûsiki ilminin kaidelerinin gereğine uygun oldukları için (buna) aferin deyici olmuşlardır.

Cevher Ağa

Şeyhülislâm Yahyâ Efendi merhumun kölesi ve ma'ârif yolunun hizmetçisi olup, şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mehmet Hân'ın iyilik nişanlı devridir. Neşe ulaştırıran o zamanda, mevcûd mûsiki fenninin kaidelerinin incilerini bilen, terâne beyân eden üstâtlardan nağme ilmini öğrenerek, bilgiyle dolu iç hazinesini şarkı yakutlarının salkımları ile süslediği ve itibârlı edvâr vadisinin belirtileri onun idrak cevherini oluşturduğu için, üstâtlık meydanında kâim olmuştur. Eşsiz sesinin güzelliği her rütbenin üstündeydi.

(42) Ey gönül, başkasına meyletme; sevgili bir tane olur.
Onlardan birinin aşkı senin için de yeter; can bir olur.

Öyle ki, hançeresinden çıkan gümüş bir diziyi andıran nağmeleri göğsünden parıltı saçtıkça, neşât güzelinin boğazını zevk incisinin gerdanlığıyla süsleyip, ferahlık meclisinin ağzını şevk lü'lüsüyle tamâmen doldurarak, kederlerin karanlığını seçen sevda şi'ârlı yaradılışının gece parlıyan yakutunun şu'lesi, (onun) cevher yerini mutluluk binası ve elmas renkli gündüzünü ise bir ferahlık nümûnesi hâline sokardı. Nikrîz makâmında, Muhammes usûlünde:

Gönlüm heves-i zülf-i siyeh-kâre düşürdüm
Mürg-i dilimi sahn-i çemen-zâre düşürdüm⁽⁴³⁾

murabba'ı ve Nevâ makâmında Sakîl usûlünde: /

Alla

Ruhun bir lâle terdir, ne lâle lâle-i hamrâ
Hatın bir tâze anberdir, ne anber anber-i sârâ⁽⁴⁴⁾

murabba'ı, onun yaradılışının güzelliklerinin hazinesi olan eserlerinin incilerindendir ki mûsiki ilminin cevherlerini satanların tamamı, (onun) üstâtlığına beğenme nakdini sağlamışlardır. Bunlardan başka on beş kadar, boynuna güzel şeyleri takmaya değer veren kişiler için süs ve bezeğe sebep

(43) Gönlümü sevgilinin siyah saçının hevesine düşürdüm.

Gönül kuşumu çimenliğe düşürdüm.

(44) Senin yanağın taze bir lâledir; ne lâle kırmızı renkli bir lâledir. Hatın ise taze bir 'anberdir; ne anber, katıksız, saf bir anberdir.

olacak mutluluk arttıran eser incileri dahi vardır.

Çar-şeb Mustafa Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul); şöhretinin olgunluğa ulaştığı devir, Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adâlet nişanlı zamanıdır. Enderun-ı hümayûn'un Hassa evinde müezzinler başı olup bin yüz yirmi altı tarihinde, inâyet olarak buyurulan zeâmet ile dışarıya gönderilmiş ve bahtının başı sevinç tacıyla süslenmiştir. Asrının üstâtlarından mûsiki ilmini öğrenme arzusu ile gece sabaha kadar uyanık kalıp, kudretinin çalışkan başını pek çok ciddiyet yastığı ile süsleyerek malûmât tahsil ve bir çok nağme fennini tekmîl etmekle, üstâtlık yatağında uyumuş ve ehliyet sırlarıyla ilgili hadiseleri görmekte olgun ve incelik sahibi olmuştur. Neşe saçan sesi temiz ve güzel, şevk veren lehçesi (ise) yüksek ve beğenilir olup Türkmâni vadisinde sâzendeliği dahi vardı. Bayâti makâmında ve Semâ'i usûlünde:

Bizden ey bâd-ı sabâ vir haber âzâdelere
Mübtelâ oldu gönül bunda Arap-zâdelere⁽⁴⁵⁾

murabba'ı mevcut eserlerindendir. Bundan başka, hoş giden

(45) Ey sabah rûzgârı, bizden âzâdelere haber ver.

Gönül burada Arap-zâdelere mübtelâ oldu.

ve sevinç arttıran bir miktar letâfet gösteren eseri dahi vardır ki (bunlar) mûsikî fenninin kâidelerine uygun olup hakikatleri göyleyen âriflerce beğenilmiştir.

Hafız Post

İsmi Mehmet; doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı'l-aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) olup, şöhratinin en olgun çağı Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk tavırlı, Allah'ın rahmeti ve gufrânı onun üzerine olsun, devridir. Henüz yüzünün mecmuâsının cildi kara tüylerle kaplanmamış ve belki deri ve cilt bezi ile onarılmamış iken, onun istek dabağı, hayranlık uyandıran fikirlerin belirtileri olan çocukluk şiirinin ve hayallerinin habercisi postunu / heves örtüsü ile dabağlamıştır. Öte yandan, azimetin kederleri yok eden muştası, çok neşeli tavırlarını cilâlamış olduğu için mevcûd olan şarkı ilminin üstâtlarından öğrenime devamlı gayret edip irfan tahsil etmek ve nağme fennini tamamlamakla, üstatlık zâviyesinin post-nişini olmuştur. Fakat, tatlı olmayan sadâsı âhengesiz ve tuhaftı; düzensiz perdeli âvâzı dinliyenlerin derisini ürpertirdi. Bununla berâber, üstatlık rütbesi ile fazilet ve dikkatinin mükemmelliğini ifâde etmeye kalem erbâbı muktedir değildi. Letâfet şi'arlı eserlerinin ekserisi, yüce mevkili padişah hazretlerinin huzûruna neşe katıcı olduğu için defalarca pek çok hediyelere mazhar olmuştur. Bundan başka, hassas şiirlerin nazmedicisi ve talik hattının yazıcısı idi. Hüseyinî makâmında, Darb-ı feth usûlünde:

Temennâmız ne nûş-ı meyde ne sâgarda kalmışdır
Netice arzû bir bî-bedel dilberde kalmışdır⁽⁴⁶⁾

murabba'ı Nevâ makâmında ve Evfer usûlünde:

Ham olmaz değme tîr-endâz-ı âheng imtihânından
Ol ebrûlar ki Rüstem dâğ-ı sahtîdir kemânından⁽⁴⁷⁾

murabba'ı onun nezâket aşıl原因 eserlerinden olup, bunlardan başka murabba'ları, şarkı ve gönül alan nakışları binlere yakındır. Bütün fen sahipleri, neşe nişanlı eserlerinin tamâmını, mûsiki ilminin kaidelerine uygun oldukları için hayran kalacak kadar beğenmişlerdir. Adı geçenin baştan ayağa vücûdu kıllı ve (kılız) yeri az olduğundan Post kelimesini lâkap edinmişti. Bin yüz bir tarihi civarında, ecel arslanının pençesi, vâdesi belirtilmiş hayatını yüz parça etmekle, toprağın altında arslan yatağının karanlıkta oturucusu olmuştur. Vefât tarihi:

Post'ı çâk eyledi şîr-i ecel⁽⁴⁸⁾

mısra'ıdır.

(46) Temennâmız ne şarabın tatlılığında ne kadehte kalmıştır. Neticede arzû eşsiz bir güzelde kalmıştır.

(47) Aheng okunun atıcısı onun minnetinden iki bûklüm olmaz ve o ebrûlar ki (kaşlar) Rüstem onun yayından keskin yara almıştır.

(48) Ecel arslanı, Post'ı parçaladı.

Habib dede-zâde Abdullâh Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye
Al2a Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret / zamanı, Sul-
tân Mehmet Hân'ın gamı yok eden asrıdır. Mûsiki ilminin gü-
zelini sevmesi, bilgiye düşkün kalbinin levhasında yer tut-
tuğu için, ifâdeye şahsiyet veren mûsiki ilminin ulularından
istifâde ve tansil ve tekmil ile olgunluk derecesine ayak
basmıştır. Heyecan veren âvâzı güzel ve hoş, etkileyici yumu-
şak lehçesi beğenilir ve sevilir idi. Acem makâmında ve Sa-
kfil usûlünde:

Dağlarla nev-be-nev bu cism-i zârı seyr idün
Deşt-i mihnetde açılmış lâle-zârı seyr idün⁽⁴⁹⁾

murabba'ı ve Sabâ makâmında, Semâ'ı usûlünde:

Dem-be-dem dîdelerim eşk-i firâvân büridi
Bir iki merdümü gark eyledi 'umman büridi⁽⁵⁰⁾

murabba'ı, nâdir şeylere düşkün olan yaradılışının sevdirdiği
eserlerinden olup, musiki erbâplarının beğendiği on kadar
güzellik saçan (göz önüne seren) eseri dahi vardır.

(49) Yaralarla devamlı tazelenen bu harap, inleyen cismi
seyredin; mihnet çölünde açılmış lâle bahçesini seyredin.

(50) Zaman zaman gözlerimi yaş seli bürüdü. Bir iki göz be-
beğini suya gark etti; ummâna çevirdi.

Hâfız Kumral

İsmi Mehmet; doğduğu ve yerleştiği yer Üsküdar kazâsında, varlık âleminin kutbu olan Aziz Mahmûd Efendi Hazretlerinin yüce dergâhlarıdır. Orada zâkir başı olup şöhret vakti, IV. Murat'ın neşe tavırlı devridir. Şarkı ilmini talep etmek iç sahifelerini altına boyadığı, öğrenme arzusu cehit denizinin dalgalarını mavi gök renkli kıldığı; matematik fenninin riyâzeti (ise onun) benzini sararttığı için, "rengi kendisini seyredenlerce beğenilmiş" olup, mûsiki ilminin önde gelen üstâtlarından bu suretle malûmâtını tamamlayarak üstâtlık halkasına dâhil olmuştur. Velvele koparıcı sesi mümtâz, yüksek lehçesi (ise) temiz ve ince olup mûsiki vadisinde tek, nağme tenasübünün tetkikinde ilmi ekser üstâtlardan fazlaydı. Hüseyinî makâmında ve Evsat usûlünde:

Şerh eylemeğe derd ü gam-ı aşkını her-bâr
Ey şûh-ı cefâ-kâr /

A12b

Derdâ ki bulunmadı cihânda bana bir yâr
Bir mûnis-i gam-hâr⁽⁵¹⁾

murabba'ı ve Nîkriz makamında, Evfer usûlünde:

Reng-i gül-i hoş-bû ruh-ı cânânda bulundu
Her dürlü letâfet ki olur anda bulundu⁽⁵²⁾

(51) Ey eziyet eden güzel, ne yazık ki cihanda bana senin verdiğin aşk ıstırablarını her zaman anlatabileceğim bir yâr, mûnis bir dert ortağı bulunmadı.

(52) Hoş kokan gülün rengi, sevgilinin yanağında bulundu.
Her türlü güzellik ki onda bulundu.

murabba'ı, letâfet şî'ârlı rengârenk eserlerinin çiçeklerinden olup bunlardan başka, mûsiki kâidelerini bilen üstâtların hepsinin beğendiği, otuz kadar seçkin ve renkli eseri vardır.

Hacı Kâsım Tanbûrî

Doğduğu yer Mağrip diyârı; yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul), şöhretinin olgunluk çağı, Sultan Mehmet Hân'ın adalet ünvanlı zamanıdır. Onun heves güneşi, bir an olsun çalışmayı terk ederek gözden kaybolup batmadan, ciddiyet ve gayret ufuklarını ışıklarla süsleyip (aydınlatıp), sefer zamanında mûsiki ilmiyle uğraşma isteğini açığa vurmakla, üstatlığının parlak gündüzünün renklendiricisi ve şarkının siyah parıltılı gecesinde ışık saçıcı hilâli olmuştur. Sesi Arap tarzında ve lehçe ve edâsı pek tuhaf olup, neşe arttırıcı ve şevklendirici tanbur çalan ve mûsiki fenninin meziyetlerine gerektiği gibi vâkıf, kusursuz bir üstât idi. Arazbar makâmında ve Çenber usûlünde:

Firkatin yandırdı bağrım ciğerim kan oldu gel

Gel ki dîdârın bu sayru cânâ dermân oldu gel⁽⁵³⁾

murabba'ı nezaket yayan, şevk verici eserlerinden olup bundan başka, yirmi kadar mûsiki ilminin kaidelerine uygun ve neşeye vesile olan yaradılışının çocuğu (eserleri) dahi vardır.

(53) Ayrılığın bağrını yandırdı (yaktı). Ciğerim kan oldu gel; gel ki yüzün bu hasta cana dermân oldu gel.

Hâfız Kömür

İsmi, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti's-seniyye Kcstantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul). Dervişler zümresinden olup yaşadığı asır, Sultân Mehmet Hân'ın ferahlık verici devridir. Şuûr fırınının ateşini, kursuz çalışma körüğü (ile) çok kızgın ve alevli (kılmış); cehit ve iz'an ocağının sıcaklığını (da) ciddiyetin devamlı sıcaklığı ile kor haline getirip heves kömürü ile dop-

Al3a dolu öğrenme / mangalını, edvâr ilmi ve havası ile parlatarak uzun müddet bu ilmin adı geçenlerinden (bir şeyler) elde etmeğe çalışmış (böylelikle) külliyyat sahibi üstât olmuştur. Hırıltı çıkaran boğazının derinliğinden çıkan tuhaf edâlı sesi ve komik lehçesi onun maskara şeklindeki tavrına mahsûs ve uygundu; ekseri meclis zarifleri (ona) riyâ ve zorlama ile dostluk gösterirlerdi. Irak makâmında ve Nîm-devr usûlünde:

Dil-i âşüfte kim ol anberîn-gûsûya bağlanmış
Sanurlar sebze-i hûd-rüstedin şebbûya bağlanmış⁽⁵⁴⁾

murabba'ı ve Sabâ makâmında, Devr-i revân usûlünde:

(54) Aşüfte gönül ki o anber saçlıya bağlanmış. O, kendiliğinden yetişmiş bir bitkidir ki şebboya bağlanmış sanırlar.

Dil-i şeydâ firâk-ı yâr ile rencîdedir şimdi
Gülinden ayrı düşmüş bûlbûl-i şûrîdedir şimdi⁽⁵⁵⁾

murabba'ı eserlerinden olup bunlardan başka, otuz kadar şarkı kâidelerine uygun, letâfet gösteren eseri dahi vardır ki birçoğu herkesçe meşhûrdur.

Hasan Ağa Ser-hânendegân

Mahlası Hulûs ve doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata Kazasında Fındıklı ismindeki yerdir. Şöhretinin olgunluk çağı, Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adâlet ünvânlı zamanıdır. Evvelâ büyük dedesinden mûsiki ilmini öğrenmiştir. Adı geçen fennin meziyetlerinden haberdâr olup, felek haşmetli padişah hazretlerinin saltanatının ilk yıllarında yüce Enderûn hânelerinden kilere sokulmuştur. Şarkı saçan bal dilinin tatlılığı, irfan damağına mûsiki şekerinin lezzetini bahsettiği için, mevcûd olan mûsiki ilminin üstâtlarından malûmât elde etmek sûretiyle, emsâline erişemeyeceği olgunlukları kazanarak bin yüz yirmi yedi senesinde dışarıya çıkarılmış; değerine uygun bir vazife ile bir takım 'avâtıflara lâayık görülmüştür. Gerçekte, letâfet gösteren tatlı sesi âhenkli; yüksek ve gü-

(55) Deli gönül, sevgilinin ayrılığı ile şimdi gücenmiştir.

Şimdi o, gülünden ayrı düşmüş perişan bir bûlbûldür.

zel lehçesi şûh ve şendir. Sağlam koku alan burnuna şarkı-
nın mis kokularını çekip, irfanının vâkıfına edvâr sırları-
Al3b nin neşe şi'ârlı tozlarının yükselmesiyle / aksırık halinde
eserler verdikçe, gurup gurup bu fenni tanıyanlar Bareka'llâh
karşılığında bulunurlardı. Acem makâmında ve Zencîr usûlünde:

Alup yine eline mutribâ çağânelerin
Yürekde uyansa hey heylerin terânelerin⁽⁵⁶⁾

murabba'ı ve Irâk makâmında Nîm-devr usûlünde:

Kaçan Ferhâd'a Şîrîn cûy-ı şîr emr itdi taş üzre
Hevâya tîşesin şevkinden atdı didi baş üzre⁽⁵⁷⁾

murabba'ı şevke zemin olan eserlerinden olup, bunlardan baş-
ka, iki yüzden fazla murabba'lar, nakış ve şarkısı vardır.
Tanbûr çalmaktaki mahareti ve düzgün konuşmasıyla akranla-
rından üstün olmuştur. Adı geçen ölüm târini:

Hasan'ı eyleye hânende-i adnân Allâh⁽⁵⁸⁾

mısrâ'ıdır.

(56) Ey mutrib, sen eline yine çağânelerin alıp çalsan da
(etkili) ezgilerinle yürekte hey heyler uyansa.

(57) Şîrîn, taş üstünde Ferhad'a süt ırmağı emredince, Fer-
hat coşkuluğundan neçliğini havaya atıp, baş üstüne dedi.

(58) Allah, Hasan'ı cennetin hânendesi eyleye.

Hasan Efendi-zāde

İsmi Ahmet, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfe-ti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında, Üsküdar'a yakın Kadıköy denilen yerdir. Burada, yüksek rütbeli hâkimlerden sayılan babasıyla birlikte uzun müddet oturmuş; yine aynı yerde ikâmet eden Hânende-başı Mustafa Ağa merhûmdan başlangıçta mûsiki fenninin tahsiline devam etmiş, daha sonra mevcut olan incelikler ortaya koyan üstâtlardan malûmât elde etmiştir. Mûsiki ilminin otağına sürekli olarak gidip geldiği ve hiç bir mansıp arzusu olmadığı için (memûriyetten) ayrılmıştır. Mûsiki ile uğraşanların indinde meşk esnasında gösterdiği olgunluk anılmaya değer bulunduğu için, üstâtlık raddesine vâsıl ve ehliyet rütbesine nâil olmuştur. Lezzet bahşeden tatlı sadası ferahlık verici ve hoş edâlı yüksek lehçesi lâtif ve beğenilmiş olup, gerçekte, hançere sesi ile müziğe başladıkça, dinleyicilerin gönüllülerinin yıpranmış arzûlarını tâzelerdi. Hüseyinî makâmında Remel usûlünde:

Yüz sürmeğe cân pâyine çokdan nigerândır

Dîdârına hasret çekerim bunca zamândır⁽⁵⁹⁾ /

Al4a murabba'ı ve Acem makâmında Hafif usûlünde:

(59) Can, ayağına yüz sürmek için çoktan beri bakıp durmaktadır (yolunu gözlemektedir). (Oysa) Bunca zamandır yüzünü görmeğe hasretim.

Nezzâre kıl gönül o büt-i mâh-ı tal'ate
Bak bak seni bu hâle koyan bî-mürüvvete⁽⁶⁰⁾

murabba'ı letâfet karakterli eserlerinden olup bunlardan başka, yirmiden fazla mûsiki kaidelerine uygun, şevk verici nâzik tabiatının ürünü (olan) eserleri dahi vardır.

Hafız Rıf'at

İsmi Süleymân, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Üsküdâr'dır. Şöhret devri, felek ünvânlı şehinşah Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adalet nişânlı zamanıdır. Mûsiki ilmini öğrenme arzusuyla dâima çok çalışıp şarkı söyleyen üstâtlardan öğrenmeye ihtimam (etmek) ve önceki eserleri ortaya çıkarmaya girişmekle, bahsedilen vâdide verimli tahsil yapmıştır. Güzel sesi hüznü ve zarif lehçesi tatlı olup terâne asıllı şarkı fenninin meziyetlerine ulaşmaya çalışmıştır. Acem makâmında, Hafif usûlünde:

Bir şûha âşıkım bana mekr u âl ider
Bir serve mâ'ilim ki gamı kaddi dâl ider⁽⁶¹⁾

(60) Gönül, o güzellik ayı olan sevgiliye nezzâre kıl ve seni bu hale koyan mürüvvetsize bak.

(61) Bir güzele aşığım bana binlerce hile ve oyun eder.
Bir serve meylediciyim ki gamı boyu dal eder.

murabba'ı şevk verici eserlerinden olup, bundan başka, yirmi kadar murabba' ve şarkı ve semâ'isi dahi vardır ki ekseri hoş ağıdıcı ve güzel olduğundan başka şiirli bir tabiatı olup, ilim elde etmeğe dahi gayret ve çaba sarfederdi.

Hâ Harfi

Halîl Efendi

Mahlası Zeki'dir. Devrân Bacı-zâde ve Çengi Halîl ve Nasûh Paşa-zâde Halîlî dahi derler. Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret zamanı Sultân Mehmet Hân'ın şevk dolu devri olup, Mısır kadıları zümresindendir. Hudutsuz çalışma Nil'inin artan coşkunuğu, nağme nebatlarının bulunduğu bahçeleri suya doyurup öğrenme isteğinin gölü, mûsiki ırmağıyla ağzına kadar dolmuştur. Şarkıyla bezenmiş yaradılışının bilgi esaslı mikyâsı, mûsiki fenninin selinin akışına yeni bir yön gösterdiği için / ateş denizine benzer derin fikirli üstât ve edvâr ilminin neşe tavırlı sırlarını bilenlerden olmuştur. Devamlı güzellik gösteren sesi, tiz ve hazine; nâzik lehçesi, temiz edâlı ve seçkin idi. Irâk makâmında Sakıl usûlünde:

Ser-â-ser yandım ey dil âteş-i âh-ı ciğer-sûza
Yine nârencî bir câme biçindim fasl-ı nev-rûza⁽⁶²⁾

murabba'ı Beyâtî makâmında Çenber usûlünde:

Ne dem şimsîr-i gamzeyle o fettân gösterir kendin
Butân tasvîr-ı Yûsuf gibi hayrân gösterir kendin⁽⁶³⁾

murabba'ı ferahlık veren eserlerinden olup, bunlardan başka, otuz kadar musanna murabba'ı olup şiir, târîh ve muammâda tektir. Diğer ilimler ile övündürücü bilgilerde de eşsiz olduğu için, bütün eserleri mûsiki ilminin üstâtlarının ince şi'ârlı tabiatlarınca beğenilmiştir.

Hübyâr-zâde

İsmi , doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret vakti, Sultân Mehmet Hân'ın sa'âdet tavırlı devridir. O zaman mûsiki sahasında mevcûd olan ma'ârif sahibi üstâtlardan şarkı ilmini öğrenerek yaradılış ve şûurunun kusursuz köşkünü, malûmat döşegi ile süsleyip düzene sokmuş; bilgi gösteren rengârenk nakışlarla bezeyip yaldızlayarak üs-

(62) Ey gönül, ciğer yakıcı ah ateşine baştanbaşa yandım.

Yine bahar mevsimine turuncu renkli elbise giydirdim.

(63) O fettan, gamze kılıcı ile kendini gösterdiği zaman, putlar da Yûsuf güzelliği (karşısındaymış) gibi (kendisine) hayran kesilirler (bakakalırlar).

tâtlık köşesinde oturmuş ve ehliyet minderine omuzunu koymuştur. Lezzetli nefesi hazin ve zarif; lehçesi tatlı olup, her müzik başlangıcında mûsiki fenninin kaidelerine riayet eder (ve) icranın inceliklerini yerine getirirdi. Sabâ makâmında Semâ'î usûlünde:

Kıl sabâ gönlüm perişân olduğın cânâna arz
Sûret-i hâlin bu vîrân mülkün it sultâna arz⁽⁶⁴⁾

murabba'ı eserlerinden olup, bundan başka, yedi kadar temiz ve hoş gidici nüktedan tabiatının mahsûlü dahi vardır.

Hatip-zâde ^cOsmân Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata Kaza-sıdır. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın ferahlık verici Al5a vaktidir. Mevcût olan mûsiki üstâtlarından / öğrenmeye ayak koyma suretiyle, mûsiki fenninin minberinin tepesinin süsü; coşkun ifâdeli şarkı ve beyânın hutbe okuyucusu olmakla, mûsiki ilminin sırlarının nüktedân hâtibi sayılmıştır. Letâfet gösteren sesi tatlılıkta eşsiz ve hoş edâlı lehçesi nezâketde müstesnâ idi. Nevâ makâmında, Devr-i Kebîr usûlünde:

(64) Ey sabâ, gönlümün perişân olduğunu sevgiliye arz
et, bu viran gönlün halini sevgiliye bildir.

Bülbülün zârın şehâ vakt-i bahâr olsunda gör
Âşıkın zâr-ı dil-efgârın hezâr olsunda gör⁽⁶⁵⁾

murabba'ı şevk verici eserlerinden olup, bundan başka, hoşagiden ve güzel bir miktar incelik sergileyen eseri dahi vardır.

Hazîne-dâr Ahmet Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhret zamanı Sultân Mehmet Hân'ın ferahlık veren devri olup, Kâsım Ağazâde Hazinedârı namıyla ünlüdür. Neşeli içinin hazinesi, şarkının para dolu keseleriyle; bilgi yüklü hayal sandığı ise nağmelerin altın dokumalı kumaşı ile ağzına kadar dolu olup mûsiki ilminin mallarını satan hocalardan değerli malûmât alarak tahsilini tamamlamış ve Enderûn hademelerinin zâbiti olmuştur. Lezzet bahşeden sesi (insana) güzel haller verici ve nezâket gösteren lehçesi ise hoş edâlı olup ehliyet derecesi, mûsiki konusunda vasat olan üstâtlarla aynı mevkide idi. Sabâ makâmında ve Semâ'î usûlünde:

بحسب و خلقة و وفا کس بیار ما نرسد
ترا درین کس انظار ما نرسد (66)

(65) Ey şâh, bülbülün iniltisini bahar vakti olsun da gör
ve âşıkın inleyen gönül yarasını bülbül olsun da gör.

(66) Güzellik, iyi huyluluk ve vefâkarlıkta hiç kimse sevgilimize ulaşamaz. Senin bu sözü inkâr etmen bizim düşüncemizi etkilemez.

murabba'ı Acem makâmında Semâ'î usûlünde:

Ağyar ile ey gonça sen iç bâde-i gül-gün

Ben nûş ideyim hûn

Çün böyle imiş neyleyelim âdet-i gerdûn

Devrân süre her dîn⁽⁶⁷⁾

Al5b müstezâtı, yaradılış hazinesinin süsü olan letâfet dolu eser-
lerinden olup / bunlardan başka, bir miktâr süslü tavrının
ortaya koyduğu eserleri dahi vardır.

Dāl Harfî

Derviş Cömer

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-Mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin en yaygın çağı, Sultân Murât Hân'ın adâletle dolu devri olup, yüksek Mevlevî tarikatının dervişleri zümresindendir. Bilgi ve irfân semâ-hânesinin (semâ-zenlerinden) oyuncularındandır. Tahsil etme töresi gereği, çalışma ve himmet erbâ'inini yerine getirme gayreti ve şarkı ilmini öğrenme arzusu ile ri-yâzet ve seyâhat edip mûsiki fenninin nefes vericilerinden marifet olgunluğunu tamamlamak suretiyle, üstâtlık sikke-dârı ve iz'ân beline neşe ilminin tennûresini bağlayıcıların-

(67) Ey gonca, sen yabancılar ile gül renkli bâde iç;
ben kan içeyim. Çünkü releşin âdeti böyle imiş;
her alçak devrân sürer..

dan olmuştur. Güzel edâlı sesi, tatlılıkta orta derecede; güzel ve yüksek lehçesi, nezâketde yenilikçi olup, asrının parmakla gösterileni ve mevcûd olan nûkte sahibi üstâtların arkadaşı idi. 'Uşşâk makâmında, Darb-ı feth usûlünde:

Subh salup mâh-ı ruhundan nikâb

Çık ki temâşâyâ çıka âfitâb

Rişte-ı cânım(ı) tîr it pür-girih

Salma ser-i zûlf-i semen-sâya tâb⁽⁶⁸⁾

murabba'ı mutluluk veren eserlerinden olup, bundan başka, şarkı ilminin kâidelerine uygun bir miktar nezâket gösteren eseri dahi vardır ki, neşe dolu mûsiki erbabları tarafından beğenilmiştir.

Derviş Ali Şîr Ü Gani

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin olgunluk çağı Sultân Mehmet Hân'ın adâlet ünvânlı zamanı olup, yüce Gülşeni tarikatının dervişleri zümresindendir. Tecerrüde girmeye imkân veren istek ve tahsil tekkesinde, benzersiz ciddiyet ve yüksek bir gayret ile mûsiki fenni sahasın-

(68) Sabahleyin ay gibi yanağından örtüyü kaldırıp çık ki, güneş (seni) seyretsin.

Canımın ipliğini düğüm düğüm ok et; (ama) yasemin kokulu saçının başına (tellerine) bûklüm salma.

da derin bilgi sahibi kimselerden edvâr ilmini (öğrenmeyi) tamamlayarak, bilgi sahiplerinin önde geleni olduğu için üstâtlık tacını süsleyen ve aklının aydınlığı (sayesinde) ehliyet / hırkasını giyen (bir kişi) olmuştur. Tatlılık gösteren latif sesi güzel, hoş giden ve tatlı edâlı yüksek lehçesi ise üstâtlığını ortaya çıkaracak seviyededir. Gerçekte, adı geçen fennin incelik ve hakikatlerini gereği gibi bilen, nükteli, eşsiz olgunluğa sahip bir üstât idi. Nevâ makâmında Evfer usûlünde:

Hayl-ı uşşâka belâ-yı nâ-gehândır gamzesi
Çeşm-i ser-mesti ayân ammâ nihândır gamzesi (69)

murabba'ı ve Segâh makâmında ve Hafîf usûlünde:

Dil-i nizâre terahhum ider habîbim yok
Hezâr zahm nümâyân velf tabîbim yok (70)

murabba'ı mutluluk tabiatlı eserlerinden olup, bunlardan başka, yüze yakın murabba'ları ve altı yüzden fazla savt, tesbih ve ilâhileri vardır. Her biri mûsiki fenninin kaidelerine uygun olarak musanna ve noksansız olup, mûsiki bilenlerin tama-

(69) Ansızın ortaya çıkan gamzesi ile (o) aşıklar topluluğu için bir belâdır. Süzgün gözleri ortadadır ama gamzesi gizlidir.

(70) Zayıf gönlüme merhamet edecek sevgilim yok; binlerce yara meydanda fakat tabîbim yok.

ma (bunları) can ve gönülden beğenmiş; bal tatlısı nağmeleri ile (de) müzik başlangıcının ağzına tatlılık vermiştir.

Derviş Ali Ser-neyzen

Doğduğu yer cennet kokulu Şam ve yerleştiği yer Dârü's-Saltanatı'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civarında Galata Mevlevi-hânesi ve şöhret vakti, Sultân Mehmet Hân'ın sa'âdet nişânlı zamanıdır. Güçlü ve muktedir sesinin (yarattığı) ney üfleme arzusunu kol gücüyle süsleyerek daima şarkı fennini öğrenmeye nefes harcamış ve neşe gösteren edvâr ilmini öğrenmek için de nağme saçıcı olmuştur (çok çalışmıştır). Mevcût olan üstâtlardan adı geçen ilmi tahsil (etmek) ve terâne dolu kaideleri tamamlamakla, mûsiki fenninin mutriphânesine üstâtlık şâh (ve) mansûrunun perde çekicisi (göstericisi) ve ehliyet vadisinin öncülerinin beceriklisi olmuştur. Hoş edâlı sesi güzel ve yüksek lehçesi beğenilirdi. Bayâtî makâmında, Çenber usûlünde:

Subh-dem cânâ nesîm-i zûlf-i şebhûyun senin
Andırır uşşâka her dem ol gül-i rûyun senin⁽⁷¹⁾

murabba'ı ve Irâk makâmında, Haffif usûlünde:

(71) Ey sevgili, sabah vakti senin şebboyu andıran saçının nesimi (daigalanması), aşıklara her an senin gül yüzünü hatırlatır.

Gördüm aks-i rûy-ı yâri gevherin âyînede
Bir güzeldir hıfz olunmuş gûyiyâ gencînede⁽⁷²⁾ /

A16b murabba'ı, eserlerinden olup bunlardan başka temiz ve güzel, mutluluk bahşeden bir miktar eseri dahi vardır.

Derviş Mehmet

Doğduğu yer, cennet gibi Bağdat beldesi ve şöhret zamanı, Sultân Mehmet Hân'ın ferahlık veren devri olup, yüce Mevlevî tarikatı zümresindendir. Geçen zamanın hallerini omuzuna yüklenmiş; çalışma ve iz'ân keşkülünü eline almış olup diğer alakalardan (dünyevi alakalardan) sıyrılmayı meslek edinenler dairesine (halka) dahil olmuştur. Ezgi ilminin üstâtlarından fen tahsil etmeyi arzulayarak pek çok ciddiyet ve sayısız gayretler ile mûsiki fenninin nükte sahiplerinin kâmilî ve üstâtlık halkasının üstün meziyetli şeyhi olmuştur. Sesi tatlılıkta orta derecede ve yüksek lehçesi hoş sözlü idi. Evc makâmında ve Zencûr usûlünde:

Ter olmadın leb-i hâhiş kenâr-ı câmindan
Çekildi dil feleğin bezm-i nâ-tamâmından⁽⁷³⁾

murabba'ı ve Hicâz makâmında, Zencûr usûlünde:

(72) Sevgilinin yüzünün aksini cevherden aynada gördüm.

Sanki, hazineye saklanmış bir güzeldir.

(73) İstek duyan dudağı, kadehinin kenarından ıslanmadan gönül, feleğin tamam olmayan meclisinden çekildi.

Arızın vasf eyler iken gülşen içre gül güle
Şöyle kesret oldu kim söylerdi bülbul bülbüle⁽⁷⁴⁾

murabba'ı safâ verici eserlerinin tamamından olup, bunlardan başka, mûsiki fennine uygun ve incelikleri bilen üstâtlarca makbûl on beş kadar latif eseri dahi vardır ki, hepsi sanatlı ve hoştur.

Derviş 'Abdi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret vakti, Sultân Mehmet Hân'ın şevk ulaştırıcı devri olup, Mevlevi tarikatı dervişleri zümresindendir. Çalışma ve inanma halvetgehinde mûsiki fennini tahsil etmeğe fikir ve iz'ânı yetersiz olduğundan, öğrenmek için irfan sahibi üstâtların kölesi olmaya can ve gönülden koşarak nağme ilminin öğrenimini tamamlamış ve malûmât ile sanat göstermeyi tahsil edip üstâtlık tekkesine neşeyi revâ gören şeyh ve ehliyet kürsüsüne mev'ize okuyucu olmuştur. Tatlılık ulaştıran nefesi pek lâtif ve güzel lehçesi nazik idi. Hicâz makâmında ve Evfer usûlünde: /

Al7a

Bir yanar mı bulunur çün ciğerimden gayrı
Bir acır mı bulunur yârelerimden gayrı⁽⁷⁵⁾

(74) Gül bahçesinde gül güle senin yanağının vasfını anlatırken öyle bir topluluk oluştu ki (bunu) bülbul bülbüle anlattı.

(75) Ciğerimden başka yanan bir şey bulunur mu ve yârelerimden başka acır bir şey bulunur mu?

murabba'ı mutluluk arttıran eserlerindendir. Bundan başka, işitenlerin heyecanını arttıran ve kulakların duymasını tervic eden mutlu tabiatının çocuğu (diyebileceğimiz), bir miktar ince özellikle eseri vardır. Bunlar, şarkı fenninin usûlüne uygun olup ma'ârif sahibi üstâtlarca beğenilmiştir.

Derviş Ali Kudûm-zen

Doğduğu yer Filibe diyârı ve yerleştiği yer, Dârü'n-nasr ve'l-meymene Edirne şehridir. Şöhretinin en yaygın çağı, Sultân Mustafa Hân'ın sa'âdet nişânlı zamanı olup, yüksek Mevlevî tarikatının dervişler zümresindendir. Çalışma ve takâtinin nakkâresini, ciddiyet ve gayretin turre vurucusuyla velvele koparıcı kılıp sayısız çalışma defini istek avucunun süsü yaparak şarkı fenninin parlak usûlleri ni tahsile başlamış; mevcûd mûsiki üstâtlarından malûmât elde etmeğe çalışmış ve adigeçen fenni kemâle erdirmek suretiyle üstâtlık mutrip-hânesinin terâne kudûmünü neşeye boğmuştur. Temiz sesi çok tatlı; lehçesi yüksek ve letâfet dolu idi. Muhayyer bûselik makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Nâz idüp ben âşık-ı zâra sever dersen beni

Sen de insâf eyle ey gül-çehre kim sevmez seni⁽⁷⁶⁾

(76) Benim gibi inleyen aşığa naz ederek beni sever (nazımı çeker) dersin; ey gül yüzlü, seni kim sevmez, (ama) sen de (biraz) insâf et.

murabba'ı ve Baba Tâhir makâmında, Zencîr usûlünde:

Gel ey sabâ eser-i gül-bahârdan ne haber
Açar mı gonca dili gül-izârdan ne haber⁽⁷⁷⁾

murabba'ı şevk şi'ârlı eserlerinden olup, bunlardan başka lâtif, güzel ve incelikler ortaya koyan üstâtlarca beğenilmiş otuz kadar bilgili yaradılışının mahsûlü dahi vardır ki hepsi neşe bahşedici şarkı fenninin kaidelerine uygundur.

Derviş Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensâri olup, şöhret vakti Sultân Mehmet Hân'ın neşe ulaştıran zamânıdır. Henüz oyun çocuğu iken mûsiki terânele-
Al7b rini okumaya istekli olup, bilgi ve iz'ânının aslanı / irfan armağanıyla bağlanmış olduğu için mevcûd olan mûsiki ilminin üstâtlarından ta'allüm ile şarkının tatlı balından nimetle-
nir incelikler ortaya koyan ve doğruluktan hoşlanan kâmil bir üstâd olmuştur. Sesi latif, edâsı zarif ve temiz lehçesi nâzik idi. Muhayyer makâmında, Çenber usûlünde:

(77) Ey saba gel, bahar gülünün eserinden haber ver;
goncanın yüreği açılır mı, gül yanaklıdan ne haber?

Gerden-i cânda kemend-i zülf-ı cânâne midir
Eyleyen hâlim perişân ol perişâne midir⁽⁷⁸⁾

murabba'ı ve Acem makâmında ve Evfer usûlünde:

Bahâr-ı hüsnünün bil kadrin ey meh câvidân sanma
O gevher değme bir kanda bulunmaz rayegân sanma⁽⁷⁹⁾

murabba'ı letâfet arttıran eserlerinden olup, bunlardan başka, yüce yaradılışının mahsûlü (olan) on beş kadar musanna ve güzel eseri vardır ki (bunlar) mûsiki fenninin irfan sahiplerince seçkin kabul edilip beğenilmiştir.

Derviş Sadâyî

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret zamânı Sultan Murat Hân'ın devri olup, yüce Mevlevî tarikatı dervişleri zümresindendir. Sınırsız bir ciddiyetle, can ve gönülden ağız açarak kudretli nefesini ihtimam (gösterilen) gök tasının tınlatıcısı kılıp mevcûd mûsikiden anlayan nefes sahiplerinden tahsil etmek ve terâne düzenleyen fennin üstâtlarının âvâzına arkadaş olmak için çalışmak suretiyle, üs-

(78) Can boynunda (dolanan) sevgilinin zülfünün kemendi midir? Hâlimi perişân eyleyen, o perişan sevgili midir?

(79) Ey ay yüzlü güzel, güzelliğinin baharının kadrini bil, ebedi sanma; o cevher her ocakta bulunmaz, kolay bulunur sanma.

tâtlığının ehliyet ufuklarım şöhretiyle tamâmen doldurmuştur. Sesi keskin ve yüksek; nezâket gösteren lehçesi gönle hoş gelici idi. Aşîrân makâmında ve Evfer usûlünde:

Yolunda cân virem gibi derûnumda 'alâmet var
Şehîd-i tîg-ı aşk olmağa gönlümde şehâdet var⁽⁸⁰⁾

murabba'ı ve Hicâz makâmında Düyek usûlünde:

Meyân-ı lücce-i firkatde kaldı keştî-i dil
Bu rûzigâr ise çekmez kenâre neyleyelim⁽⁸¹⁾

murabba'ı eserlerinden olup, bunlardan başka mûsiki fennine uygun, neşeye vasıta olan mutluluk şî'ârlı bir miktar eseri dahi vardır ki (bunları) nâzik ve güçlü sesi ile fen sahiplerinin kulağına doldurmuştur.

Derviş Mustafa /

A18a Aşçı başı. Doğduğu yer Edirne şehri, yerleştiği yer adı geçen belde Mevlevî-hânesidir. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın ferah tavırlı devri olup, Mevlevî tarikatının dervişlerindendir. İhtimâm (gösterdiği) mutfağını, çalışma ve iz'ân kapkacakları ile doldurup istek ve inancının tamamını

(80) İçimde, senin yoluna can vereyim der gibi bir istek var. Aşk kılıcının şehidi olmak için gönlümde şehâdet var.

(81) Gönül gemisi ayrılık suyunun ortasında kaldı. Bu rûzgâr onu kenara çekmez neyleyelim.

irfan elde etme ateşi ile kaynatmıştır. (Bu arada) Neşe nişanlı şarkı fenninin üstatlarından şarkı pişirmeyi de öğrenerek, nağme söyleme ilminin şeker tadı verme meziyetlerini tahsil etmekle, üstatlık sofrasının baş köşesine oturmuş ve nimetleri kabul veya reddetme ehliyetine (sahip) çeşneci olmuştur. Güzel bir tatlılık sunan sesi, işitme yoluyla duyulan zevk bakımından yumuşak ve temiz edâlı lehçesi (ise) duymanın verdiği lezzet bakımından (etrafa) saf bal dökücü idi. Hicâz makamında Zencîr usûlünde:

Şarâb-ı germ-i ışkî nûş idüp mestânedir gönlüm
Gam ile ülfeti var zevk ile bî-gânedir gönlüm⁽⁸²⁾

murabba'ı, dinleyen ruhların gıdası olan şeker yüklü eserlerinden olup, bundan başka beğenmeye (sunulan) tabaklara konulmaya lâayık, bir miktar nefis ve lezzet arttırıcı tatlılık gösteren eseri dahi vardır ki mûsiki fenninin nefis şeyler yemeğe alışmış olanlarının makbûlüdür.

Derviş Kâsım

Doğduğu yer Tarâblus ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın saltanatının ilk yılları olup, Mevlevî dervişleri zümresindendir. Şarkı ilmini

(82) Gönlüm aşkın şarabını içip, mest olmuştur. Zevke yabancısıdır ama gamla içli dışlıdır.

elde etmek için,yaradılışındaki hiddet ve sınırsız gayretinin şiddetiyle,gençliğinde fazlasıyla meşk etmiş, öte yandan mevcûd mûsiki üstâtlarından malûmâtını tamamlayarak, mutluluk veren mûsiki ilminin meziyetlerine vâkıf, bilgi sahibi bir üstâd olmuştur. Temiz edâlı sesi tatlılıkta vâsat ve güzel lehçesi Arap tarzında idi. Uzzâl makâmında, Haffîf usûlünde:

Pîrâhen-i rengini o sîmîn-beden üzre

Berg-i gül-i terdir ki düşer yâsemen üzre⁽⁸³⁾

Al8b murabba'ı letâfet şî'ârlı eserlerinden olup, bundan başka, mûsiki fennine uygun neşe saçan sekiz kadar / eseri dahi vardır ki (bunlar) irfân sahiplerince kabûl görüp beğenilmiştir.

Zâî Harfî

Zihnî Efendi

İsmi Ahmet; doğduğu yer Dârü's-saltanatî'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul), yerleştiği yer Galata Kaza'sında Kasımpaşa'dır. Şöhret zamânı, Sultan Mehmet Han'ın ferah tavrırlı devri olup, yüce Divân Hocaları zümresindendir. Çalışma ve gayretinin misk kokulu kalemini, ik-

(83) O gümüş beden üstündeki renkli gömleği, yasemin üzerine düşen taze bir gül yaprağına benzer.

tidar elinin süsü yapıp sınırsız ihtimâmının güzel sayfasını edvâr ilmini öğrenmek için süsleyerek (buraya) terâne şî'ârlı kâfîdeleri yazdığından asrının üstatlarının ve şarkı vadisinin istifâde ettiği kesedârı iken (dana sonra) musiki kaleminin halifelerinin hocası, meziyetler sahibi nağme nişânlı önder bir üstât olmuştur. Latif sesi hazin ve zarif lehçesi nezâket bakımından güçlü idi. Temiz söz söyleyenlerin nedimi ve mevcûd büyüklerin musâhibi olduğundan başka ekseri bilgi sahasında da mâhir, mükemmel bir şâir idi. Bayâtî makâmında ve Çenber usûlünde:

Râyic olmaz her zamân nakd-i temennâ böyledir

Ağlama ey hâce kim ümmîd-i dünyâ böyledir⁽⁸⁴⁾

murabba'ı, lâtif eserlerinden olup bundan başka bir miktar neşe şî'ârlı eseri dahi vardır ki (bunlar) bahsi geçen fenin üstatlarınca beğenilmiştir.

Râ Harfi

Recep

Doğduğu ve yerleştiği yer Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin en yaygın çağı Sultân Mehmet Hân'ın adaletiyle ünlü zamanı olup

(84) Temennâ parası her zaman revaçta olmaz, böyledir; ey hoca ağlama çünkü dünyânın arzusu bu yoldadır. (Herkes bu sözle avunur)

babası taş satıcıları zümresinden olduğu için Taşcı-zâde Recep de derler. İhtimâm ve ciddiyet mermerini hesev bal-tası ile güzel endamlı kılıp, mûsiki ilminin kusursuz kas-rının döşemesini ve şadırvanını istek matkabı ile delmiş-tir. Sevince vesile olan suyunu akıtmak için de neşe sahi-bi Al9a bi ilim üstâtlarından adı geçen ilmin şarkı / vadisini öğ-renme (isteğini) taşa kazılmış süsü gibi işlemekle ün ka-zanmıştır. (Böylelikle) Üstâtlık tâkının sevinç taşların-dan örülmüş revâkının kurucusu ehliyet sahibi (bir zât) olmuştur. İncelik dolu sesinin güzelliği, nağmeden anlama-yan gönülleri yumuşatıcı; mümtaz ve yüksek lehçesi (ise) temiz ve nazik idi. Gerçekte, adı geçen fennin vadisine kemâl taşlarıyla adını kazmış ve üstün meziyetleri benli-ğinde toplamış bir üstâttı. Muhayyer makâmında ve Evfer usûlünde:

Figân kim haste-i hicrânın ol şûh-ı cihân bilmez
Aceb müşkil belâdır k'ola yârin bir aman bilmez⁽⁸⁵⁾

murabba'ı ve Irâk makâmında, Sakîl usûlünde:

Lutf-ı hevâ nesîm-i seher bâd-ı nev-bahâr
Ber-bâd idüp gönülde komaz zerrece gubâr⁽⁸⁶⁾

(85) Feryat ki hicran hastasını o cihânın şuhu bilmez.
Yârin olan kimse için bu acâyip, müşkil bir belâ-
dır; (çünkü) o aman bilmez.

(86) Havanın lutfu, seherin esintisi ve ilkbahar rüzgârı
berbât edip gönülde zerrece toz bırakmaz.

murabba'ı mutluluk veren eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki ilminin güzellik ve sağlamlık kaidelerine uygun, üst seviyede yüzden fazla murabba, nakış ve şarkısı vardır. Bu eserler işinin ehli üstâtlar tarafından beğenilmiş olup şöhret kazanmıştır.

Recep Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin en yaygın çağı, Sultan Mehmet Hân'ın ferah tavırlı devri olup, önceleri çömlek satıcıları zümresinden olduğu için İbrikçi Recep (de) derler. İstek çömleğinin mayası çok çalışma ile yoğrulduğundan, mûsiki vadisinde tahsil etmek isteğine gönlü doymayıp, mevcûd olan mûsiki fenninin ariflerinden neşe veren ilmin tahsiline iktidar kolunu sıvamıştır. Sanat ve bilgiyi tamamlamaya alabildiğince ciddi bir çaba sarfetmekle, şarkı fenninin inceliklerini ortaya koyan, âhenk ilminin hakikatlerine vâkıf üstâd ve kâmillerden olmuştur. Tatlılık bahşeden sesi eşsiz; yüksek lehçesi hoş edâlı ve hoş tabirli olduğu için defalarca şevketli padişah huzurunda süslü ve müşkül fasıllar yapıp adâletli padişah / hazretlerinin makbûlü olmuştur. Hüseyinî makâmında, Evfer usûlünde:

Y. Ç.

**Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi**

Bûs eylemedir dehânını niyyetimiz
Gencîne-i gaybdan gelür kısmetimiz⁽⁸⁷⁾

murabba'ı ve Uşşâk makâmında, Nîm-devr usûlünde:

Dil-i gam-ülfetin bir kerre mesrûr olduğın görsek
Gam-ı hicrin gönülden dûr u mehcûr olduğın görsek⁽⁸⁸⁾

murabba'ı letâfet şi'ârlı eserlerindendir. Bunlardan başka, şarkı ilminin gerektirdiği gibi nezâket ve sağlamlıkta başarıllı bini aşkın murabba, nakış ve şarkısı vardır ki gönül ferahlatan bu eserler, mûsiki fennini bilenlerce cân ve gönülden beğenilmiştir. Bin üç yüz târihi civârında, ecel elinin çeliği kesen taşı, Mısır diyârına deniz yoluyla sefere çıkan adı geçen vücut testisini yüz parçaya bölüp yok ederek hayat suyunu bekâ denizine döktü.

Reşit Çelebi

İsmi Mehmet; doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhretinin en yaygın çağı, cihân efendisi Hazret-i Sultân Ahmet

(87) Niyetimiz ağzım öpmektir. Kısmetimiz gayb hazinesinden gelir.

(88) Gama alışmış gönlün bir kere sevinçli olduğunu görsek ve senin ayrılık gamının gönülden uzak ve ayrılmış olduğunu görsek.

Hân'ın cömertlikler ünvanlı zamanıdır. Eski Saray'ın balta-
cılar zümresinden iken Enderûn-ı hümayuna dahil edilmiştir.
Kısa bir zaman için dışarıya çıkarıldıktan sonra, felek pâyeli
padişaha yakınlığı olan yüce sadaretin şerefli (kişisi)
vezir-i âzam İbrahim Paşa Hazretleri tarafından kendisine
Kağıt Emâneti hizmeti inâyet ve havâle edilmiştir. Adı geçen
fennin ehillerinden sınırsız çalışma ve kusursuz gayret ile
terennûm ilmini elde ederek öğrenimini tamamlamış idi. Latif
sesi yüksek ve zarif lehçesi gönle hoş gelirdi. Zekâsının
fazlalığından kendi kendisiyle konuşan bir kimse gibi çeşit-
li olgunlukları elde etme arzusunun mehtâbı ile (içi dışı)
aydınlanmıştı. Rast makâmında, Fer usûlünde:

Şol katre-i eşkim ki akar kan arasında
Lü'lü gibidir sübha-i mercân arasında⁽⁸⁹⁾

murabba'ı ve Baba Tahir makâmında, Semâ'î usûlünde:

Sun sagarı sâkî bana mestâne desünler
Uslanmadı gitdi gör o divâne desünler⁽⁹⁰⁾

murabba'a şevk arttıran eserlerindendir. Bunlardan başka, mü-
siki fenninin üstâtlarınca kabul edilen irfan dolu yaradılı-
şının mahsûlü olan eserleri ve akıcı, temiz şiirleri vardır.

(89) Şu gözyaşımın damlaları kan içinde akar. (Onlar) Mer-
can dizisi arasındaki inci gibidir.

(90) Sâki bana kadehi sun, mestâne desinler; uslanmadı
gitti, gör o divâne desinler.

Sîn Harfi

Sütcü-zâde

İsmi 'İsâ, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfe-ti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret vakti, I.Sultân Ahmet Hân'ın devlet ünvânlı zamânıdır. Yavaş yavaş çalışma mayasını ciddiyet ve ihtimâm sütüne bulaştırmış; tahsil kâsesini, elhân fenninin bestelerinin köpüklü sütüyle ağzına kadar doldurmuştur. Mevcût olan bilgi sahibi üstâtların şarkı memesinden süt emmek suretiyle (mûsikiyi) öğrenmiş; nağme fenninden çok kıymetli bilgiler edinerek mûsiki iş yerinin incelikler doğuran üstâdı ve terâne fenninin doğru tabiatlı kâmil kişisi olmuştur. Gerçekte, adı geçen ilmin meziyetlerine sahip olup tatbikatında üstün ve ehil bir kişi idi. Mâhûr mâkamında ve Devr-i revân usûlünde:

Dil-i sûzânı ol şûh-ı kemân-dârım nişân eyler
Semenderdür hadengi âteş içre âşiyân eyler⁽⁹¹⁾

murabba'ı ve Aşîrân makâmında Evfer usûlünde:

Nahl-i emel sebz olmadın geldik bu dehrin bağına
Bu rûzigârın değmedik biz bir yeşil yaprağına⁽⁹²⁾

(91) O keman sahibi güzel, yanmış gönüllü nişân eyler. Oku, ateş içinde yuva yapan bir semendere benzer.

(92) Emel fidanı yeşil olmadan bu dünya bahçesine geldik ve bu zamanın yeşil yaprağına erişemedik.

murabba'ı şevk şî'ârlı eserlerindendir. Bunlardan başka bilgisini gösteren, mûsiki fenninin kaidelerine uygun, A20a irfan sahiplerince de beğenilen elli kadar eseri / vardır.

Seyyid Nûh

Doğduğu ve yerleştiği yer Amid (Diyarbakır) beldesi. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın devlet ünvân-
lı zamanından yüce şanlı Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın sa'a-
det temelli devrine kadar olup, Tımâr Erbâbı zümresindendir. Heves gemisini, çalışma ve iktidar definesini, mûsiki deni-
zinin sahiline ulaştırmak; iz'ân ve irfânı yok eden tufan-
dan kurtarmak için, neşe nişânlı şarkı fenninin reislerin-
den mûsiki ilmini öğrenerek (bilgisini) sağlamlaştırmak su-
retiyle yelken açmıştır. Böylelikle, ma'ârif gemisinin içini
pek çok bilgiyle doldurup, heveskâr yaradılışının rüzgârının
müsâdesi ile cehid ve talep hakirliğinin derinliğinden kur-
tularak üstâtlık limanına demir atmış, ehliyet kenarına ha-
lat bağlamıştır. Her ne kadar acâyip edâlı sesi tatlılıkta
orta derecede ve gönle hoş gelen lehçesi, Acem tarzında idiy-
se de ehliyet ve üstâtlıkta, üstünlüğü gerçekten herkesçe
kabul edilmiştir. Mûsiki ilminde hakikatleri ortaya koya-
rak, mûsiki dalgalarından oluşan denizin dalgıcı ve taş-
kın ummânın eserlerinin incilerini toplayıcı olmuştur. Ba-
ba Tâhir makamında ve Rehâvî usûlünde:

'Aşkın yolında menzîl-i maksûda yitmişem
Kûh-ı belâ vü derdi bana mesken itmişem⁽⁹³⁾

murabba'ı ve Hüseyinî makâmında ve Nîm-fâhte usulünde:

Mushaf demek hatadır ser-safha-i cemâle
Bu bir kitâb-ı sûzdur, fehm iden ehl-i hâle⁽⁹⁴⁾

murabba'ı neşe arttıran eserlerindendir. Bunlardan başka, şarkı ilmin kaidelerine uygun otuz kadar murabba'lar, nakış ve şarkısı vardır ki her biri nükteler söyleyen üstâtlarca beğenilmiştir. Bin yüz yirmi altı senesinde ecelin yersiz elinin vuruşu, adı geçenin Diyarbakır'da vücûdunun şerefli dairesini kırdı ve ömrünün rebâbının tellerini kopardı.

Bin yılda olsa kişinin ke kârı var
Nûh'un da bir müsâ'ide-i rûzigârı var⁽⁹⁵⁾ /

A20b

Şîn Harfi

Şehlâ Mustafa Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Amid (Diyarbakır) beldesi-

(93) Aşkın yolunda maksat menziline ulaşmışım; belâ ve dert dağını kendime mesken edinmişim.

(94) Güzelliğinin ilk safhasına mushaf demek hatadır. Anlayan hal ehline bu bir yakıcı kitaptır.

(95) Kişinin ömrü bin yıl da olsa, ne faydası var. Nûh için de rûzgârın (belli bir) izni var.

dir. Şöhretinin en olgun çağı, Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın sa'âdet nişânlı zamânı olup Ciltciler Esnafı zümresindendir. Heves gözyaşları döken gözünü, ciddi ve yoğun çalışma ile yarararak; aynı şekilde musanna'âta dâir bilgileri öğrenmeye gayret ederek mevcut olan mûsiki ilminin üstâtlarından birer birer şevk nişânlı mûsiki kaidelerini tahsil etmiş; böylelikle şarkının gizli sırlarını gören ve terâne vadisinin kaidelerini bilen (bir kişi) olmuştur. Ahengli sesi, güzellikte orta derecede ve 'Acem usûlündeki lehçesi yüksek ve nazikçe olup, diyârının bilgi sahibi üstâtları ile üstâtlık rütbesinde aynı derecede idi. Isfahân makâmında, Darbeyn usûlünde:

Feryâd iderem zûlf-i siyeh-kârın elinden
Alsam seni ol düşmen-i gaddârın elinden⁽⁹⁶⁾

murabba'ı Segâh makâmında ve Semâ'î usûlünde:

Adem bu bezm-i devr-i dilârâya bir gelür
Bil kadr-i ömrini kişi dünyâya bir gelür⁽⁹⁷⁾

murabba'ı safâ kaynaklı eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki fenninin kaidelerine uygun, yüce yaradılışının mahsûlü

(96) (0) Siyah renkli saçlarının elinden feryâd ederim;
seni o gaddar düşmanın elinden bir alabilsem.

(97) İnsan bu gönül alan zaman meclisine bir defa gelir.
Ömrünün değerini bil; insan dünyâya bir kere gelir.

olan on kadar temiz ve güzel eseri vardır ki bunlar herkesçe beğenilmiştir.

Şeyh Yūsuf Mevlevî Çengi

Doğduğu yer belli değildir. Yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfet Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Beşiktaş Mevlevi-hânesi olup orada şeyhtir. Şöhret zamanı, Sultân Mehmet Hân'ın adâlet ünvanlı zamanıdır. Güzel iz'ânlı yaradılışının semâ-hânesini, ciddiyet ve gayret dervişlerinin mûsiki mukabelesi ile doldurup, ma'arif nişânlı ağzının mutrip-hânesini (ise) şarkıların âhengine ulaşmaya çalışan çalgıcılar ile dem-zen ve nağme yapıcı kılarak, mûsiki ilminin nakış ortaya koyan şeyhlerinden Mesnevi bilgisini de edinmek suretiyle adı geçen üstâtlık kürsüsünün okuyucusu, A21a ehliyetin seçkin mihrabının şeyhi olmuştur. İncelik / bahşeden sesi hâlet gösterici ve nezâkete mensup olan lehçesi hoş edâlıdır. Gerçekte, Mevlevi tarikatının şeyhlerinin zühd ve riyâzetlerde dahi en sâlihi ve en gûnahtan kaçınanı idi. Rast makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Bir sînede kim nâr-ı muhabbet eseri yok
Zulmetdedir ol nûr-ı Hudâ'dan haberi yok⁽⁹⁸⁾

murabba'ı ve Hüseyinî makâmında Semâ'î usûlünde:

(98) Sevgi ateşinden eser olmayan gönül karanlık bir yerdir ve Allah'ın nûrundan haberi yoktur.

در دل شکره افت یرفت نظامه
طولی که یدر میکنند طرف صلاحه (99)

murabba'ı mûsikiye uygun eserlerindendir. Bunlardan başka bilgili yaradılışının mahsulü, süslü ve çok etkili bir miktar (eseri) olup (adı geçen) ince düşünüşlü ve âhenkli bir çeng çalıcısı idi.

Şeyh-zâde Ahmet Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer Diyarbakır'dır. Şöhret zamanı, Sultân Mehmet Hân'ın cömertlikler nişanlı devri olup Nakş-bendî şeyhleri zümresindedir. Çalışma ve himmet safhasını ihtimam dizinin süsü kılmaş, gayret ve niyet parçalarını, bütünüyle istek eline geçirip şarkı ilminin şeyhlerinden feyz almıştır. Mahut fennin mev'ize söyleyicilerinden ifâde (tarzı hususunda) istifâde ederek üstâtlık kürsüsünün şeyhi ve ehliyet mahfilinin menkıbe söyleyicisi olmuştur. Tatlılık gösteren sesi latif ve temiz edâlı lehçesi hoş gidecek şekilde nazik olup, diğer ma'ârif sahasında da kâmil idi. Evc makâmında, Devr-i revân usûlünde:

(99) Babanın yan bakışıyla çocuğu kırdığı, incittiği gibi, gönül kırmakta onun bakışı dünyânın âfetidir.

Niçe demdir ki seyr-i mâh-rûy-ı yârdan dâruz
Düşüp târîk-i hicre pertev-i envârdan dâruz⁽¹⁰⁰⁾

murabba'ı Nîşâbûr makâmında, Devr-i kebîr usûlünde:

Aceb çok cevrimi çekdim ben ol hâl-i siyeh-kârın
Dirîgâ kim barışmadı benimle yıldızı yârin⁽¹⁰¹⁾

murabba'ı letâfet şî'ârlı eserlerindendir. Bunlardan başka, edvâr ilminin kâ'idelerine uygun hoş reftârlı, çok nazik bir miktar eseri dahi vardır.

Şive Ahmet Çelebi

A21b Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l- / mahmiye (İstanbul) dir. Şöhret mevsimi, Sultân Mehmet Hân'ın yüce tavrı devri olup, merhûm Şeyh Himmet-zâde Efendi tekkesinde zâkir başıdır. Çalışma ve iktidârın nazlı güzelini, edvâr ilmini öğrenme hususunda işveli kılıp mevcut olan neşeli şarkı ilminin üstâtlarından mutluluk esaslı mûsiki vâdisinde öğrenim görerek üstâtlık tekkesinin okuyucusu ve ehliyet halkasının önde gelenlerinden olmuştur. Seçkin sesi tatlılık dolu, nâdir görülen lehçesi

(100) Nice zamandır (o) ay yüzlü yâri seyretmekten uzağız.

Ayrılık karanlığına düşüp, çok nurlu ışıktan uzağız.

(101) Tuhaf, ben o siyah benlinin çok cevrimi çekdim. Yazık ki, yârin benimle yıldızı barışmadı.

letâfet verici idi. Şarkı ilminin meziyetlerine vâkıf ve mutluluk ulaştıran nağmelerin gidişinin şivesini bilenlerden idi. Irâk-ı muhâlifde, Zencîr usûlünde:

O meh-veşin yine yâd-ı ruhiyle âh itdim
Ol ah ile felek âyînesin siyâh itdim⁽¹⁰²⁾

murabba'ı ve Hüseyinî makâmında Evfer usûlünde:

Gezersin sû-be-sû âlemde bir mesrûr gördün mü
Harâb-âbâd-ı dehr-i köhneyi ma'mûr gördün mü⁽¹⁰³⁾

murabba'ı tatlılığa vesile olan eserlerindendir. Bunlardan başka yüzden fazla murabba'lar, savt ve ilâhisi vardı. (Bunlar) Mûsiki kaidelerine tamamıyla uygun olup tamâmı ma'ârif sahibi üstâtlarca beğenilmiştir.

Şerîf Çelebi

Doğduğu yer, Rûm diyârı ve yerleştiği yer, Mısır'daki Kâhire şehridir. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın şevk ulaştıran devridir. Allah'a şükür amacıyla, yüce gayretinin Nil gibi seliyle mûsiki fenninin kamışlığını sulayıp, çalışma ve itkan ırmağı ile ağzına kadar dolu olan nağme nişanlı

(102) Yine o ay yüzlü güzelin yanağının yadıyla oh ettim
ve o ah ile feleğin aynasını siyah ettim.

(103) Âlemde her tarafı gezersin, sevinçli bir kimse gördün mü? Köhne dünyânın harablığını ma'mûr gördün mü?

heves halicini akıtmak suretiyle iz'ân gölünü doldurarak üstâtlardan mûsiki ilmini tahsil etmiş; böylelikle üstâtlık peykesine oturmuş ve ehliyet kasrının seçkinlerinden olmuştur. Etkili sesi çok tatlı ve yüksek edâlı lehçesi nezâket kaynağıdır. Mûsikinin teori ve pratiğinde üstün bir usta ve külliyyat ihatasında (mûsikinin her sahasını kaplamada) berrak bir deniz idi. Nevâ makâmında, Sakıl usûlünde: /

A22a Ben ol bed-ahde rağmen bir vefâ-dâr eyledim peydâ
Dil aldırıdımsa ey dil böyle dil-dâr eyledim peydâ⁽¹⁰⁴⁾

murabba'ı Aşîrân makâmında, Çenber usûlünde:

Belâ-yı aşka düştün aşk-ı mihnet-kârı gördün mü
Beni âzâr iderdin sevdiğim âzârı gördün mü⁽¹⁰⁵⁾

murabba'ı safâya medâr olan eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki ilminin kaidelerine uygun, bilgi saçan yaradılışının mahsûlü olan elli kadar eseri vardır. Bunlar, adı geçen üstâtlığının belgesi olup mûsiki âlimlerince beğenilmiştir.

(104) Ben kötü sözüne rahmen (o sevgiliyi) vefâlı bildim. Ey gönül (onu böyle) bir sevgili olarak (kabul ettiğim için) sevdim.

(105) Aşk belâsına düştün, mihnet edici aşkı gördün mü?
Beni incitirdin sevdiğim, şimdi incinmeyi gördün mü?

Sād Harfı

Sarı Bākī

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata'dır. Şöhretinin en yaygın çağı, Sultân Mehmet Hân'ın iyilik saçı zamanıdır. Ciddiyet ve çalışma nasibinin heves yüzünü sarı renkli (kılıp), altın işlemeli mûsiki fenninin kimyasını elde etmek istemiş ve büyük bir çalışmayla sınırsız gayretinin kursunu saf ayarlı haline getirerek mevcûd mûsiki üstâtlarından (bu fennin) malûmât inceliklerini öğrenmiş ve böylelikle adı geçen ilmin nûkte sahibi üstâdı, terâne şî'ârlı vâdinin kâmilî olmuştur. Hoş bir etki bırakan sesi latif ve güzel edâlî lehçesi nâzik olup gerçekte, adı geçen fennin teori ve pratiğinde tam ve kusursuz bilgi sahibiydi. Sabâ makâmında, Semâ'i usûlünde:

Dilim o nâdire-gûy âşinâ-yı dil-berdir

Sözüm latife-i hâtır-güşâ-yı dil-berdir⁽¹⁰⁶⁾

murabba'ı şevk şî'ârlı eserlerindendir. Bundan başka, şarkı ilminin kaidelerine uygun, bir miktar hoş eseri vardır ki neşe dolu mûsiki fenninin nükteden anlayanlarınca beğenilmiştir.

(106) Gönlüm, o nâdir şeyleri söyleyen dilberin âşinâsıdır. Sözüm, sevgilinin gönlünü açan latifedir.

Tā Harfi

Turmuş Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) yakınında Galata'dır. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın ferahlık veren devri olup emekliler zümresindendir. Verimli çalışmasının heves A22b mumunu / gece ve gündüz sürekli olarak ciddiyet ve ihtimam meclisinde dik durdurmuş; çalışma ve istek makâmında tam bir sebat göstererek mevcut mûsiki fenninin ariflerinden bir şeyler elde etmeğe çalışmıştır. Böylelikle, adı geçen ilmin meziyetlerini icrâya çoban olarak üstâtlık sandalyesine oturmuş ve ehliyet evinin baş köşesine yerleşmiştir. Nazik sesi güzel olup, hoş edâlı yüksek lehçesi (ise) çok beğenilmiştir. Adı geçen, ilmin sırlarına vâkıf; terâne şî'ârlı mûsiki fenninin eserlerinin gizliliklerini keşfedici idi. Acem-aşîrân makâmında, Çenber usûlünde:

Andelibem gülşenim tab-ı münîrimdir benim
Tûtîyem âyîne-i mir'at zamîrimdir benim⁽¹⁰⁷⁾

murabba'ı latif eserlerindendir. Bundan başka, her biri mûsiki ilminin kaidelerine uygun yüzden fazla murabba, nakış ve şarkısı vardır ki hepsi mûsiki fennini bilenlerce beğenilmiş ve üstâtlığı kabul görmüştür.

(107) Ben bir bûlbûlüm; bahçem aydınlık yaradılışımdır.

Ben bir papağanım; içim parlak aynadır.

Tomtom İmâmı

İsmi Abdullah; doğum yeri Anadolu, yerleştiği yer Dârü's-saltanatı'l-'aliyye Kortahtiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Tophâne semtinde Tomtom mahallesi ve şöhret zamanı, Sultân Mustafa Hân'ın savlet tavrırlı devridir. Adı geçen mahallede hem imâmlık hem de mektep mu'allimliği yapmıştır. Çalışmada büyük ciddiyet ve gayret gösteren çocuklara mûsiki ilmini öğretmeye çok çalışmış; sürekli olarak onlarla meşgûl olmuştur. Öte yandan, devrindeki irfan mektebinin hocalarından ve edvâr düzenleme üstâtlarından şarkı kaidelerini ve usûllerini tahsil ederek üstâtlık bahçesinin irfan sahibi hocası olmuştur. Hoş etkili tatlı sesi âheng dolu; güzel edâlı yüksek lehçesi şûh ve kıvrak olup adı geçen ilmin teori ve pratiğinde lâayık olduğu şekilde üstün ve usta idi. Hüseyinî makâmında, Çember usûlünde:

Alma ey gül andelibin eşk-i çeşm-i pür-nemin
Nakş iden âb üzre nakş itmiş güzellik âlemin⁽¹⁰⁸⁾

murabba'ı ve Sabâ makâmında, Evfer usûlünde: /

(108) Ey gül, bûlbûlün nem dolu gözlerinden akan yaşları alma. Nakşeden, şu üzerine güzellik âlemini nakşetmiş.

A23a

Kaldı visâli çün hat-ı anber-feşâna dek
Geçsün bahâr sabr idelim biz hazâna dek⁽¹⁰⁹⁾

murabba'ı mutluluk vesilesi olan eserlerindendir. Bunlardan başka adı geçen ilmin kaidelerine uygun, her biri metânet ve nezâketde üstün olduğu için terâne şî'ârlı üstâtlarca beğenilen otuz kadar murabba'ı vardır.

Tâlip Efendi

İsmi Ahmet, doğduğu ve yerleştiği yer Bursa beldesi; şöhretinin en yaygın çağı, Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk veren devri olup, Erzurum'dan ayrılmış âlimler zümresindendir. Kürt-zâde de derler. Nağme ilmini öğrenme (isteği) onun iç dünyâsını adam akıllı sardığı ve dost yaradılışı (mûsiki) vâdisinden etkilendiği için sıkı ve ciddi bir çalışma ile o mutlu devirde, mevcut mûsiki üstâtlarından bu ilmi tahsil ederek üstâtlık mansıbın fermanını ele geçirmiş ve ehliyet âleminin hâkimi olmuştur. Temiz sesi hüzünlü ve süslü lehçesinin edâsı belâgat tavrırlı idi. Kürdî makâmında, Hafîf usûlünde:

Nîl-gûn fûtada seyr eyle o sîmîn bedeni
Deste-i sünbül ile seyr ide gör yâsemîni⁽¹¹⁰⁾

(109) Kavuşma ümidi (onun) anber kokulu hatlarının çıkacağı zamana kaldı. (Hele bir) Bahar geçsin de bir sonbahara kadar bekleyim.

(110) Mavi renkli çarşafıta o gümüş bedeni seyret. Sünbül destesinde o yâsemîni seyret.

murabba'ı ve Aşırân makâmında, Semâ'î usûlünde:

Bûy-ı gül-i nâzı dirmeyenler bilmez
Gül-zâr-ı niyâre ırmeyenler bilmez⁽¹¹¹⁾

murabba'ı hoş etkili eserlerindendir. Bunlardan başka, sanatlı ve güzel bir miktar eseri vardır. Ayrıca adı geçen, söz sanatını iyi bilen bir şâir olup ilim ve fazilet sahasının seçkinlerindendi.

Tavukcu-zâde

İsmi Abdullah, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın kederleri yok eden asrı olup zümresindendir. Büyük gayretinin havâf mizaçlı tavuğunu, ciddiyet dolu harmanın başak artıklarının toplayıcısı ve edvâr ilmini öğrenmenin yumurtlayıcısı kı-
A23b lıp, mevcut / mûsiki üstâtlarından öğrenim görmek suretiyle sabahları çok bağırarak çevik bir horoz gibi üstâtlık duvarının üstüne çıkıp olgun eserler verebilmenin (gururu) içinde ötmüş ve böylelikle ehliyet duvarının terâne evinde oturmuştur. Yaradılışının levhası bilgiyle dolu olup göğe ulaşan sesi tiz, yüksek lehçesi nâzik idi. Baba Tâhir makâmında, Çenber usûlünde:

(111) Naz gülünün kokusunu dirmeyenler bilmez. Ateşten gülbahçesine ırmeyenler bilmez.

İtmedi nezzâre hüsn-i dil-bere dîdem henüz
Rište-i mihnetle dikdi sûzen-i mâtem henüz⁽¹¹²⁾

murabba'ı safâ bahşeden eserlerindendir. Bunlardan başka mûsiki kaidelerine uygun, müstesna denecek bir miktâr temiz ve güzel eseri vardır ki bunlar gerçekte mûsikiden anlayan kişileri heyecanlandıracak niteliktedir.

^cAyın Harfî

^cAndelîp

Doğduğu yer Ruscuk beldesi, yerleştiği yer Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve şöhret zamânı, I. Sultân Ahmet Hân'ın çok âdil devri olup (resmî) vazifeliler zümresindendir. Çalışma ve iktidar isteğinin nâlesini çıkaran bûlbûlünü, gayret bahçesinin ağaçları üzerinde şakıtip mûsiki ilminin tahsili yolunda bütün bir gece öttürerek, o mutlu devirde mevcut mûsiki üstâtlarından şarkı ilmini öğrenmek suretiyle üstâtlık bahçesinin bûlbûlü ve ehliyet bostanının nağme saçıcı kuşu olmuştur. Tatlılık ortaya koyan sesi güzellik ve letâfetiyle; yüksek ve seçkin lehçesi ise hoş sedâlılığı ile meşhurdur. Nevâ makâmında, Evfer usûlünde:

(112) Mâtem iğnesi mihnet ipliğiyle dikip (kapattığı için) gözlerim henüz sevgilinin güzelliğine bakamadı.

Hüsn kim gâliye vü gâzeden imdâd ister
İstemez dil anı bir hüsh-i Hüdâ-dâd ister⁽¹¹³⁾

murabba'ı ve Aşirân makâmında, Semâ'î usûlünde:

Cân kalmadı bes ki nâle kıldım sensiz
Hicrân elemi ni şimdi bildim sensiz⁽¹¹⁴⁾

murabba'ı incelik arttıran eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki kaidelerine uygun olan ve mucize beyân eden yaradılışının bûlbûlünün nağmesi diyebileceğimiz yirmi kadar eseri vardır. Bunlar irfan sahibi üstâtlarca / beğenilmiş olup, adı geçen üstün yeteneği ile meşhurdur.

'Osmân Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata'dır. Şöhret zamanı (ise) Sultân Mehmet Hân'ın cömert tavırlı devri olup, Tersâne-i 'Âmire rûznâmecisi Mahmût Efendi'nin soylu evlâdıdır. Ve Musâhip Mustafa Paşa'nın Divân Efendisi'dir. Çalışma ve iz'ân gayretinin hizmetçilerini ezgi fenninin irfân güzelini elde etme yolunda cân ve gönülden koşturarak

(113) Güzellik ki misk kokusundan ve düzgünden imdat ister; gönül onu istemez; Allah vergisi bir güzellik ister.

(114) Ne yazık ki artık sensiz bende can kalmadı; (baştan ayağa) nâle kesildim. Sensiz (kaldıktan sonra) şimdi (artık) ayrılık elemi ni anladım.

o mutlu devirde seçkin mûsiki üstâtlarından öğrenip görmek suretiyle üstâtlık sarayının baş köşesine oturmuş ve ehliyet mevki'inin önde gelen seçkin bir kişisi olmuştur. Tatlı sesi gönle hoş gelici olup temiz lehçesi yüksek seviyede idi. Zekâ dolu yaradılışının aynasında neşe arttıran eserlerinin gizli sırları açık seçik görünürdü. Nevâ makâmında Hafîf usûlünde:

دل بصدرا میر و اما مرار دل یکیست
راه اگر بسیار باشد باز کو منزل یکیست (115)

nakşî Hüseyinî makâmında ve Türk-darb usûlünde:

ای مرغ کمر عشق فرو روانه بیاموز
کام سه هفته اخاه شد آموز نیامد (116)

nakşî tasnif ettiği eserlerindendir. Bunlardan başka, şarkı ilminin kaide ve usûllerine uygun, hoş gidici sanatlı ve nazik elli kadar murabba', nakış ve şarkısı vardır ki, bunlar mûsiki üstâtlarının tamamına beğenilip kabul gördüğü için meşhûr olmuştur.

(115) Gönül yüzlerce yola gider ama muradı birdir. Yol çok fazla olsa bile yolun tek olduğunu tekrarlar.

(116) Ey bülbül, aşkı pervânedan öğren; çünkü, o yanarak can verdi, ama sesi çıkmadı.

Arif Efendi

A24b İsmi Abdulbâki, doğduğu yer Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Kasımpaşa ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı's-seniyye (İstanbul) de Lâleli-çeşme'dir. Şöhret vakti Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk veren zamânından, adâletiyile ünlü şahlar şâhı Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın sa'âdet bahşeden devrine kadardır. O da bütün yüce / âlimlerin takip ettiği yoldan yürümüş ve Rûmeli Kazaskerliğine yükselmiştir. Bütün bilgi ve ilimlerde fazilet ve kemâlinin derecesini anlatmağa ve ispatlamağa lüzum olmadığı gibi, ta'lik hatlı yazmaları da yoruma muhtaç değildi. Böylelikle adı geçen, halk arasında bütün bilgileri kendinde toplamasıyla bilinen şöhretli bir kişidir. Mûsiki ilmini daha gençken mevcûd üstâtlardan pratik bir şekilde öğrenmiş ve (bu) fennin kitablarını inceleyerek mûsiki nazâriyatı (bilgisini de) tamamlamak suretiyle, o mutluluk yayan vâdide hakikatleri söyleyen olgun bir kişi ve incelik sahibi bir üstât olmuştur. Alim, fâzıl, hattat, fakih, Fars nahvini bilen ve şarkının meziyetlerine vâkıf onurlu bir şâir, münşî ve tarihçi hâsılı bütün ilim ve sanatı nefsinde toplayan mûmtaz bir şahsiyet olduğu gün gibi aşikârdır. Sesi hazin, nezâket bahşeden mucizelere güzellik katıcı lehçesi (ise) temiz ve tatlıydı. Onun lâtif sohbetleri, bilgi mecmû'asını okumaktan daha faydalı olduğu için her sahada (aranılan) bilgisi üstün bir kişiydi. Rûy-ı Irak makâmında ve Zencîr usûlünde:

Güşâd olur gül-ı bahtım tebessüm itdikçe
Açıldı gonca-i tab'ım terennüm itdikçe⁽¹¹⁷⁾

murabba'ı latif eserlerindendir. Bundan başka bir miktar, bilgiyi arttıran yaradılışının mahsûlü vardır ki (bunları) mutluluk nişânlı mûsiki fenninin üstâtlarının tamamı beğenmiş ve güzel bulmuşlardır. Adı geçen, mûsiki ürünlerini genç yaşta vermiş olup yüce tarikatın önde gelenlerinden olduğuna (ilmiye zümresine mensup olduğuna) binâen, eserlerini gizlemiş olduğu için, bunlar kendi adıyla şöhret kazanmamıştır. Bin yüz yirmi beş tarihleri civarında yüce ecel dokumacısının kalemtıraşı, güzel zâtının yüce nüshasından hayat faslını kazımış; ömrünün müstesna parçalarını (sayfalarını), vücûdunun tezhipli cildinden koparmak suretiyle, yokluğun nağme ilmine mevzû olan futûh dolu ruhunun meselesi bekâ sayfasına yazılmıştır. Böylelikle, firdevs-i âlâ medresesinin güzel göç edeni olmuştur. Vefât târihi: /

A25a Gidüp Arif Efendi kaldı ismi dehrde bâkî⁽¹¹⁸⁾

mısra'ıdır.

(117) O tebessüm ettikçe bahtımın gülü; terennüm ettikçe yaradılışımın goncası açılır.

(118) Arif Efendi gitti; ismi dünyâda bâkî kaldı.

Osman Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer Manisa şehri, şöhret vakti Sultân Mustafa Hân'ın haşmetli zamânı olup, Ze'âmet Erbâbı zümresindendir. Henüz yüzünün ı ışık saçan güneşi sakalın bulutuyla gizlenmeden istek ve çalışma atının süvârisi ve neşe dolu şarkı ilmini tahsil etme meydanının cilve yapıcısı olup, asrında mevcut irfân sahibi üstâtlardan mûsikî ilmini öğrenerek üstâtlık yularının tutucusu ve oyun atının ehliyet şî'ârlı kişisi olmuştur. Tatlı sesi seçkin, nezâket dolu lehçesi mucize düzenleyiciydi. Segâh makâmında, Muhammes usûlünde:

Terk-i ser eyledi dil kuçmak için sîm tenin
Başdan geçmese kuçmazdı seni pîrehenin⁽¹¹⁹⁾

murabba'ı ferahlık veren eserlerindendir. Bundan başka, şarkı fenninin kaidelerine uygun bir miktar nağmelerle dolu yaradılışının mahsulü vardır ki bunlar, mûsikî üstâtlarınca beğenilmiş olduğu için üstâtlığı meşhur ve bellidir.

Osmân Çelebi

Mahlası Vehbi, doğduğu ve yerleştiği yer Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata, şöhret zamanı (ise) Sultân Mehmet Hân'ın mutluluklar saçan devridir. Bos-

(119) Gönül senin gümüş tenini kucaklamak için başını terk etti. Eğer başını terk etmeyi göze almasaydı gömleğin seni kucaklamazdı.

tancılar Ocağının "Damcı" tabir olunan zümresindendir; daha sonra mutâd ekmek parçası ile (aylık bağlanmak suretiyle) buradan emekli olmuştur. Terâne meydana getirmeye hevesli çırarını, sürekli ihtiyat, gayret ve ciddiyet aletleriyle şarkı ilminin usûllerini öğrenmek için çalıştırıp, mûsiki fenninin nağme duvarlı binasının temellerine ve çatılarına vâkıf hakikat sahibi üstâtlardan, mûsiki fenninin sağlam öğrenme binasına (girmek için) sonsuz gayretle eteğini belinde tutarak (çok çaba sarfederek tahsil etmek suretiyle), meziyetler gösteren işbilir üstât ve nağme beyân eden nüktedân olgun bir (kişi) olmuştur. Yakıcı sesi çok tatlı ve temiz lehçesi nezâket kaynağı olup, adı geçen vadinin teorik ve pratiğini icrâyâ kâdir maharet sahibi üstâttı. Nevâ makâmında Semâ'i usûlünde: /

A25b

مطرب عشق مجرب ساز نوازی دارد
نقشی قمر نغمه که ز راه بجای دارد (120)

murabba'ı latif eserlerindendir. Bundan başka, elli kadar murabba'ları ve tesbihleri vardır ki nezâket ve metânetinin şöhreti, göğün üst teline ulaşmış olup ekseriyetle dünyâca meşhurdur.

(120) Aşk çalgıcısının ne kadar güzel sazı ve nağmesi vardır. Her nağmesinin nakşı bir başka yola süreklemektedir.

Ali Paşa

Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın sa'âdet tavırlı devrinin ilk yılları olup yüce Vezir Hazretleri sırasının seçkinlerindendir. Bahsi geçen asırda Basra vâlisi olmuştur. Ciddiyet ve gayretin parlak tuğunu, bilgi ipleriyle örülmüş otağın baş hedefi (yaparak) mutluluk veren fennin bayrak açan isteklisi olmak sûretiyle, o mutluluk devrinde mevcûd olan bilgili üstâtlardan nağmeye dayalı şarkı ilmini öğrenmiş; (böylelikle) üstâtlık sarayının seçkin kazaskeri; ehliyetin yüce pâyesinin haşmet verileni olmuştur. Tatlı sesi güzel ve taze; nâzik lehçesi temiz ve hoş edâlı olup, inanılır kişilerden mûsiki vâdisinde usta ve ünlüydü diye nakledilmiştir. Arazbâr makâmında, Nîm-devr usûlünde:

رفتیم و بردیم طغ تو برد

وادی جادی منفر بمنزل (121)

nakşı mutluluk arttıran eserlerindendir. Bundan başka, gerçekten mûsiki fenninin kaidelerine uygun on kadar nakşı ve murabbaları vardır ki, (bunlar) adı geçen ilmi bilenlerce beğenilmiş olup olgunluk mesnedinin süsü sayılmışlardır.

(121) Gittik ve senin acını gönlümüzde vadiden vadiye,
menzilden menzile götürdük.

Avvâd Mehmet Ağa

Doğduğu yer İrân diyârı, yerleştiği yer dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul); şöhretinin olgunluk çağı Sultân Mehmet Hân'ın merhamet tavırlı devridir. İktidar ve çalışma mızrâbını, mûsiki rebâbının tellerine vurmak için mevcûd olan mûsiki fenninin nüktedanlarından (mûsikiyle ilgili) sanatları ve bilgileri aslına uygun şekilde öğrenip (bu sahadaki bilgisini) tamamlayarak şarkı ilminin meziyetlerini bilen, güzel terâne ortaya koyan ve (dinliyenlere) mutluluk bahşeden bir hânende olmuştur. Etkili sesi gür; hoş edâlı lehçesi gönle hoş / gelici olup, edvâr ilminin terâne tavırlı (terâneye dayalı) dergâhının perde açıcısıydı. Aşîrân makâmında, Hafîf usûlünde:

Kanda varsa âşık-ı bî-çâre cânânın arar
Derd ile bîmâr olan elbette dermânın arar⁽¹²²⁾

murabba'ı ve Beyâtî makâmında Devr-i kebîr usûlünde:

Lâleler bezm-i çemende câm-ı işret gösterir
Devletinde husrev-i gül ayşâ ruhsat gösterir⁽¹²³⁾

murabba'ı süslü eserlerindendir. Bunlardan başka, bilgili yaradılışının mahsûlü bir miktar eseri vardır ki (bunlar)

(122)Zavallı âşık nereye baksa sevgilisini arar. Çünkü,

derd ile hasta olan elbette dermânını arar.

(123)Çemen meclisinde lâleler işret kadehi gösterir. Gül padişahı (da) devletinde yiyip içmeye izin verir.

terâne eserli üstâtlarca beğenilmiştir. Ayrıca, (adıgeçen) ustalıkla ud çalışıyla, neşe saçan ve (dinleyene) coşkunluk veren bir üstattı.

Kâf Harfi

Koca Osmân Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) yakınında Kasımpaşa ve ve şöhretinin en olgun çağı, Sultân Murat Hân'ın atıfetler ulaştıran zamanı olup Mütferrika zümresindendir. Henüz yakıcı gençlik günlerinde, çeşitli maharetlerin gösterildiği oyun yerine gitmekte iken şarkı söylemeye ve rebâb çalmaya heves etmiş, büyük bir gayret ve titiz çalışmayla mevcut olan terâne söyleyen irfan sahiplerinden edvâr ilmini öğrenmiş ve (bu ilmin) neşe şî'ârı sırlarına nüfûz etmiştir. (Böylelikle) Üstâtlık tarikatının piri, ehliyet vadisinin kılavuzu olup Anadolu üstâtlarının çoğunun üstâdı ve adı geçen ilmin hakikatler ortaya koyan olgun kişisi olmuştur. Gerçekte, Hâce-i Acem'in kendisinden neşe ortaya koyan mûsiki ilmi hakkında ders almaya; Farabî-i Arap'ın da şarkı fenninin inceliklerini öğrenmeye lâyık olduğu (heveslendiği) mûsiki erbâbınca malum ve meşhurdur. Latif ve tatlı sesi hoş gidici; seçkin ve beğenilen lehçesi belagat gösterici olup, bahsi geçen fennin kaideleri bilgiyle dolu iç levhasında birer birer mevcûd ve resmedilmişti. Segâh makâmında, Hafîf usûlünde:

Âşiyân-ı mürğ-i dil zülf-i perîşânındadır
Kande olsan ey peri gönlüm senin yanındadır⁽¹²⁴⁾

A26b murabba'ı ve Nevâ makâmında, Sakıl usûlünde: ,

Kûyun gibi ehl-i dile bâğ-ı İrem olmaz
Bağ-ı İrem ol cennet-i feyze harem olmaz⁽¹²⁵⁾

murabba'ı mutluluğa vesile olan eserlerindendir. Bunlardan başka murabba'ları, kâr, nakış ve şarkısı iki yüzden fazla olup her biri sağlamlık ve nezâkette üstün ve başarılıydı. Bilhassa, Bûselik makâmında ve Türk-darb usûlünde Niyâz-nâme adında sanatlı bir kâr-tasnif etmiştir ki, eğer bir tek bendi Gulam Şadi'nin kulağında küpe olsaydı; o konuda onun kölesi olmayı can ve gönülden kabûl ederdi.

Kadri Amâ

Doğduğu yeryerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul)'dir. Şöhret zamânı (ise) Sultân Murat Hân'ın cömert tavırlı devridir. Gerçi, onun basiret gözünü, körlüğün cilâ vurması görmez, görüşünün dürbününü (ise) karanlık ve kasvetli etmişti. Fakat, hevesli ve istekli varlığı, şarkı ilmini tahsil için baştan aya-

(124) Gönül kuşunun yuvası, senin dağınık saçlarındadır.

Ey sevgili, nereye varsam gönlüm senin yanındadır.

(125) Sokağın gibi gönül ehline İrem bahçesi olmaz. İrem bahçesi, o feyiz cennetine harem olmaz.

ğa göz ve kulak kesilip, ciddiyet ve gayretinin deryâsı öğrenme isteğiyle terâne koparıcı olarak mevcut incelik sahibi üstâtların ifâde omuzuna istifâde elini koymak suretiyle edvâr kaidelerinin pazarını dolaşmış (böylelikle), üstâtlık makamına ulaşmış ve ehliyet köşesinin seçkini olmuştur. Tatlı sesi, âhenk dolu ve gönül ferahlatıcı, nezâket ölçen lehçesi gönle hoş gelici ve hoş edâlı olup gerçekte, onun tatlılık arttıran yaradılış gözünün önünde, mûsikinin sırları (bütün gizliliklerine rağmen) gün gibi âşikârdı. Acem makamında Darb-ı feth usûlünde:

Ey şûh-ı cefâ-pîşe niçün câna kıyarsın
Kâfirdir o hâlin ki sen imâna kıyarsın⁽¹²⁶⁾

murabba'ı Hüseyinî makamında, Evfer usûlünde:

Anber hatın andım tama' hâma düşürdüm
Mûrg-i dili kurtulmayacak dâma düşürdüm⁽¹²⁷⁾

murabba'ı şevk şî'ârlı eserlerindendir. Bunlardan başka mûsiki fenninin kaidelerine uygun, sağlamlık ve incelikte en üst derecede olan iki yüzden fazla irfan dolu yaradılışının /
A27a mahsûlü vardır ki (bunlar), bu fenni bilen üstâtların tamâmın-

(126) Ey cefâyı âdet edinmiş güzel, niçin cana kıyarsın.

O benlerin kâfir olduğu için sen imâna kıyarsın.

(127) Senin anber kokulu hatlarını andım ve olmayacak şey hayal ettim. Gönül kuşunu kurtulmayacak tuzâğa düşürdüm.

ca beğenilmiştir. Böylelikle (adı geçen), üstâtlıkta parmakla gösterilen, ehliyetiyle herkesçe tanınan bir (kişi) olmuştur.

Kara Mehmet

Doğduğu yer Mârdin beldesi, yerleştiği yer Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul); şöhret vakti Sultân İbrâhim Hân'ın sevinç tavrırlı devridir. Şarkı vadisini öğrenme sevdâsı, ciddiyet ve çalışma ateşinin kıvılcımı ile netice doğuran heves yerini terkederek karanlı-ğın aşmış ve isteğin karanlık gecesinden karanlığı yok eden sonsuz çalışmanın mehtâbının parıltısı kesilip, o dert ortağı asırda mevcûd olan mûsiki ilminin üstâtlarından bilginin gümüş külçesine sevad yapma işini tahsil ve tarab fennini öğrenme müsveddesini tamamlamakla, üstâtlığın siyahlık yayan gecesinin karanlığı ortadan kaldıran bir ayı olmuştur. Sesi temiz ve güzel, lehçesi yüksek ve beğenilir olup gerçekte şarkı vadisinin rumuzlarına âşinâydı. Uşşâk makâmında, Evfer usûlünde:

Mahşer-i rûhmış saçın devr-i kamerde ey perî
Arş-ı mecfid imiş ruhun hâl u hattın melekleri⁽¹²⁸⁾

murabba'ı Bayâtı mikâmında, Çenber usûlünde

(128) Ey peri, kamer devrinde saçın ruh mahşeriymiş. Yan-ğın göğün en yüksek katı, ben ve hattın (ise) onun melekleri imiş.

Rûşen olmaz şam-ı bahtım subh-ı vuslat neylesün
Tâli'im tâli' değil ol mâh-ı tal'at neylesün⁽¹²⁹⁾

murabba'ı tarab nişânlı eserlerindendir. Bunlardan başka, mü-
siki ilminin kaidelerine uygun on kadar nezâket beyân eden
eseri vardır ki, (bunları) irfan sahiplerinin tamâmı beğenip
takdir ederek üstâtlığına hükmetmişlerdir.

Kapudan-zâde

İsmi Ahmet, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltana-
ti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöh-
ret vakti, Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın devlet ünvânlı zama-
nı olup vazife erbâbı zümresindendir. Ciddiyet ve gayret ge-
misine nağmelerden yelken, iz'ân sütûnuna çözü ve atkı ile
dokunmuş terâne kumaşından nişan koyucu bayrak ve sancak
olup, şarkı ummanının iş bilir kaptanlarından edvâr kayığının
kaptanlığını öğrenmek suretiyle, uygun havayı kollayarak üs-
tâtlık deryâsının sahiline ulaşmış ve (böylelikle) ehliyet /
A27b limanına demir atmıştır. Gür sesi geniş ve lehçesi nezâket-
ten habersiz olup (âdeta) heykel garipliğinde bir şahıstı.
Segâh makâmında, Muhammes usûlünde:

(129) Bahtımın gecesi aydınlanmaz; vuslat sabahı neylesin.

Talihim talih değil, o güzellik ayı neylesin.

Eyleye yâr sezâ-vâr-ı visâl ağyarı

Giryeden gayrı n'olur âşık-ı zârın kârı⁽¹³⁰⁾

murabba'ı ve Rehâvi makâmında, Remel usûlünde:

Seyr it izâr-ı yârı hatt-ı mûsk-bâr ile

Hoşdur çemende mevsim-i gül nev-bahâr ile⁽¹³¹⁾

murabba'ı çok latif eserlerindendir. Bunlardan başka mûsiki kaidelerine uygun, beğenilen; mutluluk verici yirmi kadar güzel eseri olup, (bunlar) şarkıdan anlayan üstâtlarca beğenilmiştir.

Kazzâz Hasan Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhret çağı, Sultân Mustafa Hân'ın adâlet ünvânı zamânı olup zanaat erbâbı zümresindendir. Çalışma ve iz'an gayretinin tezgâhını, nağme söyleme elbisesini hakkıyla öğrenmek (dokumak) için hazzırlayıp, mevcûd olan mûsiki ilminin iş yerindeki (sahasındaki) iş bilir kimselerden, terâne vadisinin nakış bağlama tahsilini (yapmak suretiyle), neşe nişanlı şarkı ilminin di-

(130) Yar, yabancıyı visâle layık eylediğinde bunca gören zavallı âşığın ağlamaktan başka ne yapabilir.

(131) Yârin yanağını misk kokulu hat ile seyret. (Çünkü)
Gül mevsimi çemende bahar olunca hoştur.

zisinin bükülmesini tamamlayarak edvâr fenninin iş bilir üs-tâdı ve hakikat ortaya koyan meziyetli kâmilî olmuştur. Mâ-hûr makâmında, Fer' usûlünde:

Bezm-i çemende şîveler eyler yürür misin
Cânâ cemâlin âyînede hiç görür misin⁽¹³²⁾

murabba'ı nâzik eserlerindendir. Bundan başka murabba'lar, şarkı ve ilâhisi otuz kadar vardır. (Bunlar) Adı geçen il-min kaidelerine uygun olduğu için, herkes tarafından beğenil-miş ve çoğu meşhur olmuştur.

Kef Harfî

Küçük İmâm

İsmi Ahmet, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltana-ti's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöh-retinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın sa'âdete ulaştı-ran zamanı olup, parlak şerefli Vâlide Cami'inde Na't okuyu-cudur. Beş vakitte (sürekli olarak), terâne ortaya koyucu ciddiyet ve çalışma ile şarkı ilmini gönlünce elde etmeğe ve bu husustaki bütün bilgileri tamamlamaya gayret göster-miş olup, o mutluluk ulaştıran zamanda, mevcut olan / ezgi ilminin kırâatını bilenlerden birşeyler öğrenmek suretiyle üstâtlık mihrabının olgun oturucusu; ehliyet câmi'inin haki-katler süsleyen muktedâsı olmuştur. Mûsiki vâdisinin ilim

A28a

(132) Çemen bezminde şîveler eyleyerek yürür müsün? Ey sev-gili, güzelliğini aynada hiç görür müsün?

ve amelisinde bilgisi tamdır; birçok eseri işitilmemiş (derecede) güzel ve istek verici olduğundan "mûsiki ilminin imâmı" ünvanına lâyık görülmüştür. Tatlılık veren neşe saçıcı sesi, güzellikte eşsiz, gönle hoş gelen seçkin lehçesi hoş edâlı ve nâzikâne olup, kıraat zamanı ağzının hareket etmesiyle tatlılık şekerlerini saçtıkça, dinleyicilerin tat alma (uzvunu) nağmelerin tatlılığının çeşnisiyle lezzet alıcı kılardı. Gerçekte, adı geçen zât gibi hem mûsiki fenninin definelerini bilen, hem de tatlı şi'arlı ve korkusuz hânende devirler ve asırlar içinde gelmemiştir. Evc makâmında, Evfer usûlünde:

Cûy-ı eşkim serv-kaddin çün ko aksun sû-be-sû
Bûsitân-ı kûyın arayı tolansun kû-be-kû⁽¹³³⁾

murabba'ı ve Hüseyinî makâmında, Nîm-devr usûlünde:

Niçün sûz-ı derûnın âşık-ı bî-dil nihân eyler
Anı bâd-ı nesîm-ı subh-ı vuslat hûd ayân eyler⁽¹³⁴⁾

murabba'ı dinleyen tabiatları heyecana sürükleyen, neşe bildiren eserlerindendir. Bunlardan başka beş yüzden fazla murabba'ı, nakşî ve şarkısı vardır. Her biri parlak birer inci gibi olan bu (eserler), mûsiki ariflerinin kulağına küpe

(133) Göz yaşı ırmağı servi boyun için bırak yer yer aksın.

Köşe bucağ dolanarak sokağının bostanını arasın.

(134) Gönülünü yitirmiş âşık niçin iç ateşini gözler. Onu vuslat sabahının rûzgârı bizzat açığa vurur.

olmuş ve üstâtların tamamınca takdir edilmiştir. Mutluluk sağan besteleri, can mecmuasının süsü ve ezgi ağzının bezeği sayılmıştır.

Keman-keş-zâde Ahmet Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) yakınında Tophâne semtidir. Şöhret vakti, Sultân Mehmet Hân'ın ferahlık veren devri olup vazife sahiplerindendir. Sınırsız çalışma eline cidiyet ve gayret okunu alıp, terâne elde etme evinde şarkı öğrenmek için çile çekmeye ihtimam pazusunu bağlayarak, mûsiki ilminin kabzasını tutan pehlivanlardan nağme oklarını atmayı tahsil etmek; mutluluk neticeli mûsikinin kaidelerinin hedefine isâbet ettirmeyi tamamlamak suretiyle /, nağme ilminin meydanında üstâtlık taşına isabet ettirici ve ehliyet menzillerinin öncüsü olmuştur. Tatlılık ulaştıran nefesi güzel ve şirinlik dolu lehçesi beğenilen olup, yay yüksüğünün nükte bilen ağzından uçan ezgi kaidelerinin oku, nağme arayan tabiatının nişangahını delip geçtiğinde, âferin denilirdi. Nevâ makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Kumaş-ı sürh-ı dâğım çâr-sû-yı sîne peydâdır
Neşât-ı aşkıla şerh-i vücûdum bir donanmadır⁽¹³⁵⁾

(135) Yaramın kırmızı kumaşı göğsümün dört bir yanını kaplamıştır. Aşk neşesiyle vücûdumun şehri bir donanmadır.

murabba'ı ve Sabâ makâmında, Sakıl usûlünde:

Yâre sorunca şive-i kadd-i nihâlini

Didi, gel itme bana kıyâmet su'âlini⁽¹³⁶⁾

murabba'ı irfan gösteren yaradılışının tecrübelerindendir. Bundan başka, neşe gösteren mûsiki fenninin kaidelerinin gereğine uygun bir miktar letâfet bahşeden eseri dahi vardır ki, ezgi ilminin üstâtları (bunları), güzellik (beğenme) parmağının süsü olan mücevher bir yüzük (olarak) kabul etmişlerdir.

Küçük Müezzîn Çelebi

İsmi Mehmet, doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'Aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin olgunluk çağı Sultân Mustafa Hân'ın atıfetler veren devridir. Felek mevkili kutlu padişahın huzurunda bir çok defa mutluluk verici mûsiki fasılları yaptığından asil padişahın makbûlü sayıldığı için, diğer nedimler gibi padişah huzuruna lââyık ve sohbe ruhsatlı olup, şanlı divan hocalarının yüce mansıbından Anadolu muhasebesi kendisine inâyet ve ihsan kılınmıştır. Önceleri, henüz adı geçenin yanağı gençlik cıvası ile cilâlı olduğundan ve sakal ile pas rengine bürünmediğinden, edvâr ilminin nurlu yolun-

(136) Yâre, boyunun fidanının şivesini sorunca; "Gel, bana kıyamet suâlini sorma" dedi.

da sınırsız ciddiyet ve gayret ile nağme okumaya uğraşmış; o safa zamânında mevcut olan elhân fenninin üstâtlarından şarkı tahsil etmeye niyetlenip, mevcut üstâtlardan mûsiki hakkında bilgileri tam manasıyla öğrenerek, üstâtlık halkasının baş oturucusu ve ehliyetin seçkin mahfili olmuştur. Tatlılık gösteren ve letâfet bahşeden sesi çok tesirli; çekişme tavırlı gönle hoş gelen lehçesi eşsiz olup, gerçi şarkı fenninin ilmî inceliklerinde sadeydi. Fakat, icrâda her-
A29a kesten / fazla kaidelere riayet etmek için irâde göstermesiyle meşhurdur. Muhayyer-Bûselik makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Alup âgûşa hem-çün hâle olmâh-ı nevi şimdi
Muradım üzre döndürdüm bu çarh-ı kec-revi şimdi (137)

murabba'ı ve Nevâ makâmında, Çenber usûlünde:

Dirsens ey dil çeşm-i bahtım derd-i hicrân görmesün
Kanlı yaşın sil nigân itdikçe cânân görmesün (138)

murabba'ı neşe verici eserlerindendir. Bunlardan başka, hoşagidici ve süslü on beş kadar ferahlık gösteren yaradılışının

(137) O yeni ayı, hâle gibi kucağa alıp bu çarpık dönüşlü feleği şimdi muradıma göre döndürdüm.

(138) Ey gönül, bahtımın gözü hicran derdi görmesin dersens; sevgilinin baktığında görmemesi için kanlı göz yaşlarını sil.

mahsûlü olan eseri vardır. Yukarıda adı geçen bin yüz yirmi dokuz senesinde, Dârü'n-nasr ve'l-meymene Edirne şehrinde nurlandırılmış hayat varlığının minâresinde ruh kandilini söndürücü olan soğuk elli ecel salâ okuyucusu, cennet musallasına göçme sedası için ağız açtığından (seslendiğinden) ahiret cemaatinin saflarına dahil olmuştur. Vefât tarihi:

Eyledi Küçük Müezzîn mahfel-i mevâda cây⁽¹³⁹⁾

mısra'ıdır.

Gülcübaşı-zâde

İsmi Mehmet, doğduğu ve yerleştiği yer Dârü's-saltanatî's-seniyye (İstanbul) yakınında Kasımpaşa'dır. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın iyiliksever tavırlı devri olup önceleri Tersâne-i Âmire'de mahzen kâtibiydi. Husûsi bilgilere sahip seçkin şimşeklerin çarptığı kalbini, ölçüsüz çalışma sulaması ile şarkılardan ibâret güllük ve nağme gösteren çiçeklerle dolu sevimli bir bahçe haline getirmek için sayısız ciddiyet ve çalışma sarfederek mevcûd olan edvâr ilminin üstâtlarından adı geçen ilmi ve bu ilmin neşe kaidelerini öğrenip, üstâtlık bahçesinde terâne okuma inbiği ile ehliyet gülsuyunu damıtıcı olmuştur. Coşku arttıran sesi güzel ve hoş edalı lehçesi nezaket dolu olup, mükemmel hâle gelmiş gül kokusu şevk neticeli mûsiki fenninin burnunu doldurmuş-

(139) Küçük Müezzîn, cennet mahfelinde mekân kıldı.

tur. Irâk makâmında, Fer' usûlünde:

Gidermiş dilden ol sohbetin ile gussalar gamlar
Kanı ey câm-ı Cem ol zevkler ol eski 'âlemler⁽¹⁴⁰⁾

A29b murabba'ı, yaradılış bahçesinin örneği olan safâ manalı eser-
lerinin kırmızı gül veren fidanlarından meydana gelmiş olup
bundan / başka, hoşâ giden ve nezâket örneği olan bir miktar
mutluluk verici eseri dahi vardır.

Mim Harfi

Murat Ağa

Doğduğu yer 'Acem diyarı ve yerleştiği yer Dârü's-
saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul)
dir. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Murat Hân'ın savlet
ünvanlı zamânından Sultân Mehmet Hân'ın sa'âdet tavırlı
devrine kadardır. Bin kırk sekiz tarihinde Gâzi Sultân
Murat Hân Hazretleri cennet gibi olan Bağdat kalesini, kı-
zılbaşların mel'anet parmaklı ellerinden keskin kılıç dar-
besiyle kurtararak idaresi altına aldığı anda, on iki adet
marifet sahibi şahıs ele geçmişti. Bunlardan onu sâzende
ikisi de okuyucuydu ki biri Mir Mehmet diğeri de adı geçen

(140) O sohbetinle gönülden kederler, gamlar gidermiş.

Cem'in kadehi, o zevkler, o eski âlemler nerede?

Murat Ağa'dır. Önce neşe töreli Acem üstâtlarından şarkı ilmini tahsili ve terâne dolu kaideleri zabt etmeyi tamamlamış; daha sonra, adı mutlulukla zikredilen Rum diyârının mûsiki üstâtlarıyla müzâkere ve munagame etmek suretiyle, edvâr ilminin birçok gizli sırlarına vâkıf olmuştur. Meziyetler gelininin örtünmüş yüzünü keşfettiği için (de), adı geçen fennin bilimleri arasında maksadına ulaşmış ve pek çok incelikler ortaya koyan üstâtlardan daha da üstât olmuştur. Tatlılıklar bahseden sesi yüksek ve güzel; hoş edâlı Acem tarzında olan lehçesi beğenilir olup mûsiki vadisinin ilmî ve amelîsinde mâhir idi. Hüseyni makâmında, Sakîl usûlünde:

Geçmiş meğer ki fevt-i dem-i fırsat itmişiz
Biz ol perîyi görmemişiz, gaflet itmişiz (141)

murabba'ı ve yine Hüseyni makâmında, Evfer usûlünde:

Ey reşk-i perî, hüsn-i Hudâ-dâd senindir
Vey gonca-dehen, bûlbûl-i nâ-şâd senindir. (142)

nakşî, mûsiki ilmine uygun eserlerindendir. Bunlardan başka yüze yakın murabba, nakış ve şarkısı vardır ki her biri letâfet ve nezâket mükemmelliği bakımından gönül alıcı olduğu

(141) (Fırsat) Zamanı geçmiş; meğer biz fırsat zamanını öldürmüşüz. Biz o periyi görmemişiz; gafletde bulunmuşuz.

(142) Ey perinin kıskandığı güzel, Allah'ın vergisi olan güzellik senindir. Ey gonca ağızlı, mutsuz bûlbûl senindir.

için mûsiki sahasında övülmüş ve beğenilmiştir. Bu sebeple, adı geçenin küçük şeylere dikkat eden, neşe saçıcı üstâtlığı akıl sahibi kimseler tarafından kabul edilmiştir.

Mehmet Beg Ahtâbî

A30a Doğduğu yer Antep diyârı ve yerleştiği yer, / Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın adâlet ünvânlı zamanı olup Alay Beyleri zümresinden bilgili bir zâttır. Koursuz ve eksiksiz çalışması ve benzersiz ve eşsiz yaradılış kuvveti ile neşeli asil şarkı fennini öğrenmeye güzel gücünü sarfedip, asrında mevcûd olan edvâr üstâtlarından tahsilini ve (mûsiki) kaidelerini zabt etmeyi mümkün olduğu kadar tamamlamakla, mûsiki fenninin hakikatleri ortaya koyan üstâdı ve parmakla gösterilen kâmilî olmuştur. Hakikatde, kendi asrında yaşamış olan mûsiki fennini bilen üstâtların teori ve pratikte en üstünü, en çok tanınanı, dikkat ve nezâketde (ise) mucize gösteren ve hoş nağmeler meydana getiren seçkiniydi. Tatlı ve ince tesirli sesi seçkin; güzel tabirli Acem tarzındaki lehçesi beğenilmiş olup, adı geçen vadide eserleri ve telifleri Hâce-i meşhûr'un kulak süsü olsa (kulağına gelse) ezgi fenni okulunda onun ders arkadaşı, Gulâm Şâdi ise mûsiki dergâhında hizmetçi olmağa insaf diliyle özlelerini belirtir; (onun) mutluluk veren eserlerini takdir ederlerdi. Evc makâmında, Türk-darb usûlünde Kâr-ı Gisû'ya nazire olan:

هری وشی دل دیوانه میکشد سوسه
که نیست حد بشر سیردیده دویسه (۱۴۳)

kârı ve Hüseyni makâmında, Nîm-sakîl usûlünde:

خیر بجلوه آب که سرو چمن طراز را
اب و حوازیارده که با نچه نیاز را (۱۴۴)

kârı en güzel eserlerindendir. Bunlardan başka kâr, nakış, murabba' ve şarkısı yüzden fazladır. Eserlerinin her biri, bu fennin remiz tanıyanlarına (değişik) bir hal verir. Bir çok meşhûr üstâtların eserlerine nazireler meydana getirip, işe yaramaz kaideleri asla uygun şekilde iptal ettiğinden, üstâtlığı dünyada meşhur olmuştur.

Muharrem Ağa

Doğduğu yer Kilis, yerleştiği yer Darü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye'de (İstanbul) Yenibağçe semtidir. Şöhret vakti, Mehmet Han'ın mutluluk veren devri olup, Sipâhiler zümresindendir. Çalışma ve düşünce kargısını akıl omuzunun süsü ve güzel nağme duymaya meraklı ciddi-

(143) Peri çehreli biri, deli gönlü kendine doğru çekiyor.

Çünkü, insanoğlunun yüzünü görmeğe takati yoktur.

(144) Kalk, o süslü çimeni sula, niyaz bahçesinin terâvetini arttır.

A30b yet ve gayretin süslü atını / mûsiki meydanında oyun gösterici kılmak için, mevcut olan terâne vâdisinin iyi binicilerinden arzu ettiklerini tahsil ve meziyetlerle dolu bilgileri öğrenmeyi tamamlamakla, üstâtlık dergâhının ulûfe defterinin başına adını yazdırıp ehliyet ulûfesi olmuştur. Latif sesi hazin ve hoş; güzel edâlı lehçesi gönle hoş gelici ve zarif olup, adı geçen fennin meziyetlerine ulaşmış; bilgide ve pratikte olgun bir üstâttı. Aşirân makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Hayâlin dîdeden, nakşın dil-i şûrîdeden çıkmaz
O bir mu'ciz-nümâ tasvirdir âyîneden çıkmaz⁽¹⁴⁵⁾

murabba'ı Acem makamında Hafîf usûlünde:

Bir bî-kesim ki hâlîme mahrem bulunmadı
Zahm-ı derûn-ı sîneye merhem bulunmadı⁽¹⁴⁶⁾

murabba'ı, yaradılışının ahırına bağlı olan önde gelen neşeli otlarından olup bunlardan başka, edvâr ilminin kaidelerine uygun, ferahlık veren on beş kadar eserleri dahi vardır ki bunlar mûsiki fenninin üstâtlarınca beğenilmiştir.

(145) Hayâlin gözden, güzelliğin de perişan gönülden çıkmaz.

O bir mucize gösteren tasvirdir ki aynadan çıkmaz.

(146) Kimsesiz bir kimseyim ki halime bir mahrem bulunmadı.

Göğsümün içindeki yaraya merhem bulunmadı.

Mü'ezzin Mustafa Ağa

Hânende başı da derler. Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata Kazası'nda Kasımpaşa'dır. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın adalet tavırlı devri olup, Enderûn-ı hümayûn'da baş hanendelerdendir. İz'ân ve gayret eteğini çalışma ve itkan beline bağlayıp edvâr minâresinin basamaklarına ayak koymaya başlamakla, mevcûd olan mûsiki ilminin nefis eserler ortaya koyan üstâtlarından ferahlık verici fenni öğrenerek, üstâtlık halkasının seçkin başı ve ehliyet kandi-
linin ışığı olmuştur. Gerçekte, adı geçen vâdidin pratik ve teorisinde maharet sahibi olup, faydalı terâne kaideleri hakkında malûmat ortaya koyan iç câm'inin ön safta oturanlarından-
dandı. Neşe uyandıran tatlı sesi yüksek; hoş giden nazik lehçesi gönül alıcı ve nükteli olup latif ve korkusuz bir
A3la hânendeydi. / Bayâti makâmında, Çenber usûlünde:

Alem oldu şâd senden ben esîr-i gam henüz

Alem itdi terk-i gam bende gam-ı 'âlem henüz⁽¹⁴⁷⁾

murabba'ı ve Irâk makâmında, Devr-i revân usûlünde:

(147) Âlem senden mutlu oldu; ben ise şimdi gam esiriyim.

Âlem gamı terk etti; ben de ise şimdi âlemin gamı
var.

Dil esir olmağa bir kâmet-i şimsâd ister

Hiç değildir yine dil mülkini ber-bâd ister⁽¹⁴⁸⁾

murabba'ı seçkin tavırlarının ortaya koyduğu eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki ilminin kaidelerine uygun, irfân dolu yaradılışının mahsûlü yirmi kadar eseri vardır ki şarkı ilminin meziyetlerine sahip üstâtlar, (onun) bilgi bayrağı olan adını üstâtlık mecmû'asının süsü yapmak için, beğendiklerini belirten ellerini beğenme yazısı yazan kalemin hareket merkezi haline getirmişlerdir.

Memiş Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Galata kazasında Fındıklı denilen mahaldir. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mustafa Hân'ın yüce tavırlı devri olup, Mîrî Kaftancısı akrabasından olduğu için (kendisine) Kaftânî Memiş Ağa da derler. İstek meydana getiren gayretinin yüce kumaşını, çalışma endâzesine vurup ciddiyet makası ile keserek iktidar iğnesi ile şarkı güzeline neşe ortaya koyan endâmına güzel elbise dikmeye hevesli olduğu için, mevcûd mûsiki üstâtlarından terâne şî'ârlı ilmin elbisesini dikmeği öğrenmek suretiyle ehliyetin küçük dükkânının üstâdı olmuştur.

(148) Gönül esir olmağa bir şimsâd boylu ister. Boşuna değildir; yine gönül mülkünü berbat ister.

Tatlı sesi şirin ve nazik lehçesi bilgili olup, mûsikinin târ u pudundan meydana gelen terâne kumaşı, neşeli iç hazinesinden (çıkan) bar-beste -i karar idi. Segâh makâmında, Zencîr usûlünde:

Çıkınca pîreheninden o sîne deryâda
Sadeh harâm ola dürr-i semîne deryâda⁽¹⁴⁹⁾

murabba'ı ve Aşîrân makâmında, Devr-i kebir usûlünde:

Bûse-i la'l-i lebin ol mest-i bed-hû virmedi
Haste-i hicrân-ı aşka bir içim su virmedi⁽¹⁵⁰⁾

murabba'ı hoşâ giden eserlerinden olup bunlardan başka mûsiki fenninin kaidelerine uygun irfan dolu yaradılışının mah-sûlü elli kadar murabba', nakış ve şarkısı vardır. / Eserleri adı geçen fennin üstâtlarınca beğenilmiştir.

Musallî Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer Dârü'n-nasr ve'l-meymene Edirne şehridir. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın adâlet tavırlı devrine kadar olup, pederi müderrisler-

(149) Deryâda o sine gömleğinden çıkınca (o) büyük inciye sedef haram olur.

(150) O kötü huylu, mest dudağının la'linden bir öpücük vermedi. Aşk hicrânı hastasına, bir için su vermedi.

dendir. Validesi Enderûn ebelerinden olduğu için "Ede-zâde" de derler. Çocukluktan olgunluk devrine gelinceye kadar çok çalışıp, mûsiki kaidelerinin mazmunlarını çözmeye heves etmiş ve mevcûd mûsiki fenninin gebelerinden yeni doğmuş nağmelerin terbiye edilmesini öğrenerek meziyet sahibi, zarif eserler veren bir üstât olmuştur. Gerçekte, şarkı çocuklarına gebe kalarak içindeki nağme ikizlerini dışarıya çıkarmış ve yeni yeni güzel eserlerinin çocuklarını düşürmüştür. Yüksek sadâsı tiz ve tatlılıkla orta derecede; gönlü okşayan lehçesi nazik ve ârifâneydi. Adı geçen, kabiliyet ve ehliyetinin mükemmelliğinden (dolayı) sanki, şarkı fenninin cenininin göbeğini kesen ve terâne beşiğinin yaygısının söküklerini diken bir kişiydi. Bayati makâmında, Firenk-çîn usûlünde:

Hat-ı izârını gördi senin o hâlet ile
Benefse ser-be-zemîn oldu yüz hacâlet ile⁽¹⁵¹⁾

murabba'ı, Hüseynî makâmında, Devr-i kebir usûlünde:

Şimdi meyli gönlümün bir serv-i hoş-reftâradır
Ol hilâl ebrû için gönlüm gözüm âvâredir⁽¹⁵²⁾

murabba'ı meziyet sahibi yaradılışının mahsûlüdür. Bunlardan başka, neşeli edvâr ilminin kaidelerine uygun otuz kadar mu-

(151) Menekşe o hâlet ile yanağındaki hattı görünce çok utanarak başını yere eğdi.

(152) Gönlümün meyli şimdi hoş yürüyen bir serviyedir.
O hilâl kaşlı için gönlüm ve gözüm avâredir.

rabba'ı, şarkı ve semâ'isi vardır. Üstâtların beğendiği eserleri büyük küçük herkes tarafından bilinir ve sevilir.

Mahmut Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer Amid (Diyarbakır) beldesi, şöhret vakti (ise), Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk veren devri olup mücellidler esnâfı zümresindendir. Ciddiyet bıçağını ih-
A32a timam eline alıp, terâne derisinden şarkı / mecmû'asının cildini resmetmek için, mevcûd mûsikinin başlığını tezhib eden üstâtlardan mutluluk veren edvâr ilminin cedvel çekmesini öğrenmiş; böylelikle, nağme ve irfâna dayalı dükkânın iş bilen üstâdı olmuştur. Gerçekte, adı geçen ilmin kaidelerini icrâ etmek için, iz'ân ve itkanın kopuk olmayan ipliği ile şirâzesini bağlayıp, irfân dolu içini muhafaza altına almıştı. Yüksek sadâsı güzellikte orta derecede; gönül alan lehçesi hoş edâlı ve Acem tarzında olup, (adı geçen) mûsiki feninin inceliklerine vâkıf idi. Uzzâl makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Ruh-ı alın sanemâ reşk-i şarâb olmuştur

Dil-i pür-sûzum ol âteşte kebâb olmuştur⁽¹⁵³⁾

murabba'ı ve Hicâz makâmında, Muhammes usûlünde:

(153) Ey güzel, al yanağın şarabın kıskanmasına sebep olmuştur. Yanan gönlüm (de) o ateşte kebab olmuştur.

گویم دی که در دردی در میانم
(154) باری که اسما نیکو در میانم

nakşı mûsiki ilmine yakışan eserlerindendir. Bunlardan başka, adı geçen ilmin üstâtlarının cân ve gönülden dinleyip beğendikleri, nağmeleri süsleyen yaradılışının mahsûlü otuz kadar eseri vardır.

Mustafa Ağa (Ser-hânende)

Doğduğu ve yerleştiği yer, Üsküdar civârında Kadıköy adlı mevki' ve şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın sevinç nişanlı devri olup Enderûn-ı hümâyûn'da Hânendebaşı olmuştur. Çok küçük yaşlardan itibâren gizli ve âşikâr (bir şekilde) edvâr ilminin nağmelerini (güzel şekilde) okumayı arzulayarak mûsiki fennini öğrenmek için çalışmıştır. Bu sebeple, çok gayret gösterip mevcûd mûsiki ilminin kaidelerini bilenlerden adı geçen ilmi tahsil etmiş ve titiz bir çalışma sonunda daha önceki üstâtların eserlerinin tamamını öğrenerek işini iyi bilen, incelik sahibi olgun bir kimse olmuştur. Güzellik ortaya koyan sesi yüksek ve latif; süslü lehçesi (ise) nazik olup, elhân ilminin kaidelerini sağlam

(154) Gönlümün derdini bir anda söyleyip ortaya koyayım.

Gök yüzünün çekemediği (o) yükü ortaya sereyim.

kalemi ile birer birer irfan dolu içinin sayfasına resmetmiştir. Baba Tâhir makamında, Nîm-devr usûlünde:

Hayâli cilve-ger dilde o şûh-ı dil-sitân gâib
Tıllısm-ı fitne âmâde velî genc-i nihân gâib⁽¹⁵⁵⁾

murabba'ı Segâh makâmında, Hezec usûlünde:

Bana rahm iderdi eğer bileydi o meh-likâ nigerânımı
Nazar eyler idi vefâ ile işideydi âh u figânımı⁽¹⁵⁶⁾

murabba'ı neşe veren eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki ilminin kaidelerine uygun, güzelliği ve inceliği ile çok takdir edilen yirmi kadar murabba'ları vardır. Adı geçen fennin ustaları tarafından (eserleri) çok beğenildiği için Üstatlık makâmına layık olmuştur.

Mûsiki Nâ'ibi Mustafa Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın atıfetler gösteren devri olup vazife erbâbı zümresindendir. İz'ânının ciddiyet ve çalışma

(155) O beni kendisine meftûn eden şuhun hayâli, gönülde iş ve yapıp durur; (ama) kendisi kayıptır. Fitnenin tıllısmı ortada; fakat gizli hazine kayıp.

(156) O ay yüzlü, eğer (ona) bakakaldığımı bilseydi, bana acırdı. Eğer âh ile figânımı işitseydi vefâ ile bana bakardı.

mübâşirini, mûsikiyi elde etme mahkemesine dahil olmak üzere öncü kılıp, adı geçen fennin şakirtlerinin bulunduğu mahkemeden şarkı ilmini öğrenmek ve neşe dolu malûmâtı tescil etmek suretiyle, üstâtlık beldesinin hâkimi ve ehliyet diyârının kaddısı olmuştur. Gerçekte, ustalar arasında cerh ve ta'dil sahibi bir üstât ve yüce ma'arif kazâsının seçkinlerinden olmuştur. Etkili sesi tatlı ve gönül alan yüksek lehçesi hoş edâlıydı. Asrının üstâtları, eserlerini ilk önce ona okutur ve dinletir, eğer o beğenirse yayar; beğenmezse gizlerlerdi. Bu yüzden Nâ'ib-i Mûsiki diye de isim yapmıştır. Hisâr makâmında, Muhammes usûlünde:

Ey peri peyker olaldan mest ü hayranın senin
Dağıduptur kendüyi zülf-i perişânın senin⁽¹⁵⁷⁾

murabba'î. gönül ferahlatan eserlerindendir. Bundan başka, irfan dolu yaradılışının mahsûlü bir miktar eseri vardır ki, üstâtların tamamı bunları beğenip takdir ederek can mazbatasının başlığı yapmışlardır.

Mecdi Efendi

İsmi Mehmet'tir. Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) ve

(157) Ey peri yüzlü, senin mest ve hayranın olduğundan beri perişan saçların kendisini dağıtmıştır.

A33a şöretinin / olgunluk çağı Sultân Mehmet Hân'ın şerefli devridir. Yüce âlimlerin takip ettiği yoldan giderek, cihân padişahı Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adalet tavırlı zamanında Anadolu Sadâretinin (Kazasker) süsleyicisi olmuştur. Gençliğinde edvâr ilmini öğrenmeyi arzulamış ve terâne güzeli heves aynasında kendini gösterdiği vakit, mutluluk veren o zamanda mevcut üstâtlardan, mûsiki ilmini tahsil edip adı geçen fennin kaidelerini öğrenmeyi tamamlayarak, üstâtlık makâmına ve neşenin sığındığı ehliyet mevkiine yerleşmiştir. Güzellik sergileyen sesi tiz ve hazin; seçkin ve gönle hoş gelen lehçesi belâgatli olup mûsiki fenninin incelikleri, kadı rütbeleri gibi bilgili içinin rûz-nağmesinde, birçok terâne külliyyatının bölümleri de faziletli kanatlarında (sayfalarında) kaydedilmişti. Beste-nigâr makâmında, Semâ'i usûlünde:

Yâd-ı ruhiyle ağlasam eşkim gül-âb olur

L'li hayâli ile su içsem şarâb olur⁽¹⁵⁸⁾

murabba'ı şevk şi'ârlı eserlerindendir. Bundan başka, şarkı ilminin kaidelerine göre bestelenmiş yüce yaradılışının mahsûlü olan on kadar eseri vardır ki, her biri üstâtlarca beğenilmiştir. Adı geçen ilimdeki ürünleri ilk zamanlarına ait olup, uzun müddet terâne vadisini terk ettiği için (eser vermediği için) halk arasında, güzel eserleri ve üstâtlığı unu-

(158) Yanağını anarak ağlasam, gözyaşlarım gülsuyu olur.

Dudağının hayali ile su içsem şarap olur.

tulmuştur. Kaza dalgası, nazlı ömrünün müddetini yokluktan (dünyâdan) kaldırıp, bekâ rûz-nağmesine kaydetmekle vesikaya dahil edildiği için, bin yüz tarihi civarında âhiretin kazâ evine vâsıl olmuştur.

Molla Mehmet Efendi

A33b Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) da Üsküdar semtidir. Şöhret zamanı, cihân şâhı Hazret-i Sultan Ahmet Hân'ın adaletiyle / ünlü devri olup, merhûm Şeyh Abdülhay Efendi'nin torunudur. Mûsiki ilmini öğrenme arzusuyla uzun müddet sıkılmadan himmet sarfedip, mevcûd mûsiki fenninin üstâtlarından adı geçen ilmi tahsil ederek bilgilerini tamamlamış; bu sûretle, ilmin inceliklerine vâkıf bir zât olmuştur. Güzel sesi hazin; etkili lehçesi bilgili olup, mûsiki fennini tetkik etme ve sanatlı eserleri aslına göre okuma hususunda üstâttı. Uşşâk makâmında, Çenber usûlünde:

Hasret ile dîdesi pûr-nem nice bî-çâre var
Şîşe-i dehr içre şimdi bir perî-runsâre var⁽¹⁵⁹⁾

murabba'ı, Mâhûr makâmında, Çenber usûlünde:

(159) Hasret ile gözleri yaş dolu bir çok zavallı var.

Şimdi dünyâ şîşesi içinde bir peri yüzlü var.

Haddeden geçmiş nezâket yol u bol olmuş sana
Mey süzölmüş şışeden ruhsâr-ı al olmuş sana⁽¹⁶⁰⁾

murabba'ı safâya vesile olan eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki ilminin kaidelerine uygun bilgili yaradılışının mahsûlü yirmi kadar eseri vardır.

Mahmût Ağa

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) da Üsküdar semtidir. Şöhret vakti, Sultân Mehmet Hân'ın cömertlikler gösteren devri olup Maktûl Kara Mustafa Paşa'nın hânendesidir. Yüce bilgili iç aynasında şarkı ilmini öğrenme isteğinin çehresi belirlediği için çok gayret sarfedip, mevcût olan edvâr ilminin üstâtlarından öğrenim görerek, adı geçen fennin bütün kaidelerini tamamlamak suretiyle üstün bir üstât olmuş ve olgunluk beline ehliyet kuşağını sıkıca bağlamıştır. Seçkin sesi tatlılık bahşedici ve güzel lehçesi fasahat süsleyiciydi. Evc makâmında Çenber usûlünde:

ساقی بنور باد برافروز جام ما
مطرب بگو که کار جهان شد بجام ما (161)

(160) Nezâket haddeden geçmiş sana boy pos olmuş; şarap da şışeden süzölüp sana al yanak olmuş.

(161) Ey sâki, şarabın nûruyla bizim kadehimizi parlat; ey mutrip, dünya işlerinin bizim gönlümüzce (muradımıza uygun) olduğunu söyle.

A34a murabba'ı şevk şiarlı eserlerindendir. Bundan başka, mûsiki / fenninin inceliğini bilen üstâtlarca beğenilen, temiz ve güzel, gönül süsleyen yaradılışının mahsûlü on kadar eseri vardır. Adı geçenin varlık elinin süsü olan hayat defî, ecel elinin usûlsüz, kötü tokatı ile kırıldığı için, bin doksan dokuz tarihi hududunda bâkilik dâiresine ayak koymuştur.

Nûn Harfi

Nazîm Çelebi

İsmi Yahya'dır. Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) da Kumkapı semtidir. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mehmet Hân'ın cömertlikler bahşeden devrinden zamânın padişâhlar padişâhı Hazret-i Sultân Ahmet Hân'ın adâletiyile ünlü devrine kadar olup, Sultân Mustafa zamanında Sadrazam merhûm Ammi-zâde Hüseyin Paşa, kendisini tâze meyva pazarının başına getirmiştir. Hevesli yaradılışının fidanı, gençlik bahçesinde ma'ârifin yeni yetişmiş fidanıyken, sürekli çalışma sulamasıyla edvâr ilminin semerelisi olmaya gayret etmiş, böylelikle adı geçen, şarkı sahibi olan üstâtlardan bu neşeli ilmin kaidelerini tahsil etmek sûretiyle, üstâtlık bahçesinin meyva toplayıcı ve ehliyetin kusursuz köşkünün seçkini olmuştur. Gerçekte, mûsiki vâdisinde geçmişte ekilip de zuhûr başını göstermemiş olan eser tohumlarının nağmelerinin renkli

çiçeklerini, nükte dolu yaradılışının feyiz terbiyesiyle yetiştirip ikâ ve icât şişesini koydukça, bu fenni bilenleri hayran bırakırdı. Bundan başka, belagat nişanlı ve mucize beyânlı şâir olup divân tarzındaki şiiri elden ele dolaşmıştır. Hazret-i Habîb-i Rabb-ı Gafûr (Hazret-i Peygamber'in) 'un na't-ı şerifi hakkında divânında hususi bir bölüm de mevcut olup, her sene birer na't-ı şerif inşâdı sebebiyle dünyâ bahçesinin inci saçan zâtı olmuştur. Hançereden çıkardığı sesi tiz ve belâgatlı lehçesi meziyet sahibiydi. Diğer bilgi sahalarında da meşhur olduğu için, yüz defa A34b asil padişah hazretlerinin huzurunda / mûsiki fasılları yapıp bir çok ihsanlara uygun görülmüştür. Hüseyinî makâmında, Zencîr usûlünde:

Cihân harâb girişme-i siyah çeşminden
Figân tegâfûl-i gamzenden âh çeşminden⁽¹⁶²⁾

murabba'ı, Muhayyer makâmında, Türk-darb usûlünde:

nakşı, nazik eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki üstâtlarının çok beğendikleri, edvâr ilminin kaidelerine uygun

(162) Siyah gözlerinin işvesinden cihân haraptır. Gamzenin tegâfûlünden feryad, gözlerinden âh.

(163) Kucakta güzel, elde kadeh, sevgili ise gönlümüzcedir. Dünyânın sultânı, böyle bir günde köledir.

beş yüzden fazla güzel murabba', nakış ve şarkısı vardır. Gerçekte, mûsiki ilmini, şiir ve Farsça'yı bilmesiyle dünyâda tektir. Bu sebeple, üstünlüğü diğer üstâtlarca da kabul edildiğinden onun meziyetlerini anlatmağa bile lüzum yoktur.

Nazîri-zâde

İsmi Mehmet, mahlası Emin'dir. Doğduğu yer Selânik, yerleştiği yer (ise) Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın zamânıdır. Kâtipler zümresinden olduğu için Kıbrıs defterdârı olmuştur. Gayret ve himmet yazısının istek kalemi ile nağme yazılarını yazmağa büyük gayret göstererek asrında mevcut olan mûsiki ilminin hocalarından bu fenni öğrenip, irfan defterinin muhasiplerinden neşe malûmatlarını zabtetmeyi tamamlamakla, şarkı vadisinin defter hânesine kâlem sahibi üstât, nağme evraklarının kesedârlığına (ise) bu ilmi süsleyen hoca olmuştur. Gür sesi zengin ve hoş giden lehçesi belagat beyân ediciydi. Gerçekte, adı geçen ilimde bilgisinin rütbesi birçok dikkat sahibi üstâtlardan daha yüksekti. Eski eserleri aslına uygun ihata edici olduğundan başka, yerleşmiş kıra'at ilimlerinde bilgili, güçlü, şiir ve inşâda dahi kalem sahibiydi. Nişabur makâmında, Devr-i kebir usûlünde:

انہری رخسار آمد جای در دل کرد و رفت
عقل اہیرانہ ان شکل و سمانل کرد و رفت (164)

A35a nakşı ve Segâh makamında Devr-i revân usûlünde:

یوسرہ اگر بجزای روی بکلزار روی
منور در زہرت روی تو عرض و خاری (165)

nakşı çok nâdir yaradılışının eserlerindendir. Bunlardan başka, mutluluk gösteren şarkı fenninin kaidelerine uygun on beş kadar neşeli eseri vardır ki, mûsiki ilminin üstâtları (bunları) çok beğenerek can mecmû'asının resmi (süsû) yapmışlardır. Bin yüz yirmi dört tarihi civarında, ömür defterinin sonuna ecel muhasibinin yaşlı kâtibi, tamam yazısını yazmakla hesap gününe kadar bekâ dinlenme yerine geçmiştir.

Nazım Efendi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhret vakti (ise) Sultân Mehmet Han'ın sa'âdet nişanlı devri olup, Şeyhülislâm

(164) O peri yüzlü geldi; gönülde yer etti ve gitti. Aklı, o şekil ve şemâ'ile hayran etti ve gitti.

(165) Gül bahçesinde bir an servi gibi salınırsan; her gül ve diken senin yüzünün hasretini çeker (Her gül ve diken sana âşık olur).

Bâhâyi Efendi'nin Fetvâ Emini Şeyh-zâde Mehmet Efendi'nin soyu temiz çocuğudur. Yüce müderrislerdendir. Ayrıca meşhûr Emirgûn-zâde'nin damadı olmuştur. Adı geçen mahdum, büyük küçük bütün bilgilerde yegâne fazilet sahibi, inşâ, hat, şiir ve muamma vadisinde (ise) itiraz götürmez bir ustadır. Bundan başka, mevcûd olan sazların hepsinde üstât ve birçok sanatlarda incelikler ortaya koyan kâmil bir kişiydi. Neşe şi'ârlı edvâr ilmini bilen üstâtlardan öğrenim görüp, terâne kaidelerinin faydalarını zabt ve tekml ederek adı geçen ilimde külliyat sahibi; nükte dolu olgun bir kişi olmuştur. Tatlı sesi hazin ve güzel; gönle hoş gelen seğkin lehçesi hoş ve beğenilir olup gerçekte, bütün bilgilerdeki olgunluğu beşeriyet halkasının dışında olduğu için ehliyet dersanesinin meydanına dahil olan müderrislerin en meşhuruydu. Muhayyer makâmında, Devr-i kebîr usûlünde:

Gönül te'sir-i tâb-ı neşve-i çeşminle mest olmuş
O keyfiyetle âhir vâsıl-ı bezm-i elest olmuş⁽¹⁶⁶⁾

A35b murabba'ı nüktedân yaradılışının mahsûlü olan eserlerindedir. Bundan başka, şarkı ilminin kaidelerine uygun on beş kadar güzel eseri vardır ki nağme ortaya koyan / üstâtların tamâmı üstâtlık ve ehliyetine eserleri ile delil ve şehâdetle bulunmuşlardır.

(166) Gönül, gözünün neşvesinin parlaklığının tesiri ile mest olmuş. O keyfiyetle meticede elest bezmine ulaşmış.

Nâbi Efendi

İsmi Yûsuf; doğduğu yer Ruhâ (Urfa) beldesi ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) dir. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mehmet Hân'ın iyilikler nişânlı zamanı ile felek ünvânlı Padişah Sultân Ahmet Hân'ın saâdet tavrırlı devridir. Yüce divân hocaları zümresindendir. Neşe şi'ârı güzel sesler kulağında ve aklında yerleştiğinden, edvâr fennini öğrenmeğe heves etmiştir. Bu suretle, mevcûd olan bilgili üstatlardan öğrenim görüp adı geçen fennin kaidelerini zabt etmeyi sağlam bir şekilde tamamlamakla, mûsiki fenninin defterhânesinin hoca-sı ve nağme nişânlı vadinin bilgili üstâdı olmuştur. Diğer bilgileri cihânın meşhuru olduğundan ayrıntılı şekilde anlatmaya lüzum yoktur. Nezâket gösteren sesi şirin ve belâgat edâlı lehçesi nazenin olup, adı geçen fennin meziyetlerine vâkıf olmada gerektiği kadar üstündür. Öncelikle Rehâvi makâmında, Nîm-devr usûlünde:

Ruhunda bâdeden yârin ki âb u tâb olur peydâ

Derûnumda benim bir ma'den-i sîm-âb olur peydâ⁽¹⁶⁷⁾

murabba'ı mûsiki fennine uygun eserlerindendir. Bundan başka ma'arif süsleyen yaradılışının mahsûlü olan bir miktar eseri vardır ki her biri incelikler bahşeden üs-

(167) Şaraptan yarin yanağında parlaklık ve tâzelik belirir.

(Benim) İçimdeki cıva madeni de ortaya çıkar.

tâtlarca beğenilmiştir. Adı geçenin bin yüz yirmi altı târihi hudûdunda, ömür divançesinin sonuna ecel kâtibinin siyah yazan kalemi:

Nâbi yeter muhasebesin gördün âlemin
Divân-ı rûz-ı mahşere var gör hesâbını (168)

belâgat ortaya koyan beytini tesbit ve takrir etmekle, âhîret divânının saflarında bulunanların arasına dâhil olmuştur. Ve-fât tarihi:

نابی بحضور آمد (169)

mısrâ'ıdır.

Nâzım Çelebi

İsmi (Mustafa'dır). Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) da Yenibahçe semtidir. Şöhret zamanı, Sultân Mehmet Han'ın ferahlık veren devri olup, Bektâşi halifelerinden Ördek İsmâil Efendi'nin ma'ârif perver torunudur. Hadsiz çalışma ördeğini, A36a bilgi denizi olan mûsiki havuzlarına / uçurup ciddiyet ve iz'ân mükemmelliği ile mevcûd olan mûsiki ilmini bilen üstâtlardan nağme ilmini öğrenmiş ve böylelikle, üstâtlık esâ-

(168) Ey Nâbi, âlemin muhasebesini gördün; yeter. Mahşer gününün divânına var; hesabını gör.

(169) Nâbi, huzûra geldi.

mesinin mühürünü, derûnunun süsü yaparak ehliyet ulûfesine sahip olmuştur. Temiz sesi güzel ve tatlı; süslü lehçesi etkileyici ve hoş edâlı olup, adı geçen fennin kaideleri bilgiliyle damgalı gönül sayfasında yazılmıştı. Hüseyinî makâmında, Çenber usûlünde:

Fark olunmaz şu'le-i âhım gice meh-tâb'dan

Neyleyim hûrşid-i rahşânım göz açmaz hâbdan⁽¹⁷⁰⁾

murabba'ı bilgili yaradılışının mahsullerindendir. Bundan başka, nağme fenninin kaidelerine uygun bir miktar çok neşeli eserleri de vardır. (Bunlar) Sağlamlık ve güzellikleri sebebiyle terâne ortaya koyan üstâtlar tarafından beğenilmiştir.

Na't-hân Abdi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul)'dir. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mehmet Hân'ın merhamet nişanlı devri olup vazife erbâbı zümresindendir. Sınırsız ciddiyet ve gayret paralarını şarkı ilmini öğrenmeğe sarf ve istekli içinin kesesini külliyyat tahsili vazifesine zarf edip bu mutluluk veren zamanda, mevcûd mûsiki ilmi üstâtlarından terâne beyan etmek hususunda istifâde etmek suretiyle, üstâtlık mah-

(170) Gece mehtâptan âhımın şûlesi fark edilmez. Ne yapayım; parlak güneşim uykudan göz açmaz.

filinde kaside okuyucu olmuştur. Gerçekte, edvâr ilminin na't sahasına ait sırları, onun bilgili gönül levhasına yazılmıştı. Nişabur makâmında, Çenber usûlünde:

Bakışın deler ciğerler bu ne gamzeli bakışlar
Revîşin alur gönüller bu ne şiveli revîşdir⁽¹⁷¹⁾

murabba'ı ve Muhayyer makâmında, Semâ'i usûlünde:

Mest olup gül gül açılmışsın bu fettânlık nedir
Alemleri kırmakdasın âşûb-i devrânlık nedir⁽¹⁷²⁾

A36b murabba'ı ferahlık veren eserlerindendir. Bunlardan başka, yüce yaradılışının mahsûlü olan temiz ve süslü / on beş kadar eseri vardır ki her biri adı geçen fennin kaidelerine uygun olduğu için herkesçe beğenilmiştir.

Nasûh Paşa-zâde Ömer Bey

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul)'dir. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân İbrâhim Hân'ın cömertlikler bahşeden devri olup kâtipler zümresindendir. Övgüye değer zâtının ıssık sa-

(171) Bakışın ciğerler deler; bu ne gamzeli bakıştır. Yürüyüşün gönüller alır; bu ne şiveli yürüyüştür.

(172) Mest olup gül gül açılmışsın; bu ne fettanlıktır. Alemleri kırıp geçirmektesin, (halâ) bu ortalığı karıştırma (tavır) nedendir.

çan ayı,mânâyâ hevesli gençlik ufkunda henüz hilâl iken kül-
li ve cüz'i bilgilerden istifâde ile tam bedir haline gelmek
için can ve gönülden gayret etmiştir. Bilhassa, edvâr ilmini
öğrenme arzûsu bilgili gönlüne yerleştiği için,mevcût mûsiki
ilminin üstâtlarından birşeyler elde edip,adı geçen ilmin ka-
idelerini öğrenerek hakikat yaradılışlı ve bilgili bir üstât
olmuştur. Esâsında,devrindeki ilim sahiplerinin parmakla gös-
terdiği belâgat süsleyicisiydi. Tatlı sesi hoş ve güzel; be-
lâgat edâlî lehçesi açık ve duruydu. Şarkı ilminin kaideleri-
nin meziyetlerine ait nükteleri, meşhur bilgilerin aynası
olan faziletli gönlünde belirmiş olduğundan başka; bütün
bilgilerdeki olgunluğu en üst seviyeye ulaşmıştı. Bilhassa,
güzel yazı yazan şeyhlerle arkadaş olduğu için,irfan sahip-
leri arasında parmakla gösterilmişti. Kürdî makâmında, Ev-
fer usûlünde:

Bîm-i reh bilmez şeb-i târikde tenhâ gelür
Senden ey meh-rû hayâlin bana bî-pervâ gelür⁽¹⁷³⁾

murabba'ı, ve Uşşak makâmında, Hafif usûlünde:

Za'f-ı gamınla kalmadı tâb-ı nigâhımız
Nezzâre ise hüsnine cânâ günâhımız⁽¹⁷⁴⁾

(173) Yol korkusu bilmez; karanlık gecede yalnız gelir.

Ey ay yüzlü, senin hayâlin bana korkusuzca gelir.

(174) Ey sevgili, günâhımız senin güzelliğine bakmak ise
gamının verdiği zaafıla bakma gücümüz kalmadı.

murabba'ı sanatlı eserlerindendir. Bunlardan başka, bilgili yaradılışının mahsûlü yirmi kadar eseri vardır ki gerçekte, her biri latif ve bâkir nağmeleri ihtivâ ettiğinden, nağme A37a söyleyen üstâtların tamamınca / beğenildiği için (adı geçenin) üstâtlığı ve ehliyeti meşhûr olmuştur.

Nalçe Efendi

İsmi Mehmet; doğduğu ve yerleştiği yer Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul)'dır. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mehmet Hân'ın cömertlikler bahşeden devri olup merhûm Musâhip Mustafa Paşa'nın mektupusudur. Henüz gençlik günlerinde ilim kazanma arzusunda (yolunda) yalın ayak (yürürken) çalışma ve ihtimâm ayakkabısını ciddiyet nallıyla nallayıp adımlarını süsleyerek mûsiki ilmini tahsil için büyük bir istekle yola koyulduğundan, o mutlu zamanda mevcût şevk sahibi şarkı üstâtlarından mûsiki ilmini tahsil etmiş ve san'at yapma bilgisini öğrenmiştir. İfâde rütbesine ayak koymada, ekseri ilim sahiplerinden üstün olduğu için ehliyet dükkânının iş bilir üstâdı sayılmıştır. Tatlı sesi hoş a gidici ve güzel, süslü lehçesi, nâzik yapıya sahip kimselerin beğendiği edâdır. Teessüre yol açan söz konusu ilmin kaideleri, bilgi dolu iç muhafazasında zaptedilmiş ve yazılmıştır. Uşşak makâmında, Rehâvî usûlünde:

Zebân-ı aşkı onlar sana benzer işve-ger var mı
Cihân-ârâsın el-hak sana şimdi söyle dir var mı⁽¹⁷⁵⁾

murabba'ı, Aşirân makâmında, Zencîr usûlünde:

Zülf-i dilber sünbül-ı bağ-ı cinânımdır benim
Hatt-ı la'li nüsha-i ta'viz-i cânımdır benim⁽¹⁷⁶⁾

murabba'ı şevke vesile olan eserlerindendir. Bunlardan başka, her biri şarkı ilminin kaidelerine uygun, hoş giden ve sağlam üç yüz kadar murabba', nakış ve şarkısı vardır ki (bunları) bilgi sahibi üstâtlar beğenmişler ve (adı geçenin) üstâtlığına hükmetmişlerdir.

Yâ Harfi

Yûsuf Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü's-saltanati's-seniyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul)'dir. Şöhretinin en olgun çağı, Sultân Mustafa Han'ın mutluluk veren devrinden cihân Padişâhı Ahmet Hân Hazretlerinin adâletli zamânına kadardır. Merhûm Sultân / Selim'in parlak şerefli cami'inde na't-hân'dır. Aslı köle olup (ona) Tiz-namlı Hâfız da derler.

(175) Aşkın dilinden anlayan senin gibi işveli bir güzel var mı? Cihânı süsleyici olduğumu sana söyleyen var mı?

(176) Sevgilinin saçı, benim cennet bağımın bülbülüdür. Ve dudacağının tatlı can muskasının nüshasıdır.

Henüz kölelik halkası boynuna bağılyken şarkı ilmini öğrenmek için yüreğinde bilgi gösterme isteği belirmiş olup, çok çalışarak, terâne dolu bu ilmin üstâtlarından mutluluğa ulaştıran edvâr ilmini tahsil ve çok güzel malûmâtı zabtetmeyi tamamlamak suretiyle, adı geçen ilmi tanıyanlara hizmet ediciyken (daha sonra) mahdumluk rütbesini elde etmiş; böylelikle üstâtlık makâmına oturmuştur. Gerçekte, geçmişin incelikler ortaya koyan ankası gibi mûsiki ilminin kaidelerinin işaretlerini bildiği için istek köleliğinden âzât olup, ehliyetinin şöhreti göğe yükselenlerdendi. Tatlı sesi; hoş etkili; temiz ve seçkin lehçesi, gönlü okşayıcı ve güzel edâlıydı. Şarkı ilminin mezziyetlerine ve inceliklerine gerektiği gibi vâkıftı. Nühûft makâmında, Zencîr usûlünde:

Ne feyz-i şevk ü ne ser-sebzî-ı bahâra döner
Bu köhne çarh-ı felek bilmesem ne kâra döner⁽¹⁷⁷⁾

murabba'ı, Segâh makâmında, Rehâvî usûlünde:

Bana kan ağladu derd-i firâk-ı la'l-i handanın
Dağıtdı aklımı evvel nazarda çeşm-i fettânın⁽¹⁷⁸⁾

murabba'ı neşe şi'ârlı eserlerindendir. Bunlardan başka, sanatlı ve güzel elli kadar murabba', şarkı ve semâ'ileri

(177) Ne şevk bolluğuna ne de bahârın yeşilliğine döner.

Bu köhne felek çarkı, bilmem ne işe döner.

(178) Senin gülen dudağından ayrı kalmanın derdi bana kan ağlatır. Fettan gözün ilk bakışta aklımı dağıtır.

vardır ki (bunlar) edvâr ilmi kaidelerine uygun olup, şarkı ilminin âriflerince de beğenilmiştir. Adı geçen, meşhûr Mevlîd-i Şerîf'e nazire (olarak) merhûm Arif Efendi'nin Mirâciye'sini bestelemiştir. Onun üstâtlığının rütbesi, o güzel eseri dinleyen üstâtlar nazarında gün gibi âşikârdır.

Yahya Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer Diyârbakır şehridir. Şöhretinin olgunluk çağı, Sultân Mehmet Hân'ın adâletli zamânı olup o diyâr ciltçilerindendir. Ma'ârif arayan iz'ânının ciddiyet ve çalışma parçalarını, mûsiki ilminin öğrenilmesine şirâze yapmak ve o güzel kitâbı, şarkının yararlı neşesinin meseleleriyle doldurmak için mevcut olan mûsiki ilminin / üstâtlarından bu ilmi öğrenmek, elde etmek ve şevk arttıran nağmelerin kaidelerini zabtetmek suretiyle, üstâtlık nüshasının mukaddimesi ve ehliyet mecmû'asının hâtimesi olmuştur. Gerçekte, adı geçen vâdide hakikatleri gören kâmil bir kişi ve pratikte işinin ehli sağlam bir üstâttı. Tatlı ve güzel sesi hazin ve hoş; nezâkete meyilli, gönül alıcı lençesi etkiliydi. Edvâr ilminin incelikleri bilgili gönlünün levhasında zabtedilmiş olup, geçmiş üstâtların eserleri latif yaradılışının mecmu'asına yazılmıştı. Acem-aşirân makâmında, Nîm-devr usûlünde:

Yaşım ki gözden aks-i ârız-ı cânâna düşmüştür
O şebnemdir seher berg-i gül-i handâna düşmüştür⁽¹⁷⁹⁾

murabba'ı, Kürdî makâmında, Fer usûlünde:

Mürg-i dilimin kârını hep nâleler itdim
Bana o gül-i bağ-ı melâhat neler itdi⁽¹⁸⁰⁾

murabba'ı neşeli eserlerindendir. Bunlardan başka, mûsiki ilminin kaidelerine uygun, nükteli yaradılışının mahsûlü on beş kadar eseri vardır ki (bunlar) mûsiki ilminin üstâtlarınca da beğenildiği için ehliyeti ve ustâlığı gün gibi âşîkâr olmuştur.

Yahya Çelebi

Doğduğu ve yerleştiği yer, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye (İstanbul) civârında Üsküdar semtidir. Şöhret zamânı, Sultân Mehmet Hân'ın mutluluk veren devri olup, Devâtî-zâde Şeyh Mehmet Efendi'nin âsâdarının sevdiği çocuğu ve o cömertliklerle dolu zamanda, Dârü's-sa'âde Ağası olan merhûm Yusuf Ağa'nın hizmetçilerindendir. Sesinin fevkalâde güzelliğine binaen, cihân ünvânlı yüce şanlı

(179) Yaşım, gözden sevgilinin yanağının aksine düşmüştür.

O şebnemdir; seher vakti gülen gülün yaprağına düşmüştür.

(180) Benim gönlümün kuşunun kârı hep inleyişlerdir. O güzellik bahçesinin gülü bana neler etti.

padîşahın fermânıyla şevk eserli mûsiki ilminin öğrenilmesine memûr edildiği için, mevcûd olan neşe dolu terâne ilmini bilen üstâtlardan tahsil edip, geçmiş bestekârların eserlerinin sanatlarını zabt etmek suretiyle üstâtlık dairesine adım atmıştır. Tatlı sesi şirin, gönle hoş gelen seçkin lehçesi çok güzel olup, şarkı fenninin rumûzunu bilen eşsiz bir okuyucuydu. İsfahân makâmında, Devr-i revân usûlünde:

Ruhunda bâdeden yârin ki âb u tâb olur peydâ

Derûnumda benim bir ma'dem-i sîm-âb olur peydâ⁽¹⁸¹⁾ /

A38b murabba'ı neşeli eserlerindendir. Bundan başka, şarkı ilminin kaidelerine uygun bir miktar güzel eseri de vardır. (Bunlar) Mûsikiyi bilen herkesce beğenilip takdir edilmişlerdir. Ecel husufunun karanlığı, hayat ayının ışığını bin doksan sekiz tarihi hududunda yer altına gömmekle, ömrünün parlak gündüzünü sona erdirmiş; (böylelikle adı geçen) fâniliğin doğduğu bu yerden bekâ burcuna göçmüştür.

Hâtime

Nazım

Âferin ey kalem-i mu'cize-kâr-ı imlâ

Âferin ey alem-i ceys-i zaferdâr-ı edâ

(181) Yârin yanağında şaraptan parlaklık belirince, benim içimde de gümüş ma'deni peyda olur.

Hâl-ı edvâr-şinâsânı idüp şerh ü beyân
Kâr-ı tahrîrini encâm-res oldun hakkâ (182)

Bu ta'bir sayfasına yazılmış olan ma'ârif sahibi kimselerden başka selef ve haleflerden otuz kadar neşeli hânende vardır. Lâkin, bazısının eserleri hakkında bilgi sahibi olunmadığından, eser sahibi olanların ise bilgilerinin yetersizliğinden dolayı haklarında söz söylemeye lüzûm görülmediği için bu kadarla yetinilmiş ve elbise giydiren misk kokulu kalem, feragat yıkamasıyla tamamlama divitine sokulmuştur. Bundan dolayı çok az dua olan (ben) günahkâr Mehmet Es'at, bu işi ortaya koyduğum neşeli nakış dolu sayfaları "Atrabü'l-âsâr fi tezkireti urefâi'l-edvâr" adı altında topladım. Bilgi sahibi, gönül ehli olan meziyetli kimselerden, göz ucuyla gördükleri kusurları, çok faydalı olan ayrıntıları af ve düzeltme ile örtmeleri dilenmektedir.

طالع هم در جای خود معصراست
طبع هم لبریز خطا تعبیر است
کر سهو و غلط روح شدت به باشم
که عیب تجسم ننوا به باشم (183)

(182) Aferin, ey mucize ortaya koyan kalem. Aferin, ey edânın zafer sahibi ordusunun bayrağı.

Mûsikiden anlayan kimselerin hâlini şerh ve beyân edip onu yazma işini, hakikaten neticeye ulaştırdın.

(183) Konuşma sırasında benim bütün yaptığım iş kusûr işlemektir. Benim tabiatım hata ile ağzına kadar doludur.

Eğer sehv ve galat ruh olsa, ben ona ten olurum. Eğer ayıp, mücessem bir hâle gelirse (işte) oyum.

M Ô S İ K İ İ L E

İ L G İ L İ

T E R İ M L E R

ACEM: Mûsikimizin en eski mürekkep makamlarından biridir.

Acem-'Aşîrân makâmı ile Bayâti makâmının birleşmesinden meydana gelmiştir.

ACEM-AŞÎRÂN: Acem-Aşîrân perdesinde Çar-gâh dizisiyle (Mahur ve 'Acem-'Aşîrân dizileri) karar eden inici bir makâmıdır.

ÂĞÂZE: Müzik başlangıcı; çalgıcıların ve okuyucuların âhenk başlangıcıdır.

ARABÂN: Türk Mûsikisinde bir şed makâmıdır. Şedd-i Arabân'ın bir sekizli tizde, yani yegâh yerine nevâ perdesinde kalan şeklidir.

ARAZBÂR: Türk Mûsikisinin en eski mürekkep makamlarından biridir. Elimizde bu makamlardan 65 parça vardır. Bayatî'nin nevâ perdesindeki şeddi ile rast beşlisinin çar-gâh perdesindeki şeddi ve uşşak dörtlüsünden mürekkeptir.

AŞÎRÂN: Hüseyinî-Aşîrân perdesinde Uşşak'la karar eden makâmıdır.

ÂVÂZ: Farsça ses, sedâ demektir. Eski mûsiki nazâriyatı kitaplarında ise makâmların sınıflandırılması için kullanılan bir terimdir.

ÂVÂZE: Yüksek ses; şöhret, ün.

BABA TÂHİR: Bu makam aslında Tahir makâmıdır. Nevâ'nın tam inici şeklidir.

BAYÂTÎ: Türk Mûsikisi'nde çok kullanılmış, basit bir makamdır. Uşşak'ın inici çıkıcı şekli olup bu yapısından dolayı değişmeler gösterir.

BER-EFŞAN: Otuz iki zamanlı usûllerin içersinde en az kullanılanı olmuştur. Daha çok Darbeyn usûllerde kullanılmıştır. Tıpkı Muhammes usûlünde olduğu gibi, usûlün s nun-daki ikişer değerdeki (TA-HEK) vurgusunun yerine dört zaman değerindeki bir (TEK) konularak ikinci şekli olarak gösterilmiştir.

BESTE: Herhangi bir mûsiki parçası. Bir Peşrev, bir Şarkı, bir senfon ., birer "beste" sayılabilir.

BESTE: Türk mûsikisinde din dışı güfteli eserlere ait büyük formlardan biridir. Beste'yi diğer güfteli formlardan ayıran birçok özellik vardır. Peşrev usûlleriyle ölçülmesi, dört mısradan sonra terennüm kısmının gelmesi, mısraların yalnız birer defa okunması, güftelerin hemen daima gazel şeklindeki şiirlerden seçilmesi.

BESTE: Türk mûsikisinde "Beste-" ile başlayan makâmlarda, makâmın sonunda Irâk dörtlüsünün bulunduğunu bildiren kelimedir. Beste-nigâr gibi.

BESTE-NİGÂR: Türk mûsikisinde en eski mürekkep makamlardan biridir. Sabâ makamına Irak makamının eklenmesinden meydana gelmiş inici çıkıcı bir makâmıdır.

BÛSELİK: Bûzürg makâmının ikinci derecesi (dügâh perdesi) üzerinde duran inici-çıkıcı bir makâmdır.

BÛZÜRK: Türk Mûsikisinde en eski mürekkep makamlardan biri. 1375'de yazılan Mûbârek-Şâh'ın Şerhu'l-Edvâr'ında ve 1293'te ölen Urmevî'nin Şerefiye'sinde geçtiğine göre, hiç olmazsa 7-8 asırlıktır. Hüseyinî beşlisinin hüseyinî perdesindeki şeddi, Bûselik beşlisi ve Çârgâh beşlisinin rast perdesindeki şeddi (yani Mâhûr makâmının pest beşlisi) ile yapılmıştır.

ÇENBER: Yirmi dört zamanlı usûldür. Dini eserlerimizden ilâhilerin, saz eserlerinden Peşrevlerin, Klâsiklerimizden Beste'lerin yapımında birinci ve ikinci mertebeleri kullanılmıştır. İkinci mertebesine Ağır Çenber denir. Zincir usûlünün üçüncü halkasını teşkil eder.

ÇENG: Arp'a benzeyen, XVIII.yüzyıla kadar Türk mûsikisinde kullanılarak daha sonra terk edilen antik bir sazdır.

DARBEYN: Büyük usûllerden iki veya daha çok usûllerden birer, ikişer, üçer tane alıp, bunları birleştirip bir kalıp haline getirilmesine Darbeyn denir.

DARB-I FETH: Seksen sekiz zamanlı usûl'dür. Darb-ı feth ile peşrev ve Beste yapılmıştır.

DEF: Mûsikimizde kudümden sonra en çok ve sevilerek kullanılmış ritim sazıdır. Kaliteli bir ağaçtan, genellikle ceviz ağacından yapılmış dar ve ince bir kâsnak üzerine

gerilmiş deriden ibarettir. Kasnak içine açılmış özel yuvalara yerleştirilmiş sarı pirinçten ya da bafın'dan yapılmış, sayıları 4-6 çift arasında değişen zilleri vardır.

DEVİR-İ KEBİR: Yirmi sekiz zamanlı bir usûldür. Bilhassa Peşrev yapımlarında çok kullanılmıştır. Dini mûsikimiz formlarından Mevlevî mûsikisinde önemli bir yeri vardır.

DEVİR-İ REVÂN: On dört zamanlı ve altı darblı usûlümüzdür. Bu usûle aynı zamanda Mevlevî Devr-i revânı ismi de verilmiştir. Bu ismin verilmesi birçok âyinlerin birinci selâmları bu usûllerle bestelenmiş olmasındandır.

DÜYEK: Düyek usûlü sekiz zamanlı beş vurguludur. Türk Mûsikisinin her formunda kullanılmıştır. Birinci mertebesi 8_8 , ikinci mertebesi 8_4 , üçüncü mertebesi 8_2 rakamları ile gösterilir. İkinci ve üçüncü mertebelerine ağır düyek de denir.

EDVÂR: Bu kelime, Arapça "devr" kelimesinin çoğuludur. "Devirler" demektir. Türkçe, Farsça ve Arapça mûsiki nazâriyatı kitaplarına bu ad verilmiştir. Makâmlar, perdeler, bilhassa usûller dâire şeklinde şemâlar halinde gösterildiği için böyle denmiştir.

ELHÂN: Güzel ve düzgün sesler, ezgiler, ır, "melodiler", eş anlamlısı nağmeler, ahenkler.

EVC: Irâk makâmının inici şekli olan bir mûrekkep makâmıdır.

EVFER: Dokuz zamanlı altı vurgulu usûldür. Aksak usûlünden tek farkı son iki darb olan (TEK) lerin değerlerinin yer değiştirmesinden ibarettir.

EVSAT: Yirmi altı zamanlı bir usûldür. Kelime anlamı orta demektir. Dinî mûsikimizin ilâhi türlerinde pek çok kullanılmıştır.

FÂHTE: Yirmi zamanlı usûldür. Türk Mûsikisinin büyük usûlleri içersinde en çok kullanılanlarından biridir. Peşrev ve Beste'lerin yapımında bestekârlarımız bu usûlden çok yararlanmışlardır.

FASIL: Türk Mûsikisinde dar manasıyla, bir bestekârın aynı makamda bestelediği iki Beste ile iki Semâf'ye verilen addır (I.Beste'nin yerine Kâr da olabilir).

FER': On altı zamanlı usûllerimizden olup Beste ve Peşrev'lerin yapımında kullanılmıştır.

FİRENG-ÇİN: On iki zamanlı on vurgulu usûldür. Sadettin Heper'den alınan ikinci şeklinde ise vurgu adedi de zaman adedi gibi on iki olmaktadır. Dinî Mûsikimizde kullanılmış usûllerdendir.

GERDÂNİYYE: Türk Mûsikisinde mürekkep makamıdır. Mübârek-Şâh, Lâzıkî ve Fâtih Anonimi gibi XIV.-XV. asır eserlerinde imlâ şekli "Gerdânfyâ"dır. XVI.asrın ilk yıllarına ait El-Matlâ'da "Gerdânîde" imlâsı görülür. Gerdâniye'den elimizde 96 eser vardır. XIV.-XV. asır nazâriyat kitap-

larında (Safîuddîn, Fethîye ve Câmî'u'l-Elhân) bu ad altında, bugün bizim "Rast" dediğimiz dizi anlatılmaktadır. Bugün bu adı verdiğimiz makâm, Rast ve Hüseyinî makâmlarından mürekkeptir.

GÜL-BANG: Eskiden tekkelerde, âyin sırasında, saraylarda muayyen merâsim sırasında hep bir ağızdan yüksek sesle okunan ilâhi veya duâdır.

GÜL-İZÂR: Hüseyinî-Gül-izâr da denmiştir. Karcıgar ve Hüseyinî makâmlarından mürekkep bir makâmdır.

HAFÎF: Otuz iki zamanlı üç usûlün içinde en çok kullanılanıdır. Baştan on altı zamanlıya kadar darbeler aynı kalmak, ikinci on altı zamanlının darbeleri değişik olmak üzere ikinci bir şekil de vardır. İlâhi, Peşrev, Beste yapımlarında kullanılmıştır.

H ÂNENDE: Okuyucu; Türk Mûsikisinde kadın veya erkek okuyucuya son zamanlara kadar verilen addır.

HÂVÎ: Altmış dört zamanlı usûldür. Ufak farklarla dört şekli mevcuttur. Beste yapımında kullanılmıştır.

HEZEC: Yirmi iki zamanlı çok eski bir usul olmasına rağmen ya çok az kullanılmış, ya da zamanımıza intikal etmeden zâyî olmuştur.

HICÂZ: Türk Mûsikisinin basit makamlarından biridir. Hicâz dörtlüsüne rast beşlisinin eklenmesiyle yapılmıştır.

HİSÂR: Türk Mûsikisinin en eski mürekkep makamlarından biridir. En az 5.5 asırlıktır. Hüseyinî perdesindeki Hicaz-zir-güle makâmı dizisinin bir kısmı ile Hüseyinî makâmı dizisinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

HÜMÂYÛN: Hicâz ailesini teşkil eden 4 makâmdan biridir. Bu yüzden birçok Hümâyûn parça, Uzzâl ve Zengüle eserler gibi kısaca "Hicaz" şeklinde de gösterilmiştir. Hicâz dörtlüsüne bûselik beşlisi eklenerek yapılmıştır.

HÜSEYNÎ: Türk Mûsikisinin basit makamıdır. En az altı asırlıktır. Halk Mûsikisinde de çok kullanılır. Hüseyinî beşlisine uşşak dörtlüsü eklenerek yapılmıştır.

HÜZZÂM: En az dört asırlık mürekkep makamlardan biridir. Yerindeki Hüzzam beşlisine Eviç de Hicaz dörtlüsü bazan da Gerdaniyye de bir Bûselik beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiştir.

İRÂK: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makâmıdır. Tarihi Ülkenin adı. "Irak-ı Arap" bugün Irak'da, "İrâk-ı 'Acem" ise İran'da kalmaktadır. Bu ikincisi Türk ülkelerinden biridir. Türklerin mûsiki makamlarına, cihangir bir millet olmanın verdiği telâkki ile ülke ve şehir adları verdikleri malûmdur: Hicaz, Isfahan... Bu makam son zamanlarda kullanılmamaktadır. Irak perdesindeki Segâh dörtlüsü ile yerinde uşşak dörtlüsü, bazan da Nevâ'da bûselik beşlisinin birbirine eklenmesinden meydana gelmiştir.

İRÂK-I MUHÂLİF: Türk Müziğinin eski mürekkep makamlarından biridir. XVIII. asır ortalarına kadar kullanılmış, sonra terkedilmiştir. Gazi Giray'ın XVI. asır sonlarından kalma peşrev ve saz semâîsi makama örnektir.

ISFAHÂN: Türk Mûsikisinde basit ve mürekkep olarak iki şekli mevcuttur. Basit Isfahan'ın dizisi Bayati dizisi ile eş olup Bayâti'den seyir özellikleri açısından farklıdır. Mürekkep Isfahan makamı dizisinde ise Bayâti dizisinin dışında arasına dîgah üzerinde bir rast dörtlüsü kullanılır.

İKÂ: Bestenin ve güftenin bir mûsiki kalıbı içerisinde kullanılma tekniğidir.

İLÂHÎ: Dini Türk Mûsikisinde en fazla kullanılan formdur. Din dışı mûsikimizin şarkı formuna karşılıktır. Bu küçük formu kısaca "dini şarkı" diye açıklamak mümkündür. Zemin + nakarat + miyân + nakarat şemasına veya bu şemanın az çok tâdiline göre bestelenir. Güfte, şarkıdaki gibi murabbâ, bazan muhammes, müseddes, hatta müsemmen olabilir. İlâhi güfteleri dinî veya daha çok dinî-tasavvufîdir.

KÂR: Türk Mûsikisinin en tantanalı din dışı formudur. Fasıl-da mevkîf peşrevle beste arasında olan güfteli eserdir. Eskiden klâsik fasıllarda I.Bestenin yerinde okunurdu. Uzun bir şekil olduğu için ekseriya usul geçkisi ihtivâ eder.

KEMÂN: Yaylı sazların en ehemmiyetlisidir. Eskiden beri Türk Mûsikisinde sine-kemanı şeklinde mevcuttur. Batı kemanının mûsikimize girmesi, 1826'dan sonradır. Kemân, esas bakımından Arap'ların rebâb'ından alınarak asırlar boyunca geliştirilmiş bir âlettir.

KEMÂNÎ: Alaturka kemancı.

KEMÂN-ZEN: Keman çalan sanatkâr.

KUDÛM: Vurma sazlarımızın içinde Mevlevî tekkelerinde çalınmış eski bir derili sazdır. Kudûm çalana Kudûm-zen denir. Mıtrıpta Kudûm-zen başı Mıtrıp heyetinin de reisi-
dir. İki döğme bakır tas üzerine deve derisi gerilmek suretiyle yapılmıştır. Meşinden yapılmış iki simidin üzerine konulmuştur. Zahme adı verilen iki değnekle derilerin üzerine vurularak çalınmaktadır.

KUDÛM-ZEN: Kudûm çalan (icra eden) kişi.

KÜRDÎ: Türk Mûsikisinin basit makamlarından biridir. Dûgâh-
da kürdi dörtlüsüne Nevâ'da bûselik beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiştir.

MÂHÛR: Türk Mûsikisinde bir şed makamıdır. Çâr-gâh makâmının rast perdesindeki şeddidir. Dizisinin umumi seyri incidir.

MAKÂM: Bir durak ile bir güçlünün etrafında onlara bağlı olarak biraraya gelmiş seslerin umûmi heyetidir. Bu kelime

"mode" ve "tonalite" mefhumlarının her ikisini de içine alır, fakat ekseriyâ tonalite karşılığı kullanılır. Türk Mûsikisinde 600 kadar makam kullanılmışsa da bugün elimizde en az 1 örneği bulunanların sayısı 259'dur.

MANSÛR: Türk Mûsikisi'nde, diapazon lâ'sını dîgâh olarak alan ahenktir. Eskiden bu âhenk gerçek düzen olduğundan, makbûl sayılırdı. Ayrıca, aynı esasa dayanan ney çeşididir. Şah'ın bir küçüğüdür.

MIZRÂB: "Vurmaya yarayan nesne". Yay ile çalınmayan ve "mızraplı sazlar" denilen telli sazları çalmaya mahsûs âlet. 3-4 cm.'den 15 cm.'ye kadar uzunlukta olabilir. Boğa taklitleri, fildişi, sert ağaç ve buna benzer maddelerden yapılmış ince ve sert bir cisimdir.

MİZMÂR: Arap, İran ve Türk Mûsikileri'nde düdük nevi'inden çalgılara verilen umûmi addır.

MUHAMMES: Otuz iki zamanlı ikinci usulümüzdür. Peşrev ve Beste'lerin yapımında kullanılmıştır.

MUHAYYER: Türk mûsikisinde basit makamlardan biridir. En az yedi asırlıktır. Hüseyinî'nin inici şekline verilen isimdir.

MUHAYYER-BÛSELİK: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. Takriben 4 asırlıktır. Muhayyer makâmına bir bûselik beşlisi eklenmesiyle yapılmıştır.

MURABBA': Bugün Beste denilen form'un Türk mûsikisindeki eski adıdır. Bu adın verilmesine sebep, Beste'nin daima 4 mısra olmasındandır. Yoksa Beste'lerin güfteleri murabba'lardan değil, gazellerden seçilir. Murabba'ya sonra "murabba-beste", nihâyet "Beste" denmiş ve bu şekilde yerleşmiştir.

MÛSİKÎ: Ses üzerinde kurulmuş bir san'attır. Güzel san'atların en mühim ve en güçlülerinden biridir. Mûsikide esas, insan sesi ile insan sesini takliden yapılmış sazlardır.

MUTRİB: Saz, sazende ve hânende topluluğu, klâsik şiirde bu mânâsıyla geçer. Türk Mûsikisindeki mânâsı ise, Mevlevî-hâneler'de Ayîn-i Şerîf icrâsı sırasında okuyan ve çalan dervişlerin hepsine verilen da.

MUTRİB-HÂNE: Saz, sâzende ve hânendelerin toplandığı yer.

MÜBERKA': Türk Mûsikisinde bugün elimizde örneği bulunmayan bir mürekkep makam. Eski mecmualarda İtrî'nin bu makamdan eserleri görüldüğüne göre XVIII. asra kadar kullanılmış, bu asırda terkedilmiştir.

MÜSTE'ÂR: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. Segâh'dan yeğâne farkı, arasına bir müste'ar dörtlüsünün kullanılmasıdır.

NAGAM: Nağme'nin çoğulu.

NAĞME: Aslında "ses" demektir. Türk Mûsikisinde genellikle "motif" manasında kullanılmıştır. Bu şekilde bir lahin parçasının teşekkülüne esas olan kısım demektir.

NAKARÂT: Şarkı ve türkü formlarında, aynı mûsiki cümlesi ile birden fazla söylenilen güfte parçasıdır.

NAKIŞ: Beste ve Semâ'î formlarının husûsi bir şekline verilen isim. Eğer Beste ve Semâ'î dört hâne değil de iki hâne olursa "Nakış Beste" ve "Nakış Semâ'î" denilir. Nakış Besteler az kullanılmışsa da, Semâ'îler'in çoğu Nakış'tır.

NAKKÂRE: Kudûm gibi biraz daha küçük bakır tas üzerine gerilmiş normal derilerden meydana gelmiş vurma sazıdır. Bu saza icra edildiklere yere göre çiftnara, dümbelek ismi de verilir. İki değnekle çalınır.

NEFİR: Nefesli sazların en uzunudur. Boyun ve ağız kısmı eğri olursa, "kerrenây" adını alır. Nefirde perde yoktur.

NEVÂ: Türk Mûsikisinin basit makamlarından birisidir. Uşşak dörtlüsüne rast beğlisi katılarak yapılmıştır. Seyri, inici-çıkıcıdır. İnci şekline Tâhir denir.

NEVRÛZ-I 'ACEM: Türk Mûsikisinde takriben beş buçuk bir makam. II.Murad'ın (1421-51) zamanına âit bir isim olması ihtimali kuvvetlidir. Makam 'acem perdesinde kalmaktadır. Onun için asıl Nevruz makamının diğer bir adı olması muhtemeldir.

NEY: Türk Mûsikisinin en tanınmış nefesli sazı. "Ney" Farsça "Nây" kelimesinin hafifletilmişidir ve "kamyş" demektir. Üflenerek çalınan bir grup sazı içine alır.

Sarı ve budaklı bir kamaştan yapılır. Ney, çok hisli, tesirli bir sazdır. Ney'in delikleri kızgın demirle veya husûsi şekilde yapılmış keski ile dâirevî açılır. Kamaştın üzerindeki deliklere parmaklar basılarak çalınır.

NEY-ZEN: Ney çalan sanatkâr.

NİKRÎZ: Dizisi bir sekizli içinde gösterilebilen (yani bir dürtlü ile beşliden yapılmış) basit görünürlü mürekkep makamlardandır. Nikrîz beşlisi ile rast dürtlüsünden, ikinci şekli ise yine Nikrîz beşlisi ile bûselik dürtlüsünden müteşekkildir.

NÎM-DEVR: On sekiz zamanlı ve dokuz darblı usûldür. İki şekli mevcuttur. İkinci şekli, gerek dördüncü gerek beşinci darblardakini dörder değerdeki (Düm)lerin bölünmesinden meydana gelmiştir.

NÎM-FAHTE: On zamanlı, altı vurgulu, Beste yapımında kullanılmış usûldür. Lenk Fahte usûlü de denir.

NÎM-SAKÎL: Yirmi dört zamanlı usûllerimizdendir. Kırk sekiz zamanlı sakil usûlünün yarısı anlamındadır. Kâr ve Beste'lerin yapımında kullanılmıştır.

NİŞÂBÛR: Türk Müsikisinin basit makamlarından biridir. Bûselik perdesinde Uşşak dürtlüsünün tiz tarafına bir kürdî dürtlüsünün eklenmesiyle beraber, bu kürdî dürtlüsünün tîze doğru ikinci perdesinden itibaren bir de

çâr-gâh beşlisinin araya karıştırılmasından meydana gelmiştir.

NÜHÜFT: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. Yegâh makâmına aşiran perdesine nakledilmiş bir 'uşşak dörtlüsü (tizden peste: Dügâh, rast, 'ırak ve aşiran) ilâvesinden mürekkeptir (Yegâh-Aşirân).

PENÇ-GAH: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makâm. XV.asrın başlarından beri kullanılmaktadır. Bayatî dizisi dügâh'da rast dörtlüsü ve yerinde rast dizilerinin karışmasından meydana gelmiştir.

- PERDE: 1) Eski nazâriyat kitaplarında bazan "makam" manâsında kullanılmıştır.
- 2) Bazı sazların saplarına belirli sesleri işâret etmek üzere bağlanan bağ, giriş.
- 3) Sesin tizlik-peslik derecesi.
- 4) "Ses" manası ki, asıl ve bugün en fazla kullanılanı budur.

PÎŞ-REV: Türk Mûsikisinde en mâruf saz eseri formu. Aslı Farsça "önden giden, önde giden" manâsındadır. Peşrev umumiyetle dört hânedir. Ancak üç ve beş, çok nâdiren iki hâne de olabilir. Darb-ı Fetih usûlündeki bütün peşrevlerin beş hâne olması gelenektir.

RÂHATÜ'L-ERVÂH: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. XV. asır başlarında veya daha önce yapılmıştır. Hicaz veya Hümâyun yahut daha fazla Uzzâl makamına, Irak maka-

mının pest dörtlüsünün eklenmesiyle yapılmıştır. İnici olarak Irak ile Irak perdesinde kalır.

RÂST: Türk Mûsikisinin basit makamlarından birisidir. En eski makamlardandır. Rast beşlisine rast dörtlüsünün eklenmesiyle yapılmıştır. Durağı rast ve güçlüsü beşli ile dörtlünün birleştiği beşinci derece olan nevâ perdelidir. Çıkıcıdır.

REBÂB: Yaylı Türk sazlarının en eskisidir. İkliğ'in biraz daha gelişmiş şeklidir. Hindistan cevizi kabuğundan yapılır, yuvarlak ve armudî şekilleri vardır. Üç telli olan rebâb'ın telleri bir eşikle göğsün üstüne bindirilir. Bazı eski kayıtlarda dört telli olduğu bildiriliyor. Eskiden tel olarak bükülmüş ibrişim veya at kuyruğu kılı kullanılırdı.

REHÂVÎ: Türk Musîkisi'nde bir mürekkep makamdır. Eski metinlerde "Râhevî" şeklindedir. İki türlü Rehâvi vardır: Birincisi basittir. Bugünkü Rast'tan başka farkı yoktur. Hemen hemen Rast'tır. Asıl Rehâvî ise Bayâtî makâmına Rast makâmı eklenerek yapılmıştır. Dizisi inci-çıkıcıdır.

REMEL: Yirmi sekiz zamanlı usûlümüzdür. Elimizde çok değişik dört şekli vardır. Peşrev ve Beste yapımında kullanılmıştır.

RÛY-I IRÂK: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makamıdır. Segâh'a Irak makamındaki bir dörtlünün (Irak'ta segâh dörtlüsü) ilâvesiyle yapılmıştır. Umumiyetle çıkıcı olarak seyreder.

SABÂ: Türk Mûsikisindeki mürekkep makamlardan biridir. Halk mûsikisinde de çok görülür. En eski makamlardandır. Şevk-Efzâ'nın terki binde de bulunan Çârgâh'da Zengüle makamına sabâ dörtlüsü eklenerek yapılmıştır. Bu dörtlü ile dugah perdesinde kalır.

SAKÎL: Beste yapımında kullanılan kırk sekiz zamanlı en büyük usûllerimizden biridir.

SAVT: Arapça'da teknik terim olarak, manâsı "teganni edilen şiir"dir. Eski Türk Mûsikisinde bir form adıdır. Sonraları bu manasını kaybetmiş, yalnız tekkelerde okunan parçalara denilmiştir. Cami Mûsikisinin Tesbih'ine karşılık Tekke Mûsikisinin Savt'ı vardır. Güfte, daima tekrarlanan, rûha vahdet duygusu telkin eden, yeknesak, kısa bir kaç cümleden ibarettir.

SÂZ: Mûsiki aleti, çalgı; ince saz ve mutrib manasında daha çok halk tarafından kullanılır.

SÂZENDE: Çalgıcı; yapıcı, düzenleyici.

SEGÂH: En eski makamlardan biridir. Segâh beşlisi ile hicaz dörtlüsünden mürekkeptir. Dizisi bir sekizli içinde ifa-
de edilebilen mürekkep makamlardandır.

SEMÂ'-HÂNE: Mevlevî tekkesinin semâ' edilen geniş divanhânesidir.

SEMÂ'Î: Türk mûsikisinde bir form. Lâdînf ve güfteli eserlere mahsûs maruf kompozisyon formu. Güfte, dört mısra ile terennûm denilen lafızlardan ibaret olur. Her mısra'ı müteâkip gelen terennûm hâneleri karakterize eder ve şarkı'nın nakarât'ı, peşrev'in mülazimesi gibidir. Uslupça ağır başlı, yüksek, san'at bakımından itina edilen bir şekildir.

SEMÂÎ: Üç zamanlı üç vurgulu basit usullerdendir. Türk mûsikisinde çok kullanılmıştır.

SİPİHR: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. Takriben XV. asır başlarında veya daha önce yapılmıştır. Az kullanılmış zamanla terkibi değişmiştir. İki çeşidinden biri, daha önceki asırlardaki eserlerde kullanılan "Eski Sipihir" makamıdır. Bu Şehnaz + Hisar şeklindedir. Yeni şekli ise Hisâr + Kûçek ter kibindedir.

SÛFİYÂN: Dört zamanlı üç vurgulu birleşik bir usûldür. Batı mûsikisinden esinlenerek portede (c) harfi ile de gösterilir.

SURNÂ: Türk Mûsikisinin en çok tanınan neresli sazı. Farsça Sûr-nâ(y) dan gelir. "Düğün ney'i" demektir. İyisi şemşir ağacından, daha babacanları dişbudaktan yapılır. Üstte yedi, altta bir deliği vardır.

SÜNBÜLE: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. Nihavend geçkili olan Sünbüle'nin yerine III.Selim bugünkü makâmı yapmıştır. İnci olan Muhayyer Sünbüle veya kısaca Sünbüle makamı, Acem-Aşirân'a Saba dizisinden birkaç sesin eklenmesiyle yapılmıştır.

SÜRÜD: Şarkı, türkü.

ŞÂH: En büyük neyler sınıfına girer. Davut'un bir küçüğüdür. Mevlevî âyinlerinde kullanılmıştır.

ŞARKI: Küçük bir ^{Lügli mûsiki} ~~saz-eseri~~ formudur. Genellikle küçük usullerle ölçülürler. Son asırlarda büyük usûllerden yalnız Evsat, şarkı için kullanılmıştır. Beste ve Semâ'ide güfte mutlaka murabba' olduğu halde, şarkıda bu şart değildir. Şarkıların pek çoğunda, klâsik Türk şiirinin, bestelenmeye mahsûs "şarkı" formu kullanılır.

ŞEHNÂZ: Türk Mûsikisindeki mürekkep makamlardan birisidir. Uzzal veya Hicaz yahut Hümâyûn makâmına, aşiran perdesine göçürülmüş bir Hümâyûn ilâvesiyle yapılmıştır.

TANBÛR: Mızrablı sazların en güzeli ve zarifidir. Son zamanlarda yalnız Türk Mûsikisinde vardır. Tanbûrun mızrabı, asıl bağadan (kaplumbağa kabuğu) yapılır. Mızrap, muhtelif uzunlukta olabilir. Tanbûrun boyu 1.35 m., bundan "tekne" tabir edilen gövdeninki 35 cm., sapıinki de vasatı 100-106 cm.'dir.

TANBÛRÎ: Tanbûr çalan san'atkâr.

TAVIR: Türk Mûsikisinde okuyuş uslûp ve usûlü.

TERANE: Nağme, ahenk, makam.

TESBÎH: Cenâb-ı Hakk' zikretme. Türk dinî mûsikisinde (câmi mûsikisi) bir form'dur. Tarikat mûsikisinde de mevcuttur.

TUBÛL: Davullar; trampetler.

TÛRK-DARB: On sekiz zamanlı usûldür. Bu usûlle Durak'lar bes-telenmiştir. Dinî mûsikimizde dergâhlarda ilâhilerin ara-sında sesi güzel olanlar tarafından tek kişi (solo) ola-rak okunan eserlere Durak denir.

USÛL: Belli düzümlerden yapılarak kalıp halinde saptanmış öl-gülere denir. Düzümler, zamanın düzenli oranlar içinde sü-relere ayrılmasıdır.

UŞŞÂK: Türk mûsikisinin basit makamlarından biridir. İnici şekli Bayâtî makamıdır. Çok tabii bir dizi arz eder ve en eski makamlardandır. Makam Uşşak dörtlüsüne bûselik beşlisi eklenerek yapılmıştır.

UZZÂL: Türk mûsikisinin basit makamlarından birisidir. Hicaz beşlisine Uşşak dörtlüsü ilâvesiyle yapılmıştır. Umumi-yetle çıkıcı, nâdiren inici kullanılmıştır.

YEGÂH: Türk Mûsikisinde bir mürekkep makam. XV. asırdan es-kidir. Nevâ + Nevâ'da Rast terkiibindedir.

ZEMZEME: 1) Eski zemzem mekâmına sonraki kaynaklarda verilen ad.

2) Adının yanına geldiği makamın bir kûrdî dörtilüsü ile karar vereceğini işaret eden isim.

ZENCÎR: Çifte Düyek, Fahte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usullerinin birleşmesinden meydana gelmiş bir usûldür.

D İ L
Ö Z E L L İ K L E R İ

Kelime Kadrosu

1- Tezimizin konusunu teşkil eden Atrabü'l-Asâr'da dikkati çeken ilk husus, eserin kelime kadrosu içinde Türkçe kelime sayısının oldukça azlığı, buna mukabil Arapça ve Farsça kelime sayısının çokluğudur. Eserde, öyle ki, cümle-
nin kuruluşunu sağlayan fiillerle (ol-, et-, kıl-, eyle-
gibi) bazı belirli isim, zamir ve edatlardan (ile, ol, da-
hl, var, bir, işbu gibi) başka Türkçe kullanılmamıştır.

"Maṭbah-ı cehd ü ihtimâmın evânî-ı say' u iz'ân
ile mâlân ve dūdman-ı taleb ü itkânın pûr-germ-i âteş-ı
ahz-ı irfân idüp esâtiz-i fenn-i sūrûd-ı tarab-nişândan
ta'allüm-ı tabh-h^vân-ı firâvân-ı elhân ve tahşîl-i şeker-
kârî-i mezâyâ-yı ^cilm-i terâne beyân itmekle ser-süfre-
nişân-i üstâdiyyet ve çeşn-gîr-i ni^cam-ı na'am-ı ehliyyet
olmuşdur." (A18a)

"Sâbıku'z-zıkr Pârsâ Efendi'niñ necî-i necbî ve
zümre-i mevâlî-kiramdan olup ismi ^cAbdu'l-bâkî ve mavtını
Dârü's-salṭanati'l-'aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiye ve
^casrı işbu zamân-ı ma'delet-nişân Hazret-i Sultân Ahmed
Hân'dır." (A8b)

"Sadâ-yı halâvet-peymâ-yı lezzet-bahşâsı mubhic kı-
lup ve lehce-i bülend-i hoş-edâsı latîf ve mergûb olup fi'l-
hakika âvâz-ı hançere-endâz ile kâr-sâz-ı âgâze oldukça
fu'ad-ı müstemi^cîniñ eşvak-ı kühenin tâze eylerdi." (13b)

2- Metinde yer alan Arapça, Farsça asıllı kelimelerin büyük bir kısmı Osmanlı yazı dilinde yaygın şekilde kullanılan kelimeler olmakla beraber, bir kısmı çok nâdir kullanılan ve ancak sanatlı nesir dediğimiz örneklerde yer alan kelimelerdir.

müstemkır (12b), mâhî (A27a), bi^cucerihi ve bûcerihi (A33b)

3- Yabancı asıllı kelimelerden kurulu zincirleme tamamlamaların oluşturduğu cümleleri Türk cümlesi yapan Türkçe fiillerdir. Dikkati çeken husus, bu fiillerin hemen hemen hepsinin dâima yardımcı fiil olmalarıdır.

it- : "Belâ-yı aşka düşdün ^caşk-ı mihnet-kârı gördün mü
Beni âzâr iderdün sevdiğim âzârı gördün mü

murabba'ı cümle-i âsâr-ı şafa-medârından olup bunlardan mâ^ca-
da elli kadar mutâbık-ı kavâ^cid-i ^cilm-i edvâr zâde-i tab^c-ı
ma^cârif-disârı dağı vardır ki esâtiz-i mezâyâ-âmiz-i fenn-i
elhân her biri ihtisân idüp mezbûruñ üstâdiyyetine hükm
itmişlerdir." (A22a)

kıl- "Mevlid u mavtını Dârü's-saltanatı's-seniyye Kostan-
tiniyyetü'l-mahmiye ve kemâl-ı iştihârı işbu zamân-ı ma'de-
let-nişân-ı Hazret-i Sultân Ahmed Hân olup Enderûn-ı hüma-
yûn'da hâne-i haşşada ser-mü'ezzînân olup biñ yüz yigirmi
altı tarfihinde ber-ze^câmet-i inâyet ile bîrûna ihrâc ve
ser-i bahtı zîver-i tâc-ı ibtihâc kılınmıştır." (Alla)

ol- "Halvet-geh-i sa^cy u itkânda tahşîl-i fenn-i elhâna kasr-ı fikr ü iz^cân ve berây-ı ta'allüm esâtiz-i pür-^cirfânın ^cabdı olmağa ez-dil ü cân devân u pûyân olmağa tekmi^l ^culûm-ı terâne-ı gââyât ve tahşîl-i musanna^cât u ma^clûmât idüp şeyh-i tarab-revâ-yı tekve-i üstâdiyyet ve mev^cize-h^vân-ı kürsî-i ehliyyet olmuştur." (A16b)

4- Metinde yer alan şahısların hayâtı ve sanatı anlatılırken mevki', lâkab ve vazifeleriyle ilgili kelime ve terimler seçilmiştir. Meselâ, Ciltçi olan Mahmut Çelebi'nin biyografisinde "Şüfre-i cidd-i tâmin der-dest-i ihtimâm idüp çerm-i terâne-cirm-i taleb-i nağam-ı elhândan kâr-sâz-ı cild-ı mecmû^ca-ı sürûd-ı irtisâm olmağa mevcûd olan üstâ-dân-ı müzehhibân-ı ser-levha-i elhândan ta^callüm-i cedvel-keşî-i edvâr-ı tarab-reşân itmeğin dükkân-ı nağam-erkân ve ^cirfân-bünyânıñ üstâd-ı kâr-dânı olmuştur. Fi'l-hakika icrâ-yı kavâ^cid-i ^cilm-i merķûma rişte-i nâ-güsiste-i iz^cân u itkân ile şirâze-bend-i cem^c olup nihâde-i mahfaza-ı derûn-ı pür-^cirfân eylemiş idi. (A31b)" gibi, ciltçilikle ilgili hûsûsi kelimelere yer verilmiştir. Veyâ, Seyyid Nûh'un biyografisinde adından dolayı: "Sefine-i heves ve defîne-i sa^cy u iktidârın resîde-i sâhil-i ^cummân-ı elhân ve rehâ-yâb-ı tûfân-ı ^cadem-i iz^cân (u) ^cirfân itmek için rû'seâ-ı fenn-i sürûd-ı tarab-nişândan tahşîl-i ^cilm-i edvâra bâd-bân-güşâ-yı ahz u itkân olmağın keşf-i derûn-ı ma^cârif-nümûnının enva^c-ı ma^clûmât ile mâlân idüp müsâ^cade-i rûzigâr-ı tab^c-ı

heves-kâr ile gavta-i h^vârf-i cehd ü talebden necat bulmağ-
la lenger-endâz-ı lîmân-ı üstâdiyyet ve resen-beste-i kenâr-ı
ehliyyet olmuştur. (A20a)" gibi gemi ve denizcilikle ilgili
terimler kullanılmıştır.

Kelime Gurupları

Metnimizde yer alan kelime guruplarının durumu şöyledir:

a) Türkçe kelime gurupları: Dikkati çeken husus Türkçe kelime guruplarının büyük ölçüde isim ve sıfat tamlamaları, edat, fiil, partisip, gerundium ve bağlama guruplarından ibâret olmasıdır. Bu kelime guruplarında da gurubun birinci unsurunu teşkil eden kısım, genellikle Farsça isim ve sıfat tamlaması şeklindedir. Meselâ:

1- İsim Tamlaması:

"... mezbûrûñ üstâdiyyetine hükm itmişlerdir." (A22a)

"... zer-gerânî sınıfımñ kethüdâsıdır." (A6b)

2- Sıfat Tamlaması:

"... mevcûd olan esâtiz-i 'ilm-i elhândan..." (A29a)

"... on iki ^caded şahs-ı ma'rifet-şi^câr..." (A29b)

3- Edat Gurubu:

"... gencîne-i derûn-ı ma^cârif-meshûnın ^cunkûd-ı yevâ-
kit-i sürûd ile..." (A10b)

"... ta^callûm-yâfte-i lu^cbede-kâr-ı meydân-ı elhân
itmek içün..." (A30b)

4- Fiil Gurubu:

"... tahşîl-i şeker-kârî-i mezâyâ-yı ^cilm-i terâne-beyân itmekle..." (A18a)

"... esâtiz-i fenn-i merķûmũ cümlesi müstahsen ü makbûlî olmağın..." (A24a)

5- Partisip Gurubu:

"^cİlm-i edvâr-ı şâdf-şî^cârın dahı evâ'il-i hallerinde mevcûd olan..." (A24b)

"... tîr-i kavâ^cid-i elhân güzâ-rende-i nişân-ı tab^c-ı nağam-cüyân oldukça..." (A28b)

6- Gerundium Gurubu:

"... tekmiîl-i cem^c-i cemâ^cat-ı ma^clûmâta kâ'im olup ... " (A27b)

"... esâtiz-i mûsikî-şinâsândan pâ-nihâde-i silm-i ta^callûm olarak..." (A15b)

7- Bağlama Gurubu:

"Hattâ cümle-i âşâr-ı tarab-şî^cârlarından makâm-ı Hüseynî'de usûl-ı Devr-i revânda

Bitmez yüregim yâreleri işler eñulmaz

Sabr eyleyelim çâre nedir bitmez iş olmaz

murabba^cı ve makâm-ı Evc'de usûl-ı Hafîf'de:

Cennet safâsı vuslaţ-ı cânân degil midir

Dûzah belâsı miñnet-i hicrân degil midir

murabba^cı..." (A4a)

"... hoş-âyende vü bî-bahâne ve musanna^c u nâz-gâne..." (A24a)

b) Farsça Tamlamalar: Metnimizde büyük ölçüde Farsça, isim ve sıfat tamlaması ve birleşik sıfatlara yer verilmiştir. İsim ve sıfat tamlamalarının çoğu zincirleme tamlama şeklindedir.

1- İsim Tamlaması:

"... h^vâce-i bostân-ı üstâdiyyet..." (A22b)

"Üstâtlık bostanının hocası."

"... cild-i mecmû'a-ı rûyî" (A11a)

"Yüzünün mecmû'asının cildi."

2- Sıfat tamlaması:

"... mu^callim-i pür-^cirfân..." (A22b)

"Çok irfân sahibi..."

"Âvâz-ı rikâat-bahşa..." (A21a)

"İncelik bahşeden ses"

3- Birleşik Sıfat:

"Lehce-i zîbende-edâsı belâğat-âyin..." (A23a)

"Çok belâgatli süslü lehçesi..."

"... üstâdân-ı fenn-i elhân-şinâsândan..." (23b)

"Ezgiden anlayan fen sanibi üstâtlardan..."

c) Arapça Tamlamalar: Arapça tamlamalar metnimizde oldukça az olup, çoğu tekrar eden ve klişe halindeki tamlamalardır, Meselâ:

"Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye..." (A27b)

"... hâlişü'l-^cayâr..." (A22a)

"^cazbu'l-edâ" (A16a)

"... nâlû'l-hadîd..." (A6a)

"... râhatü'l-hulkûm-ı istima^c..." (A18a)

CÜMLE YAPISI

Metnimizin cümle yapısı çeşitlilik göstermemektedir. Genellikle, zarf-fiiller ile birbirine bağlanmış sıralı birleşik cümleler ile "ki" bağlama edatıyla birbirine bağlanmış birleşik cümlelerden ibarettir. Basit cümlelerde ise yaygın şekilde, sebep bildiren datif veya instrumental ekli fiil gurupları hâkimdir. İç içe birleşik cümle çeşidi ise oldukça azdır. Aşağıda verdiğimiz örnekler cümle yapısını açıkça göstermeye yeterlidir.

a) Basit Cümleler:

"Mezbûrûñ pâ-y-tâ-ser vucûdı mâ-y-âlûd ve hâlî yeri ma^cdûd olmağın telakkub-yafte-i lakab-ı post olmuş idi." (A11b)

"Hal-i şabavetde nühûfte vü âşikâr ârzû-mend-i nevâ h^vânî-i ^cilm-i edvâr ve mezâyâ-şinâsâ-yı fenn-i terâne-şî^câr

olmağa sa^cy-ı bisyâr ve cidd ü cehd-i bî-şümâr idüp mevcûd olan kava^cid-hâvîyân-ı ^cilm-i elhândan ta^callüm ü tahsîl ve ^calâ mâ-^camel fi'l-^casıl âsâr-ı külliyyât-ı selefi zabt u tek-mîl itmekle üstâd-ı râs-kâr ve kâmil-ı dakâyık-şî^câr olmuşdur." (A32a)

b) Birleşik Cümleler:

1- "Ki" edatı ile bağlanmış birleşik cümleler:

"İki yüzden mütecâviz murabba^cat ve bir mikdâr nakşları dağı vardır ki kaffe-i fen-perverân ittifâklarıyla üstâdiyyetine hüküm olunup ekşer eser-ı şâdf-resânı meşhûr-ı cihândır." (A5b)

"On kadar mengûş-ı âsâr-ı tarab-şî^cârı âvihte-i gûş-ı istimâ^c olmuşdur ki ez-cümle makâm-ı ^cAşirân'da usûl-ı Zencîr'de:

Alup yine eline câm-ı zer-nigârını gül

Şafâ ile geçirir mevsîm-i bahârını gül

murabba^cı ve makâm-ı Baba Tâhir'de usûl-ı Çenberde:

Nesîm-ı bü'l-heves gîsû-yı cânânımdan el çeksün

Çeker bir gün nedâmet, âh u efgânımdan el çeksün

murabba^cı kerde-i tab^c-ı üstâd-kârı olduğından mâ^cadâ lezîz u tarab-efgen hurde-gîr kemân-zen idi." (A6b)

2- "Ve" edatıyla bağlanmış birleşik cümleler:

"Mevlid ü mavtânı Dârü'l-hilâfeti'l-^caliyye Koston-

tiniyyetü'l-mahmiye civârında Galata kazâsı ve kemâl-i isti-hârı devr-i şâdî-tavr-ı Sultân Mehmed Hân'dır." (A4b)

"Fi'l-hakîka mu^câsır olan üstâdân-ı fen-şinâsanın, ^cilm ü ^camelde, ^calâ vü a^clemi ve kemâl-ı dikkat ü nezâket-de mu^cciz-kâr u hoş-nağamı idi." (A30a)

3- İç-içe Birleşik Cümle:

"Sebîke-i zerrîn tab^cın mehek-zede-i ta^callüm-ı fenn-i mezbûr ve kûlîçe-i sîmîn-hayâlin pûte-nihâde-i sa^cy-ı mevfûr idüp lakin tîz-âb-ı garâvet fûdda-i zekâ-şûy-ı levh-i idrâki olmağın mışkala-i cilâ-yı ta^callüm ber-vech-i tâm jeng-zidây-ı bâl-ı fûtûr-encâmı olmamağla kedd-i ^canâ ve cidd-ı lâ-yuhşa ile mevcûd olan hakâyık-şinâsân-ı ^cilm-i elhândan ancak nigîn-i ^camel-i fenn-i merkûmı zîb-i gînâ olmışdur, diyü ba^czı sıkatdan menkûldur." (A6b)

SECİ

Metnimiz XVIII. asır Osmanlı yazı dilinin san'atlı üslûbunu yansıtan bir metin olduğundan, nesir kafiyesi mahiyetinde olan secilere geniş ölçüde yer verilmiştir.

"Tekye-geh-i tecerrüd-penâh-ı taleb ü tahşilde cidd-i bî-^cadil ve cehd-i celil ile meşâyıh-ı fenn-i rûsûh-dan ^cilm-i edvârı teknil idüp ser-ma^cârif-perveri zîb-âver-i tâc-ı üstâdiyyet ve dâş-ı hûşı hırkâ-pûş-ı ehliyyet olmuştur." (A15b)

"Âvâz-ı pâkizesi pür-halâvet ve lehçesi bülend (ü) pür-letâfet idi." (A17a)

"Şadâ-yı nîk-edâsı halâvetde mutavassıt ve lehce-i bülend ü zibâsı nezâketde müteceddid olup 'aşrınıñ müşârun bi'l-benânı ve mevcûd olan esâtiz-i nûkte-engiziñ hem-^cinânı idi." (A15b)

B Í B L Í Y O G R A F Y A

Ahmet Avni, Hânende, İstanbul 1317.

Arel, Saadettin, "Türk Bestekârlarının Tercüme-i Halleri-Atrabü'l-Asâr fi Tezkiret-i Urefâi'l-Edvâr, Mûsiki Mecmû'ası, Nr.9-24, İstanbul 1948.

Altansu, Abdülkadir, Osmanlı Şeyhülislâmları, Ankara 1972.

Baysun, M.Cavid, "Es'at Efendi", İslâm Ansiklopedisi, Cild V, s.359.

Çelebi-zâde Asım, Münşeât, İstanbul 1286.

Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1970.

Doğan, Muhammet Nur, Şeyhülislâm İshak Efendi-Hayatı, Eserleri ve Divân'ının Edisyon Kritiği, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 1987.

Ergin, Muharrem, Osmanlıca Dersleri, İstanbul 1975.

Ezgi, Süphî, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikisi, Cild III, IV, İstanbul 1933.

Hasan Tahsin, Gülzâr-ı Mûsiki, İstanbul 1904.

Haşim Bey, Güfte Mecmû'ası, İstanbul 1870.

İlmiye Salnâmesi, İstanbul 1334.

Karahan, Abdülkâdir, XIV. Yüzyıl Sonlarına Kadar Türk Kültürü ve Edebiyatı, İstanbul 1985.

Konyalı, İbrâhim Hakki, Alanya (Alâiyye), İstanbul 1946.

Levend, Agâh Sırrı, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, Ankara 1972.

Mehmet Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, İstanbul 1308.

Mehmet Tâhir (Bursalı), Osmanlı Müellifleri, İstanbul 1333.

Mehmet Tevfik, Kâfile-i Suarâ, İstanbul 1290.

Mektep Mecmû'ası, Sene III, İstanbul 1311, nr. 1-7 ve 10.

Mirza-zâde Sâlim, Tezkire-i Sâlim, İstanbul 1315.

Müstakim-zâde Süleyman Sâdeddin, Devha-i Meşâyih-i Kibar Zeyli, Millet Kütüphanesi, Emîrî, Tarih, nr. 721.

Millî Kültür Dergisi, Sayı 68, 69, Ankara 1990.

Özalp, Mehmet Nazmi, Türk Mûsikîsi Tarihi Derleme, Cild 1, 2, Ankara 1986.

Özerdim, Muhaddere N. (Çeviren), Dünya Edebiyatından Tercüme-ler (Çin Klâsikleri:2) Büyük Bilgi - Müzik Hakkında Notlar, Ankara 1963.

Öztuna, Yılmaz, Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, Cild I, II, III, İstanbul 1969, 1974, 1976.

Parmaksızoğlu, İsmet, "Es'at Efendi", Türk Ansiklopedisi, Cild XV, s.389.

Redhouse, James (Sir), Türkish end English Lexicon, İstanbul 1978.

Sâdeddin Nüzhet (Ergun), Türk Mûsikisi Antolojisi, Cild I, II, İstanbul 1943.

_____, Türk Şâirleri, İstanbul 1935.

Safâyî Mustafa Efendi, Tezkire-i Safâyî, Millet Kütüphanesi, Emîrî, Tarih, nr. 771.

Sertoğlu, Mithat, Osmanlı Tarih Lûgatı, İstanbul 1986.

Şemseddin Sâmî, Kâmûsu'l-Alâm, İstanbul 1306.

Sükûn, Ziya, Farsça-Türkçe Lûgat Gencine-i Güftâr Ferhengi Ziya, İstanbul 1984.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, C.1, nşr. Fehmi Edhem Karatay, İstanbul 1961.

Uçar, Ahmet Ali, "Şâir Fitnat Hanım", Akseki Dergisi, Yıl 2, Sayı XVII, s.14.

Ungay, M.Hurşit, Türk Mûsikîsinde Usûller ve Kudûm, İstanbul 1981.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, Cild IV, İstanbul 1983.